

Stadgandet i 2 §:ens andra stycke motsvaras, med en mindre formell jämkning, av en bestämmelse i nyssnämnda sista led av första stycket i de sakkunnigas förslag.

Av skäl, som tidigare anförts, har jag ansett, att skyldighet att tillhandahålla bygdekraft bör åligga ägaren av sådan byggnad i kungsådra, vartill Kungl. Maj:t jämlikt äldre lag lämnat tillstånd under förbehåll om skyldighet för ägaren att beträffande tillgodogörandet av kungsådrens vatten underkasta sig ny lagstiftning. Med hänsyn till avfattningen av nämnda förbehåll bör dock denna skyldighet icke avse hela den vattenkraft, som kan uttagas i strömfallet, utan allenast hänföra sig till vattenkraften i kungsådran. Denna vattenkraft har i enlighet med förslagets allmänna ståndpunkt fastställts till en tredjedel av vattenkraften i strömfallet.

De förutsättningar, som i 3 § ytterligare upptagas för dess tillämpning, ansluta sig till bestämmelserna i 1 § beträffande byggnad, vartill medgivande lämnats jämlikt vattenlagen. Sålunda skall den vid anläggningen uttagbara vattenkraften i kungsådran uppgå till minst femhundra turbinhästkrafter vid oreglerat lågvatten.

Såsom framgår av ett stadgande i de till det föreliggande förslaget fogade övergångsbestämmelserna skall frågan, huruvida den vattenkraft, som kan i kungsådran uttagas vid anläggningen, uppgår till den i §:en angivna myckenhet, göras till föremål för prövning av vatten-domstolen på talan av myndighet, som Kungl. Maj:t därtill förordnat. Sådan talan skall anhängiggöras inom fem år efter lagens ikraftträdande.

Den uti ifrågavarande § stadgade skyldigheten att tillhandahålla bygdekraft inträder först efter förloppet av tjugu år från lagens ikraftträdande. Anläggningens ägare erhåller sålunda en respittid av tjugu år för att inrätta sig efter de nya förhållandena, något, som ur billighetssynpunkt torde vara väl motiverat. Beträffande den ordning, vari frågan om skyldighetens omfattning skall göras till föremål för prövning, ävensom grunderna för nämnda prövning, ansluta sig bestämmelserna till motsvarande föreskrifter i 1 § andra stycket.

5—8 §§.

I fråga om sitt tillämplighetsområde ansluta sig ifrågavarande §§ till de förut avhandlade stadgandena rörande tillhandahållande av bygdekraft.

För 5 §:ens tillämplighet fordras sålunda, att medgivandet till byggnaden lämnats jämlikt den nya lagen samt att den vid byggnaden uttagbara vattenkraften uppgår till den i 1 § angivna myckenheten,

3 §.

*Nyprövning i
fråga om
kraftanlägg-
ningar.*

d. v. s. minst femhundra turbinhästkrafter vid oreglerat lågvatten. Jämväl gäller den i 1 § meddelade föreskriften angående det fall, att den vattenkraft, som jämlikt den nya lagen tillgodogöres, inom de närmaste tio åren före vattendomstolens medgivande varit utnyttjad vid byggnad, vilken tillkommit enligt äldre lag.

5 §. Den tidpunkt, varifrån den i 5 § angivna tidsfristen skall räknas, utgöres av utgången av det kalenderår, varunder byggnaden enligt därom meddelad bestämmelse skall hava fullbordats. Har enligt 2 kap. 22 § sista stycket anstånd meddelats med byggnadens fullbordande, bör tiden räknas från det år, varunder anståndet utlupit. Om utbyggnaden skett i olika omgångar, skall tiden räknas från den utbyggnad, varigenom den i 1 § angivna gräns i fråga om den genom byggnaden uttagbara vattenkraften överskrides. I och med en sådan utbyggnad bliva bestämmelserna om nyprövning tillämpliga och en tillbyggnad, som därefter verkställs, är sålunda utan betydelse i förevarande hänseende.

Såsom framgår av en bestämmelse, som i samband med förslagets överarbetning upptagits i 11 kap. 62 §, åligger det vattendomstolen att i sitt byggnadsmedgivande lämna besked i frågan, huruvida byggnaden är av den storlek eller eljest av den beskaffenhet att bestämmelserna om nyprövning, liksom om bygdekraft och kronans lösningsrätt, äro tillämpliga. Någon ovisshet angående den tidpunkt, från vilken den i 5 § angivna tidsperioden skall löpa, kommer sålunda icke att föreligga.

Därest en befintlig byggnad, i fråga om vilken bestämmelserna om nyprövning förklarats tillämpliga, för ett fullständigare tillgodogörande av strömfallets vattenkraft kommer att utrivs och ersättas med en helt och hållet ny byggnad, måste otvivelaktigt det tidigare byggnadsmedgivandet, åtminstone i vissa hänseenden, anses hava förfallit. I överensstämmelse härmed bör med den nya byggnadens tillkomst en ny tidsperiod anses börja löpa, något som jämväl ur saklig synpunkt torde vara mest tillfredsställande. Huruvida arbetet är att anse såsom en ny byggnad eller allenast som tillbyggnad till den äldre byggnaden, är en fråga, som icke torde låta sig besvaras genom någon allmängiltig regel utan vilken måste överlämnas åt vattendomstolen att avgöra efter förhållandena i varje särskilt fall.

Enligt 5 §:ens andra stycke skall beträffande nyprövningen i såväl processuellt som materiellt hänseende tillämpas den vid tidpunkten för nyprövningen gällande lagstiftningen i ämnet. Nyprövningen kommer alltså att verkställas av den myndighet och i den ordning, som föreskrivas i berörda lagstiftning. Vad de materiella rättsreglerna angår innebär stadgandet, att byggnadens ägare icke kan underkastas strängare

bestämmelser än som skulle hava tillämpats, därest byggnaden kommit till utförande vid tiden för nyprövningen. Härmed är emellertid icke sagt, att de regler, som gälla beträffande verkställande av byggnad i vatten, i oförändrat skick böra vinna tillämpning. Tvärtom måste det ur flera synpunkter anses lämpligt, att i en kommande lagstiftning upptagas särskilda bestämmelser för reglerandet av de ifrågavarande byggnadernas rättsställning.

Såsom framgår av första styckets avfattning avser nyprövningen allenast förhållandet till allmänna intressen. I överensstämmelse härmed har rätt att påkalla nyprövning tillagts förutom byggnadens ägare allenast representant för det allmänna. Visserligen kan det alltför väl tänkas, att resultatet av nyprövningen återverkar på annans enskilda rätt. Men denna återverkan torde i allmänhet gå i en för den enskilde sakägaren gynnsam riktning, och några särskilda bestämmelser till skydd för dylik sakägare synas ej erforderliga. Härifrån måste dock göras undantag för det fall, att kraft skall på grund av vattendomstolens beslut tillhandahållas såsom ersättning för vattenkraft eller annat. För vinnande av det syfte, som med nyprövningen avses, torde det nämligen icke alltid låta sig göra att lämna en tidigare reglering av förhållandet mellan ersättningsgivare och ersättningstagare alldeles orubbat. Till denna fråga skall jag återkomma vid behandlingen av 7 §.

Enligt stadgande, som finnes intaget i 11 kap. 17 §, skall nyprövningen, därest sådan ifrågakommer under vattenlagens tid, ske i den för ansökningsmål stadgade ordning. Detta synes vara en nödvändig konsekvens därav, att nyprövningen kan komma att beröra jämväl enskilda sakägare och att till följd härav dessa böra erhålla tillfälle att vid nyprövningen bevaka sina intressen. Det beslut, som vid nyprövningen meddelas, bör äga giltighet mot en var — något som ej heller torde kunna ernås utan att nyprövningen sker i nyss angiven ordning.

Beträffande det allmänna syftet med de i 6 § upptagna bestämmelserna hänvisar jag till vad redan förut av mig yttrats.

6 §.

Till grund för bestämmande av den värdeminskning anläggningens ägare har att vidkännas skall läggas värdet av den vattenkraft i tillgodogjort skick, som vid tiden för nyprövningen kan uttagas vid anläggningen. Av bestämmelserna i 9 kap., särskilt dess 11 §, framgår, att nämnda värde avser vattenkraften med tillhörande vattenverksbyggnader.

Därest någon del av den vattenkraft, som vid anlängningen tillgodogöres, skall ersättas medelst kraftöverföring, må vid bestämmande

av den värdeminskning ägaren har att vidkännas utan gottgörelse hänsyn icke tagas till den vattenkraft, för vilken ersättning sålunda skall utgå. Den befogenhet, som beträffande sistnämnda vattenkraft tillkommer anläggningens ägare, inskränker sig väsentligen till kraftens uttagande och tillhandahållande åt ersättningstagaren, och det vore uppenbarligen icke rimligt, om anläggningens ägare av denna anledning skulle komma att vidkännas en mera vittgående förlust än som eljest skulle hava drabbat honom. Såsom framgår av bestämmelserna i 7 § blir det i allmänhet ersättningstagaren, som får vidkännas den del av värdeminskningen, som belöper å dylik vattenkraft.

Därest anläggningens ägare beträffande en del av den vid anläggningen uttagbara vattenkraften redan är underkastad nyprövning enligt de i 16 § om vattenreglering föreslagna bestämmelserna, bör uppenbarligen avdrag ske jämväl för den vattenkraft, vars uttagande möjliggjorts genom regleringen.

Bestämmande av den ersättning, som skall utgå till anläggningens ägare, har jag ansett vara en fråga, som lämpligen bör anförtros åt skiljenämnd. Beträffande denna nämnds sammansättning har jag med en mindre avvikelse följt det förslag, som för ett liknande fall framlagts av reservanterna inom den s. k. distributionskommittén.

7 §.

Den allmänna regeln att nyprövningen icke avser det genom vattendomstolens beslut grundade rättsförhållandet mellan anläggningens ägare och enskilda intressen kan, såsom jag förut berört, därest det med nyprövningen åsyftade ändamålet skall nås, icke göras undantagslös.

Tillämpningen av de vid nyprövningen meddelade bestämmelserna kunna tänkas komma att till och med omöjliggöra ett fullgörande av de förpliktelser, som ålagts anläggningens ägare att tillhandahålla kraft från anläggningen. Att göra anläggningens ägare ansvarig för denna förlust, anser jag icke böra ifrågakomma. Då det ej heller synes kunna tillrådas att låta förlusten stanna å den enskilda ersättningstagaren, återstår allenast den utvägen, att tillerkänna honom ersättning av statsmedel. Stadgande härom har upptagits i första punkten av 7 §.

Såsom redan förut berörts föreligga emellertid särskilda förhållanden beträffande ersättningstagare, vilken erhåller kraft i utbyte för vattenkraft, som av honom avstås för tillgodogörande vid anläggningen. Sådan ersättningstagare är i viss mån att likställa med delägare i anläggningen. Hade initiativet till fallets bebyggande utgått från honom, skulle han själv i fråga om den honom tillhöriga vattenkraften hava blivit underkastad bestämmelserna om nyprövning. Med fog skulle det kunna betecknas som en obillighet mot anläggningens ägare, om de

ekonomiska konsekvenserna av nyprövningen skulle drabba honom allenast. Med hänsyn härtill synes föreskriften i 6 § om skyldigheten att utan ersättning vidkännas en viss värdeminskning böra gälla jämväl ersättningstagaren. En liknande fråga hava de sakkunniga behandlat i motiven till 30 § i 9 kapitlet och därvid ansett sig böra förorda en lösning i nu antydd riktning. Samma spörsmål har upptagits till skärskådande av reservanterna i fråga om den av dem föreslagna lösningsrätten med enahanda resultat.

Såsom de sakkunniga framhållit måste emellertid i den allmänna regeln om ersättningstagarens likställighet med anläggningens ägare i förevarande hänseende göras vissa av förhållandena betingade modifierationer. Sålunda synes regeln icke böra gälla för det fall, då ersättningstagaren redan före vattenkraftens avstående vid egen anläggning själv utnyttjat densamma. Tvingas ersättningstagaren det oaktat in i ett större företag, bör denna omständighet icke skäligen för honom medföra någon försämring av hans ekonomiska ställning.

I anslutning till förevarande stadgande har i 31 § av 9 kap. upptagits bestämmelse om omreglering av förhållandet mellan ersättningsgivare och ersättningstagare för det fall, att den förre till följd av nyprövningen går förlustig vattenkraft.

Den värdeminskning, som en ersättningstagare enligt 7 § har att vidkännas utan ersättning, skall bestämmas enligt de i 6 § 1 mom. angivna grunder. Hänsyn skall sålunda tagas, icke till det kraftbelopp, som i varje fall skall tillhandahållas, utan till storleken av den vattenkraft, för vilken kraftersättningen utgått.

Bestämmelsen i första stycket av § 8 ansluter sig till stadgandet i 2 § första stycket angående skyldighet för ägaren av en anläggning, som tillkommit jämlikt äldre lag, att tillhandahålla bygdekraft, då anläggningen enligt den nya lagen ombygges eller tillbygges. Av praktiska skäl har nyprövningen ansetts böra gälla anläggningen i dess helhet, således jämväl den del därav, som tillkommit jämlikt äldre lag, men i överensstämmelse med den grundsats, som tagit sig uttryck i sistnämnda lagrum, skall till grund för bestämmande av den ersättningsfria värdeminskningen läggas den ökning i uttagbar vattenkraft, som vunnits genom till- eller ombyggnaden.

Stadgandet i andra stycket motsvarar 3 §.

9—12 §§.

Den i 9 § omförmälda lösningsrätten avser enligt §:ens ordalag strömfallet med vattenverksbyggnader, kraftstation med installerat maskineri

Kronans lösningsrätt.

9 §.

och, om kraftstationen är uppförd å strömfallsägaren tillhörig mark, nödigt utnål för densamma. I allmänhet torde, vad angår den fasta egendomen, föremålet för lösningsrätten komma att sammanfalla med vad i 11 kap. 62 § av det av mig framlagda förslaget betecknas såsom strömfallsfastighet. Enligt innehållet av 2 mom. i sistnämnda lagrum bör strömfallsfastigheten, där så lämpligen kan ske, omfatta allenast den sökanden tillhöriga mark, som upptages av byggnaden och därmed förenade anläggningar, jämte den del av vattenområdet, som sökanden äger. Därest en strömfallsfastighet av angiven beskaffenhet icke redan är bildad, tillkommer det den domstol, som enligt vad i 11 § av förevarande kap. stadgas har att avgöra tvist om lösningsrättens omfattning, att bestämma gränserna för den nya fastighet, som lösningsrätten avser. Å denna nya fastighet komma samtidigt att överflyttas de rättigheter och förpliktelser, som på grund av vattendomstolens beslut äro förknippade med den tidigare strömfallsfastigheten.

Andra stycket i förevarande § motsvarar stadgandena i 2 § första stycket och 8 § första stycket. Förutsättningarna för att lösningsrätt må tillkomma kronan i anledning av tillbyggnad eller ombyggnad av en anläggning, som tillkommit enligt äldre lag, hava dock avfattats något olika mot vad som skett i sistnämnda båda lagrum för de där avsedda fallen. Då det gäller en åtgärd av den genomgripande betydelse för den enskilde, som utövningen av en lösningsrätt otvivelaktigt innebär, har jag ansett det riktigast, att för inträde av lösningsrätt i förevarande fall uppställa såsom villkor, att till följd av den nya byggnaden vid anläggningen kan uttagas minst dubbelt så stor vattenkraft som förut.

10 §. De i 10 § meddelade föreskrifterna avse den ordning, i vilken lösningsförfarandet skall inledas. Under femte året före den för inlösen bestämde tidpunkten, d. v. s. utgången av någon av de i 9 §:ens första stycke angivna tidsfristerna, har kronan att underrätta anläggningens ägare om sin avsikt att begagna sig av lösningsrätten. Denna underrättelse är för kronan bindande såtillvida att anläggningens ägare därefter kan inom viss tid framtvinga inlösen från kronas sida.

11 §. I överensstämmelse med vad om expropriation är för motsvarande fall stadgat skall frågan om lösningsrättens utövning inom viss tid fullföljas genom ansökan om stämning till allmän domstol. Enligt första stycket av 11 § skola jämväl eljest med vissa avvikelser de bestämmelser, som gälla i avseende å expropriation av fast egendom, äga tillämpning. Anläggningens ägare är sålunda berättigad till ersättning enligt expropriationslagens bestämmelser för egendom, som avstås, eller för skada

och intrång, som förorsakas. Den lösningsskyldighet, som enligt gällande expropriationslag kan komma att åläggas den exproprierande beträffande egendom, som icke avses med expropriationen, har, såsom framgår av 11 §:ns andra stycke, utvidgats. Dessutom har till särskild rätt, som omförmäles i expropriationslagen, uttryckligen hänförs sådan rätt till leverans av elektrisk kraft, som grundar sig på utfästelse av anläggningens ägare. En dylik rätt får alltså, därest kronan icke medger att rättigheten kommer att kvarstå, vika för lösningsrätten, men rättighetens innehavare kan i lösningsmålet göra anspråk på ersättning enligt de beträffande särskild rätt i allmänhet i expropriationslagen upptagna bestämmelserna.

Beträffande sammansättningen av den nämnd, som skall pröva ersättningsfrågan, hava vissa avvikelser ägt rum från motsvarande bestämmelser i expropriationslagen. Sålunda har det ansetts lämpligt, att beträffande nämndens sammansättning inrymma parterna något större valfrihet än som skulle tillkomma dem enligt expropriationslagen.

Enligt 49 § andra stycket expropriationslagen skall exproprierad fastighet, med vissa undantag, övergå till den nye ägaren fri från särskild rätt, som besvärar densamma. Till sådan särskild rätt synas emellertid icke böra hänföras förpliktelser, vilka ingå som en beståndsdel i själva fastigheten och på denna grund äro oskiljaktigt förenade med äganderätten till denna. Såsom exempel på dylika förpliktelser kan nämnas skyldighet för anläggningens ägare att enligt reglerna i 1 kap. i vissa fall utan ersättning avstå vattenmängd eller fallhöjd samt i 4 kap. att tillhandahålla bygdekraft, att underkasta sig nyprövning eller att erlagga vissa avgifter. Förpliktelser av nu angiven art innefattas uppenbarligen också i de föreskrifter, som av vattendomstolen meddelats i dess byggnadsbeslut angående dämning, vattenhushållning m. m., liksom i bestämmelserna angående tillhandahållande av kraft såsom ersättning. Oberoende av den övergång av äganderätten, som föranledes av kronans inlösen, komma förpliktelser av detta slag att äga bestånd.

Från denna allmänna regel synes dock böra göras ett undantag. Såsom framhållits vid 7 § intager den, som avstått vattenkraft för dess tillgodogörande vid anläggningen mot ersättning medelst kraftöverföring, i viss mån en likartad ställning med anläggningens ägare. Med hänsyn härtill synes det icke obilligt, att jämväl rättigheten till ersättning medelst kraftöverföring underkastas kronans lösningsrätt, något som otvivelaktigt jämväl ur allmän synpunkt kan vara av betydelse. Bestämmelserna härom hava upptagits i 12 §. Jämväl i detta fall synes dock ett särskilt skydd böra beredas den, som redan tidigare tillgodo-

gjort sig vattenkraften utan att därmed varit förknippad någon förpliktelse av angivet slag.

13 §.

*Konungens
prövningsrätt.*

Bestämmelserna i förevarande § ansluta sig till motsvarande stadganden i 7 kap. 12 § av de sakkunnigas förslag. Den prövningsrätt, som enligt nämnda § skulle tillkomma Kungl. Maj:t, har dock utvidgats i olika riktningar. Med hänsyn till den väsentligt förändrade innebörd, som sålunda givits åt förslaget i denna del, har det varit nödvändigt att jämväl underkasta bestämmelserna om den ordning, vari nämnda prövningsrätt skulle komma till utövning, viss jämkning. Enligt de omarbetade bestämmelserna skall, i överensstämmelse med vad nu gäller i fråga om byggande i kungsådra, Kungl. Maj:ts prövning till tiden föregå domstolens beslut. Vattendomstolen har alltså, att sedan målet i de hänseenden, som utgöra föremål för Kungl. Maj:ts prövning, vunnit erforderlig utredning hos Kungl. Maj:t hemställa om dylik prövning och i avbidan härå förklara målet vid vattendomstolen vilande.

14—15 §§.

Avgifter.

Den avgiftsskyldighet, som avhandlas i dessa §§, är oberoende av, huruvida regleringen kommit till stånd med stöd av bestämmelserna i 3 kap. om tvångsdelaktighet eller icke. Däremot inverkar denna fråga på beräkning av den krafteffekt, som vinnes genom regleringen. Till grund för denna beräkning skall ligga den genom regleringen vunna ökningen i uttagbar vattenkraft i det eller de strömfall, för vilkas räkning regleringen utföres. Vid en tvångsreglering komma härvid i beaktande samtliga de till regleringssamfälligheten hörande strömfallen eller med andra ord varje strömfall, som har båtnad av regleringen. Är det fråga om ett företag utan tvångsdelaktighet, skall däremot hänsyn tagas allenast till båtnaden för de strömfall, vilkas ägare varit sökande till eller eljest frivilligt anslutit sig till företaget. Denna olikhet är visserligen ur praktisk synpunkt mindre tillfredsställande men synes, ej minst av formella skäl, vara ofrånkomlig. Någon större betydelse torde i varje fall icke böra tillmätas densamma.

Det belopp, som skall erläggas i årlig avgift, skall fastställas särskilt för varje strömfall. Under den löpande tjuguårsperioden kommer någon förändring icke att äga rum i det sålunda fastställda beloppet. Om sålunda det hästkraftantal, som strömfallet vinner genom regleringen, under perioden ändras i ena eller andra riktningen, kommer en dylik

förändring i beaktande först vid den omprövning av avgiftens storlek, som må påkallas vid periodens utgång.

16 §.

Beträffande denna § hänvisar jag till vad jag redan anført vid den allmänna motiveringen av det av mig framlagda förslaget.

*Nyprövning
vid vatten-
reglering.*

9 KAP.

1 §.

För att bringa innehållet uti ifrågavarande § i överensstämmelse med den förändrade lydelse, som på lagrådets hemställan givits åt stadgandet i 2 kap. 16 §, har en mindre jämkning skett i §:ens avfattning.

13 och 14 §§.

Den av lagrådet beträffande dessa §§ framställda anmärkningen riktar sig dels mot den i andra stycket av 13 §:en parterna medgivna rätt att i de fall, då kraft enligt reglerna i första stycket av nämnda § lämnas i ersättning för vattenkraft, som avstås, träffa överenskommelse om ersättningskraftens tillhandahållande från annan anläggning än den, vid vilken den avstädda vattenkraften tillgodogöres, och dels överhuvudtaget mot förslagets ståndpunkt att tillåta ersättning medelst kraftöverföring i annan händelse än då genom vattenkrafts avstående en motsvarande förmån beredes det strömfall, från vilket ersättningskraften skall tillhandahållas. Vad den förra delen av anmärkningen angår har jag funnit de skäl, som anförts till stöd för densamma, övertygande, och har i anledning härav jämkning skett i lydelsen av 13 § andra stycket.

*Ersättning
medelst kraft-
överföring.*

Ett efterkommande av anmärkningens senare del skulle, såvitt jag rätt uppfattat densamma, leda till, att bestämmelserna i 14 § komme att helt och hållet utgå. Detta synes mig vara ägnat att ingiva betänkligheter. Stadgandena i 14 § torde jämväl med den begränsning, som det föreliggande förslaget erhållit, äga sitt praktiska värde och bliva det ännu mer, då torrläggningsslagstiftningen kommer att upptagas i lagen. En inskränkning av de möjligheter till ersättning medelst kraftöverföring, som förslaget erbjuder, anser jag jämväl ur principiell synpunkt otillfredsställande. De skäl, som av lagrådet åberopats till stöd för anmärkningen i denna del, äro uteslutande av formell natur. Särskilt har lagrådet fäst sig vid den risk, som skulle kunna uppkomma

för inteckningshavare och andra rättsägare, därest skyldigheten att tillhandahålla kraft, vilken skyldighet vore förenad med en utomordentlig förmånsrätt, lades å annan fastighet än den, som erhöle fördel av vattenkraftens avstående. Med hänsyn till de förutsättningar, som i 14 § uppställas för detta lagrums tillämpning och bland vilka jämväl ingår beaktande av nämnda rättsägars intressen, finner jag dock det av lagrådet anmärkta förhållandet icke böra föranleda till lagrummets utslutande. Detta resultat synes mig ej heller böra bliva följden därav att, såsom lagrådet framhållit, vissa formella svårigheter i andra hänseenden otvivelaktigt äro förknippade med lagrummets tillämpning.

15 och 16 §§.

*Skyldigheten
att tillhandahålla kraft
skall vara
förenad med
viss fastighet.*

I första stycket av 15 § har upptagits bestämmelse angående frågan, med vilken fastighet skyldighet att tillhandahålla kraft enligt 13 § skall vara förenad. Stadgandets avfattning har skett med iakttagande av vad lagrådet härutinnan hemställt. Föreskriften i 15 §:ens andra stycke, som avser att reglera å vilken fastighet skall läggas skyldigheten att tillhandahålla kraft i fall, som avses i 14 §, har i omarbetat skick upptagits från de sakkunnigas förslag.

I stället för de bestämmelser, som av de sakkunniga upptagits i 16 § och vilka enligt lagrådets hemställan fått utgå, har till sistnämnda § i omarbetat skick överflyttats stadgandet i 15 § första stycket angående den ifrågavarande skyldighetens bestånd jämväl vid exekutiv försäljning eller annan avyttring av den fastighet, vid vilken den en gång bundits.

Andra stycket av 15 § i de sakkunnigas förslag har på lagrådets hemställan likaledes fått utgå.

17 §.

*Överflyttning
av rätt till
ersättnings-
kraft.*

Vid denna § har lagrådet hemställt, att för överflyttning av rättighet, som i §:en avses, från den fastighet, varmed rättigheten är förenad, till annan fastighet borde till skydd för rättsägare i den fastighet, vilken berövades kraften, uppställas såsom villkor, att sistnämnda fastighet erhöle ersättning i penningar att fördelas i vanlig ordning.

I överensstämmelse med vad jag framhållit redan i fråga om 14 § synes mig emellertid den garanti härutinnan, som förslaget uppställer, eller att dylik överflyttning icke må medgivas med mindre det prövas kunna ske utan förfång för inteckningshavare eller andra rättsägare vara tillräcklig.

Lagrådet har vid denna § tillika ifrågasatt, huruvida ej möjlighet

borde medgivas till rättighetens avlösning. Otvivelaktigt kunna förhållandena tänkas komma att utveckla sig i den riktningen, att de förutsättningar, varå vattendomstolen byggt sitt beslut om ersättningsens utgörande i kraft, icke längre äro för handen. Men å andra sidan skulle det ej överensstämma med grunderna för 13 §, om parterna i denna fråga lämnades fullständig avtalsfrihet. Med hänsyn till de skiftande förhållanden, som kunna tänkas förekomma, torde det knappast vara möjligt att härutinnan uppställa någon allmängiltig regel. Då någon praktisk olägenhet ej heller torde vara att befara därav, att lagen saknar bestämmelser i ämnet, har jag ansett frågan härom kunna förfalla.

Innehållet i §:ens sista stycke har jämkats i överensstämmelse med vad lagrådet hemställt.

19, 21, 22, 24 och 25 §§.

Vad lagrådet eller dess flesta ledamöter i fråga om dessa §§ hemställt har blivit iakttaget.

26 §.

I anslutning till ett uttalande i motiven till de sakkunnigas förslag har lagrådet i fråga om första stycket av denna § erinrat, att avtalsfrihet icke är rådande i fråga, som avhandlas i nämnda stadgande. Härtill må allenast erinras, att något hinder uppenbarligen icke föreligger för parterna att träffa överenskommelse jämväl i dylik fråga men att överenskommelsen blir förbindande allenast mellan kontrahenterna och icke må läggas till grund för vattendomstolens beslut i ämnet.

28 §.

De av lagrådet i fråga om denna § framställda anmärkningarna hava efterkommits. Beträffande parternas avtalsfrihet i fråga, som avses i §:ens första stycke, har stadgande upptagits i 45 §.

31 §.

Sista stycket i förevarande § har tillagts med anledning av de i 4 kap. av mig föreslagna bestämmelserna om nyprövning.

32 §.

Vid denna § har av lagrådet anmärkts, att den av de sakkunniga i §:ens slut upptagna bestämmelsen, att kostnaden för underhåll av mottagningsorgan skall avräknas å avgäld, som omnämnes i 23 § andra stycket, bör jämkas så, att motsvarande avdrag kommer att äga

*Ersättnings-
givarens skyl-
dighet att be-
kosta under-
håll av mot-
tagnings-
organ.*

rum, därest ersättningstagaren har att erlægga ifrågavarande del av uttagningskostnaden i stället för i årlig avgäld genom minskning av den ersättningskraft, som eljest skolat utgå. Uppenbarligen bör ersättningstagaren vara berättigad att erhålla gottgörelse för den ifrågavarande underhållskostnaden alldeles oberoende av det sätt, varpå uttagningskostnaden skall av honom erläggas. Att detta är överensstämmande med förslagets syfte framgår av ett uttalande i de sakkunnigas motiv. Till undvikande av missförstånd har jag dock ansett stadgandet böra i denna del förtydligas. Däremot synes det mig knappast lämpligt att beträffande ifrågavarande kostnad medgiva någon jämkning i storleken av den ersättningskraft, som skall tillhandahållas.

42 §.

På lagrådets hemställan har §:en undergått en mindre jämkning.

45 §.

Denna § har tillagts till efterkommande av en av lagrådet vid 28 § framställd anmärkning.

46 §.

I denna § hava sammanförts bestämmelserna i 45 och 46 §§ av de sakkunnigas förslag.

*Parternas
avtalsfrihet
i fråga om
formen för
ersättningen.*

Vid 13 och 14 §§ har en av lagrådets ledamöter framhållit, hurusom en jämförelse mellan 13 och 45 §§ i de sakkunnigas förslag giver vid handen, att ersättning för annan tillhörig vattenkraft, som någon enligt stadgande i 2 kap. berättigas tillgodogöra sig, icke må bestämmas att utgå medelst kraftöverföring i andra fall än som i 13 § omförmäls. Enligt denne ledamots åsikt borde det emellertid icke möta något hinder att tillåta nämnda ersättningsform i andra fall t. ex. då ersättning skall utgå för vattenkraft, som går förlorad därigenom att någon berättigas tillgodogöra sig densamma enligt 2 kap. 7 § andra stycket. En bestämmelse härom borde, enligt denne ledamots uppfattning, lämpligen införas i 13 §.

Samme ledamot har vid 46 § i de sakkunnigas förslag framhållit betydelsen därav, att ersättning bör under vissa förutsättningar kunna utgå medelst kraftöverföring jämväl i fall, då fråga är om gottgörelse för annat än vattenkraft, och har till vinnande av detta syfte föreslagit vissa tilläggsbestämmelser till den avdelning av 9 kap., vari upptagas reglerna om ersättning medelst kraftöverföring.

Såsom framgår av motiven till 46 § i de sakkunnigas förslag

hava jämväl de sakkunniga ansett det utgöra ett önskemål att låta ersättning medelst kraftöverföring komma till användning i största möjliga omfattning. För ernåendet härav hava de sakkunniga genom en bestämelse i nämnda § medgivit parterna att, då fråga är om gottgörelse för annat än vattenkraft, träffa överenskommelse om nämnda ersättningsform. De sakkunniga hava otvivelaktigt utgått ifrån, att, därest en dylik överenskommelse bekräftas genom vattendomstolens beslut och sålunda kommer att utgöra en del av själva byggnadsmedgivandet, överenskommelsen härigenom erhåller bindande verkan ej allenast mellan kontrahenterna utan också gent emot tredje man.

Såsom inom lagrådet framhållits bör emellertid parternas avtalsfrihet å förevarande område vara underkastad domstolens kontroll. Endast i den mån domstolen finner parternas överenskommelse lämplig och icke stridande mot andra rättsägares intressen bör den meddela fastställelse av densamma. Ett stadgande i denna riktning har i överensstämmelse med vad lagrådet därom hemställt intagits i §:ens tredje stycke. Samtidigt har §:ens avfattning sålunda jämkats, att parternas avtalsfrihet kommer att avse ej allenast, såsom de sakkunniga föreslagit, ersättning för annat än vattenkraft utan jämväl gottgörelse för förlorad vattenkraft i de fall, då sådan icke enligt vad som stadgats i föregående avdelning av kapitlet skall bestämmas att utgå medelst kraftöverföring. Härigenom tillmötesgås i viss mån den förutnämnda av en av lagrådets ledamöter gjorda hemställan i fråga om 13 §.

47 §.

På lagrådets hemställan har det i de sakkunnigas förslag upptagna stadgandet om rätt för parterna att träffa överenskommelse, huruvida ersättning skall erläggas på en gång eller medelst återkommande belopp fått utgå.

48 §.

Därest den rätt att taga i anspråk mark för utmål, som omförmäles i 2 kap. 16 §, kommer att, såsom jag föreslagit, innefatta allenast servitutsförvärv, skulle med den avfattning förevarande § erhållit i förslaget ersättningen utgå utan förhöjning, varemot om äganderättsförvärv medges rätt till förhöjning kommer att inträda. Oberoende av förvärvets natur synes mig i detta fall förhöjning böra äga rum. Med intrång, som avses i 2 kap. 16 §, bör enligt min mening jämföras sådant intrång, som omförmäles i 14 § av sistnämnda kapitel.

*Förhöjning
av ersätt-
ningens
belopp.*

50 §.

Den av lagrådet vid denna § framställda anmärkningen har efterkommits.

51 §.

Avfattningen av denna § har undergått en mindre jämkning.

52 och 53 §§.

Vad lagrådet hemställt i fråga om dessa §§:ers avfattning har iakttagits.

54 §.

*Särskild rätt
till fast
egendom.*

Vid denna § har en av lagrådets ledamöter erinrat, att den ersättning, som bestämts åt innehavare av särskild rätt till fastighet, kan komma att innefatta förutom gottgörelse för själva rättigheten jämväl lösen för byggnader och andra anläggningar. Enligt denne ledamots uppfattning borde, då stadgandet om nedsättning av ersättning, som bestämts till innehavare av särskild rätt, tillkommit uteslutande i fordringsägares intresse, nedsättning endast omfatta sådan del av ersättningen, som avser förlust av eller intrång i själva rättigheten. För att giva tydligt uttryck häråt erfordrades, att avfattningen av andra stycket jämkades.

Att den nedsättningskyldighet, som i förevarande § föreskrives, icke avser sådan ersättning, vilken tillkommer t. ex. en arrendator för å den arrenderade fastigheten uppförda byggnader, synes mig utan vidare uppenbart. Äganderätten till dessa byggnader, vilka utgöra lös egendom, torde icke kunna inbegripas i den särskilda rätt till fast egendom, varom i förevarande §, jämförd med 52 §, är fråga. Då någon missuppfattning av stadgandet i antydd riktning näppeligen synes vara att befara, har detsamma fått kvarstå i oförändrat skick.

57, 66, 69, 71 och 74 §§.

I anledning av lagrådets hemställan har till 57 § gjorts ett tillägg, motsvarande stadgandet i 50 § tredje stycket av gällande expropriationslag.

Till följd av den ändring, som 47 § enligt vad redan omnämnts undergått, har 66 § gjorts överflödig och alltså uteslutits. Rubbning i de efterföljande lagrummens paragrafnummer har undvikits därigenom, att stadgandena i 61 § av de sakkunnigas förslag uppdelats å två §§.

De av lagrådet beträffande 69, 71 och 74 §§ gjorda anmärkningarna hava länt till efterföljd.

11 KAP.

Med avseende å 11 kap. knyter sig intresset närmast vid frågan om inrättandet av särskilda vattendomstolar för handläggning av vattenmål i första instans samt spörsmålet, om vattenmålen böra, med förbigående av mellaninstansen, fullföljas direkt till Konungen eller om även för vattenmål skola förefinnas tre instanser.

Vad angår förstnämnda fråga, har jag redan förut omnämnt, att jag, i full överensstämmelse med vad såväl kommittéerna och de sakkunniga som även lagrådets ledamöter anført, håller före, att en omläggning av vår vattenlagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de föreliggande förslagen gör upprättandet av speciella vattendomstolar i första instans till en oavvislig nödvändighet.

Vattendomstolarna och deras sammansättning.

Jämväl med avseende å sammansättningen av vattendomstolarna ställer jag mig på förslagets ståndpunkt. Visserligen hade det enligt min mening varit önskligt, om det juridiska elementet i vattendomstolarna kunnat förstärkas och det på sådant sätt, att ortsintressena samtidigt fått ytterligare representation inom vattendomstolen. Att jag likväl ej ansett mig böra göra någon hemställan i den riktningen, har sin huvudsakliga grund i de svårigheter, som, på sätt ett par av lagrådets ledamöter särskilt framhållit, skulle i praktiken möta ett försök att genomföra en dylik anordning på det enda sätt, som torde kunna betraktas som ändamålsenligt, nämligen adjungerandet i vattendomstolen av häradshövdingen i orten. Härtill kommer, att det icke torde kunna bestridas, att beredandet i vattendomstolen av plats för ännu en jurist kommer att framträda såsom mindre angeläget, om, i enlighet med vad jag ämnar föreslå, en mellaninstans inrättas jämväl för vattenmål samt åt denna mellaninstans gives den sammansättning, jag i annat sammanhang vill angiva. Vattendomstolens karaktär av en huvudsakligen utredande myndighet med i väsentlig mån administrativa åligganden blir härigenom mera betonad och dess sammansättning med särskilt hänsyn till denna dess speciella funktion framstår som mera berättigad, än om vattenmålen skulle med förbigående av varje mellaninstans fullföljas direkt till Konungen.

Beträffande spörsmålet om antalet domstolsinstanser i vattenmål anser jag mig, såsom redan antytts, böra föreslå en avvikelse från kommittéernas och de sakkunnigas förslag. Vål hade jag, främst från syn-

Mellaninstans i vattenmål (vattenöverdomstol).

punkten av det önskvärda i vattenmålens skyndsamma avgörande, helst sett, att ett bibehållande av den av kommittéerna och de sakkunniga förslagna anordningen med vattenmålens fullföljande från vattendomsstolarna omedelbart till Konungen visat sig möjligt. Processkommissionen har emellertid i sitt över de sakkunnigas förslag avgivna utlåtande förklarat sig icke kunna tillstyrka denna anordning, under framhållande att förslaget i denna punkt stode i bestämd strid med de principer, som syntes böra tillämpas i fråga om en framtida instansordning. I sistnämnda hänseende framhåller processkommissionen, att, då det i ett land av Sveriges storlek ej torde vara möjligt att beträffande alla mål reda sig med blott två instanser, i det att den högre instansen i så fall skulle på grund av arbetsbördans storlek bliva så omfångsrik, att den ej skulle utgöra ett tillfredsställande organ för rättsskipningens enhet och ej heller tillfredsställande fylla de höga kompetenskrav man borde ställa på ett lands högsta domstol, ingen annan rationell lösning av frågan om instansordningen syntes tänkbar än den nu senast i Norge införda, enligt vilken en mellaninstans bibehölles för fullständig överprövning av de fullföljda målen, medan högsta domstolens prövning begränsades till rättsfrågan i de mål, som dit fullföljdes från mellaninstansen. Att under sådana förhållanden nu privilegiera en stor grupp av mål genom att låta dem överhoppa den mellaninstans, vi för närvarande ägde, måste enligt processkommissionen betecknas såsom så mycket mera irrationellt, när, såsom fallet vore i fråga om vattenmålen, till domstolarnas avgörande överflyttades en stor del frågor av mera administrativ än rättslig natur, vilka otvivelaktigt skulle komma att taga högsta domstolens tid i anspråk på ett för den övriga rättsskipningen menligt sätt. De skäl, som anförts för att bereda vattenmålen nu ifrågavarande förmån, kunde med samma fog anföras beträffande ett stort antal andra specialmål, och det vore att befara, att, om de vattenrättsliga specialintressena på nu föreslaget sätt gynnades på andra måls bekostnad, även andra specialintressen snart nog skulle göra sig hörda för att komma i åtnjutande av enahanda förmån.

Jämväl lagrådets lagfarna ledamöter hava avstyrkt ett förbigående av mellaninstansen i vattenmål. Till de av processkommissionen i sådant avseende anförda skäl hava dessa lagrådsledamöter lagt ett, nämligen hurusom med sakkunnigförslagens ståndpunkt icke varit möjligt att avskära vissa mindre betydande vattenmål från fullföljd till högsta domstolen och att förslaget sålunda avveke från de grundsatser, vilka införts i vår rätt genom 1915 års processreform.

Då sålunda såväl processkommissionen som lagrådets lagfarna leda-

möter på, såsom det synes, nog så vägande skäl bestämt avstyrt en anordning, varigenom vattenmålen skulle komma att från vattendomstolarna fullföljas direkt till Konungen, ser jag mig som nämnt nödsakad föreslå ett frångående av förslagen i denna del.

Enligt min mening måste alltså jämväl med avseende å vattenmål förefinnas tre domstolsinstanser. Den frågan uppstår då, om mellaninstansen i vattenmål skall vara densamma som i vanliga mål, d. v. s. hovrätt i vanlig sammansättning, eller om en eller flera speciella överdomstolar för vattenmål böra inrättas.

Vattenöverdomstolens organisation.

Frågan om tekniskt sakkunniga ledamöter i vattenöverdomstolen.

Med avseende å detta spörsmål har under sakens föregående behandling gjort sig gällande olika åsikter. Tvenne av lagrådets ledamöter mena, att någon speciell överdomstol för vattenmål icke är erforderlig. Vattenmålen skulle alltså enligt dessa ledamöter från vattendomstolarna fullföljas till de allmänna hovrätterna, sammansatta på vanligt sätt. Tvenne andra av lagrådets ledamöter åter hålla före, att, om hovrätt göres till andra instans i vattenmål, det bör sörjas för, att vid prövningen av sådana mål, i vilka tekniska frågor förekomma, åt hovrätten kan beredas en sådan sammansättning, att den tekniska sakkunskapen blir lika starkt företrädd där som i vattendomstolen. De anse därför, att hovrätten vid handläggningen av vattenmål bör, om det påkallas av part eller hovrätten anser det önskligt, förstärkas med två av Kungl. Maj:t därtill förordnade, i vattenfrågors tekniska behandling sakkunniga och erfarna män, representerande, den ene särskilt sakkunskapen beträffande byggande i vatten och den andre särskilt sakkunskapen i fråga om jords torrläggning. I de fall, då tekniska ledamöter sålunda skulle komma att delta i handläggningen, skulle enligt detta förslag de juridiska ledamöternas antal begränsas till tre. Då det torde stöta på oöfvervinnliga svårigheter att bereda de hovrätter, som äro förlagda utom huvudstaden, den ifrågasatta förstärkningen med tekniskt sakkunniga, bleve, enligt dessa lagrådsledamöters åsikt, av denna anordning en följd, att prövningen av samtliga vattenmål måste förläggas till Svea hovrätt.

Denna senare åsikt står i nära överensstämmelse med det förslag till sakens ordnande, som processkommissionen i sitt utlåtande ifrågasatt, nämligen att vattenmålen från samtliga vattendomstolar skulle fullföljas till Svea hovrätt och där upptagas å en viss avdelning, förstärkt med sakkunniga lekmän såsom bisittare.

På sätt torde framgå av det föregående, äger frågan om vattenöverdomstolarnas antal ett intimt samband med spörsmålet om den

sammansättning, man vill giva en vattenöverdomstol, och vill jag därför nu till en början till närmare behandling upptaga sistnämnda fråga. Härvid möter främst det inom lagrådet väckta spörsmålet, om jämväl i vattenöverdomstolen skola sitta tekniskt sakkunniga ledamöter. I denna del ansluter jag mig till dem av lagrådets ledamöter, som ansett tillräckliga skäl ej föreligga för genomförande av en dylik anordning. I likhet med dessa ledamöter håller jag före, att, då fråga är om vattenmål, det sakkunniga elementets upptagande i själva domstolen har sitt egentliga värde såsom en garanti mindre för det riktiga bedömandet än för den tillfredsställande utredningen av målet, vilken utredning ju bör vara fullgjord redan i underdistansen. I motiven till de sakkunnigas förslag har också framhållits, att med den sakkunskap, som står vattenöverdomstolen till buds, kan förväntas, att de tekniska spörsmålen redan inför vattendomstolen göras till föremål för en allsidig och fullt uttömmande behandling och att fullföljdsrätten härutinnan, om ej på grund av uttryckligt stadgande så dock genom förhållandenas egen natur, huvudsakligen blir av formell beskaffenhet.

I vattenöverdomstolen
bör sitta en
ledamot i
kammarkollegiet.

Om än således, i enlighet med vad i det föregående nämnts, någon speciell sammansättning av vattenöverdomstolen icke kan anses påkallad av den tekniska sakkunskapens representerande inom densamma, bör dock enligt min mening av annan grund åt vattenöverdomstolen givas en något olika sammansättning än den, domstolarna i andra instans i vanliga mål, de allmänna hovrätterna, äga. Det har under nu ifrågasvarande lagstiftnings förberedande mer än en gång framhållits, att de frågor, som komme att tillhöra vattendomstols bedömande, till icke oväsentlig del komme att bliva av övervägande administrativ natur. Detta gäller kanske framför allt företag rörande byggnader i vatten av större omfång samt vattenregleringar, där frågan, om vad i varje särskilt fall kan anses lämpligast med hänsyn till det allmänna, utan tvivel måste spela en framträdande roll. Det synes mig därför icke vara annat än i sin ordning, att i den domstol, som kommer att döma i andra instans i vattenmål, som ledamot insättes även en på det administrativa området erfaren man. Då funktionen som administrativ ledamot i vattenöverdomstolen givetvis icke kan beräknas giva full sysselsättning åt en person — han skulle naturligtvis ej äga någon föredragningskyldighet därstädes — synes det, som om den lämpligaste anordningen vore den, att till dylik administrativ ledamot i vattenöverdomstolen förordnades en ledamot i kammarkollegiet, vilket verk på grund av den befattning med vattenmål, som det hittills haft och enligt den nya lagstiftningen skulle

komma att i viss mån bibehålla, inom sig torde rymma ledamöter med erfarenhet just å nu ifrågavarande område.

En given följd därav, att såsom ledamot i vattenöverdomstolen skulle komma att sitta en ledamot i kammarkollegiet, blir den, att endast en vattenöverdomstol, gemensam för hela riket och förlagd till Stockholm, kan inrättas, en konsekvens, som, särskilt med hänsyn till angelägenheten därav att mellaninstansen i vattenmål kommer att bestå av ledamöter med nödig erfarenhet på området, enligt min mening icke kan betraktas annat än som en fördel. Då en särskild överdomstol, med uppdrag för dess ledamöter att döma allenast i vattenmål, på grund av dessa måls fåtal icke kan komma ifråga, torde den naturligaste anordningen bliva den, att vattenöverdomstolen förläggas till Svea hovrätt. Därvid torde, då vattenöverdomstolen icke bör bestå av flera ledamöter än fem, böra föreskrivas, att Svea hovrätt vid utövandet av sin verksamhet som vattenöverdomstol skall utgöras av ordföranden å en av hovrättens divisioner som ordförande, tre andra ledamöter i hovrätten samt en ledamot i kammarkollegiet. Att genom bestämmelse i instruktionen för Svea hovrätt vattenmålen böra undantagas från lottning mellan hovrättens olika divisioner, synes mig uppenbart. Samtliga vattenmål böra givetvis — åtminstone till en början — handläggas å en och samma division. Att låta detta komma till uttryck redan i vattenlagens lagtext lär dock knappast vara lämpligt, då den möjligheten bör stå öppen att, i fall vattenmålens koncentration till en enda division skulle komma att visa sig menligt inverka på skyndsamheten i deras avgörande, fördela vattenmålen på två divisioner. Som bekant består en var av hovrättens divisioner — utom en, med avseende å vilken särskilda förhållanden äro rådande — av fem ledamöter. Av dessa fem ledamöter deltaga dock i regel allenast fyra i varje måls handläggning. En divisions förstärkande med en ledamot av kammarkollegiet synes därför väl låta anpassa sig till nu rådande förhållanden på det sätt, att denne ledamot inträder i stället för den av divisionens ledamöter, som för tillfället icke tjänstgör i rätten.

Vattenöverdomstol:
Svea hovrätt
på visst sätt
sammansatt.

På sätt förut nämnts, är jag av den uppfattning, att någon plats för tekniskt sakkunniga ledamöter ej behöver inrymmas i vattenöverdomstolen. Därmed vill jag dock ej hava sagt, att ej vattenöverdomstolen stundom kan vara i behov av biträde av tekniskt sakkunnig person. En möjlighet att, där så erfordras, få målets tekniska sidor belysta från annat håll än parternas bör därför enligt min mening beredas vattenöverdomstolen. Frågan gäller då, i vilken form detta lämpligast

Tekniskt
sakkunniga
biträden åt
vattenöverdomstolen.

bör ske. Inom lagrådet har av ett par av dess ledamöter gjorts gällande, att vattenöverdomstolens behov av tekniskt sakkunnigt biträde skulle kunna tillgodoses antingen genom vattenöverdomstolens infordrande av sakkunnig myndighets yttrande eller ock genom hörande av den vattendomstol, som dömt i målet, eller måhända av vattenrättsdomaren jämte den ena eller båda vattenrättsingenjörerna.

Mot förstnämnda av dessa utvägar — remiss till sakkunnig myndighet — torde med skäl kunna invändas, att den, enligt vad erfarenheten i liknande fall giver vid handen, skulle vara ägnad att i hög grad motverka den skyndsamhet i avgörandet, som man med avseende å vattennål med rätta uppställt som ett viktigt önskemål. Anlitandet av den andra utvägen — hörandet av vederbörande vattendomstol eller vissa av dess ledamöter — skulle åter säkerligen i de flesta fall visa sig föga ändamålsenligt. Då de, som förut dömt i saken, helt naturligt måste anses frestade att hävda sin förut i målet intagna ståndpunkt, föreligger, på sätt också lagrådets tekniska bisittare framhållit, fara för att den kritik av vattendomstolens beslut, som en part vid sitt överklagande av detsamma presterat, icke skall bliva tillbörligt beaktad i det från vattendomstolen eller vissa av dess ledamöter infordrade utlåtandet.

Enligt min mening torde ett från flera synpunkter lämpligare sätt för beredande åt vattenöverdomstolen av den tekniska sakkunskap, varav den kan vara i behov, vara det, att vattenöverdomstolen tillerkännes rätt att, där målet angår fråga, för vars bedömande fordras särskilda fackkunskaper, till biträde åt sig tillkalla en i sådant ämne sakkunnig person. Ett dylikt av vattenöverdomstolen tillkallat biträde torde få anses hava en väsentligen annan uppgift än de tekniska ledamöterna i vattendomstolen. Uppgiften för nu ifrågavarande tekniska biträde kan icke anses vara att komplettera utredningen i målet, utan fastmera att genom klarläggande av de tekniska spörsmål, som målet kan innefatta, underlätta för vattenöverdomstolens ledamöter att komma till en rätt förståelse av detsamma och intaga ståndpunkt till parternas däri framställda påståenden. För att biträdet skall kunna rätt fylla denna sin uppgift, torde bestämmelse böra meddelas därom, att biträdet bör, sedan tillfälle lämnats honom att taga del av handlingarna i målet, övertaga detsammas föredragning och där deltaga i överläggningarna rörande målet. För att mot nu ifrågavarande anordning icke skall kunna riktas den anmärkningen, att ett dylikt biträde skulle komma att intaga en, till följd av naturen hos det nuvarande rättegångsförfarandet i överinstanserna, fullständigt okontrollerbar ställning, torde

tillika böra föreskrivas, att biträdet skall, efter det malet föredragits, men innan detsamma företages till avgörande, till vattenöverdomstolen avgiva skriftligt yttrande rörande de delar av målet, i fråga om vilka hans sakkunskap av vattenöverdomstolen tagits i anspråk. Kan sådant yttrande ej avgivas, utan att undersökning på platsen dessförinnan ägt rum, bör möjlighet till dylik undersöknings företagande förefinnas. Bestämmelser i nu angivna avseenden finnas inryckta i 97 §. Klart torde vara, utan att detta behöver särskilt komma till uttryck i lagtexten, att intet hinder föreligger för att vattenöverdomstolen till biträden i ett och samma mål tillkallar flera, var och en på sitt särskilda område sakkunniga personer. Tvärtom synes det mig antagligt, att i mål rörande större företag, som kunna beräknas hava mera betydande inverkan på vattenförhållandena, det skall i regel visa sig lämpligt, att som sakkunniga tillkallas minst två personer, representerande en var ett av de båda huvudområden, vattendomstolens båda tekniska bisittare äro avsedda att företräda.

Med naturen av den ställning, nu ifrågavarande tekniska biträde skulle komma att intaga, torde stå bäst i överensstämmelse, att kostnaden för bitrådets anlitande bestrides icke av vederbörande part utan av statsmedel.

Detta rörande den tekniska sakkunskapens tillförande åt vattenöverdomstolen. Såväl i kommittéernas som i de sakkunnigas förslag finnes en bestämmelse, som går ut på beredandet även åt högsta domstolen av tillgång till sakkunnigt tekniskt biträde vid dess handläggning av vattenmål. I nära överensstämmelse med vad några av lagrådets ledamöter uttalat, hyser jag emellertid den uppfattningen, att, ifall i vattenmål komma att finnas tre domstolsinstanser samt den tekniska sakkunskapen får tillfälle att göra sig gällande även i mellaninstansen, särskild åtgärd icke kan anses behöfelig, för att samma sakkunskap må göra sig hörd jämväl i högsta domstolen. Något stadgande i denna riktning har därför ej influat i det nu omarbetade förslaget. Skulle trots de garantier för vinnande redan under vattenmålens handläggning vid de två lägre instanserna av fullständig utredning i olika avseenden, som man sökt skapa genom att för dessa instanser föreslå den organisation, för vilken förut redogjorts, högsta domstolen i något fall anse sig vara i behov av att få sin insikt på något speciellt område kompletterad, står densamma alltid till buds att, såsom hittills varit brukligt i liknande fall, infordra sakkunnig myndighets utlåtande i målet.

*Frågan om
högsta dom-
stolens behov
av sakkunnigt
tekniskt
biträde.*

Efter det jag sålunda angivit min ståndpunkt till en del 11 kap. rörande spörsmål av mera principiell innebörd, torde det tillåtas mig att övergå till en kort redogörelse för de ändringar, som vidtagits i detta kap:s särskilda stadganden.

1 §.

Beträffande denna § hänvisas till vad förut nämnts rörande inrättandet av en mellaninstans även för vattenmål.

2 och 3 §§.

Första stycket i 2 § är lika lydande med andra stycket i 1 § i de sakkunnigas förslag. De ändringar, de två sista styckena i 2 § undergått, hava sin grund i de anmärkningar, som lagrådet framställt mot §:ens avfattning i dessa delar.

*Vattenrätts-
domarens kvali-
fikationer.*

Vidkommande den vidtagna ändringen i 2 §:ens andra stycke — i fråga om vattenrättsdomarens kvalifikationer — är följande att nämna.

Enligt såväl kommittéförslaget som de sakkunnigas förslag skall vattenrättsdomaren vara »lagkunnig, i domarevärv eller annan praktisk juridisk verksamhet erfaren man» samt till sin befattning förordnas av Konungen för viss tid.

*Kom-
mittéerna.*

I sin motivering till dessa stadganden ävensom till motsvarande bestämmelser rörande vattenrättsingenjörerna hava kommittéerna framhållit, att samma skäl, vilka i allmänhet talade för angelägenheten av att domare intoge en ekonomiskt och socialt oberoende ställning, helt visst kunde med mer än vanlig styrka åberopas med avseende å vatten-domstolens ledamöter. Deras värv vore av särskilt stor ekonomisk betydelse icke blott för de personer, som vore parter i målet, utan även för alla framtida ägare av de fastigheter, som berördes av företaget, ävensom för staten såsom målsman för de allmänna intressena. Härtill komme, att såsom parter i vattenmål kanske oftare än i andra mål uppträdde bolag eller andra sammanslutningar med resurser utöver annars vanliga mått. Att kommittéerna, oaktat de funnit vikten av dessa synpunkter ovedersäglig, icke ansett sig böra föreslå besättandet av vatten-domstolsledamöternas ämbeten med ordinarie innehavare, hade sin grund i, bland annat, praktiska skäl. Det vore nämligen enligt kommittéerna av ganska stor vikt vid inrättandet av en ny organisation sådan som den förevarande, att några års erfarenhet först inhämtades, innan organisationen fastsloges såsom i alla detaljer lämpligen avvägd. Det kunde

icke med visshet förutses, huruvida lämpliga personer till alla platser stode att erhålla. Det vore ock i en så oprövad sak icke uteslutet, att till någon befattning skulle kunna bliva utnämnd person, som sedermera visade sig mindre väl skickad till deusammas fortsatta uppehållande. Dessutom kunde man trots den förebragta statistiska utredningen angående antalet hittills handlagda vattenmål inom olika landsdelar icke med synnerlig visshet förutse, huru arbetsbördan komme att fördela sig emellan de olika domstolarna. Kommittéerna hade därför tänkt sig, att åtminstone under en övergångstid fast anställda vattenrättsdomare icke skulle av Konungen utnämnas utan skulle dessa platser innehavas på förordnande för viss tid, därvid fem år syntes kunna ifrågasättas såsom en lämplig minimitid. Den oberoende ställning, som enligt vad förut sagts vore så betydelsefull för dessa ämbetens innehavare, borde kunna vinnas genom att förordnande meddelades i allmänhet åt personer, vilka såsom innehavare av ordinarie domarebefattningar vid de allmänna över- eller underdomstolarna eller av andra tjänster även oavsett förordnandet i vattendomstolen besuttede det nödiga oberoendet. Därest dylika och i övrigt nödiga kvalifikationer ägdes av personer utom tjänstemännens krets, borde dock intet hinder finnas att lämna förordnande åt sådan person.

De sakkunniga hava i denna fråga i stort sett anslutit sig till kommittéernas ståndpunkt.

De sakkunniga.

Emellertid har en av lagrådets ledamöter, med vilken en annan lagrådsledamot i huvudsak instämt, gjort gällande, att, om man än på de av kommittéerna anförda skäl, vilkas betydelse i stort sett icke torde kunna bestridas, måste låta sina betänkligheter mot vattendomstolsledamöternas anställande på förordnande fara, det dock syntes som ett oeftergivligt villkor härför, att det på annat sätt så vitt möjligt sörjdes för att deras ställning erhöles den fasthet, som man plägade fordra för innehavare av domarebefattningar. Särskilt gällde detta ordföranden. Hans uppgift såsom det sammanhållande och vid lika röster för olika meningar utslagsgivande elementet i domstolen krävde mer än väl, att hans ställning vore sådan, att den även i allmänhetens ögon skänkte honom en fullt betryggad självständighet gentemot de intressen, mellan vilka han hade att skilja. Kommittéerna hade även givit anvisning på ett sätt att, utan uppgivande av systemet med förordnande av vattenrättsdomare på viss tid, sörja för att till nämnda befattningar utsåges endast personer med den oberoende ställning, som enligt det förut anförda borde fordras för dem, som beklädde ifrågavarande poster, då de i sina motiv framhållit lämpligheten av att förordnande som vattenrättsdomare i allmänhet

Ledamöter i lagrådet.

meddelades åt personer, vilka såsom innehavare av ordinarie domarebefattningar eller andra tjänster besatte det nödiga oberoendet. Det kunde emellertid ifrågasättas, om icke detta, så länge man nödgades vidbliva systemet med allenast på viss tid förordnade vattenrättsdomare, borde göras till undantagslös regel. Vattenrättsdomarna syntes därför böra få utses allenast bland ordinarie befattningshavare i statens tjänst, och kretsen av dem, som kunde komma i fråga, torde till och med böra göras ännu trängre. Skulle den av de sakkunniga föreslagna organisationen bibehållas, komme vattenrättsdomaren ju att i vattendomstolen ensam representera det juridiska elementet. Vattendomstolens verksamhet bleve vidare av den art, att vid dess avgöranden gång på gång även andra rättsområden än de rent vattenrättsliga komme att beröras, och särskilt på processens område vore det av synnerlig betydelse, att de särskilda föreskrifter, som det bleve nödigt att meddela rörande sättet för behandlingen av förekommande mål och ärenden, i tillämpningen på ett organiskt sätt anslötes till eljest i allmänhet gällande processregler. En person, vars föregående anställning icke ställt honom i en mera allsidig beröring med domstolshandläggningen och skaffat honom rutin i därmed förenade göromål, skulle svårigen kunna fylla de krav, som i allmänt juridiskt och processuellt hänseende måste särskilt under övergångstiden ställas på en vattenrättsdomare. Det syntes därför böra tillsvidare stadgas som ett oeftergivligt villkor, att till vattenrättsdomare förordnades allenast personer, som innehade ordinarie domarämbeten. Till ordinarie innehavare av domarämbeten borde givetvis i förevarande hänseende även räknas revisionssekreterare. Skulle det senare bliva fråga om att göra vattenrättsdomarna till ordinarie tjänstinnehavare, syntes ju intet hinder att i samband därmed giva lämplig utvidgning åt kretsen av dem, som kunde komma i åtanke till nämnda befattningar.

Departement-
schefen.

Det torde icke kunna förnekas, att vad sålunda gjorts gällande från två lagrådsledamöters sida är av den beskaffenhet, att lämpligheten av ett fasthållande vid förslagets ståndpunkt i nu förevarande avseende kan ifrågasättas. Att, på sätt nämnda lagrådsledamöter yrkat, stadga, att till vattenrättsdomare må förordnas allenast innehavare av ordinarie domarämbeten, synes mig dock knappast lämpligt. Väl måste det betraktas som ett önskemål, att till dessa viktiga ämbeten förordnas personer med en dylik fast och oberoende ställning. Emellertid lär icke kunna bestridas, att en begränsning på föreslaget sätt av den krets, från vilken vattenrättsdomarna må hämtas, måste anses innebära en viss fara för att ej i varje fall skall kunna till vattenrättsdomare förvärfvas den, som ur olika synpunkter måste anses därför lämp-

ligast. Man må betänka, att ingen kan utan eget medgivande förordnas till vattenrättsdomare, och att det, även om vattenrättsdomarna komma att erhålla så pass goda avlöningsförmåner, som dem jag tänkt mig, det ingalunda är uteslutet, att svårighet kommer att uppstå att förmå därtill fullt lämpliga ordinarie domare att utbyta sin hittillsvarande mera lugna verksamhet mot den i många hänseenden säkerligen mindre lockande vattenrättsdomaresysslan. Kungl. Maj:t bör därför enligt min mening icke genom en lagbestämmelse avskäras från möjligheten att till vattenrättsdomare förordna annan i domarevärv erfaren och för befattningen lämplig person, exempelvis någon, som, ehuru ej ordinarie domare, likväl har nödiga domaremeriter samt tillika såsom föredragande av vattenmål i högsta domstolen förvärvat speciell erfarenhet på nu ifrågavarande område eller ock eljest måste anses särskilt skickad att mottaga förordnande som vattenrättsdomare.

I anledning av vad nu sagts har vad ifrågavarande lagrådsledamöter i denna del anfört föranlett allenast den ändringen i kommittéernas och de sakkunnigas förslag, att det stadgats, att vattenrättsdomare skall vara »lagkunnig, i domarevärv erfaren man». Med en dylik bestämmelse skulle det icke vara uteslutet, att till vattenrättsdomare skulle kunna förordnas person, som vunnit sin huvudsakliga erfarenhet på hithörande områden inom annan juridisk verksamhet än domarekallet, ehuru tillräcklig förfarenhet jämväl i domarevärv upptagits som ett oeftergivligt villkor.

4 §.

Enligt denna §, sådan den är avfattad såväl i kommittéernas som i de sakkunnigas förslag, skulle vattenrättsnämndemännen komma att utses på det sätt som om utseende av ledamot i ägodelningsrätt finnes stadgat. Hänvisningen avser 117 § i skiftesstadgan, där det föreskrives, att ägodelningsrättsledamöter skola »på föranstaltande av domaren i orten, inför häradsrätten, genom sockenfullmäktige, efter förmedlade hemmantalet utväljas». På grund av denna hänvisning skulle alltså i val av de sockenfullmäktige, som i sin tur skulle hava att utse vattenrättsnämndeman, icke, såsom fallet är vid en kommuns val av nämndeman i häradsrätt, en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad person äga eu röst, utan de valberättigades krets vara inskränkt till den jordbesittande befolkningen samt valet ske »efter förmedlade hemmantalet». Att giva den jordbesittande befolkningen en dylik förmån må hava sitt berättigande, då det gäller val av ledamot i första instansens domstol i skiftesmål, men synes mig däremot icke vara på-

Sättet för utseende av vattenrättsnämndemän.

kallat, då frågan gäller val av de speciella lekmanaledamöterna i vattendomstolen, vilken domstol ju har att döma i mål, som ingalunda beröra enbart den jordbrukande befolkningen, utan i de flesta fall äro av beskaffenhet att vara av långt mera allmän betydelse. Enligt min mening bör alltså för val av sockenfullmäktige för utseende av vattensrättsnämndeman gälla samma valrättsbestämmelser som för val av nämndeman i häradsrätt, och har i första stycket av 4 § föreslagits en därav motiverad ändring.

De i övrigt i §:ns avfattning företagna jämkningarna i ordalagen hava skett i anledning av de anmärkningar, lagrådet i sådant avseende framställt.

5—11 §§.

De ändringar, som vidtagits i 5—8 samt 10 §§, hava — frånsett ett par mindre jämkningar av uteslutande formell natur i 5 och 8 §§ — föranletts av de uttalanden, lagrådet gjort vid granskningen av dessa lagrum. Med avseende å 10 § må särskilt framhållas, att jag anslutit mig till den uppfattningen, att fråga om vattendomstolarnas inbördes behörighet ej må i högre rätt upptagas ens på klagan av part.

12—15 §§.

motsvara 13—16 §§ i de sakkunnigas förslag. De bestämmelser, som äro meddelade i 12 § i de sakkunnigas förslag, hava ansetts lämpligen böra flyttas till 73 §. Genom den sålunda vidtagna sammanslagningen av 12 och 73 §§ har vunnits den fördelen, att den nya 16 § kunnat i förslaget inryckas utan större rubbning i §-följden.

Ändringarna i 12, 14 och 15 §§ enligt den nya nummerordningen grunda sig på erinringar, som framställts av lagrådet eller dess flesta ledamöter.

16 §.

Med avseende å denna § hänvisas till vad förut vid början av detta kapitel nämnts rörande organisationen av den föreslagna vattenöverdomstolen.

17 §.

Att senare delen av 7 punkten fått utgå, sammanhänger därmed att bestämmelsen i 14 kap. 8 § i de sakkunnigas förslag flyttats till promulgationslagen.

De föreslagna nya bestämmelserna i 4 kap. om periodisk nyprövning av de vid vissa vattenbyggnadsföretag fästade villkoren samt om utgåendet vid större vattenregleringar av en viss avgift hava föränlett ett tillägg av två nya punkter — 9 och 10 — i nu förevarande §. Att efterföljande punkters nummerföljd härigenom rubbats, har icke kunnat undvikas, då en sammanslagning av andra punkter stöter på svårigheter i lagtekniskt hänseende.

Genom de ändringar, som vidtagits i — räknat efter den nya nummerföljden — punkterna 14, 15, 17, 18, 20 och 25, samt tillägget av den nya 22 § hava avhjälpts av lagrådet påpekade brister i några av dessa stadgandens avfattning ävensom en formell oegentlighet i punkt 15.

18—21 §§.

De i dessa §§ vidtagna ändringar eller gjorda uteslutningar hava föränletts av vissa av lagrådet eller dess flesta ledamöter gjorda erinringar. Den något jämkade avfattning, som ingressen till 18 § andra stycket erhållit, torde tydligare uttrycka vad man genom stadgandet velat utsäga.

22 §.

Denna § är ny. Den har tillagts i anledning av vad lagrådet vid 17 § yttrat om lämpligheten därav, att för alla vattenmål, de må vara inbegripna i 17 §:ens uppräknings eller ej, gives en kompletterande bestämmelse av innehåll att vattendomstol äger, i den mån det finnes lämpligen kunna ske, pröva yrkanden, vilka hava samband med den ansökan eller talan, varom i målet huvudsakligen är fråga.

23—26 §§.

Dessa §§ äro — fränsett en mindre jämkning av ordalagen i 24 § — lika lydande med 22—25 §§ i de sakkunnigas förslag.

27 §.

De särskilda momenten i denna § motsvara 26—28 §§ i de sakkunnigas förslag. Genom denna anordning har möjliggjorts att tilläggen av de nya 22 och 31 §§ kunnat genomföras utan någon större rubbning i §-följden. Tillägget till 1 mom. har föränletts av en av lagrådet därom gjord hemställan.

28—31 §§.

Av dessa §§ äro 28 och 30 §§ lika lydande med 29 och 31 §§ i de sakkunnigas förslag. I 29 §, motsvarande 30 § i de sakkunnigas förslag, har det antal exemplar, i vilka ansökningshandlingarna skola ingivas, utökats till fem respektive tre. Denna utökning har föranletts av vad lagrådet dels vid denna § uttalat dels ock vid 12 § anført om önskvärdenheten av en föreskrift, att av varje av parterna ingiven handling, som kan vara av framtida betydelse, skall avlämnas även ett för renoverade akten avsett exemplar. Att i vidsträcktare mån än sålunda föreslagits lägga kostnaderna för aktens renovering å någon av parterna har jag ej trott mig böra föreslå, innan det förebragts en jämväl från andra synpunkter önskvärd utredning, i vilken utsträckning renovationsskyldighet lämpligen bör över huvud förefinnas i vattenmål.

Bestämmelserna i 31 § motsvara tredje och fjärde styckena i 30 § i de sakkunnigas förslag. Att dessa utbrutits och satts som en särskild §, har haft sin grund däri, att en sådan anordning, på sätt också lagrådet framhållit, måste anses önskelig från redaktionell synpunkt.

32 §.

Uppdelningen av denna §:s första stycke i två stycken äger samband med tillägget av den nya 61 §.

Genom en utbrytning ur denna § av det preklusionsstadgande, densamma innesluter i sin i de sakkunnigas förslag erhållna avfattning, samt denna preklusionssbestämmelses sättande i en särskild § — 38 § — ävensom genom den omredigering denna § i anledning härav samt även eljest i vissa delar erhållit har tillmötesgåtts ett par av lagrådet vid denna § framställda erinringar.

Det tillagda fjärde stycket motiveras av vad en av lagrådets ledamöter med instämmande av övriga lagrådsledamöter i denna del yttrat vid 2 kap. 7 §.

I näst sista stycket av denna § har den där förekommande tidsuppgiften erhållit en formulering, som torde vara otvetydigare och mer i överensstämmelse med vanlig lagstil. En liknande jämkning i uttrycks sättet har vidtagits på några andra ställen i 11 kap. (43, 47, 50, 68 och 80 §§).

Tillägget av sista stycket motiveras av den nya 61 §.

33 §.

Till undvikande av missförstånd må anmärkas, att den i första punkten av denna §:s tredje stycke vidtagna ändringen är av allenast formell natur. Vad man velat stadga genom den uteslutna villkorsatsen torde givetvis gälla, utan att det uttryckligen utsäges; i 47 § har ej heller en motsvarande bestämmelse föreslagits av de sakkunniga, ehuru ett sådant tillägg där skulle varit lika motiverat.

I sammanhang därmed, att 54 § i de sakkunnigas förslag, i enlighet med lagrådets hemställan, flyttats till nu förevarande § och där satts som sista stycke i §:en, har stadgandet undergått några smärre förändringar av uteslutande formell beskaffenhet.

34 §.

Då underrättelse om kungörelsens innehåll torde böra tillsändas Kungl. Maj:ts befallningshavande icke blott, såsom enligt kommittéernas och de sakkunnigas förslag, i de fall, att fastighet, varom fråga är, äges av kronan eller allmän anstalt, utan även i de fall, att sådan fastighet av kronan eller dylik anstalt innehaves under nyttjanderätt, har 34 § undergått en därav föranledd ändring. I sammanhang därmed har ingressen till stadgandet, i överensstämmelse med ett av flottningslagstiftningssakkunniga framställt förslag, erhållit en något ändrad formulering, varigenom tydligare kommit till uttryck, att stadgandet avser att meddela närmare föreskrifter för vissa specialfall, då underrättelse enligt närmast föregående § skall utsändas.

35 §.

I likhet med såväl justitiekanslersämbetet och kammarkollegiet som även lagrådet håller jag före, att det bevakande av de allmänna intressena, varom i denna § förmäles, bör anförtrös icke, på sätt de sakkunniga hemställt, åt justitiekanslern, utan åt kammarkollegiet. I sin advokatfiskal bör detta verk äga en för uppdraget särdeles skickad man. Något hinder för kollegiet att lämna uppdraget åt annan person — vare sig annan hos kollegiet anställd tjänsteman eller helt utomstående person — skulle dock naturligtvis ej föreligga. En dylik anordning torde tvärtom ej sällan komma att visa sig mest ändamålsenlig, särskilt i de fall, då en närmare kännedom om de lokala förhållandena finnes utgöra en nödvändig förutsättning för uppdragets rätta fullgörande.

*Bevakandet i
vattenmål av
de allmänna
intressena.*

Rättshjälps
sökandens
motparter i
vattenmål.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle det, därest enligt förevarande § förordnades allmänt ombud, åligga detta att på begäran tillhandagå dem, vilkas rätt berördes i saken, med kostnadsfria råd angående bevakandet av deras rätt. Mot den tanke, som ligger bakom detta stadgande, nämligen att i ansökningsmål rörande företag av större omfattning möjlighet bör beredas sökandens motparter att erhålla kostnadsfri rättshjälps, synes knappast vara något att erinra. För ett stadgande i denna riktning torde tvärtom de sakkunniga få anses hava anfört vägande skäl. Emellertid synes det mig, som om mot de sakkunnigas förslag, att en och samma person — måhända oftast bosatt i huvudstaden — skulle i ett mål såväl bevaka det allmännas rätt som ock vara enskilda parter behjälplig att tillvarataga deras intressen, skulle kunna resas betänkligheter av såväl principiell som praktisk art. I förra hänseendet är att märka, att de båda uppdragens förenande i en och samma person i många fall måste anses olämpligt, då ju det allmännas och den enskildes intressen helt naturligt lätt kunna i ett vattenmål komma i kollision med varandra, och i senare avseendet må framhållas, att, om det allmänna ombudet skall kunna vara till någon verklig nytta för de enskilda sakägarna, ombudet måste vara för dem lätt tillgängligt. Kommer ombudet att — såsom väl torde bliva regeln — vara bosatt i Stockholm, lär emellertid denna förutsättning komma att i de flesta fall brista.

På grund av vad nu sagts har det synts mig, som om det åtminstone borde beredas möjlighet till att, där särskilda skäl motiverade sådant, till de enskilda sakägarnas medhjälpare förordnades annan än det allmänna ombudet. Att överlämna avgörandet om behovet härav till kammarkollegiet torde icke vara lämpligt, utan lär denna prövning böra uppdragas åt Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande. I anslutning till denna åsikt har 35 § kompletterats med en bestämmelse därom, att, om part menar, att på grund av det ifrågavarande företagets omfattning eller eljest åliggandet att tillhandagå parterna med kostnadsfria råd bör uppdragas åt annan än allmänt ombud, parten må göra anmälan därom hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, där så prövas erforderligt för tillvaratagande av sakägarnas rätt, har att förordna särskild person att, på sätt nämnts, biträda dem. För undvikande av missförstånd torde här böra framhållas, att som förutsättning för ett förordnande av nu nämnd art ej uppställts och naturligtvis ej heller bör uppställas, att sakägarnas oförmåga att själva tillvarataga sina intressen skall hava sin grund i förhållanden av ekonomisk natur. Frågan om kostnadsfri rättshjälps till part i vattenmål, vare sig det är ansöknings-

mål av nu ifrågavarande beskaffenhet eller stämningsmål, på den särskilda grund, att parten intar en ekonomiskt sett svag ställning, bör däremot givetvis bliva föremål för behandling i sammanhang med den slutliga redigeringen av det förslag om fri rättegång, om vars antagande jag ämnar tillstyrka Kungl. Maj:t att avlåta proposition till innevarande års riksdag.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle det allmänna ombudet avlönas av allmänna medel. De enskilda rättsägarna skulle alltså få den av de sakkunniga föreslagna rättshjälpen utan kostnad vare sig för sig själva eller för sökanden. Om nu ett stadgande införes, varigenom möjlighet skapas att i erforderliga fall få förordnad en särskild person till de enskilda sakägarnas medhjälpare, uppstår frågan, huru denne bör avlönas. I detta avseende är att uppmärksamma, att i 65 § är fastslagen den principen, att i ansökningsmål sökanden skall, vare sig hans talan bifalles eller icke, gottgöra motpart sådana kostnader å målet, som varit nödiga för tillvaratagande av hans rätt. Med denna princip torde stämman väl överens ett stadgande, varigenom sökanden ålägges att gälda den kostnad, som har samband med förordnandet av nu ifrågavarande särskilda biträde åt hans motparter. Har Kungl. Maj:ts befallningshavande efter prövning funnit ett dylikt biträde erforderligt för att sakägarnas intressen skola bliva rätt tillgodosedda, torde det vara naturligt att likställa kostnaden för detta biträde med sådana kostnader, som eljest varit nödiga för tillvaratagande av sakägarnas rätt. Mot ett ordnande av kostnadsfrågan på detta sätt torde knappast kunna invändas, att det skulle ekonomiskt sett bliva alltför betungande för sökanden. Ty alldeles fränsett, att här ju är fråga huvudsakligen om större företag, där en mindre kostnadsökning ej kan spela någon mera avsevärd roll, torde det med skäl kunna ifrågasättas, om ej genom en anordning sådan som den nu föreslagna kostnaden för sökanden skulle komma att, åtminstone i många fall, minskas i stället för att ökas. Blir nämligen i mål rörande dylika företag till biträde åt sökandens samtliga motparter förordnad särskild person, bosatt i närheten av företaget och alltså lätt tillgänglig för sakägarna när helst så kan påfordras, torde dessa säkerligen i långt mindre utsträckning, än om detta biträde och det allmänna ombudet vore en och samma person, i regel kanske bosatt i huvudstaden, sökandens motparter se sig nödsakade att för tillvaratagande av sin rätt till biträde anlita sammanlagt kanske ett flertal andra med företag av nu ifrågavarande art förtrogna personer, och enligt nyssnämnda regel i 65 § skulle sökanden ju vara pliktig att gottgöra sina motparter vad dessa måst i gottgörelse utgiva till samtliga dessa biträden.

I 87 § har gottgörelse till person, som enligt förevarande § särskilt förordnats att biträda sakägarna, upptagits bland de kostnader, som sökande i ansökningsmål skall förskjuta.

36 §.

I första stycket hava vidtagits ett par mindre jämkningar av utslutande formell natur.

Förändringen i andra stycket har ägt rum i anledning av en av lagrådet mot detta lagrums avfattning framställd anmärkning.

37 §.

I enlighet med lagrådets hemställan hava 37 och 38 §§ i de sakkunnigas förslag sammanslagits till en §. I sammanhang därmed har avfattningen av bestämmelserna i fråga, jämväl i överensstämmelse med lagrådets hemställan, ändrats i vissa avseenden, varjämte stadgandet i tredje stycket gjorts tillämplig även på de fall, som avses i de nytillagda punkterna 9 och 10 i 17 §.

38 §.

*Föreslagna
preklusions-
bestämmelsers
berättigande.*

Genom insättandet av denna nya § har, med tillmötesgående av en utav lagrådet vid 32 § gjord hemställan, såsom en fristående bestämmelse satts det viktiga preklusionsstadgande i fråga om erinringar, som i de sakkunnigas förslag meddelats blott i form av en uti 32 § inryckt föreskrift angående kungörelsens innehåll.

Rörande ifrågavarande preklusionsstadgandes materiella berättigande är att märka, att processkommissionen i sitt över de sakkunnigas förslag avgivna betänkande förklarat sig hysa »vissa betänkligheter mot de bestämmelser, enligt vilka vissa sakliga invändningar skola framställas å visst stadium i rättegången vid äventyr att domstolen eljest icke är pliktig att fästa avseende vid deras innehåll». Denna anmärkning torde avse, utom nu ifrågavarande preklusionsstadgande, vissa liknande bestämmelser i 39 och 53 §§. Innebörden av anmärkningen torde kunna uttryckas så, att genom införandet av preklusionsbestämmelserna i fråga fara skulle uppstå för att en part, som i realiteten hade rätt, skulle komma att gå miste därom allenast på den grund, att han försummat att redan på ett visst stadium före målets avgörande göra behörig invändning. Domstolens avgörande skulle med andra ord icke komma att giva ett riktigt uttryck för den materiella rätten, och detta på den grund, att processmaterialet vid målets avgörande icke för domstolen förelegat sådant, som det kunnat föreligga.

För bedömande av förevarande fråga torde till en början vara att uppmärksamma, att nu ifrågavarande preklusionsstadganden hava avseende endast å ansökningsmål och ej även å stämningsmål samt att ansökningsmålen i de flesta fall äro en blandning av å ena sidan ett offentligrättsligt administrativt förfarande och å andra sidan verkliga rättstvister. Det förra — den administrativa delen av målet — avser själva tillståndet till företaget: att företaget skall komma till stånd på det och det sättet med därav följande tillämpning av vissa tvångsrätter, sådana de bestämts i vattenlagen, m. m. Den andra delen av målet — slitandet av uppkomna rättstvister — hänför sig till storleken av den ersättning, som skall utgå för skada och intrång; dessa tvister inskränka sig ej blott till värderingsspörsmål, utan kunna innefatta verkliga rättstvister, exempelvis huruvida en viss skadelidande har på grund av servitutsrätt en viss rätt till vattret o. s. v. Med avseende å detta senare slag av spørsmål — rättstvister — torde faran av uppställande av stränga preklusionsbestämmelser vara i ögonen fallande, och skulle stadgandet av dylika också innebära ett avsteg från de principer, som för närvarande gälla i vår civilprocess. Ett dylikt bestämt avklippande av partens rätt att komma med materiella invändningar torde även föga överensstämma med moderna civilprocessuella regler. De sakkunniga hava ej heller med avseende å denna del av målet — frågan om skadestånd och vad därmed äger samband — vågat sig på att föreslå några andra preklusionsbestämmelser än de, som innehållas i 53 §. Dessa senare torde emellertid vara att betrakta såsom i praktiskt syfte föreslagna ordningsföreskrifter och såsom sådana vara fullt på sin plats.

Annorlunda ställer sig saken med avseende å den del av målet, som är att hänföra till den offentligrättsliga administrativa processen. Emot att i fråga om denna del av processen införa preklusionsbestämmelser av nu nämnd art torde ej kunna resas liknande betänkligheter. Genom underlåtenhet att iakttaga stadgade preklusionstider vid detta administrativa förfarande kan visserligen en part möjligen bli pliktig att underkasta sig ett intrång i sin rätt, som han eljest kanske sluppit ifrån, men någon verklig rättsförlust kan ej därigenom tillskyndas honom, då han ju blir berättigad till ersättning för intrånget och med avseende å denna ersättnings fordrande ej gälla dessa stränga preklusionsbestämmelser.

Av det sagda framgår, att jag ej delar processkommissionens betänkligheter mot stadgandena ifråga. Lagrådet har ej heller mot dem framställt någon anmärkning av saklig innebörd. Spörsmålet om bestämmelsernas bibehållande sammanhänger för övrigt intimt med för-

slaget om den vattenrättsliga procedurens sönderfallande i ett förberedande skriftligt förfarande, lett av vattenrättsdomaren, och en muntlig huvudförhandling inför vattendomstolen. Ändamålet med denna tudelning är ju den, att genom den förberedande förhandlingen målet skall bli så utrett i olika avseenden, att detsamma, sedan det kommit till domstolen, skall vara i det skick, att det kan avgöras utan större tidsutdräkt. En nödvändig förutsättning, för att den förberedande förhandlingen skall kunna fylla denna sin tillämnade uppgift, är emellertid den, att redan på detta stadium av processen parternas skilda ståndpunkter till olika till målet hörande spörsmål bli i största möjliga mån klarlagda. För att förmå parterna att redan vid det förberedande förfarandet angiva sina ståndpunkter fordras emellertid helt naturligt vissa tvångsmedel. Som dylika tvångsmedel tjäna just de nu ifrågavarande, för ansökningsmål i 38 och 39 §§ stadgade preklusionsbestämmelserna.

39—53 §§.

De ändringar, som vidtagits i 39, 42—45, 47, 49, 50 och 53 §§, hava samtliga tillkommit på grund av anmärkningar, som lagrådet eller i allt fall flertalet av dess ledamöter framställt, eller ock äro de av utslutande formell art. Detta sistnämnda gäller bland annat 44 §, där bestämmelsen om att tillkallad sakkunnig skall vara ojävig ansetts böra utgå, då särskilt stadgande därom gives i 46 §.

Det enda av nu ifrågavarande lagrum, som underkastats en mera genomgripande omarbetning, är 45 §. Med avseende å motivet till de i detta stadgande vidtagna, från såväl principiell som praktisk synpunkt ganska viktiga förändringarna torde det tillåtas mig att hänvisa till det uttalande, som lagrådets flesta ledamöter gjort vid denna § och i vilket jag anser mig kunna helt instämma.

Andra stycket i 51 § har flyttats till 6 § i enlighet med en av lagrådet därom vid sistnämnda § gjord hemställan.

54—60 §§

motsvara 55—61 §§ i de sakkunnigas förslag och äro, fränsett den ändring sista stycket av 60 § på hemställan av lagrådets ledamöter undergått, av samma lydelse som den de hava i nämnda förslag.

61 §

Med avseende å 61 §, som är ny, torde följande böra nämnas. Flottningslagstiftningssakkunniga hava i sitt betänkande, med särskild hänsyn till den mängd av enklare flottledsmål, som kunna före-

komma, föreslagit en bestämmelse — första stycket av 53 § i 11 kap. vattenlagen enligt deras förslag —, gående ut därpå, att vid enklare ansökningsmål skulle kunna förekomma ett förfarande utan förberedande skriftväxling mellan parterna, men i övrigt i huvudsak lika med det för ansökningsmål i allmänhet föreskrivna. Till stöd för detta förslag hava flottningsslågstiftningssakkunniga framhållit, att ett dylikt förenklat förfarande borde kunna komma till användning i fråga om mål av mindre omfattning, utan att därigenom någons rätt trädades för när eller äventyrades. Beträffande åtskilliga anläggningar för redan befintlig allmän flottled kunde nämligen antagas, att målen därom kunde erhålla erforderlig utredning vid direkt handläggning inför domstolen. Oftast vore de sakägare, vilkas rätt direkt berördes av sådana anläggningar, till antalet få eller kanske oftast blott en enda, och mången gång torde det inträffa, att sökanden redan på förhand träffat uppgörelse med dessa såväl angående tillstånd till anläggningens utförande som om ersättningsfrågan. Det vore i dylika fall onödigt att förlänga målet genom anordnande av skriftväxling om frågor, varom åtminstone de direkt intresserade på förhand ägde kännedom och som i övrigt kunde utredas inför domstolen. Det borde vara nog, att parterna kallades till omedelbar inställelse inför vattendomstolen och att till kännedom för eventuellt okända sakägare kallelsen verkställdes genom kungörande i kyrkor och tidningar. Erforderades särskild utredning eller värdering, vittnesförhör vid annan domstol m. m., skulle tillämpas samma regler, som om kungörelse utfärdats, men då skriftväxling mellan parterna före domstolsförhandlingarna icke förekomme, erfordrades icke det tyngande och tidsödande förfarandet med handlingarnas tillhandahållande hos viss person i orten och vad därmed hörde samman. Skulle någon gång till parterna böra utfärdas kallelse, som icke kunde direkt meddelas genom domstolens beslut vid utsatt sammanträde, torde ny kallelse böra utfärdas. Vattendomstolens beslut ernådde efter detta förfarande samma allmänna giltighet som beslut i mål, vilka kungjorts i vanlig ordning.

*växling i
enklare ansök-
ningsmål.*

*Flottnings-
lagstiftnings-
sakkunniga.*

Vad flottningsslågstiftningssakkunniga sålunda med tanke särskilt på flottledsmålen anført synes mig äga sin giltighet även beträffande andra ansökningsmål enligt vattenlagen, även om de enklare ansökningsmålens antal får anses vara relativt större bland flottledsmålen än bland övriga vattenmål. I det nu omarbetade förslaget har därför i en ny 61 § införts en bestämmelse motsvarande den av nyssnämnda sakkunniga i nu förevarande avseende föreslagna. Mot stadgandet ifråga skulle möjligen kunna riktas den anmärkningen, att det överlämnas åt

*Departement-
schefen.*

vattenrättsdomaren att avgöra, huruvida den förberedande skriftväxlingen vore behöfelig eller icke, samt att det fallet skulle kunna inträffa, att en vattenrättsdomare, med tillmötesgående av en sökandes begäran om skyndsam behandling, gjorde ett oberättigat bruk av sin rätt att direkt utsätta målet till domstols behandling. Fara härför torde dock vara ganska ringa, enär ett missbruk av berörda rätt säkerligen skulle hämna sig genom behovet i det särskilda fallet av så mycket längre och besvärligare handläggning vid domstolen.

62 §.

De tillägg till och ändringar i 62 §, som det nu föreliggande förslaget har att uppvisa i jämförelse med de sakkunnigas förslag, hava föranletts antingen av de erinringar lagrådet eller dess flesta ledamöter framställt mot §:ens avfattning i sistnämnda förslag eller ock av de i 4 kap. föreslagna stadgandena om nyprövning och avgifter. Vid §:ens omredigering har den ansetts lämpligen böra uppdelas i moment.

63—83 §§.

Av dessa §§ hava 67—71, 73, 75, 76, 78—81 samt 83 §§ undergått ändringar antingen i anledning av erinringar, gjorda av lagrådet eller dess flesta ledamöter, eller ock — detta gäller 68 § andra stycket, 70 § samt 79 § första stycket — för vinnande av en formellt sett mera tillfredsställande avfattning.

Med avseende å den förändring, som 73 § underkastats, torde jag få hänvisa till vad lagrådet yttrat vid 12 §. En del av de ändringar, lagrådet där förordat, hava kunnat genomföras på ett i redaktionellt hänseende mera tilltalande sätt genom flyttandet av bestämmelserna i 12 § i de sakkunnigas förslag till 73 §. En dylik förflyttning har ansetts böra ske desto hellre, som, på sätt redan förut påpekats, ett bibehållande av kapitlets §-följd därigenom underlättats.

I de sakkunnigas förslag lider avfattningen av sista punkten i 78 § andra stycket av en oegentlighet såtillvida, att väl den omständigheten, att svaromål inkommit efter den för svaromåls avgivande bestämda tiden men före upptagandet av frågan om talans förklarande för förfallen, skulle hindra ett dylikt förklarande, men att detsamma ej skulle gälla, i fall inom samma tid inkommit bevis om delgivning av stämningen i rätt tid. Lagrådet har hemställt, att denna oegentlighet borde avhjälpas i sådan riktning, att den omständigheten, att ett svaromål inkommit efter den för svaromåls avgivande bestämda tiden, icke måtte utesluta till-

lämpning av äventyret. Emellertid synes det mig, som om goda skäl skulle tala för att den påpekade oegentligheten undanröjdes genom stadgandets omformulering i annan riktning. På sätt de sakkunniga framhållit till stöd för införande av nu förevarande stadgande, torde det i första hand vara av vikt, att delgivning med motparten verkligen äger rum, men icke att delgivningen styrkes. I enlighet med denna uppfattning bör väl ej den omständigheten, att delgivningen styrkts senare än föreskrivits, vara av betydelse, blott delgivningen skett inom rätt tid och detta styrkts, innan vattenrättsdomaren upptager frågan om talans förklarande förfallen. Den avgörande tidpunkten såväl med avseende å svaromåls avgivande som med avseende å styrkandet av delgivningen synes mig böra vara den, då frågan prövas av vattenrättsdomaren. I överensstämmelse med denna uppfattning har ifrågavarande stadgande omformulerats.

84 §.

Vidkommande denna §, som är ny, hänvisas till vad lagrådets flesta ledamöter yttrat vid 75 §.

85—87 §§

motsvara 84—86 §§ i de sakkunnigas förslag. Av dessa har den första underkastats vissa smärre jämkningar, föranledda av den förändrade innebörd, som i 3 kap. i det nu föreliggande omarbetade förslaget givits åt begreppet vattenreglering. Med avseende å tillägget till 87 § hänvisas till vad yttrats vid 35 §.

88—102 §§.

På sätt förut nämnts, skiljer sig det nu omarbetade förslaget från kommittéförslaget och de sakkunnigas förslag bland annat därutinnan, att bestämmelser meddelats om införande av en mellaninstans jämväl i vattenmål, nämligen vattenöverdomstolen, bestående av Svea hovrätt på visst sätt sammansatt. Denna förändring har medfört, att 11 kap:s senare del måst helt omarbetas. Resultatet av denna omarbetning bildade de två sista avdelningarna i det nu föreliggande förslaget, av vilka den ena, omfattande 88—98 §§, innehåller bestämmelser om fullföljd av talan mot vattendomstols och vattenrättsdomares beslut, under det att den andra, omfattande 99—102 §§, lämnar stadganden om fullföljd av talan mot vattenöverdomstolens beslut.

Stadgandena rörande fullföljd av talan i vattenmål.

Med avseende å de särskilda stadgandenas innebörd torde i de flesta fall vara tillräckligt att hänvisa till den föreslagna lagtexten. Endast i fråga om några bestämmelser torde en närmare motivering vara på sin plats.

91 §. Då parterna ofta äro bosatta på långt avstånd från vattendomstolens kansli, har det ansetts nödigt att, i överensstämmelse med vad kommittéerna föreslagit, förlänga den vanliga tiden för anmälan av vad. Stadgandet därom återfinnes i 91 §.

92 §. Enligt hänvisningen i 88 § kommer även 13 § i 26 kap. rättegångsbalken att bliva tillämplig å vattenmål, som fullföljts till vattenöverdomstolen. I andra stycket av nyssnämnda lagrum stadgas emellertid, att, om kändens motparter äro flera samt dessa ej kunna enas, vilken av dem skall uttaga den avskrift av vadeinlagen med därtill hörande handlingar, som är för dem avsedd, avskriften icke må utlämnas. Om man låter detta sista stadgande bliva utan vidare tillämpligt på det fall, att i ett ansökningsmål talan till vattenöverdomstolen fullföljts av sökanden, skulle följden bliva den, att i ett dylikt mål sökandens motparter — i detta fall alla de, som kallats genom kungörelsen i målet — icke skulle hava någon annan möjlighet att få kännedom om sökandens fullföljda talan än den att taga del av densamma i vattenöverdomstolen. Någon överenskommelse, sådan som den i nyssnämnda lagrum förutsättes kunna ske, mellan alla vederparter, vilken av dem skall uttaga avskriften i fråga, lär nämligen icke kunna komma till stånd i vattenmål av nu nämnd art. Det synes mig kunna ifrågasättas, om detta resultat står i god överensstämmelse med den strävan, som på flera andra ställen i förslaget kommit till uttryck, att i möjligaste mån underlätta för sökandens motparter i ett vattenmål att tillvarataga sina intressen. Ett led i denna strävan utgör bestämmelsen i 32 §, att i ett ansökningsmål handlingarna i målet skola hållas för parterna tillgängliga å det eller de ställen, som omnämnts i kungörelsen i målet. Det synes mig ligga nära till hands att låta ett liknande förfarande komma till tillämpning i nu förevarande fall. En bestämmelse i angiven riktning har därför givits i 92 §. Enligt stadgandet där skola i det fall, att i ansökningsmål, vari kungörelse enligt 32 § utfärdats, talan mot vattendomstols utslag efter vad fullföljas av sökanden, de av honom vid vattenöverdomstolen föredragna inlagor och andra handlingar, därav enligt 26 kap. 13 § rättegångsbalken avskrifter skola bifogas, hållas parterna tillhanda å det eller de i kungörelsen angivna ställe eller ställen samt tillkännagivande därom införas i den eller de i samma kungörelse angivna ortstidningar.

I 95 § gives ett stadgande, som motsvarar 91 § andra stycket i kommittéförslaget och 95 § andra stycket i de sakkunnigas förslag. Med avseende å motivet till stadgandet hänvisas till vad kommittéerna därom yttrat. Här må endast anmärkas, att bestämmelsen i det nu föreliggande förslaget kompletterats i vissa avseenden. Då här är fråga om att stadga ett förfarande, som skall ersätta verklig delgivning av sökandens motparter, måste det framstå som angeläget, att förfarandet ordnas så, att möjligast säkra garanti vinnes för att nämnda motparter ej blott få kännedom om besvären utan även få tillräcklig tid för dessas bemötande. För uppfyllandet av förstnämnda fordran har redan i de sakkunnigas förslag sörjts därigenom, att det föreskrivits, att tillkännagivande skall i ortstidningarna införas därom, att besvärshandlingarna finnas att tillgå hos den eller de personer, som omförmäls i den i målet utfärdade kungörelsen. Berörda förslag saknar däremot ett stadgande i syfte att skapa garanti för att parterna i fråga, efter tillkännagivandets införande i tidningarna, erhålla skälig tid för avgivande av eventuell förklaring över besvären. Denna brist har avhjälpits i det omarbetade förslaget. Då tillkännagivandets införande i ortstidningarna måste anses som ett led i själva delgivningsförfarandet, har föreskrift meddelats därom, att införandet i tidningarna av tillkännagivandet skall ske »före utgången av den för ingivande av delgivningsbevis bestämda tid», och vidare har stadgats, att i nu ifrågavarande fall den tid, inom vilken förklaring skall avgivas, skall räknas »från den sista dag, då handlingarna delgivits någon av nyssnämnda personer eller tillkännagivande, som nyss sagts, blivit i tidning infört».

95 §.

Enligt 73 §, vilket lagrum jämlikt 81 § är tillämpligt även å stämningsmål, skall den akt, som skall bildas av handlingarna i varje mål, omfatta även de vid vattendomstolen i målet förda protokollen. I 96 § första stycket meddelas nu en föreskrift, gående ut därpå, att i de fall, då talan fullföljes mot ett av vattendomstolen meddelat utslag eller beslut, akten i målet skall insändas till vattenöverdomstolen. Härvid har dock av naturliga skäl gjorts undantag för det fall, att fråga är om besvär över ett av vattendomstolen under rättegången meddelat beslut samt besvären prövas vara av beskaffenhet att kunna avgöras, utan att andra till akten hörande handlingar än vattendomstolens protokoll äro för vattenöverdomstolen tillgängliga. Som en konsekvens av dessa stadganden har i andra stycket av samma § föreskrivits, att vad i rättegångsbalken stadgas om skyldighet för part att vid fullföljd av talan mot underrätts utslag eller beslut ingiva underrättens protokoll i målet, skall, utom såvitt angår överklagade utslag eller beslutet, icke äga tillämpning, då talan full-

96 §.

följes mot vattendomstols utslag eller beslut, utan så är att talan genom besvär fullföljes mot ett av vattendomstolen under rättegången meddelat beslut.

97 §. Med avseende å 97 § hänvisas till vad förut yttrats i inledningen till 11 kap.

101 och 102 §§ Vidkommande slutligen stadgandena rörande sättet för fullföljd av talan mot vattenöverdomstolens beslut må här endast framhållas, att 101 och 102 §§ innehålla bestämmelser, vilka beträffande dylik fullföljd motsvara nyss berörda stadganden i 96 § andra stycket samt 92 och 95 §§.

12 KAP.

3, 6 §§.

Vad av lagrådet hemställts i fråga om dessa §§:ers avfattning har iakttagits.

11 §.

*De preklusiva
verkningarna
av inskriv-
ningen.*

Ordalagen i §:ens första punkt hava undergått någon jämkning. Beträffande avfattningen av andra punkten har lagrådet hemställt om vissa ändringar för ett tydligare angivande av de förutsättningar, vilka böra uppställas för att verkan av inskrivningen må omfatta jämväl vatten, som icke tillgodogöres genom den inskrivna anläggningen. En av förutsättningarna härför synes mig böra vara, att inskrivningen uttryckligen angiver, att den grundats å sökandens uppgift, att han är ägare till strömfallet eller den del därav, som utgjort föremål för utbyggnad. I överensstämmelse härmed har det ifrågavarande stadgandet blivit avfattat.

13 §.

*Anteckning i
vattenboken
om besiktning.*

Ordalagen i denna § hava något jämkats. Dessutom har stadgandet begränsats att avse besiktning enligt 13 kap. 1 §, då det knappast synes lämpligt att låta anteckning om besiktning i annat fall inflyta i vattenboken.

13 KAP.

1 §.

*Besiktning av
vattenmärke.*

I samband med granskningen av 11 kap. 64 § har lagrådet hemställt, att i nu ifrågavarande § lämpligen borde införas ett stadgande, att om vattenmärke skall utsättas jämlikt 11 kap. 64 § föreskrift om

besiktning av märket städse skall meddelas av vattendomstolen. Denna hemställan har efterkommits.

3, 4, 9, 12 och 13 §§.

Vad lagrådet eller flertalet av dess ledamöter i fråga om dessa §§ hemställt har iakttagits.

15 §.

På lagrådets hemställan har det stadgande, som i de sakkunnigas förslag haft plats som 15 §, fått utgå. Till nämnda § har i stället uppflyttats bestämmelserna under 16 § i de sakkunnigas förslag.

14 KAP.

7 §.

Denna § har i anledning av den efter framläggandet av de sakkunnigas förslag beslutade indragningen av kronofogdetjänsterna och länsmanstjänsternas ombildning undergått en mindre jämkning.

8 §.

Ifrågavarande §, som till sitt innehåll motsvarar 73 § expropriationslagen, har upptagits till efterkommande av en av lagrådet därom vid 24 § i 9 kap. gjord hemställan.

Promulgationsbestämmelser.

Med hänsyn till omfattningen av de bestämmelser, som äro erforderliga för reglerande av förhållandena vid den nya lagens ikraftträdande, har jag ansett att, i likhet med vad som allmänt iakttagits i liknande fall, de ifrågavarande bestämmelserna lämpligen böra sammanföras till en särskild lag.

I ett hänseende har jag dessutom ansett mig böra göra en ej oväsentlig avvikelse från vad de sakkunniga föreslagit angående förhållandet mellan den nya lagen och äldre lag.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle vid vattenlagens ikraftträdande anhängiga mål, varom i den nya lagen gives bestämmelse, handläggas och bedömas enligt äldre lag. Ett godkännande av förslaget härutinnan skulle leda till, att från den nya lagens tillämpning i såväl processuellt

som materiellt hänseende komme att helt och hållet undantagas mål, som anhängiggjorts före vattenlagens ikraftträdande, och detta alldeles oavsett, huruvida anhängiggörandet skett längre eller kortare tid därförinnan.

Även om den grundsats, varå förslaget i denna del bygger, torde vara den, som i allmänhet, om ock ej undantagslöst, kommit till användning i lagstiftningen vid ordnandet av motsvarande förhållanden, synes det dock i förevarande fall på goda grunder kunna ifrågasättas, huruvida åt densamma lämpligen bör givas den obegränsade räckvidd, som i förslaget tilldelats densamma. Den, som vid tiden för den nya lagens antagande ärnar verkställa en vattenbyggnad och av en eller annan anledning föredrager att låta frågan härom behandlas enligt äldre lag, skulle med den föreslagna avfattningen av ifrågavarande stadgande nå detta syfte genom att, om också blott en eller annan dag före lagens ikraftträdande, till vederbörande domare ingiva ansökan om medgivande till byggnaden. Vid sidan av den nya lagen skulle äldre lag med dess förfarande, t. ex. beträffande överbyggande av kungsådra, komma att fortfarande tillämpas under avsevärd tid framåt. Ett sådant förhållande kan icke anses tillfredsställande, allra minst med hänsyn till vikten av de allmänna intressen, åt vilka den nya lagstiftningen avser att bereda ett mera verksamt skydd än enligt nu gällande lag kan komma dessa intressen till del. De antydda olägenheterna skulle i förevarande fall bliva särskilt framträdande till följd därav, att mellan lagens antagande i riksdagen och dess ikraftträdande kommer att ligga en tidrymd av omkring ett halft år — något som är oundvikligt för att de nödiga förberedelserna för lagens tillämpning må medhinnas — och den utvägen således icke står till buds som i liknande fall ej sällan kommit till användning, eller att låta lagen träda i kraft omedelbart vid dess utfärdande.

Med hänsyn härtill bör enligt min mening den nya lagen i vissa fall göras tillämplig jämväl å mål, som anhängiggjorts enligt äldre lag. Därest den nya lagen i materiellt hänssende kommer att äga tillämpning å sådant mål, bör också den processuella behandlingen lyda under den nya lagen — något som är i överensstämmelse därmed, att den nya lagen i 2 kap. 20 § uppställer såsom en materiell förutsättning för byggande i vatten i vissa fall, att vattendomstolens medgivande därtill inhämtas.

Mot den lösning av ifrågavarande spørsmål, som nu antytts, kan enligt min mening, något skäl av principiell innebörd icke göras gällande. Ägaren av ett strömfall har icke allenast därigenom, att han *anhängig-*

gjort talan om fallets bebyggande, förvärvat någon rätt i privaträttslig mening. Ej heller ur processrättslig synpunkt torde det vara ägnat att ingiva betänkligheter, att målets handläggning överflyttas från den allmänna underrätten till den för ifrågavarande uppgift bättre utrustade vattendomstolen. Jämväl med hänsyn till sökandens eget intresse lär det för övrigt, särskilt om målets behandling vid underrätten ännu befinner sig å ett förberedande stadium, innebära en avgjord fördel, att handläggningen överflyttas till vattendomstolen med dess snabbare förfarande liksom att beträffande frågan om byggnadens laglighet den nya lagen får tillämpas. Visserligen kommer det i varje fall att stå sökanden öppet att återkalla den enligt äldre lag gjorda ansökan samt anhängiggöra samma talan vid vattendomstolen, men det torde dock vara tydligt, att det ej sällan skulle leda till besparing av såväl tid som kostnader, om ett nedläggande av det redan anhängiggjorda målet kunde undvikas.

Vad jag nu yttrat angående den nya lagens tillämpning å mål, som anhängiggjorts enligt äldre lag, har avsett den grupp av vattenmål, som enligt den nya lagens terminologi betecknas såsom ansökningsmål och närmast motsvaras av de mål, vilka avses i 10 § av gällande vattenrättsförordning och några till denna § hänvisande lagrum. Beträffande vattenmål av annat slag bör det icke möta några betänkligheter att bibehålla det ifrågavarande övergångsstadgandet i dess föreslagna lydelse.

Vad vidare angår ansökningsmålen synes det mig uppenbart, att den nya lagen icke bör göras tillämplig beträffande mål, som vid lagens ikraftträdande redan äro av underrätten avdömda. Fullföljes i sådant mål efter lagens ikraftträdande talan i högre instans, bör den alltså handläggas och bedömas enligt äldre lag. Ej heller synes det påkallat, att låta ett ännu icke avdömt mål, alldeles oberoende av den tidpunkt, då anhängiggörandet skett, underkastas den nya lagen. Därest vid den nya lagens ikraftträdande en mera avsevärd tid förflutit, sedan målet anhängiggjorts, och målets avgörande följaktligen kan antagas vara nära förestående, torde det ur processuell synpunkt vara lämpligast, att målets behandling får fortgå enligt äldre lag. I dylikt fall, då målet anhängiggjorts i så god tid före den nya lagens ikraftträdande, att sökanden icke skäligen haft anledning att räkna med annat än att hans talan komme att bedömas enligt äldre lag, skulle det dessutom icke utan fog kunna sägas innebära en obillighet mot sökanden, om ej hans intresse i denna del bleve skyddat. Såsom den tidpunkt, då målet för att bedömas enligt äldre lag senast skall hava anhängiggjorts, har jag ansett mig böra föreslå den 15 mars 1918.

I fråga om förfarandet vid målets överflyttning skall här endast erinras, att jag ansett det bäst överensstämma med de ifrågavarande målens natur att tillägga sökanden initiativet beträffande överflyttningen. Begagnar sökanden sig icke av sin initiativrätt, blir påföljden för honom givetvis den, att hans enligt äldre lag gjorda ansökan förfaller, något som dock icke hindrar honom att som nytt mål anhängiggöra densamma vid vattendomstolen. Därest sökanden gör bruk av sin initiativrätt, kommer behandlingen vid vattendomstolen att utgöra en fortsättning av målet vid underrätten. Med hänsyn till särskilt den rättsverkan, som enligt 22 § i 2 kap. är förenad med vattendomstolens beslut, har det dock ansetts nödvändigt att i viss mån göra de i den nya lagen meddelade föreskrifterna angående ansökningsmåls anhängiggörande samt förberedande åtgärder i dylikt mål tillämpliga jämväl i förevarande fall.

De bestämmelser, som avhandla den nya lagens tillämpning å mål, anhängiggjorda enligt äldre lag, upptagas i 2—4 §§ av promulgationslagen.

5 § motsvaras av ett i allt väsentligt lika lydande stadgande i de sakkunnigas förslag; dock har den av lagrådet i fråga om nämnda stadgande gjorda hemställan efterkommits.

Bestämmelserna i 6 § ansluta sig till de stadganden, som upptagits i 4 kap., och hava tillkommit för att tillgodose såväl byggnadsägarens som övriga rättsägares berättigade intresse att i god tid erhålla visshet om de förpliktelser, som framdeles kunna komma att förknippas med byggnaden.

Stadgandena i 7—10 §§ hava med någon mindre jämkning överflyttats från 14 kap. i de sakkunnigas förslag.

Förslag till lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes.

I detta förslag hava i enlighet med lagrådets anmärkningar vissa ändringar vidtagits, varjämte i 2 § det i där förekommande sammanhang oegentliga uttrycket »vederbörande vattendomstol» utbyts mot »vattendomstolen i den ort, där vattenområdet är beläget».

**Förslag till lag om rätt att över annans mark framdraga ledning
för vatten till husbehovsförbrukning.**

En mindre formell jämkning har vidtagits i lydelsen av 1 §.

**Förslag till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 §
rättegångsbalken.**

För att erhålla överensstämmelse med de av mig föreslagna promulgationsbestämmelserna har övergångsstadgandet till denna lag underkastats en mindre jämkning.

**Förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni
1896 om rätt till fiske.**

De ifrågavarande stadgandena hava omarbetats i överensstämmelse med lagrådets därom gjorda hemställan.

**Förslag till lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen
den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.**

De ändringar, som vidtagits i 24 §, sammanhänka med den förändrade lydelse detta lagrum erhållit genom lag den 12 maj 1917.

Den av de sakkunniga föreslagna ändringen i 45 § har genom samma lag gjorts överflödig, varemot, såsom lagrådet erinrat, ett fullständigande av 36 § inteckningsförordningen visat sig erforderligt.

*Departements-
chefens hem-
ställan.*

De ändringar, som av mig föreslås beträffande vissa delar av det av lagrådet tidigare granskade förslaget till vattenlag äro, såsom jag redan vid början av mitt anförande antytt, av den beskaffenhet, att lagrådets utlåtande däröver måste inhämtas, och i sammanhang härmed torde jämväl de övriga lagförslag, som av de sakkunniga framlagts, till följd av sitt samband med vattenlagstiftningen ånyo böra underställas lagrådets granskning. På grund härav torde lagrådets yttrande böra inhämtas över följande förslag, nämligen förslagen till

- 1) vattenlag,
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen,
- 3) lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes,
- 4) lag om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning,
- 5) lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken,
- 6) lag om ändrad lydelse av 37 § utsökningslagen,
- 7) lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske,
- 8) lag om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, samt
- 9) lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.»

Sedan departementschefen härefter uppläst de delar av nämnda förslag, som gjorts till föremål för omarbetning, hemställde departementschefen, att lagrådets utlåtande över samma, här förut under 1—9 upptagna förslag, som voro av den lydelse bilagor vid detta protokoll utvisa, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
Henry Lindberg.

Fö r s l a g
till
Vattenlag.

Härigenom förordnas, som följer:

1 KAP.

Om rätt till vatten.

Om jordägares rätt till vattnet å hans grund.

1 §.

Envar äger att, med här nedan stadgade eller eljest lagligen gällande inskränkningar, råda över det vatten, som finnes å hans grund.

2 §.

I rinnande vatten njute vardera sidans ägare lika lott i vattnet, ändå att större del därav framrinner å den enes grund än å den andres.

Genom vad nu sagts göres ej rubbning i den rätt till större lott i vattnet, som kan grundas å dom, urminnes hävd eller annan särskild rättsgrund. Där utan sådan rättsgrund ena sidans ägare, då denna lag träder i kraft, vid lågvatten tillgodogör sig mer än hälften av den framrinnande vattenmängden, äge han till bevarande av sin rätt till vattnet åberopa förut gällande lag.

**Om inskränkningar i jordägares rätt att råda över vattnet
å grunden.**

Om inskränkningar i allmänhet.

3 §.

Ägare av strand vid sjö eller annat vatten vare, där vattenområdet ej är honom tillhörigt, ändock berättigad att vid sin strand hava

mindre brygga, båt-, bad- eller tvätthus eller annan dylik byggnad, såframt ej vattenområdets ägare genom byggnaden lider men av någon betydelse eller hinder mot byggnaden möter av stadgandena i 2 kap.

4 §.

Huruledes under vissa förutsättningar den, som äger råda över vatten, kan förpliktas att till följd av företag, som avses i 2 eller 3 kap., underkasta sig förlust i honom tillkommande vattenmängd eller vattenkraft, därom stadgas i nämnda kapitel; och gälle i fråga om rätt till ersättning för sålunda tillskyndad förlust vad i 9 kap. finnes föreskrivet, dock med de inskränkningar, som föranledas av stadgandena i 6 och följande §§ av detta kap. samt i 2 kap. 7 och 8 §§.

Beträffande skyldighet att i andra fall än i första stycket sägs underkasta sig förlust, som ovan nämnts, så ock om gottgörelse därför gälle vad särskilt är stadgat, dock med här nedan föreskrivna inskränkningar i rätten till ersättning, där sådan kunnat eljest ifrågakomma.

Om kungsådra.

5 §.

Kungsådra skall anses finnas i sådana områden i rinnande vatten, som äro upptagna å lagakraftäga förteckning, upprättad i den ordning särskilt stadgas.

Å förteckning, som nu sagts, skola uppföras de vattendrag, räknat från viss genom utlopp ur sjö eller särskilt tillflöde bestämd plats, i vilka vid lågvatten framrinner en vattenmängd av fem kubikmeter eller mer i sekunden.

6 §.

Tages i vattendrag, där kungsådra finnes, vatten i anspråk för inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller allmän flottled eller för fiskets tillgodoseende eller för torrläggning eller bevattning av mark, vare ägare av strömfall eller annat område i vattendraget pliktig att utan gottgörelse underkasta sig därigenom uppkommen förlust i vattenmängd, i den mån förlusten tillsammans med det vatten, som förut utan att ersättning därför utgått må hava tagits i anspråk för ändamål, som nyss nämnts, icke överstiger en tredjedel av den i varje tidsmoment framrinnande vattenmängden. Där viss myckenhet

vatten tages i anspråk oberoende av växlingarna i vattenföring, skall omförmälda anpart beräknas av lågvattenmängden.

Om för ändamål, som ovan nämnts, åtgärd vidtages, varigenom i strömfall, där kungsådra finnes, fallhöjden minskas, vare fallägaren pliktig att utan gottgörelse vidkännas en tredjedel av den därigenom uppkomna förlusten i vattenkraft; dock skall, där fallägaren går eller förut gått förlustig jämväl vattenmängd, sammanlagt allenast en tredjedel av den ursprungliga vattenkraften i den del av fallet, som borttages, avstås utan ersättning.

Därest genom vattenreglering, som verkställts inom de närmaste tjugu åren före framställandet av anspråk enligt denna §, lågvattenmängden blivit ökad, skola de nu givna bestämmelserna icke vinna tillämpning i avseende å den vunna ökningen.

7 §.

Har vattendomstol lämnat medgivande till bebyggande av strömfall, där kungsådra finnes, och hava ej fyrtio år förflutit från den för byggnadens fullbordande jämlikt 11 kap. 63 § bestämda tid, vare på grund av vad i 6 § stadgats strömfallets ägare icke pliktig att för torrläggning eller bevattning av mark utan gottgörelse underkasta sig minskning i den vattenmängd eller fallhöjd, som han enligt vattendomstolens beslut äger tillgodogöra sig, i vidare mån än att för varje förflutet år utöver tjugu en tjugondel av sådan anpart i vattenmängd eller fallhöjd, som i 6 § sägs, skall avstås utan ersättning.

8 §.

Har strömfall, där jämlikt denna lag kungsådra finnes, bebyggt enligt Konungens på grund av äldre lag meddelade tillstånd till byggande i kungsådra, och har vid tillståndets lämnande gjorts förbehåll om skyldighet för strömfallets ägare att underkasta sig de inskränkningar eller jämkningar i avseende å nyttjandet av vattnet i kungsådran eller de ytterligare villkor för rätten att tillgodogöra sig dess vatten, som kunna föranledas av ny lagstiftning, skola stadgandena i 6 § träda i stället för de i sammanhang med tillståndet givna bestämmelser, dock ej i den mån dessa ålägga strömfallsägaren särskilda skyldigheter beträffande vid tiden för tillståndets meddelande förhandenvarande intressen. Har förbehåll med hänsyn till ny lagstiftning icke skett, gälle ock vad nu sagts, där ej strömfallsägaren genom anmälan till vattendomstolen

inom etthundraåttio dagar efter det denna lag trätt i kraft förklarar sig vilja fortfarande vara underkastad de vid tillståndets beviljande meddelade bestämmelserna.

Skola stadgandena i 6 § lända till efterrättelse beträffande strömfall, varom i första stycket förmäles, skall vad i 7 § finnes föreskrivet äga motsvarande tillämpning å sådant strömfall; dock att de i sistnämnda § angivna tider räknas från den dag, då denna lag träder i kraft.

Finnes icke jämlikt denna lag kungsådra i strömfall, som bebyggt enligt Konungens på grund av äldre lag meddelade tillstånd till bygande i kungsådra, vare strömfallets ägare, såvitt angår sådant i 6 § avsett företag, om vars utförande fråga väckes efter det denna lag trätt i kraft, icke underkastad de vid tillståndets beviljande givna bestämmelserna.

9 §.

Är, då denna lag träder i kraft, strömfall, där jämlikt denna lag kungsådra finnes, bebyggt i annan ordning än efter tillstånd, som i 8 § sägs, eller varder sådant strömfall därefter utan dylikt tillstånd bebyggt i enlighet med beslut, som meddelats jämlikt äldre lag, vare fallets ägare icke på grund av stadgandena i 6 § pliktig att utan ersättning underkasta sig minskning i den vattenmängd eller fallhöjd, som han lagligen äger tillgodogöra sig medelst byggnaden.

10 §.

Är strömfall, som avses i 7 eller 8 §, bebyggt för tillgodogörande endast av en del av den ägaren tillkommande vattenmängden, skall, ändå att ägaren efter ty ovan stadgas är pliktig att utan gottgörelse underkasta sig minskning i det av honom tillgodogjorda vattnet, denna skyldighet åligga honom allenast, i den mån den obegagnade delen av vattnet må understiga en tredjedel av vattenmängden eller den mindre del därav, vilken tages i anspråk för ändamål, som i 6 § omförmäles.

Har, sedan strömfall bebyggt för utnyttjande av en del av vattnet, ytterligare byggnad skett för tillgodogörande av annan del därav, varde, såvitt ej stadgandet i 9 § gäller i fråga om förstnämnda del av vattnet, den i 6 § omförmälda anpart beräknad proportionsvis å de olika vattenmängder, för vilkas tillgodogörande byggnad sålunda å skilda tider skett. Är stadgandet i 9 § tillämpligt beträffande någon del av vattenmängden i fallet, skall vatten, som tages i anspråk för något av de i 6 § omnämnda ändamål, anses belöpa å nämnda del av vattenmängden allenast,

i den mån det i anspråk tagna vattnet överskjuter den av stadgandet ej berörda vattenmängden.

11 §.

Byggnad, som avser att tillgodogöra helt eller delvis samna vattenmängd och fallhöjd, som genom förut befintlig byggnad varit utnyttjad, vare i de hänsenden, som i 7—10 §§ förmälas, utan annan rättsverkan beträffande den sålunda ånyo tillgodogjorda vattenmängden och fallhöjden än den byggnad skulle haft, i vars ställe den trätt.

12 §.

Prövas för tillgodosende av sådant, i 6 § ej ommämnt allmänt ändamål, som är beroende av vattnets fria framrinnande, nödigt att byggnad i vattendrag, varest kungsådra finnes, utrives eller ändras, skall i fråga om skyldighet för byggnadens ägare att utan ersättning vidkännas därigenom uppkommen förlust i vattenmängd vad i 6 § samt 8—11 §§ finnes föreskrivet i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

13 §.

Där genom förlust i vattenmängd till följd av företag, som avses i 6 §, eller åtgärd enligt 12 § ägare av strömfall eller annat vattenområde lider skada utöver den, som förlusten i sig innebär, vare han, ändå att enligt reglerna i 9 kap. eller eljest gällande bestämmelser ersättning för skadan skolat utgå, ej berättigad till sådan ersättning, i den mån skadan föranledes av förlust, vilken han efter ty i föregående §§ stadgas är pliktig att utan gottgörelse vidkännas.

2 KAP.

Om byggande i vatten.

1 §.

Med byggande i vatten avses i denna lag uppförande av damm, bro, brygga, vall, hus eller annan anläggning ävensom verkställande av fyllning eller pålning i vattendrag, sjö eller mindre vattensamling eller havet eller ock på land så nära strandbrädden, att inverkan kan ske på

vattenståndet. Till byggande i vatten hänföres ock, sedan byggnad, som nu sagts, kommit till stånd, varje ändrings- eller reparationsarbete därå nedom högsta kända vattenståndet.

Vad i denna lag stadgas om byggande i vatten skall äga motsvarande tillämpning i fråga om bortledande av vatten ur vattenområde, som ovan nämnts, grävning och sprängning i sådant vattenområde samt annan åtgärd till förändring av vattnets djup eller läge därstädes.

2 §.

Byggnad i vatten skall göras så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan.

3 §.

Ej må någon så bygga i vatten, att genom uppdämning, sänkning av vattenståndet eller annan inverkan på vattenförhållandena skada tillfogas eller intrång göres å annan tillhörig egendom, vare sig jord, hus, fiske, bebyggt eller obebyggt strömfall eller annat, utan så är att nyttan av byggnaden eller den del därav, som föranleder skadan eller intrånget, provas efter avdrag av byggnadskostnaden uppgå till ett värde, motsvarande tre gånger den skada och det intrång, som göres å åker och äng, samt två gånger skadan och intrånget å annan egendom. I byggnadskostnaden skall inräknas det belopp, vartill skadan och intrånget å den byggande tillhörig egendom må skattas. För skada och intrång skall ersättning givas efter ty i 9 kap. skils.

Skulle byggande i vatten hava till följd, att ett avsevärt antal bofasta personer berövas sina bostäder, eller att större fabrik eller annan anläggning, varav många hava uppehälle, måste nedläggas eller dess drift väsentligt minskas, eller att odlad jord till en efter ortsförhållandena betydande omfattning sättes under vatten eller eljest väsentligt skadas, eller att fiskerinäring av större betydelse lider väsentligt förfång, må byggnaden, ändå att nyttan uppgår till värde, som ovan sagts, icke ske. Lag samma vare, där genom byggande i vatten skulle förorsakas sådan bestående ändring av naturförhållandena, varigenom väsentligt minskad trevnad för närboende eller betydande förlust för landets djur- eller växtvärld är att befara.

Där byggnad i vatten provas vara av synnerlig betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt, må den tillåtas, ändå att hinder däremot skulle möta av vad i första och andra styckena sägs.

Om byggande, varigenom annans strömfall eller del av strömfall tillgodogöres, gälle vad i 5—7 §§ finnes stadgat.

4 §.

Där genom byggande i vatten vållas uppdämning, som hindrar eller försvårar framtida torrläggning av mark, vare sådant hinder eller försvårande att hänföra till skada i den mening 3 § avser; dock skall vid jämförelse enligt första stycket av samma § skada i oförmälda hänseende tagas i beräkning allenast en gång.

5 §.

Tillhör ett strömfall till skilda delar olika ägare, och vill en av dem tillgodogöra sig förutom egen jämväl annans del i fallet, vare han, där falldelarnas gemensamma tillgodogörande innebär väsentlig ekonomisk eller teknisk fördel, berättigad därtill mot ersättning, som i 9 kap. skils, såframt han såsom ägare eller på grund av servitutsrätt, som är gällande för all framtid, råder över mer än hälften av den efter vattenmängd och naturlig fallhöjd beräknade vattenkraften i fallet eller den del därav, om vars bebyggande är fråga.

Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning i fråga om två eller flera, olika ägare tillhöriga strömfall.

6 §.

Äro å ömse sidor av ett strömfall olika ägare, må ena sidans ägare bjuda ägaren av motsatta sidan att gemensamt utnyttja fallet; vill denne det ej, äge den, som bjudit, att mot ersättning, som i 9 kap. skils, tillgodogöra sig jämväl andra sidans lott i vattnet, såframt det provas kunna ske utan synnerlig skada för dess ägare. Har denne förklarat sig villig deltaga i fallets tillgodogörande, men kan ej enighet nås om sättet för dess bebyggande eller vattnets nyttjande, bestämme vattendomstolen de villkor, varunder tillgodogörandet må äga rum.

Vilja båda var för sig utnyttja hela strömfallet, prøve vattendomstolen, åt vilkendera företräde bör givas.

7 §.

Kan strömfall, som tillhör oskift by eller annan samfällid mark eller som vid skifte av samfällighet ej ingått i skiftet, icke utan del-

ägares förfång skiftas vare sig ensamt eller i förening med annat samfälligheten tillhörigt vattenområde, och vill en delägare tillgodogöra sig hela fallet, vare han, såframt det provas kunna ske utan synnerlig skada för övriga delägare samt han antingen ensam eller tillsammans med delägare, som lämnat honom medgivande till företaget, äger mer än hälften i strömfallet, berättigad att mot ersättning, som i 9 kap. skils, från samfälligheten tillösa sig fallet jämte det utmål, som enligt bestämmelse vid skifte må finnas avsatt för fallets tillgodogörande. Gränserna för strömfallet ovan och nedan i vattendraget skola bestämmas av vattendomstolen.

Om delägare i samfällt strömfall, vilket ej kan utan delägares förfång skiftas, vill utan att lösa fallet bygga kvarn, såg eller annan mindre anläggning för vattnets tillgodogörande, bjude de andra att taga del däri; vilja de ej, och prövar vattendomstolen det kunna ske utan synnerlig skada för dem, förelägge då honom, på vad sätt, villkor och tid han må bygga och nyttja anläggningen. Ändå att tid, som må vara bestämd för bibehållande av sådan anläggning, icke gått till ända, äge under de i första stycket omförmälda förutsättningar delägare begagna sig av lösningsrätt, som där nämnts.

8 §.

Vill någon i vatten, där fisken har sin gång, göra damm eller annan byggnad, vare han pliktig att utan ersättning vidtaga och för framtiden underhålla nödiga anordningar för fiskens framkomst eller eljest för tryggnad av fiskets bestånd samt tillsläppa för ändamålet nödigt vatten så ock att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter i övrigt, vilka till följd av byggnaden må erfordras till skydd för fisket. Kan nyttan av ifrågasatt anordning icke skäligen anses motsvara den förlust och kostnad, som därigenom skulle tillskyndas byggnadens ägare, må dock efter tillstyrkan av statens fiskeritjänsteman befrielse från sagda skyldighet medgivas.

9 §.

Kronan, kommun eller hushållningssällskap äge rätt att i eller invid vattendrag, där till följd av naturförhållandena eller uppförd byggnad fiskens upp- och nedgång hindras, för fiskens framkomst anordna särskild fiskväg eller eljest vidtaga anstalter för fiskets befrämjande ävensom taga i anspråk det vatten, som för ändamålet erfordras. Be-

träffande företag, som nu nämnts, gälle vad angående byggande i vatten finnes föreskrivet; dock utgöra bestämmelserna i 3 § första stycket icke hinder för sådant företag, där ej genom detsamma synnerligt men tillskyndas den, som äger råda över vattnet, eller annan.

Vad nu stadgats skall äga motsvarande tillämpning i fråga om utvidgande eller förbättrande av befintlig fiskväg eller annan anordning till fiskets befrämjande.

10 §.

Bygges damm för tillgodogörande av vattnet såsom drivkraft, eller göres för nämnda ändamål annan byggnad i vatten, varigenom de naturliga vattenståndsförhållandena ändras, vare byggnadens ägare pliktig att till befrämjande av fisket inom landet från och med året näst efter det, då arbetet å byggnaden påbörjats, så länge byggnaden bibehålles, erlagga en årlig avgift av minst tio öre och högst en krona för varje hästkraft, som vid lågvatten kan uttagas vid byggnaden. Göres byggnad i vatten för reglering av vattnets avrinning eller för tillgodogörande av vattnet annorledes än såsom drivkraft, vare lag samma, dock att i sådant fall avgiften skall beräknas efter den före regleringen framrinnande lågvattenmängden eller, där fråga är om vattnets tillgodogörande, efter den lågvattenmängd, som kan vid byggnaden uttagas, samt utgå med minst tio och högst etthundra kronor för varje sekundkubikmeter. Göres byggnad såväl i ändamål av vattnets tillgodogörande såsom drivkraft som för utnyttjande av vattnet annorledes eller för reglering av vattnets avrinning, skall i fråga om beräkningsgrunden vid avgiftens bestämmande hänsyn tagas till det ändamål, som är det huvudsakliga.

Avgift, som i första stycket sägs, skall inom ovan angivna gränser, efter förslag av statens fiskeritjänsteman, bestämmas med fäst avseende bland annat därå, om fiske finnes, som genom byggnaden skadas, om med hänsyn till byggnadens storlek och beskaffenhet i övrigt samt dess belägenhet inverkan därav å fisket är mer eller mindre menlig, om byggnadens ägare jämlikt stadgandet i 8 § förpliktats att vidtaga och underhålla anordningar för fiskets bestånd, samt om föreskrivna dylika anordningar för ägaren medföra större eller mindre kostnad.

Där genom byggnad, som i första stycket avses, allenast obetydlig ändring i vattenståndsförhållandena förorsakas, må befrielse från ovan stadgad skyldighet medgivas.

Varder byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, ombyggd eller ändrad, och medför ombyggnaden eller ändringen väsentligt större skada

å fisket än den byggnaden förut orsakat, skola de i första och andra styckena givna bestämmelserna lända till efterrättelse i avseende å byggnaden.

Huru avgift, varom i denna § förmäles, skall indrivnas och för det därmed avsedda ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

11 §.

I eller vid allmän farled må ej byggas, med mindre byggnaden göres på sådant sätt eller sådana särskilda anordningar vidtagas, att leden fortfarande kan utan olägenhet av någon betydelse användas för det därmed avsedda ändamålet. Lag samma vare, där någon vill bygga i allmän flottled.

12 §.

Ej må så byggas i vatten, att menlig inverkan på klimatet eller på allmänna hälsotillståndet vållas eller eljest allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas.

Är naturminnesmärke ej i laga ordning fridlyst, böra likväl till bevarande därav vid byggande i vatten vidtagas sådana anordningar, som utan att i nämnvärd mån betunga företaget med kostnader må anses för ändamålet lämpliga.

13 §.

Finnes, då någon vill bygga i vatten, det skäligen kunna antagas, att företag för inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller av allmän flottled eller av fiskväg eller för befrämjande av annat allmänt eller enskilt ändamål av betydelse framdeles kan ifrågakomma, ändå att behov därav vid tiden för byggandet ej förefinnes, skall, där byggnaden härigenom icke i nämnvärd mån fördyras, denna så inrättas, att företag, som nu nämnts, såvitt möjligt icke försvåras.

14 §.

Tarvas för ändamålsenligt tillgodogörande av vatten, att å annan tillhörig fastighet lägges damm, vall eller väg eller ledning för vattnet, eller att å annans grund i eller vid vattendrag verkställes grävning, sprängning eller annan åtgärd till strömbäddens reglerande eller till förebyggande eller minskande av skada, vare ägare av fastighet, som så-

lunda tages i anspråk, pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som i 9 kap. skils. Om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsbrukning gälle vad särskilt är stadgat.

Där vid meddelande av beslut angående inrättande av fiskväg eller vidtagande av annan anordning till förebyggande av skada å fiske eller till fiskets befrämjande förbud finnes böra givas mot bedrivande av fiske inom visst område, skall beträffande intrång, som därigenom tillskyndas annan i hans rätt till fisket, vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

15 §.

Vill någon för tillgodogörande av vatten begagna sig av annan tillhörig byggnad i vatten, och kan det ske utan väsentlig olägenhet för byggnadens ägare, vare han därtill berättigad; dock åligge honom att, efter ty byggnaden prövas vara honom till gagn, gottgöra ägaren skälig andel av byggnadens värde i det skick, vari den befinnes, samt taga del i kostnaden för dess framtida underhåll. För intrång och olägenhet, som tillskyndas byggnadens ägare, skall ersättning givas enligt reglerna i 9 kap.

16 §.

Där utmål för vattenkraftstation med eller utan elektrisk utrustning icke utan oskäligen kostnader annorledes står till buds, vare ägare av mark vid eller i närheten av vattendraget pliktig att mot ersättning, som i 9 kap. sägs, till sådant utmål upplåta det område, som för ändamålet oundgängligen tarvas.

17 §.

Ej må för ändamål, som i 14 och 16 §§ nämnts, tagas i anspråk tomtplats, trädgård eller park, där det utan synnerlig olägenhet kan undvikas.

18 §.

Skall ersättning för förlorad vattenkraft, efter ty i 9 kap. skils, lämnas genom tillhandahållande av kraft medelst elektrisk överföring, och tarvas att ledning framdrages över område, tillhörigt annan än ersättningsgivaren eller ersättningsstagaren, bestämmer Konungen ledningens

sträckning enligt de grunder, som i fråga om elektriska starkströmsledningar äro i lag stadgade; och skall, jämväl såvitt angår kronau tillhörig fastighet, beträffande skyldighet att för ledningens framdragande avstå eller upplåta mark så ock angående ersättning samt sättet för ersättningens bestämmande gälla vad som finnes stadgat för det fall, att Konungen prövat nödigt, att jord eller lägenhet, som tillhör enskild man, menighet eller inrättning, användes till framdragande av elektrisk starkströmsledning. Erfordras ledning allenast över mark, tillhörig ersättningsgivaren och ersättningstagaren, eller skall kraft tillhandahållas genom mekanisk överföring, vare lag som i 14 § sägs.

Såvitt angår eljest stadgad skyldighet för den, som vill utföra elektrisk anläggning, att under vissa förutsättningar söka Konungens tillstånd till företaget, vare jord och lägenhet, tillhörig den, till vilken kraftöverföring sker i ersättning för förlorad vattenkraft, ansedd lika med mark, som tillhör anläggningens ägare. Där Konungens tillstånd erfordras, skall sådant tillstånd lämnas för den tid rätten till ersättning medelst elektrisk överföring äger bestånd.

19 §.

Den, som med stöd av stadgandena i 5, 6 eller 7 § vill tillgodo-göra sig annan tillhörigt vatten eller lösa samfällt strömfall, vare, där för ändamålet erfordras, att annans byggnad i vatten utrives eller ändras, pliktig att draga försorg om arbetet. Skall byggnaden ändras, och vill ägaren själv utföra arbetet, äge han rätt därtill och njute ersättning efter ty skäligt prövas; vare dock, vid påföljd av skadeståndsskyldighet och förlust av rätten att verkställa vad som kan vara ogjort, pliktig att fullgöra arbetet inom tid och på sätt, som i sammanhang med beslutet om ändringen bestämmes.

20 §.

Ej må i älv, ström, å eller större bäck arbete för uppförande eller förändrande av damm påbörjas, förrän efter ansökan i den ordning, som i 11 kap. sägs, vattendomstolen meddelat besked, huru och under vilka villkor arbetet må göras. Om genom annat byggande i älv, ström, å eller större bäck märkbar inverkan kan ske på vattenståndet eller vattnets lopp, gälle ock därom vad nu sagts, såframt det ej är uppenbart, att varken allmän eller enskild rätt genom byggnaden förnärmas.

Äro i andra fall än ovan nämnts sannolika skäl, att genom byggnade i vatten allmän eller enskild rätt förnärmas, erfordras jämväl domstolens prövning; dock äge vad nu sagts icke tillämpning i fråga om fiskebyggnad i vatten, där varje svensk undersäte äger rätt att fiska, ej heller beträffande sådan byggnad i annat vatten, såframt det icke kan antagas, att byggnaden förnärmar allmän rätt eller inverkar på vattenståndet eller vattnets lopp.

Tarvas till följd av inträffad skada å byggnad i vatten eller å annan egendom eller till förekommande av dylik skada, att ändrings- eller reparationsarbete utan dröjsmål verkställas å byggnaden, må arbetet, ändå att detsamma är av den beskaffenhet, som i första eller andra stycket sägs, ske utan föregången prövning av vattendomstolen; men åligge det byggnadens ägare att, där arbetet är av nyssnämnda beskaffenhet, ofördröjligen efter dess verkställande hos vattendomstolen göra ansökan om godkännande av arbetet.

Där någon ärnar verkställa byggnad i vatten, varför ej erfordras vattendomstolens prövning, stånde honom ändock fritt, om han så önskar, att till beredande av trygghet för framtiden medelst ansökan påkalla sådan prövning.

21 §.

Vad i särskilda författningar finnes eller kan varda stadgat angående särskilt tillstånd till byggnade i eller vid allmän hamn eller annan allmän farled vare jämte föreskrifterna i 20 § till efterrättelse gällande.

22 §.

Innefattar beslut, som meddelas i anledning av ansökan enligt 20 §, medgivande att bygga i vatten, vare beslutet, sedan det tagit åt sig laga kraft, gällande mot envar såväl vad angår rätten att verkställa och för framtiden bibehålla byggnaden jämte de anläggningar, vilka efter ty förut sagts med byggnaden äga samband, som ock, där med byggnaden avses tillgodogörande av vattnet, beträffande rätten därtill, dock med de inskränkningar, som i 23 § 1 mom. och 24 § omförmälas, samt med iakttagande av vad i 4 och 9 kap. finnes stadgat angående förnyad prövning i vissa fall.

Hurusom under viss förutsättning beslutet är gällande även i fråga om rätten till annat vatten än det, vars tillgodogörande avses med byggnaden, därom stadgas i 23 § 2 mom.

Har byggnaden ej blivit fullbordad inom tid, som enligt 11 kap. 63 § av vattendomstolen bestämts, vare beslutet förfallet, såvitt det avser sådan del av byggnaden, som ej kommit till stånd; och må förty därefter sådant arbete å byggnaden, för vilket enligt 20 § vattendomstolens prövning erfordras, ej ske utan förnyad prövning. Visas giltigt skäl för dröjsmål eller skulle genom arbetets inställande synnerligt men uppstå, äge dock vattendomstolen, på därom före nämnda tids utgång gjord ansökan, bevilja anstånd med byggnadens fullbordande på högst tio år.

23 §.

1 mom. Avses med beslut, som i 22 § sägs, byggnad för tillgodogörande av vatten, och vilar beslutet på antagande, att vattnet tillhör fastighet, för vilken sökanden såsom ägare fört talan i målet, må, utan hinder av vad i 22 § stadgas, påstående, som grundas därå, att vattnet eller del därav tillhör annan fastighet eller utgör oskift samfällighet för flera fastigheter eller ock allmän egendom, väckas intill dess fem år gått till ända från det beslutet vunnit laga kraft och tillika två år förflutit antingen efter utgången av den i beslutet eller sedermera i anledning av ansökan om anstånd bestämda tid för byggnadens fullbordande eller ock, där byggnaden dessförinnan fullbordats och efter besiktning anteckning därom gjorts i vattenboken, från dagen för sådan anteckning. Försittes tid, som nu nämnts, vare den på beslutet grundade rätten till vattnets tillgodogörande fri från klander, där den, som erhållit medgivandet att uppföra byggnaden, vid tiden för beslutets meddelande varit i god tro rörande rätten till vattnet eller ock någon, till vilken byggnaden sedermera må hava övergått, i god tro rörande sagda rätt förvärvat byggnaden.

Bifalles talan, som i första stycket sägs, vare, där den anhängig gjorts, sedan byggnaden fullbordats eller arbetet därå börjats, byggnadens ägare, såframt han varit i god tro, icke pliktig att avstå vattnet, med mindre gottgörelse lämnas honom för byggnadens värde i det skick, vari den befanns, då han blev instämd i saken, ävensom för nödig kostnad, som han därefter nedlagt å byggnaden; dock skall, då fråga är allenast om en del av det vatten, för vars tillgodogörande byggnaden är avsedd, den vinnande icke vara skyldig att av sagda värde och kostnad ersätta mera än som belöper å den del av byggnaden, vilken genom vattnets avstående blir för ägaren onyttig. Vill byggnadens ägare hellre än att avstå vattnet i stället ersätta vattenkraften efter reglerna i 9 kap., vare

han berättigad därtill, om han anhängiggör talan därom hos vattendomstolen inom trettio dagar, efter det domen i tvisten om vattnet vunnit laga kraft, och därefter behörigen fullföljer samma talan. Den, som återvunnit vattnet, må ock av vattendomstolen berättigas att, mot avstående av rätten till vattnets tillgodogörande, av byggnadens ägare erhålla ersättning för vattenkraften enligt nämnda regler, såframt han därom för talan inom tid, som nyss sagts, och väsentlig olägenhet icke därigenom skulle tillskyndas byggnadens ägare.

2 mom. Där beslut, varigenom medgivande lämnas till byggnad för tillgodogörande av allenast en del av det framrinnande vattnet, vilar på antagande, att jämväl vattnet i övrigt i strömfallet eller den del därav, vars fallhöjd tages i anspråk, tillhör fastighet, för vilken sökanden såsom ägare fört talan i målet, skall vad i 1 mom. första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning i fråga om det sålunda ej tillgodogjorda vattnet; motliggande fastighets rätt dock oförkränt.

24 §.

Där genom byggnad, vilken verkställts i enlighet med beslut, som i 22 § sägs, eller genom hushållningen med vattnet i överensstämmelse med reglerna i sådant beslut vållas skada eller intrång, som vid beslutets meddelande icke av vattendomstolen förutsetts, må utan hinder av bestämmelsen i 22 § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap.; dock skall sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som vattendomstolen i beslutet må hava föreskrivit, räknat från utgången av den för byggnadens fullbordande i beslutet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

Är skada eller intrång, som i första stycket avses, av betydelse, må inom tid, som gäller för anmälan av anspråk enligt nämnda stycke, talan föras om meddelande av sådana ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vattnet och vidtagande på ägarens bekostnad av sådana förändringar i byggnadens anordnande, som utan att förnärma tredje mans rätt eller för ägaren medföra väsentlig olägenhet äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden.

25 §.

Har byggnad i vatten verkställts utan att medgivande enligt denna eller äldre lag därtill erhållits, vare ägaren berättigad att medelst ansökan

i den ordning, som i 11 kap. sägs, påkalla prövning av byggnadens laglighet. Beträffande verkan av vattendomstolens beslut skall vad i 22—24 §§ finnes stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

26 §.

Har, efter det denna lag trätt i kraft, byggnad i vatten verkstälts utan föregående prövning av domstol, vare byggnadens ägare bevisningskyldig i avseende å de före byggnadens tillkomst rådande förhållandena i vattnet.

27 §.

Har vid byggnad i vatten utsatts vattenmärke till utmärkande av tillåten dämningshöjd eller till betecknande av det vattenstånd, under vilket vattnet ej må sänkas, skola de i sammanhang därmed meddelade bestämmelser om hushållningen med vattnet av byggnadens ägare noga iakttagas. Finnes vattenmärke utsatt till utmärkande av tillåten dämningshöjd, utan att särskilda bestämmelser meddelats om hushållningen med vattnet, åligger honom att, i vad på hans åtgärd ankommer, så förfara, att vattnet ej må stiga över märket.

28 §.

Är för dammluckas öppnande viss tid i laga ordning bestämd eller eljest särskild föreskrift om vattnets framsläppande given, lände det till efterrättelse.

29 §.

Har ej vattenmärke utsatts, och hava ej heller eljest meddelats bestämmelser om hushållningen med vattnet, skall dammlucka eller däremot svarande inrättning för vattnets avlopp hållas öppen, när sådant tarvas till förekommande av skada för dem, som ovan eller nedan äga jord, strömfall eller annan egendom.

30 §.

Ändå att viss tillåten dämningshöjd är bestämd, må ej det tillrinnande vattnet, med mindre särskild rättighet därtill förefinnes, innehållas till förfång för allmänna eller enskilda intressen, som äro beroende av vattnets lopp nedom dammen.

31 §.

Ägare av byggnad i vatten må, vare sig särskilda regler för vattenhushållningen vid byggnaden blivit meddelade eller icke, hos vattendomstolen söka fastställande av ändrade eller nya bestämmelser i ämnet. Enahanda rätt tillkomme ock annan än byggnadens ägare för bättre utnyttjande av vattenkraften i honom tillhörigt strömfall. Ärende, som nu nämnts, prövas i enlighet med de för byggande i vatten stadgade grunder, och gälle om verkan av vattendomstolens beslut i tillämpliga delar vad ovan finnes sagt beträffande beslut i byggnadsmål.

Saknas beträffande byggnad i vatten bestämmelser om vattenhushållningen, eller äro gällande bestämmelser ofullständiga, må på talan av någon, som av hushållningen lider skada, vattendomstolen, där det kan ske utan förnärmande av tredje mans rätt, till efterrättelse mellan parterna i målet och deras rättsinnehavare fastställa sådana bestämmelser, som utan att ändra vad lagligen må gälla äro ägnade att för framtiden förebygga skadan.

32 §.

Ej må vid avtappning så mycket vatten på en gång framläppas, att allmän eller enskild rätt sättes i fara.

33 §.

Ägare av byggnad i vatten vare, där försummelse i underhållet kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt, pliktig att underhålla byggnaden så, att sådan fara förebygges.

34 §.

Dammbyggnad i älv, ström, å eller större bäck eller annan i sådant vattendrag uppförd byggnad, varigenom märkbar inverkan sker på vattenståndet, må ej utrivas, med mindre dylik åtgärd blivit i laga ordning medgiven.

Vill ägare av byggnad, som i första stycket avses, icke längre nyttja byggnaden, göre i den ordning 11 kap. stadgar ansökan hos vattendomstolen om tillåtelse att utriva byggnaden. Prövas byggnadens borttagande medföra synnerlig skada för annan tillhörig fast egendom, må domstolen efter åtagande av ägare till sådan egendom föreskriva, att han och de, som i äganderätten efterträda honom, skola för framtiden, intill dess annorlunda varder bestämt, underhålla byggnaden så

som i 33 § sägs och fullgöra vad beträffande byggnaden i övrigt enligt lag åligger ägaren; vållas genom byggnadens bibehållande ägaren skada, skall den ersättas. Kronan må ock till skydd för allmänna intressen åtaga sig underhållsskyldighet, som nu nämnts. Göres ej åtagande, varom nu är sagt, meddele vattendomstolen nödiga föreskrifter i avseende å byggnadens utrivande och äge i sammanhang därmed bestämma att, där byggnadens ägare brister i fullgörandet av vad honom ålagts, den, vars rätt är beroende därav, må utföra arbetet på ägarens bekostnad.

Har, på sätt i andra stycket stadgas, ägare av fast egendom jämlikt åtagande ålagts att underhålla annan tillhörig byggnad i vatten, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen därom göra anmälan hos domaren i det tingslag eller hos rätten i den stad, där egendomen är belägen; och varde med anmälan så förfaret, som om bevis angående verkställd utmätning av fast egendom finnes föreskrivet.

35 §.

I vatten må ej utkastas eller utsläppas fast avfall från sågverk, fabrik eller annan industriell inrättning, skogsavfall eller andra fasta föremål eller ämnen, om därigenom uppgrundning eller hinder för vattnets fria lopp till men för allmän eller enskild rätt förorsakas eller skäligen kan befaras; sker det, äge Konungens befallningshavande stadga vitesförbud, där ansvar å förfarandet ej finnes särskilt stadgat, så ock vid vite eller annat äventyr tillhålla den skyldige att vidtaga erforderliga åtgärder till uppgrundningens eller hindrets borttagande. Där fråga är om avfall vid skogsavverkning, må, ändå att avverkningsrätten är till annan upplåten, föreläggande, som nyss sagts, givas jämväl skogsmarkens ägare, dock endast såvitt angår vattendrag inom honom tillhörigt område; ägaren likväl obetaget att av den skyldige söka åter vad han till följd av föreläggandet nödgats utgiva.

Vad sålunda stadgats om utkastande eller utsläppande av fasta föremål eller ämnen gälle ock beträffande sådana föremåls eller ämnens uppläggande på stranden så nära vattnet, att de kunna däri nedsköljas.

Om utsläppande i vatten av ämnen, varigenom vattnet kan förorenas, gälle vad särskilt är eller kan vara stadgat.

36 §.

Rensning, som för bibehållande av vattens djup eller läge är av nöden, äge den, som av uppgrundningen kan lida men, verkställa utan

vattendomstols prövning, som i 20 § sägs, ändå att arbete inom annans område tarvas; dock skall i ty fall denne förut därom tillsägas. Vill den, som ämnar företaga rensning, hos vattendomstolen påkalla prövning av arbetets laglighet, äge han rätt därtill; och gälle om sådan prövning vad angående byggande i vatten är i denna lag stadgat. Har prövning, som nu sagts, icke ägt rum, skall i fråga om rensning stadgandet i 26 § av detta kap. äga motsvarande tillämpning.

Jord eller annat, som vid rensning upptages, må, om ej avsevärda olägenheter vållas därav, uppläggas på närmaste strand eller föras till lämpligt ställe i närheten. Lider markens ägare men av upplaget, njute ersättning, som i 9 kap. sägs.

37 §.

Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag som om rensning i 36 § är sagt, dock att, där ej återställandet sker omedelbart efter förändringen, vad i 20 § finnes stadgat om byggande i vatten skall äga motsvarande tillämpning. Varder ej inom tre år från det förändringen inträtt åtgärd för vattnets återförande vidtagen och därefter utan oskäligt dröjsmål fullföljd, vare den, som vill återföra vattnet, skyldig ersätta kostnad, som efter förändringen antingen blivit nedlagd å mark, varifrån vattnet vikit, eller skett för tillgodogörande av vattnet i dess nya lopp eller läge, och som genom vattnets återförande skulle bliva utan nytta. Har någon i tio år varit i besittning av förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, gälle beträffande dylik åtgärd vad om vattnets bortledande är stadgat.

38 §.

Där arbete, som i detta kap. sägs, avser huvudsakligen utförande av vattenreglering eller inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller av allmän flottled, torrläggning av mark eller avledande av kloakvatten, skola stadgandena i detta kap. äga tillämpning endast, såvitt sådant finnes för varje fall i 3, 5, 6, 7 eller 8 kap. föreskrivet.

39 §.

Utöver vad i detta kap. är sagt om byggande i vatten i allmänhet skall beträffande fiskebyggnad lända till efterrättelse jämväl vad därom finnes särskilt stadgat.

40 §.

Vad i 3 § stadgas därom, att byggande i vatten till skada för annan tillhörig egendom må ske allenast under förutsättning, som i sagda § angives, skall, utom såvitt angår skyldighet att ersätta skadan, ej äga tillämpning i fråga om uppförande av bro eller annat byggande i vatten för allmän väg eller för järnväg, vare sig statens eller enskild, till vars anläggande Konungen lämnat tillstånd, men skall vad i övrigt finnes i denna lag föreskrivet om byggande i vatten tillämpas jämväl beträffande företag, som nu nämnts.

Har Konungen för någon ords förseende med dess behov av vatten eller för annat i 38 § ej omnämnt allmänt ändamål prövat nödigt, att vatten ur sjö eller vattendrag ledes bort för att annorstädes nyttjas, gälle i fråga om dylikt företag vad i första stycket sägs.

41 §.

Genom vad i detta kap. finnes föreskrivet göres ej rubbning i den rätt och frihet, som är föruunad bergverk, kvarnar och fiskeverk, ej heller i annan rättighet att stänga eller uppdämma vattendrag eller i övrigt förfoga över vattnet; dock vare den, som njuter sådan rättighet till godo, icke fri från skyldighet att, efter ty förut är i detta kap. stadgat, tåla förlust, skada eller intrång till förmån för den, som äger eller vill verkställa byggnad i vatten, eller till fiskets befrämjande.

3 KAP.

Om vattenreglering.**Om vattenreglering med tvångsdelaktighet.**

1 §.

Vill ägare av strömfall till gemensamt gagn för sig och annan strömfallsägare reglera vattnets avrinning ur sjö eller annan vattensamling eller i vattendrag för åstadkommande av bättre hushållning med vattnet eller eljest för beredande av ökad möjlighet att utnyttja vattenkraften i fallen, och påfordrar han, att övriga strömfallsägare, vilka hava gagn av företaget, skola efter ty nedan sägs taga del i

kostnaden för detsamma, äge han vitsord till företaget, såframt mer än hälften av den beräknade båtnaden därav belöper å det eller de strömfall, som tillhöra honom eller honom och andra, vilka förena sig med honom om företaget.

2 §.

I fråga om rätt att verkställa vattenreglering, som i 1 § sägs, så, att genom uppdämning, sänkning av vattenståndet eller annan inverkan på vattenförhållandena skada tillfogas eller intrång göres å jord, hus, fiske, bebyggt eller obebyggt strömfall eller annan egendom skall vad i 2 kap. 3 § stadgas angående byggande i vatten äga motsvarande tillämpning, dock att skada eller intrång å egendom, tillhörig deltagare i företaget, skall likställas med skada eller intrång å annans egendom.

I den mån ej särskilda stadganden givas i detta kap., skola beträffande företag, varom nu är fråga, jämväl övriga bestämmelser i 2 kap. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

3 §.

Alla strömfall, för vilka vattenreglering, som i 1 § sägs, medför båtnad, utgöre i avseende å företaget en samfällighet med skyldighet för ägarna, med de inskränkningar nedan stadgas, att taga del i kostnaden för företaget, envar i mån av värdet å den båtnad, som beredes hans strömfall.

Vid uppskattning av båtnad genom vattenreglering skola, där ej samfällighetens delägare annorledes överenskomma, de i 9 kap. stadgade grunder beträffande värdering av vattenkraft, för vilken ersättning skall givas, i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

4 §.

Omfattar företag, som i 1 § avses, reglering av två eller flera sjöar eller skilda sträckor i vattendrag, för vilkas reglerande tarvas särskilda dammbyggnader eller eljest särskilda anläggningar, skall kostnaden för varje sådan del av företaget särskilt beräknas och å de strömfallsägare, som hava gagn därav, fördelas i mån av värdet å den båtnad, som därigenom beredes. Förty vare ej i fall, som nu nämnts, någon pliktig att deltaga i kostnaden för sådan del av regleringen, varav han för sitt strömfall ej har nytta.

5 §.

Ej vare ägare av strömfall skyldig att vidkännas större bidrag till kostnaden för utförande av vattenreglering än som svarar mot värdet å den båtnad hans strömfall därigenom beredes, utan så är att han sökt företaget. Likställd med sökanden vare den, som förenat sig med honom om företaget eller för vinnande av ökad båtnad fört talan, som föranlett större anläggning än sökanden äskat.

6 §.

Ägare av strömfall inom regleringssamfällighet vare, såframt han ej själv sökt vattenregleringen eller efter ty i 5 § sägs är likställd med sökanden, icke skyldig att deltaga i kostnaden för företaget, förrän han begagnar den genom regleringen vunna förbättringen. Den å hans fall belöpande andel i kostnaden skall, intill dess den varder av honom erlagd, gäldas av övriga delägare i samfälligheten med fördelning dem emellan jämlikt bestämmelserna i 3—5 §§; och åligge den, som efter regleringens utförande träder till företaget, att taga del jämväl i sådan kostnad, som belöper å strömfall, för vars ägare betalningsskyldighet ännu ej inträtt.

Varder efter regleringen anläggning för tillgodogörande av strömfall inom regleringssamfälligheten ändrad, eller införes vid anläggningens drift förändrad ordning, eller varder förut obegagnat strömfall inom samfälligheten bebyggt, skall, såframt ej annat förhållande är uppenbart eller kan visas, ägaren av strömfallet anses hava tagit den genom regleringen vunna förbättringen i bruk.

Strömfallsägare, som efter regleringens utförande inträder såsom deltagare i företaget, vare ej pliktig att taga del i sådana utgifter för underhåll och drift, som dessförinnan gjorts. Har för regleringen verkställt arbete måst till följd av olyckshändelse eller annan likartad omständighet i avsevärd mån omgöras eller ändras, skall kostnaden därför räknas såsom anläggningskostnad.

Är vid den tid, då strömfallsägare efter ty ovan sägs är pliktig att taga del i kostnaden för vattenreglering, byggnad eller annan anläggning, som för företaget utförts, i sådant skick, att dess värde kan anses väsentligt minskat, äge vattendomstolen på därom framställt yrkande föreskriva, att den kostnad, vari strömfallsägaren har att taga del, skall beräknas till mindre belopp än det, vartill anläggningskostnaden uppgått.

Å belopp, som strömfallsägare, vilken efter regleringens utförande inträder såsom deltagare i företaget, har att gälda, skall ej beräknas ränta för tiden före betalningsskyldighetens inträde.

7 §.

Har, efter det medgivande lämnats till utförande av vattenreglering, som i 1 § sägs, strömfall inom regleringssamfälligheten övergått till ny ägare, vare jämväl denne pliktig att efter ty ovan stadgats taga del i kostnaden för företaget; dock skall, där föregående ägares skyldighet att erlagga å strömfallet belöpande andel i kostnaden blivit genom dom eller annorledes fastställd eller, oavsett huruvida den genom regleringen vunna förbättringen av denne tagits i bruk, åvilat honom, ny ägare ej svara för bidrag, som förfallit till betalning mer än ett år innan han blev ägare till strömfallet eller, om han inropat fallet å exekutiv auktion, för bidrag, som före försäljningsdagen förfallit till betalning.

8 §.

Har kommun, som av vattenreglering enligt 1 § tillskyndas stadigvarande nytta i annat hänseende än såsom strömfallsägare, till regleringens utförande lämnat visst anslag, med förbehåll om delaktighet i företaget, vare kommunen ansedd såsom deltagare i detsamma, därvid som grund för delaktigheten skall gälla anslaget storlek i förhållande till den av vattendomstolen beräknade kostnaden för regleringens utförande; dock må båtnaden för kommunen i ovan nämnda hänseende ej tagas i beräkning vid avgörande, om företaget må komma till stånd.

Vad nu sagts om kommun gälle även om kronan och landsting.

9 §.

Visas, efter det vattenreglering, som i 1 § sägs, blivit utförd, att densamma länder till stadigvarande nytta för allmän hamn eller annan allmän farled, för allmän flottled eller för kloakledning eller annan avloppsledning för spillvatten, må ägaren av farleden, flottleden eller kloak- eller avloppsledningen, där den vunna nyttan kan uppskattas till visst penningbelopp, på talan av deltagarna förpliktas att antingen på en gång eller med fördelning på visst antal år erlagga högst så stor del av nämnda belopp, som svarar mot förhållandet mellan å ena sidan företagets anläggningskostnad och å den andra den båtnad, som företaget

beräknats medföra för strömfall. För bidrag, som nu nämnts, förvärvas ej delaktighet i företaget, och vare förty bidragsgivaren ej skyldig att taga del i framtida kostnad för detta.

Anslag, som i 8 § sägs, räknas i avseende, varom nu är fråga, den till godo, som givit anslaget.

10 §.

Byggnad i vatten eller annan anläggning, som gjorts för vattenreglering, skall, där någons rätt kan vara därav beroende, av deltagarna i företaget behörigen underhållas. Beträffande fördelningen av kostnad för underhåll och skötsel så ock av andra utgifter för företaget, vilka icke äro att hänföra till anläggningskostnad, gälle i tillämpliga delar vad i 3, 4, 6 och 8 §§ är stadgat.

11 §.

Ej må vattenreglering, som i 1 § avses, verkställas förrän efter ansökan i den ordning 11 kap. stadgar vattendomstolen meddelat besked, huru och under vilka villkor företaget må utföras, så ock angående delaktigheten i kostnaden för företaget.

12 §.

Har till vattenreglering, som i 1 § sägs, medgivande i laga ordning erhållits, skola stadgar antagas rörande handhavandet av de med företaget förenade angelägenheter så ock styrelse för företaget utses.

Vid antagande av stadgar gälle i fråga om rösträtt och beslutsfattande vad i 22 § finnes föreskrivet.

13 §.

Stadgar rörande vattenregleringsföretag skola angiva:
företagets benämning och ändamål under hänvisning till de beträffande företagets utförande och delaktigheten däri meddelade beslut;
den ort, där styrelsen skall hava sitt säte;
huru styrelsen skall sammansättas och grunderna för dess beslutförhet;
huru revision av styrelsens förvaltning skall ske;
tiden för räkenskapsavslutning;
huru ofta ordinarie sammanträde med deltagarna i företaget skall hållas;

det sätt, varpå kallelse till sammanträde skall ske och andra meddelanden bringas till deltagarnas kännedom, ävensom den tid före sammanträde, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna; så ock vad i övrigt kan finnas nödigt.

Styrelsen skall hava sitt säte inom den vattendomsstols område, som lämnat medgivande till företaget.

Ej må i stadgarna intagas bestämmelse, som finnes stridande mot denna eller annan lags föreskrifter.

Stadgarna skola för att bliva gällande granskas och fastställas av Konungens befallningshavande i den ort, där styrelsen har sitt säte, eller i fall, som omförmäles i 4 kap. 13 §, av Konungen. Vid granskningen skall särskilt tillses, att stadgarna innehålla betryggande föreskrifter för tillgodoseende av sådana strömfallsägares rätt, för vilka efter ty i 6 § sägs skyldighet att delta i företaget framdeles kan komma att inträda.

Beslutad ändring av stadgarna äge ej giltighet, med mindre den varder i nyssnämnda ordning fastställd.

14 §.

Innan stadgar för vattenregleringsföretag blivit antagna och fastställda samt anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas.

Sker ändring i styrelsens sammansättning, skall styrelsen ofördröjligen göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande.

Då anmälan om val av styrelse eller om ändring i dess sammansättning skett, skall på deltagarnas i företaget bekostnad kungörelse därom införas i allmänna tidningarna samt en eller flera av ortens tidningar.

15 §.

Till ledamot av styrelsen för vattenregleringsföretag må ej utses annan än här i riket bosatt svensk medborgare, där ej för särskilt fall Konungen medgiver, att styrelsen må till viss del, ej överstigande en tredjedel av hela antalet, bestå av medborgare i annat land eller å utrikes ort bosatta svenska medborgare.

Ändå att tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av deltagarna i företaget.

16 §.

Konungen äger, om och när det för tillgodoseende av allmänt väl provas nödigt, utse en ledamot i styrelsen för vattenregleringsföretag. Sådan styrelseledamot äge samma rätt att deltaga i handhavandet av de med företaget förenade angelägenheter som de medlemmar, vilka blivit i enlighet med stadgarna till styrelse valda, och åtnjute arvode, som bestämmes av Konungen.

17 §.

Har av deltagarna vald styrelseledamot avgått eller den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända utan att anmälan om nytt val skett, och är styrelsen med kvarstående ledamöter ej beslutför, äge Konungens befallningshavande, på yrkande av någon, vars rätt kan vara beroende därav, att behörig styrelse finnes, förordna syssloman att, intill dess efter inkommen anmälan om verkställt val förordnandet återkallas, antingen ensam eller jämte de styrelseledamöter, som må finnas, handhava de med företaget förenade angelägenheter och företräda deltagarna på sätt om styrelsen finnes nedan stadgat.

Förordnande av syssloman skall på deltagarnas bekostnad kungöras så som i 14 § sägs. Syssloman åtnjute av deltagarna arvode, som bestämmes av Konungens befallningshavande.

18 §.

Styrelsen för vattenregleringsföretag äge ombesörja verkställandet av erforderliga arbeten för företaget, hos deltagarna uttaga härför nödiga bidrag på sätt i 20 § stadgas och i övrigt, i enlighet med vad i stadgarna eller genom deltagarnas beslut, där detta ej är mot stadgarna eller mot lag stridande, föreskrivits, handhava de med företaget förenade angelägenheter. Styrelsen äge att i allt vad som rör deltagarna i företaget samfällt själv eller genom ombud ej mindre i förhållande till tredje man handla å deltagarnas vägnar än även inför domstolar och andra myndigheter företräda deltagarna.

Angående befogenhet för styrelseledamot att mottaga stämning i mål, som rör företaget, så ock annat meddelande i fråga om företaget skall vad i 11 kap. 15 § rättegångsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning.

19 §.

Såsom styrelsens beslut gälle, där ej annorlunda är bestämt i stadgarna, den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden vid sammanträdet.

Ledamot av styrelsen äge ej deltaga i behandlingen av fråga rörande avtal mellan honom och deltagarna i företaget samfällt, ej heller angående avtal mellan deltagarna och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot deltagarnas. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

20 §.

Uttaxering av deltagarnas bidrag skall, där ej annan ordning finnes i stadgarna föreskriven, verkställas sålunda, att styrelsen upprättar och vid sammanträde till granskning framlägger debiteringslängd, upptagande det belopp, som skall uttaxeras, vad därav enligt reglerna för delaktigheten belöper å varje deltagare samt tiden för inbetalningen.

Förmenar deltagare, att den i längden verkställda fördelningen ej är med lag överensstämmande, äge han genom stämning å styrelsen inom trettio dagar efter sammanträdet påfordra rättelse i den gjorda debiteringen. Talan, som nu nämnts, skall anhängiggöras hos allmän underrätt i den ort, där styrelsen har sitt säte.

Ändå att dylik klandertalan väckes, vare deltagare pliktig att å tid, som av styrelsen bestämts, inbetala å honom belöpande bidrag vid äventyr att, där ej rätten annorlunda förordnar, beloppet må hos honom utsökas i enahanda ordning som om betalningsskyldighet vore honom genom lagakraftäggande dom ålagd.

21 §.

Styrelseledamöter, som genom att överskrida den dem tillkommande befogenhet eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda deltagarna i företaget skada, svare för skadan en för alla och alla för en; svare ock på sätt nu nämnts för den skada, som genom överträdelse av bestämmelse i 13 och följande §§ av detta kap. eller i gällande stadgar tillskyndas tredje man.

Har i mål, som rör deltagarna i företaget samfällt, betalningsskyldighet blivit dem ålagd, vare styrelsen pliktig att utan dröjsmål hos deltagarna uttaxera och indriva bidrag, som må erfordras för betalningsskyldighetens fullgörande. Prövas försumlighet härutinnan ligga styrelsens ledamöter till last, svare de för gälden en för alla och alla för en såsom för egen skuld.

22 §.

Rätten att handhava de med regleringsföretag förenade angelägenheter utövas å sammanträde, därvid envar deltagare i företaget äger rösträtt efter det andelstal, som jämlikt 3, 6 och 8 §§ är bestämmande för hans skyldighet att taga del i kostnaden för företaget. Deltagare, som icke guldit förfallet bidrag, är förlustig sin rösträtt, intill dess betalningen fullgöres. Ej må någon utöva rösträtt för mer än en femtedel av deltagarnas sammanlagda, å sammanträdet företrädde andelstal. Ej heller må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan deltaga i behandlingen av fråga rörande avtal mellan honom och deltagarna samfällt eller angående avtal mellan dessa och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot deltagarnas gemensamma. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man.

Vid avgörande av fråga, som rör uteslutande sådan del av företaget, i vars utförande allenast vissa av deltagarna efter ty i 4 § sägs äro pliktiga att taga del, tillkomme endast dessa deltagare rösträtt.

För beslut vid sammanträde erfordras, där ej i stadgarna finnes för visst fall annorledes bestämt, allenast enkel pluralitet i röstetal, beräknat på sätt ovan nämnts. Vid lika röstetal avgöres val genom lottning, i andra frågor gälle den mening, som biträdes av de flesta röstande eller, om jämväl antalet röstande är lika, av ordföranden vid sammanträdet.

Delägare i regleringssamfälligheten, för vilken skyldighet att taga del i kostnaden för företaget efter ty i 6 § sägs ännu ej inträtt, stånde öppet att vid sammanträde närvara och deltaga i förhandlingarna.

Över beslut, som å sammanträde fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll, vilket senast fjorton dagar efter sammanträdet skall vara för deltagarna tillgängligt.

23 §.

Menar deltagare i regleringsföretag, att beslut, som fattats å sammanträde, icke i behörig ordning tillkommit eller eljest strider mot lag

eller författning eller mot stadgarna, äge tala därå genom stämning å styrelsen inom trettio dagar från beslutets dag. Försummas det, vare rätt till talan förlorad. Ändå att talan föres mot beslutet, gånge det i verkställighet, där ej domstolen annorlunda förordnar.

Talan, som ovan nämnts, skall anhängiggöras hos allmän under rätt i den ort, där styrelsen har sitt säte.

24 §.

Styrelsen äge, när den finner lämpligt, kalla deltagarna i företaget till extra sammanträde.

Varder extra sammanträde för uppgivet ändamål påfordrat av minst en femtedel av företagets deltagare eller det mindre antal, som må vara i stadgarna bestämt, skall sammanträde av styrelsen utlysas.

25 §.

Underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla deltagarna i företaget till ordinarie sammanträde, eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, som i 24 § sägs, utlyst extra sammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, eller finnes ej behörigen utsedd styrelse, då skall, för den händelse ej i stadgarna bestämmelse finnes för dylikt fall, kallelse, som utfärdas av minst en femtedel av deltagarna, äga samma giltighet som kallelse av styrelsen.

Om vattenreglering utan tvångsdelaktighet.

26 §.

Vill ägare av strömfall utan att påfordra förpliktande för annan strömfallsägare att deltaga i kostnaden reglera vattnets avrinning ur sjö eller annan vattensamling eller i vattendrag för åstadkommande av bättre hushållning med vattnet eller eljest för beredande av ökad möjlighet att utnyttja vattenkraften i honom tillhörigt fall, eller vilja flera strömfallsägare utföra dylikt företag, och är ej fråga om kostnadernas fördelning dem emellan eller om skyldighet för annan strömfallsägare att däri taga del, skola bestämmelserna i 2 kap. om byggande i vatten äga tillämpning beträffande företaget.

27 §.

Har medgivande enligt denna lag lämnats till företag, som i 26 § sägs, äger Konungen att, om och när det för tillgodoseende av allmänt väl provas nödigt, utse lämplig person att övervaka företagets utförande samt utöva tillsyn å företagets skötsel och handhavandet i övrigt av de med företaget förenade angelägenheter. Sådan person åtnjute av den, för vars räkning företaget utföres, arvode, som bestämmes av Konungen.

4 KAP.

Om särskilda villkor beträffande större vattenkraftanläggningar och vattenregleringar.**Om vattenkraftanläggningar.***Om tillhandahållande av kraft åt kringliggande bygd.*

1 §.

Varder strömfall bebyggt jämlikt denna lag, och uppgår den vattenkraft, som kan vid oregerat lågvatten uttagas vid byggnaden, till minst femhundra turbinhästkrafter, vare, såframt vattenkraften icke inom tio år före det vattendomstolens medgivande lämnas till byggnaden varit utnyttjad vid byggnad, som tillkommit enligt äldre lag, byggnadens ägare pliktig att för tillgodoseende av kringliggande bygds behov av kraft till användning i hantverk, småindustri eller lantbruk eller till belysning eller uppvärmning tillhandahålla intill en tiondel av den årliga kraftmängd, som beräknas med det installerade maskineriet bliva uttagen.

Huruvida och i vilken utsträckning skyldighet att efter ty nu sagts tillhandahålla kraft må göras gällande gent emot ägare av kraftanläggning, bestämmes av vattendomstolen; och skall härvid hänsyn tagas dels till omfattningen av den rätt anläggningens ägare erhållit att för vattenkraftens tillgodogörande förändra förut rådande vattenstands- och avrinningsförhållanden dels ock å ena sidan till det behov av kraft, som inom bygden redan föreligger eller i en nära framtid är att motse, och å andra sidan till den tillgång på kraft, som må eljest vara att påräkna för ändamålet.

Avgörande, som nyss nämnts, gälle för en tidrymd av tjugu år i sänder, första gången räknat från det kalenderår, under vilket byggnaden enligt därom meddelad bestämmelse skall hava fullbordats. Där ej inom ett år före utgången av sådan tidsperiod anläggningens ägare eller någon, som må anses berättigad att komma i åtnjutande av kraft, varom här är fråga, eller ock myndighet, åt vilken Konungen uppdragit att bevaka bygdens intresse i förevarande hänseende, genom ansökan hos vattendomstolen påkallar ny prövning, skall den förut meddelade bestämmelsen lända till efterrättelse jämväl för nästa period.

2 §.

Varder i strömfall, vars vattenkraft till viss del inom de tio närmast förflutna åren varit utnyttjad vid byggnad, som tillkommit enligt äldre lag, jämlikt denna lag verkställd byggnad, som är avsedd att ersätta eller utgör tillbyggnad till den äldre byggnaden, och medför åtgärden, att i strömfallet minst trehundra turbinhästkrafter mera än förut kunna vid lågvatten uttagas, skola, såframt den uttagbara vattenkraften sammanlagt uppgår till femhundra turbinhästkrafter vid oreglerat lågvatten, i avseende å ökningen bestämmelserna i 1 § äga motsvarande tillämpning.

Lag samma vare, där vid byggnad, som tillkommit enligt äldre lag och vid vilken kunnat vid oreglerat lågvatten uttagas minst femhundra turbinhästkrafter, genom vattenreglering jämlikt denna lag vinnes en ökning av minst trehundra turbinhästkrafter i den vattenkraft, som kan uttagas antingen i medeltal eller ock vid lågvatten.

3 §.

Har vid tillstånd till byggande i kungsådra, som av Konungen jämlikt äldre lag meddelats, sådant förbehåll gjorts, som omförmäles i 1 kap. 8 §, och uppgår kungsådrans vattenkraft, i den mån densamma kan vid byggnaden uttagas, till minst femhundra turbinhästkrafter vid oreglerat lågvatten, skall, där strömfallet i enlighet med tillståndet blivit bebyggt, stadgandet i 1 § första stycket äga motsvarande tillämpning beträffande vattenkraften i kungsådran, dock först sedan tjugu år förflutit efter det denna lag trätt i kraft. Vid tillämpning av vad nu sagts skall kungsådrans vattenkraft anses utgöra en tredjedel av vattenkraften i strömfallet.

I avseende å prövningen huruvida och i vilken utsträckning skyldigheten må göras gällande gent emot ägare av anläggning,

varom i denna § är fråga, skola bestämmelserna i 1 § i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med iakttagande likväl att prövningen skall av sakägare eller vederbörande myndighet påkallas första gången under nittonde året efter denna lags trädande i kraft och sedermera vart tjugonde år.

4 §.

Vill någon, som må anses därtill berättigad, komma i åtnjutande av hela eller någon del av den kraft ägare av kraftanläggning efter ty ovan sagts förpliktats att tillhandahålla, göra i den ordning 11 kap. stadgar ansökan därom hos vattendomstolen. Där ej annorlunda överenskommes, vare ägaren icke pliktig att tillhandahålla sökanden kraft tidigare än två år efter det ansökningen delgivits honom. För kraftens överförande erforderlig ledning skall sökanden själv bygga och underhålla. Kraftens fördelning på olika delar av dygnet eller året varde bestämd på sätt, som med hänsyn till föreliggande förhållanden må anses skäligt.

I den mån kraft, varom nu är fråga, tages i anspråk, skall ersättning därför givas med det belopp, som motsvarar ägarens självkostnad med tillägg av två procent å anläggningskapitalet. I fråga om storleken av nämnda ersättning ävensom villkoren i övrigt för kraftens tillhandahållande skall vattendomstolen meddela bestämmelser i samband med beslut i anledning av ansökan, som nyss sagts; och gälle beträffande rätt att påkalla ändring i sålunda meddelade bestämmelser vad i 9 kap. 29 § finnes för där avsett fall föreskrivet.

Vad i 9 kap. 37 § första stycket, 38, 40 och 41 §§ stadgas beträffande överföring av kraft, som lämnas i ersättning för förlorad vattenkraft, skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse i fråga om tillhandahållande av kraft enligt denna §.

Om nyprövning.

5 §.

Har strömfall blivit bebyggt jämlikt denna lag, äge under förutsättning, som i 1 § sägs, Konungen eller myndighet, åt vilken Konungen uppdragit att i förevarande hänseende bevaka det allmännas rätt, så ock byggnadens ägare i den ordning 11 kap. stadgar påkalla ny prövning angående de villkor, varunder med hänsyn till allmänna intressen byggnaden må bibehållas och nyttjas. Yrkande om sådan prövning skall framställas

under femtiofemte året efter det kalenderår, under vilket byggnaden enligt därom meddelad bestämmelse skall hava fullbordats, samt därefter vart sextionde år, såframt ej vid redan verkställd nyprövning annan tid i sagda avseende blivit bestämd. Varder ej å föreskriven tid nyprövning påkallad, vare ägaren berättigad att under förut fastställda villkor bibehålla och nyttja byggnaden intill dess i anledning av nyprövning, som sedermera enligt vad nu sagts blivit påkallad, annan bestämmelse härutinnan meddelas och skall läuda till efterrättelse.

Nyprövning, varom nu stadgats, skall ske i enlighet med den lagstiftning, som vid varje särskild tidpunkt är gällande i fråga om villkoren för byggande i vatten. Fastställas vid nyprövningen andra villkor än de förut gällande, må de icke tillämpas förrän fem år förflutit från utgången av det kalenderår, varunder nyprövningen påkallats.

6 §.

1 mom. Lämnas vid nyprövning, som i 5 § sägs, föreskrift, att byggnaden skall för tillgodoseende av allmänna intressen ändras, eller göres eljest med hänsyn till nämnda intressen byggnadens bibehållande och nyttjande beroende av villkor, som innebära inskränkning i ägarens rätt eller utvidgning av honom åliggande skyldigheter, vare han, där den värdeminskning, som till följd av de nya villkoren tillskyndas honom tillhörig egendom, jämte kostnaden för föreskrivna ändringsarbeten överstiger en tredjedel av värdet å den vattenkraft i tillgodogjort skick, som kan uttagas vid byggnaden, berättigad att av statsmedel erhålla ersättning för överskjutande belopp.

Vid beräkning av värdet å vattenkraften skall avdrag göras dels för den del därav, för vilken byggnadens ägare jämlikt vattendomstolens beslut har att tillhandahålla ersättning medelst kraftöverföring, och dels för kraft, varmed till följd av sådan vattenreglering, som enligt bestämmelserna i 16 § är underkastad nyprövning, den vid byggnaden eljest uttagbara kraften blivit ökad.

2 mom. Anspråk å ersättning skall, vid påföljd att rätt därtill eljest är förlorad, framställas i inläga till Konungen inom ett år efter det de nya villkoren skola träda i tillämpning. Frågan huruvida och i vad mån ersättning bör utgå avgöres av fem ojäviga skiljemän, av vilka Konungen utser två och byggnadens ägare två samt de sålunda utsedda den femte. Underlåter någondera parten att utse skiljeman eller kunna de av parterna utsedda skiljemännen icke enas om valet av den femte, äge domaren i den ort, där byggnaden är belägen, förordna om valet.

Varder ej annorlunda överenskommet, skall skiljedomen meddelas inom ett år efter det ersättningsanspråket hos Konungen anmäldes. I övrigt skall beträffande dylikt mål vad i lag är eller kan varda stadgat för det fall, att tvist hänskjutes till avgörande av skiljemän på grund av avtal, som slutits utan förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen, äga motsvarande tillämpning. Kostnaden för skiljemannaförfarandet skall gäldas av den, som skiljemännen pröva därtill skyldig; ej må dock sådan skyldighet åläggas byggnadens ägare, utan så är att hans påstående uppenbarligen framställts utan skäl.

Ersättning för värdeminskning å fast egendom skall bestämmas särskilt för varje fastighet. I fråga om sättet för erläggande av sådan ersättning, densammes fördelning mellan rättsägare i den fasta egendom, varom fråga är, samt egendomens befriande från ansvarighet för in-tecknad fordran gälle vad i lag finnes eller kan varda stadgat för det fall, att till följd av byggande i vatten ersättning skall utgå för skada å fast egendom.

7 §.

Skall från anläggning, beträffande vilken nyprövning äger rum, på grund av vattendomstolens jämlikt denna lag meddelade föreskrift kraft tillhandahållas någon i ersättning för förlorad vattenkraft eller annat, och kommer sådan ersättningstagares rätt i anledning av nyprövningen att upphöra eller inskränkas, vare han berättigad att av statsmedel undfå gottgörelse för den förlust han lider. Är fråga om ersättning för vattenkraft, som tillgodogöres genom anläggningen, och har sådan vattenkraft icke före dess avstående varit av ersättningstagaren utnyttjad eller av denne utnyttjats vid anläggning, som avses i 5 §, skall dock beträffande ersättningstagarens rätt till gottgörelse vad i 6 § 1 mom. finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vad i 6 § 2 mom. är föreskrivet beträffande framställande av ersättningsanspråk, prövning av sådant anspråk samt sättet för ersättningens erläggande med mera skall jämväl gälla i fråga om gottgörelse, som i denna § avses.

8 §.

Varder beträffande byggnad i strömfall, vilken tillkommit enligt äldre lag, jämlikt denna lag verkställd sådan ombyggnad eller tillbyggnad, som i 2 § första stycket avses, skola under de i nämnda stadgande angivna förutsättningar bestämmelserna i 5—7 §§ gälla i fråga om anläggningen; dock vare ägaren icke pliktig att av värdeminskning och

kostnad, som omförmälas i 6 §, utan ersättning vidkännas mera än som motsvarar en tredjedel av värdet i tillgodogjort skick å den vid anläggningen uttagbara vattenkraft, som icke kunnat tillgodogöras vid den äldre byggnaden.

Vad i 5 och 6 §§ är stadgat i fråga om byggnad, som tillkommit jämlikt denna lag, skall äga motsvarande tillämpning beträffande sådan byggnad i strömfall, som i 3 § avses, med iakttagande likväl att yrkande om nyprövning skall framställas under femtiofemte året efter det denna lag trätt i kraft samt att byggnadens ägare ej är pliktig att utan ersättning vidkännas större värdeminskning och kostnad än som motsvara en tredjedel av värdet å kungsådrans vattenkraft i tillgodogjort skick, med beräkning av nämnda vattenkraft på sätt i 3 § sagts.

Om kronans lösningsrätt.

9 §.

Har strömfall blivit bebyggt jämlikt denna lag, äge under förutsättning, som i 1 § sägs, kronan att vid utgången av fyrtionde året efter det kalenderår, under vilket enligt därom meddelad bestämmelse byggnaden skall hava fullbordats, tillösa sig strömfallet med vattenverksbyggnader, kraftstation med installerat maskineri och, där kraftstationen är uppförd å strömfallsägarens tillhörig mark, nödigt utmål för densamma. Lösningsrätt, som ej vid nämnda tidpunkt begagnas, skall stå kronan öppen vid utgången av vart fyrtionde år därefter.

Varder i strömfall, vars vattenkraft till viss del varit inom de tio närmast förflutna åren utnyttjad vid byggnad, som tillkommit enligt äldre lag, jämlikt denna lag verkställd byggnad, vilken är avsedd att ersätta eller utgör tillbyggnad till den äldre byggnaden, och medför åtgärden, att i strömfallet kan uttagas minst dubbelt så stor vattenkraft som förut, vare kronan, såframt den uttagbara vattenkraften sammanlagt uppgår till minst femhundra turbinhästkrafter vid oreglerat lågvatten, på sätt ovan sagts lösningsberättigad till strömfallet med vattenverksbyggnader, kraftstation och utmål.

10 §.

Vill kronan begagna sig av lösningsrätt, som i 9 § stadgats, skall underrättelse därom meddelas strömfallets ägare under femte året före den för inlösningsbestämda tidpunkten samt frågan därefter före

sistnämnda tidpunkt fullföljas genom ansökan om stämning till allmän domstol. Har kronan å tid, som nyss sagts, underrättat strömfallets ägare, att kronan vill begagna sig av lösningsrätten, äge ock strömfallets ägare att i enahanda ordning fullfölja frågan.

Varder ej underrättelse å föreskriven tid lämnad strömfallsägaren eller efter sådan underrättelse frågan före tidpunkten för lösningsrättens inträde från någondera sidan på nämnda sätt fullföljd, vare lösningsrätten för den gången förfallen.

11 §.

Skall på grund av lösningsrätt, varom i 9 § förmäles, egendom avstås till kronan, äge vad om expropriation i allmänhet är eller kan varda stadgat motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av vad i denna § finnes särskilt föreskrivet.

Medför lösningsrättens begagnande, att annan, strömfallets ägare tillhörig egendom än den, som enligt 9 § är föremål för lösningsrätten, såsom reservstation, ledning för överföring av kraft eller fabrik eller annan anläggning, som drives med kraft från strömfallet, kommer att lida synnerlig minskning i värde, vare ägaren berättigad påfordra, att nämnda egendom med maskiner och tillbehör skall av kronan lösas.

Vad om särskild rätt till fast egendom, som exproprieras, är stadgat skall jämväl gälla i fråga om sådan rätt till leverans av kraft från anläggningen, som grundar sig på utfästelse av anläggningens ägare.

Twist om vilken egendom kronan har rätt eller skyldighet att lösa skall prövas av domstolen.

Nämnd för bestämmande av ersättning i anledning av inlösning, varom nu är fråga, skall bestå av vederbörande ordförande i expropriationsnämnd och fyra ledamöter, av vilka vardera parten äger utse två; underlåter part utan styrkt laga förfall att fullgöra valet, välje rätten i hans ställe. Valbar till ledamot i nämnden är varje svensk medborgare, som uppnått tjugufem års ålder och råder över sig och sin egendom samt ej enligt domstols utslag är förlustig medborgerligt förtroende eller ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller att föra annans talan inför rätta.

12 §.

Där från kraftanläggning, till vilken lösningsrätt enligt vad ovan stadgats göres av kronan gällande, på grund av vattendomstolens jäm-

likt denna lag meddelade föreskrift kraft skall tillhandahållas någon i ersättning för vattenkraft, som tillgodogöres genom anläggningen, äge kronan tillösa sig jämväl sådan rättighet. Vad nu sagts gälle dock ej i fråga om vattenkraft, som före dess avstående varit av ersättnings-tagaren utnyttjad vid anläggning, beträffande vilken icke enligt bestämmelserna i 9 § lösningsrätt tillkommit kronan.

Beträffande lösningsrätt, som i denna § avses, skola bestämmelserna i 10 och 11 §§ i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Om vattenregleringar.

Om Konungens prövningsrätt.

13 §.

Där fråga är om reglering av vattnets avrinning ur någon av sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren, Storsjön i Jämtland eller Siljan, äger Konungen pröva, huruvida av militära skäl eller av hänsyn till viss orts allmänna ekonomiska intressen eller på grund av vad i 2 kap. 3 § andra stycket, 11 § samt 12 § första stycket är stadgat hinder möter mot företaget eller särskilda villkor böra föreskrivas för dess utförande, så ock huruvida bestämmelserna i 2 kap. 3 § tredje stycket böra komma till tillämpning; och skall förty, innan frågan av vattendomstolen slutligen avgöres, densamma hemställas Konungens prövning. Lag samma vare beträffande annan vattenreglering, som är av synnerlig omfattning eller eljest av särskild betydelse ur allmän synpunkt, såframt Konungen förbehåller sig sådan prövning och besked därom lämnas vattendomstolen före det målet av domstolen slutligen avgjorts.

Om avgifter.

14 §.

Varder genom vattenreglering, som verkställles jämlikt denna lag, den uttagbara vattenkraften i det eller de strömfall, för vilkas räkning regleringen utföres, ökad med i medeltal ett tusen turbinhästkrafter, vare ägare av sådant strömfall pliktig att för nedan angivna ändamål erlägga en årlig avgift av minst tio öre och högst tre kronor för varje

turbinhästkraft, varmed genom regleringen den uttagbara vattenkraften i strömfallet i medeltal blivit ökad.

Avgift, som nu nämnts, skall erläggas från och med kalenderåret näst efter det, då enligt därom meddelad bestämmelse företaget skall hava fullbordats. Är fråga om företag, som avses i 3 kap. 1 §, skall dock, såvitt angår strömfall, för vars ägare enligt bestämmelserna i nämnda kap. skyldigheten att taga del i kostnaden för företaget inträder efter dess fullbordande, avgift utgå först från och med kalenderåret näst efter betalningsskyldighetens inträde.

Beloppet av avgiften skall av vattendomstolen bestämmas särskilt för varje strömfall; och bör härvid hänsyn tagas dels till den större eller mindre förändring av vattenstånds- och avrinningsförhållanden, som genom företaget förorsakas, och den olägenhet eller fördel, vilken härigenom uppkommer för den kringliggande bygden, dels ock till den större eller mindre kostnad, som är förenad med företaget, samt företagets ekonomiska betydelse för varje särskilt strömfall.

Avgörandet gälle för en tidrymd av tjugu år i sänder, första gången räknat från det kalenderår, under vilket företaget skall hava fullbordats. Varder ej genom ansökan hos vattendomstolen inom ett år före utgången av sådan tidsperiod ny prövning påkallad av strömfallets ägare eller av myndighet, åt vilken Konungen uppdragit att föra talan i förevarande hänseende, skall den förut meddelade bestämmelsen lända till efterrättelse jämväl för nästa period.

Huru avgifter, som nu nämnts, skola indrivas, därom förordnar Konungen.

15 §.

Influtna avgifter skola efter de närmare bestämmelser, som härutinnan meddelas av Konungen, i första hand användas till förebyggande eller minskande av skada eller olägenhet, som vållas genom företaget och för vilken ersättning icke bestämts i samband med vattendomstolens medgivande till företaget, så ock till gottgörelse för sådan skada eller olägenhet. I den mån medlen förslå därtill, må de ock användas för tillgodoseende av annat ändamål beträffande den bygd, som beröres av företaget, såsom jordbrukets främjande, särskilt genom jords torrläggning, eller beredande av tillgång till elektrisk kraft för samfärdsel, jordbruk, hantverk eller småindustri eller eljest för befolkningens behov.

Om nyprövning.

16 §.

I fråga om vattenreglering, som avses i 14 §, skall beträffande rätt att göra frågan angående de villkor, varunder med hänsyn till allmänna intressen företaget må äga bestånd, till föremål för ny prövning gälla vad i 5 § är för där avsett fall stadgat.

För kostnad och värdeminskning, som föranledas av nyprövningen, skall ersättning av statsmedel icke utgå.

5 KAP.

Om allmän farled.

1 §.

Angående allmän farled gälle vad därom finnes eller kan vara särskilt stadgat.

6 KAP.

Om allmän flottled.

1 §.

Angående allmän flottled gälle vad därom finnes eller kan vara särskilt stadgat.

7 KAP.

Om torrläggning av mark genom dikning eller annat avledande av vatten eller genom invallning.

1 §.

Angående dikning eller annat avledande av vatten eller invallning för torrläggning av mark gälle vad därom finnes eller kan vara särskilt stadgat.

8 KAP.

Om kloakledningar.

1 §.

Angående avledande av spillvatten eller annan flytande orenlighet gälle vad därom finnes eller kan varda särskilt stadgat.

9 KAP.

Om ersättning.**Om ersättningsskyldighet i allmänhet.**

1 §.

Där jämlikt denna lag rätt medgives någon att tillösa sig samfällt strömfall med eller utan utmål eller att till utmål för vattenkraftstation taga i anspråk annan tillhörigt område eller att tillgodogöra sig vattenmängd eller vattenkraft, som tillhör annan, eller att vidtaga åtgärd, varigenom eljest annans egendom lider skada eller intrång, varde, såvitt ej i 1 kap. annorledes stadgas, honom ålagt att efter ty nedan sägs gälda ersättning för egendom, som avstås, eller för förlust, skada eller intrång, som förorsakas.

2 §.

Skall en del av en fastighet avstås, och varder genom avståendet en återstående del för ägaren onyttig eller uppstår synnerligt men vid begagnandet därav, vare ägaren berättigad fordra, att jämväl denna del löses. Uppkommer eljest skada eller intrång å återstoden av fastigheten, skall ersättning därför givas.

3 §.

Där genom vattenuppdämning eller annan åtgärd enligt denna lag hel fastighet eller del därav varder för ägaren onyttig eller synnerligt men vid begagnandet därav uppkommer, skall, om ägaren fordrar det,

hela fastigheten eller den särskilda delen lösas. Varder genom åtgärd, som nu sagts, begagnandet av fastighet försvårat eller fördyrat, skall, i den mån fastigheten ej löses, sådan skada ersättas.

4 §.

Tillskyndas ägare av strömfall förlust av en del av vattenmängden eller fallhöjden, vare han, om begagnandet av återstoden därigenom försvåras eller fördyras, berättigad till ersättning för sådan skada; varder återstoden för ägaren onyttig eller uppkommer synnerligt men vid begagnandet därav, skall, om ägaren fordrar det, ersättning lämnas för återstodens hela värde.

5 §.

Hör till strömfall, vars vattenkraft till följd av företag enligt denna lag går för ägaren förlorad, särskilt utmål eller är därmed eljest mark förenad, och varder marken därefter för ägaren onyttig eller uppkommer synnerligt men vid dess begagnande, då skall, där ägaren det begär, den mark lösas.

Är vattenkraften i strömfall, som nyss nämnts, avsedd till drivande av kvarn, såg, fabrik eller annan anläggning, eller är med strömfallet förenad annan fast eller lös egendom, för vars tillgodogörande vattenkraften är avsedd, och lider sådan egendom minskning i värde för ägaren, då vattenkraften frångår honom, njute han ersättning för skadan eller äge, där minskningen i egendomens värde är av betydighet, fordra, att egendomen skall lösas.

6 §.

Skall fastighet eller del därav eller anläggning, som i 5 § andra stycket sägs, lösas, varde ock lös egendom, som hör till fastigheten eller anläggningen och som genom avståendet göres onyttig för ägaren, på dennes begäran inlöst. Lag samma vare i fråga om egendom, som till följd av skada å jord, hus, fiske eller annat varder för ägaren onyttig.

7 §.

Där genom företag eller åtgärd enligt denna lag förorsakas annan skada eller förlust än ovan nämnts, skall ock sådan skada eller förlust ersättas.

8 §.

Vid avgörande, om och i vilken mån skada tillskyndas någon genom företag eller åtgärd enligt denna lag, skall hänsyn tagas jämväl till skada eller lidande av annan beskaffenhet än rent ekonomisk.

9 §.

Ändå att fastighet, för vilken till följd av företag enligt denna lag vattenkraft går förlorad, tillhör samme ägare som den fastighet, för vars räkning företaget utföres, skall ersättning för den förlorade vattenkraften gäldas, såframt förstnämnda fastighet är besvärad av in-teckning för fordran eller kan jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för ogulden köpeskillning samt fordringsägaren ej lämnat med-givande till företaget. Vad nu sagts gälle dock ej, där förlusten av vattenkraft provas vara väsentligen utan betydelse för fordringsägarens säkerhet.

I fråga om skada, som genom vattenuppdämning eller annan ändring av vattenståndsförhållandena tillskyndas fastighet, tillhörig samme ägare som den fastighet, för vars räkning företaget sker, skall vad nu stadgats beträffande förlust av vattenkraft äga motsvarande till-lämpning.

10 §.

Med vattenkraften i ett strömfall avses i detta kap. den kraft, som kan uttagas vid axeln å en eller flera för fallet avpassade vattenmotorer.

Vid beräkning av vattenkraften skall hänsyn tagas till mera be-tydande växlingar i vattenföringen.

11 §.

Ersättning för tillgodogjord vattenkraft skall, vare sig ersättningen efter ty nedan sägs utgår medelst kraftöverföring eller i penningar, anses innefatta gottgörelse för vattenverksbyggnaderna eller den del därav, som för framtiden varder för ägaren onyttig; dock att, där bygg-naderna till material eller byggnadssätt äro med avseende å deras ända-mål särskilt värdefulla, gottgörelse i mån därav skall erläggas. Har ej ersättningsgivaren inom ett år efter utgången av den bestämda tiden

för fullbordande av det företag, för vilket vattenkraften avståtts, från ersättningstagarens fastighet bortfört vad av vattenverksbyggnaderna sålunda blir hans tillhörighet, tillfalle det utan lösen ersättningstagaren.

Med vattenverksbyggnader avses anordningar dels för vattnets dämning och ledande till och från kraftanläggning, såsom dammar, rännor, kanaler, tuber, tunnlar och turbinkammare, dels ock för fiskets och flottningens tillgodoseende, såsom laxtrappor, ålledare, flottnings-utskov och timmerledare, så ock vad till dylika anordningar hör, luckor med manöveranordningar, isgrindar och dylikt.

12 §.

Skall till följd av företag eller åtgärd enligt denna lag egendom lösas eller ersättning givas för skada eller intrång därå och har, efter det kungörelse om företaget eller åtgärden blivit på sätt i 11 kap. stadgas offentliggjord, kostnad nedlagts å egendomen, må vid ersättningens bestämmande den kostnad tagas i beräkning allenast, såvitt den prövas hava varit nödig eller nyttig samt icke blivit gjord i uppenbar avsikt att höja ersättningen.

Om ersättning medelst kraftöverföring.

13 §.

Där någon på grund av stadgandena i 2 kap. 5 eller 6 § berättigas att tillgodogöra sig annan tillhörig vattenkraft, skall ersättning för vattenkraften utgå genom tillhandahållande medelst elektrisk eller annan överföring av motsvarande kraftbelopp efter nedan angivna grunder, såframt och i den mån ej ersättningens utgörande i kraft prövas medföra olägenheter av betydighet för ena eller andra parten. Med avseende å ersättning för samfällt strömfall, som löses jämlikt 2 kap. 7 §, vare lag samma, såvitt angår andel i fallet, tillhörig annan än den lösande. Ersättning för vattenkraft på grund av bestämmelserna i 2 kap. 23 § skall under nyss angivna förutsättning likaledes lämnas genom överföring av kraft.

Kraft, som lämnas i ersättning efter ty nu sagts, skall, med det undantag allenast, vartill stadgandet i 33 § sista stycket föranleder, tillhandahållas från den för vattenkraftens utnyttjande avsedda anläggning.

14 §.

För vattenkraft, som för strömfallsägare går förlorad till följd av sådan enligt denna lag medgiven åtgärd, varmed ej åsyftas vattenkraftens tillgodogörande, må ock ersättningen bestämmas att utgå i kraft, därest sådan på fullt betryggande sätt står att erhålla från välbeläget strömfall och det med hänsyn till inteckningshavares rätt, kostnader och andra omständigheter prövas lämpligt.

15 §.

Skyldigheten att jämlikt 13 § tillhandahålla kraft åvilar den fastighet, varmed rätten till tillgodogörandet av den vattenkraft, som ersättes, enligt vattendomstolens beslut skall vara förenad.

Lämnas ersättning i kraft på grund av stadgandet i 14 §, skall skyldigheten vara bunden vid den fastighet, vartill den anläggning hör, från vilken kraften skall tillhandahållas.

16 §.

Skyldighet, som i 15 § sagts, skall oberoende av avyttring eller exekutiv försäljning av den fastighet, varå skyldigheten vilar, äga bestånd, i vems hand fastigheten kommer.

17 §.

Rättighet till kraftbelopp, som utgår såsom ersättning för förlorad vattenkraft, skall vara förenad med den fastighet, till vilken vattenkraften hört eller ock rättigheten i laga ordning överflyttats.

Prövas rättigheten till hela eller en del av kraftbeloppet kunna utan förfång för inteckningshavare eller andra rättsägare avhändas den fastighet, varmed den är förenad, må vattendomstolen på ansökan av fastighetens ägare besluta om rättighetens överflyttning, dock allenast till fastighet i närheten av det strömfall, varifrån vattenkraften gått förlorad, eller av det, varifrån ersättningen lämnas.

Vid ägostyckning av fastighet, med vilken rättighet till ersättningskraft är förenad, må rättigheten i sin helhet tilläggas viss eller vissa lotter.

18 §.

Rättighet, som i 17 § sägs, må av ägaren till den fastighet, varmed den är förenad, på viss tid upplåtas; och gälle i fråga om tiden för upplåtelsens bestånd vad beträffande nyttjanderätt till fast egendom å landet är i allmänhet stadgat.

19 §.

Där ersättning för vattenkraft skall utgå medelst kraftöverföring, vare ersättningstagaren pliktig att för kraftens uttagande och överföring gälda vederlag antingen i penningar eller ock på sådant sätt, att det kraftbelopp, som skall lämnas i ersättning, varder i motsvarande mån minskat. Detta vederlag, som här nedan benämnes uttagningskostnaden, bestämmes av vattendomstolen efter de i 20 § angivna grunder.

20 §.

Är fråga om ersättning för vattenkraft, som ersättningsgivaren på grund av stadgandena i 2 kap. 5 eller 6 § berättigas att tillgodogöra sig, skall uttagningskostnaden bestämmas sålunda, att den gottgörelse för vattenkraften, som beredes ersättningstagaren genom det efter avdrag av sagda kostnad återstående värdet å den kraft han äger bekomma, kan anses skälig med hänsyn jämväl till den nytta, som uppkommer för ersättningsgivaren. Ej må uttagningskostnaden sättas lägre än till den för ersättningsgivaren beräknade kostnaden för tillhandahållande av ersättningstagaren tillkommande kraft å den i 26 § angivna plats, utau så är att kraften kunnat uttagas med mindre kostnad genom självständigt bebyggande och utnyttjande av det strömfall, vars vattenkraft avstås, ej heller högre än till sistnämnda kostnad.

Där fråga är om ersättning för samfällt strömfall, som löses jämlikt 2 kap. 7 §, skall uttagningskostnaden bestämmas till den för ersättningsgivaren beräknade kostnaden för tillhandahållande å den i 26 § angivna plats av den kraft, vartill ersättningstagaren är berättigad.

Vad i första och andra styckena sägs gälle i tillämpliga delar beträffande ersättning för vattenkraft på grund av stadgandet i 2 kap. 23 §.

21 §.

Uttagningskostnaden skall bestämmas i anläggningskostnad samt underhålls- och driftkostnad. I sistnämnda kostnad skall inbegripas

skälig avsättning till förnyelsefond, men må ej inräknas ränta å anläggningskostnaden.

Är den vattenkraft, för vilken ersättning skall lämnas medelst överföring av kraft, tillgodogjord vid befintlig anläggning, skall såsom uttagningskostnad i den mening 20 § avser räknas allenast underhålls- och driftkostnaden.

22 §.

Utom i fall, som i andra och tredje styckena sägs, äge ersättningstagaren avgöra, om uttagningskostnaden skall av honom gäldas helt eller delvis i penningar eller genom minskning av det honom tillkommande kraftbeloppet. Lämnar ej ersättningstagaren besked i frågan, skall han anses vilja vara fullständigt fri från uttagningskostnadens gäldande i penningar.

Är fråga om ersättning för vattenkraft på grund av bestämmelserna i 2 kap. 23 §, må ersättningstagaren icke mot ersättningsgivarens bestridande påfordra, att uttagningskostnaden bestämmes i penningar.

Hurusom ersättningsgivaren i visst fall äger fordra, att uttagningskostnaden delvis gäldas i penningar, därom stadgas i 28 §.

23 §.

Där uttagningskostnaden skall av ersättningstagaren gäldas i penningar, varde den del därav, som utgör anläggningskostnad, erlagd till minst en tredjedel på en gång och till återstoden under en tidrymd av högst fyrtio år medelst årliga annuiteter, bestämda sålunda, att däri ingår jämväl ränta å oguldet kapitalbelopp efter den räntefot, som i varje fall finnes skälig.

Den del, som utgör underhålls- och driftkostnad, skall, där den utgår i penningar, erläggas genom ständig avgäld, som till årligt belopp bestämmes för viss tid, dock minst tio år, med rätt för vardera parten att vid utgången av sagda tid erhålla ny prövning av avgäldens belopp. Har ej talan om sådan prövning anhängiggjorts före utgången av den fastställda tiden, skall avgälden utgå med oförändrat belopp under lika tid, som förut bestämdes, med rätt för den, som därefter vill erhålla ny prövning av beloppet, att därom föra talan på sätt nyss är sagt.

24 §.

I sammanhang med bestämmande av det belopp av uttagningskostnaden, som enligt 23 § skall på en gång erläggas, äge vattendom-

stolen på yrkande av ersättningsgivaren förelägga ersättningstagaren att hos Konungens befallningshavande antingen nedsätta beloppet eller ock ställa pant eller borgen för detsamma.

Har föreläggande, som nu sagts, blivit meddelat, åligge det ersättningstagaren att inom nittio dagar efter det vattendomstolens beslut vunnit laga kraft till vattenrättsdomaren ingiva bevis, att förelägget fullgjorts. Försummas det, vare ersättningstagaren pliktig att mot befrielse från uttagningskostnadens gäldande i penningar vidkännas minskning i den honom tillkommande kraften till så stor del, som av vattendomstolen prövats i värde motsvara nämnda kostnad.

Där enligt stadgaande i denna § medel nedsättas hos Konungens befallningshavande, varde de ofördröjligen insatta i bankinrättning för att där innestå mot ränta, som intill den i 35 § angivna förfallodagen skall komma ersättningstagaren till godo.

25 §.

Vill ersättningstagare, som åtagit sig att gälda uttagningskostnaden eller del därav i penningar, sedermera erhålla befrielse härifrån, vare han pliktig att för framtiden vidkännas minskning i kraften med det belopp, som prövas i värde motsvara sagda kostnad efter avdrag av vad av anläggningskostnaden må hava guldits. Intill dess ersättningstagaren hos vattendomstolen anhängiggjort talan om befrielse, som nu nämnts, skola fastställda annuiteter och avgälder till uttagningskostnadens gäldande av honom erläggas. Där till följd av de ändrade bestämmelserna ersättningsgivaren tillskyndas kostnad eller skada, skall gottgörelse därför givas av ersättningstagaren. Ej vare i något fall ersättningsgivaren pliktig att återbära redan gulden uttagningskostnad.

Har det kraftbelopp, som skall till ersättningstagaren överföras, bestämts sålunda, att avdrag skett för uttagningskostnaden, äge ej ersättningstagaren sedermera göra anspråk på erhållande av större kraftbelopp mot kostnadens gäldande i penningar.

26 §.

Kraft, som skall överföras såsom ersättning för förlorad vattenkraft, skall tillhandahållas ersättningstagaren å den fastighet, till vilken vattenkraften hört, på lämplig plats nära det strömfall, varifrån vattenkraften gått förlorad.

Ägaren av den kraftanläggning, varifrån kraften skall tillhandahållas, vare pliktig att anlägga och för framtiden underhålla samt i fall av behov ombygga för kraftens överförande till plats, som nyss sagts, erforderlig ledning med tillbehör. Transformatorer för elektrisk överföring samt lin- eller remskivor för mekanisk överföring räknas till ledning, som nu nämnts.

27 §.

Vid elektrisk överföring skall den elektriska kraften tillhandahållas med strömart, spänning och periodtal, som må finnas lämpliga.

Är den vattenkraft, som skall ersättas, icke av ersättningstagaren tillgodogjord, skall vid överföring, som nyss sagts, den vid omsättningen i elektrisk kraft uppkommande kraftförlusten vidkännas av ersättningstagaren. Lag samma vare, där vattenkraften är av ersättningstagaren tillgodogjord medelst omsättning i elektrisk kraft.

28 §.

För kraftöverföring såsom ersättning för förlorad vattenkraft skola sådana föreskrifter meddelas, att kraftersättningen utgår i växlande storlek vid olika vattenföring eller under skilda tidsperioder, allt i största möjliga överensstämmelse med de mera betydande växlingarna i krafttillgång i ersättningstagarens strömfall.

Vill i fall, som avses i 13 §, ersättningstagaren bekomma kraft motsvarande större vattenmängd än den, som utgör medeltalet av de i vattendraget framrinnande olika vattenmängder, och har han ej vid befintlig anläggning tillgodogjort sig jämväl sådan kraft, äge vattendomstolen på yrkande av ersättningsgivaren förelägga ersättningstagaren, vid påföljd att hans rätt till nämnda kraft eljest är förlorad, att inom viss tid hos Konungens befallningshavande antingen nedsätta eller ställa pant eller borgen för det av vattendomstolen bestämda belopp, varmed uttagningskostnaden ökas, ävensom därom till vattendomstolen ingiva bevis. I fråga om medel, som nedsätts enligt denna §, skall vad i 24 § sista stycket är stadgat äga tillämpning.

29 §.

Om föreskrifter, som meddelats jämlikt 28 §, sedermera befinnas i avseende å beräknad vattenmängd eller andra omständigheter vila på

oriktiga förutsättningar eller eljest vara otillfredsställande, äge vattendomstolen på därom förd talan föreskriva av förhållandena påkallade ändringar; dock må talan därom ej föras, innan fem år förflutit från det föreskrifterna meddelats eller ändrats. Vad nu sagts gälle ock i fråga om föreskrifter, som i övrigt givits rörande kraftöverföringens anordnande och kontrollen därå.

30 §.

Där strömfallsägare, som jämlikt 13 § skall medelst överföring av kraft ersätta annan tillhörig vattenkraft, på grund av stadgandena i 4 kap. förpliktas att åt kringliggande bygd tillhandahålla kraft, skall mot skälig jämkning av uttagningskostnaden det kraftbelopp, som ersättningstagaren äger bekomma, minskas med så stor andel av den enligt sistnämnda lagrum bestämda kraften, som vattenkraften i hans strömfall utgör i förhållande till den sammanlagda vattenkraften i de fall, vilka gemensamt tillgodogöras; dock vare ej på grund av vad nu sagts ersättningstagare pliktig att vidkännas minskning i den kraft, som tillkommer honom i ersättning för vattenkraft, vilken vid befintlig anläggning utnyttjas.

31 §.

Går ersättningsgivare, som jämlikt 13 § skall tillhandahålla ersättningstagare kraft medelst överföring, förlustig vattenkraft genom minskning i vattenmängd eller fallhöjd till följd av företag eller annan åtgärd, vartill medgivande i laga ordning lämnas, eller varder genom vattenreglering den vattenkraft, som av ersättningsgivaren tillgodogöres, ökad, skall vattendomstolen, ändå att tid, som i 29 § sägs, icke gått till ända, på därom av någondera parten förd talan föreskriva den jämkning med avseende å det i ersättning utgående kraftbeloppet så ock beträffande uttagningskostnaden, som av de förändrade förhållandena betingas. Har ersättningsgivaren uppburit gottgörelse för vattenkraft, som frångår honom, pröve vattendomstolen, om och i vilken mån andel däri må tillerkännas ersättningstagaren.

Ersättningstagare, som tillerkännes ökat kraftbelopp i anledning av vattenreglering, som i 3 kap. 1 § avses, vare pliktig att, på sätt om uttagningskostnad finnes i 19 § stadgat, gottgöra ersättningsgivaren den på ersättningstagarens strömfall belöpande andel i regleringskostnaden.

Vad i denna § stadgas om jämkning av kraftbelopp, som utgår i ersättning, samt av uttagningskostnad, skall äga motsvarande tillämp-

ning, där till följd av nyprövning enligt 4 kap. ersättningsgivaren går förlustig vattenkraft; dock att föreskrift härutinnan skall meddelas i samband med nyprövningen.

32 §.

Skall vattenkraft, som är av ersättningstagaren tillgodogjord utan omsättning i elektrisk kraft, ersättas medelst elektrisk överföring av kraft, åligge det ersättningsgivaren att gottgöra ersättningstagaren kostnaden för anskaffande och uppsättande samt framtida underhåll av lämpligt mottagningsorgan (motor) med tillhörande installationsanordningar. Skall ersättningstagaren erlägga avgäld, som i 23 § andra stycket sägs, varde kostnaden för underhållet av mottagningsorganet gottgjord honom genom motsvarande minskning av avgälden.

33 §.

I sammanhang med beslut om ersättande av förlorad vattenkraft medelst kraftöverföring skall viss tid bestämmas, inom vilken överföringen senast skall börja.

Sådan tid skall, där fråga är om tillgodogjord vattenkraft, räknas från den genom uppsägning, efter ty i 58—61 §§ stadgas, bestämda tillträdesdag och må ej utan ersättningstagarens medgivande bestämmas längre än en månad eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, tre månader efter nämnda dag.

Är vattenkraften icke tillgodogjord, skall tiden räknas från det ersättningsfrågan slutligen avgjordes samt må ej sättas längre än för utförande av erforderliga arbeten skäligen må anses behövt.

Till undvikande av dröjsmål med kraftöverföringens början skola, där så prövas nödigt, provisoriska anordningar föreskrivas.

34 §.

Avstås på grund av stadgandena i 2 kap 5, 6 eller 7 § tillgodogjord vattenkraft, vare ersättningsgivaren pliktig att till säkerhet för den kostnad och skada, som må tillskyndas ersättningstagaren däri- genom, att kraftanläggningen och anordningarna för kraftöverföringen till äventyrs icke varda inom föreskriven tid fullbordade, hos Konungens befallningshavande ställa pant eller borgen till det belopp, som för varje fall i laga ordning bestämts.

Avser kraftöverföringen ersättning för icke tillgodogjord vattenkraft, må ock, om särskilda förhållanden föranleda därtill, föreskrivas ställande av säkerhet, som nu sagts.

35 §.

Den del av uttagningskostnaden, som ersättningstagare enligt 23 § förpliktats att erlægga på en gång, är förfallen till betalning fjorton dagar efter det kraftöverföringen i föreskriven ordning påbörjats.

Från tiden för kraftöverföringens början räknas ersättningstagarens skyldighet att erlægga annuitet och avgäld.

36 §.

Strömfallsägare, som skall i ersättning för förlorad vattenkraft tillhandahålla kraft åt annan medelst elektrisk överföring, vare pliktig att, då det kan ske utan väsentlig olägenhet, mot skälig gottgörelse tillhandagå krafthemotagaren med nödigt biträde vid verkställande av erforderliga reparationer å dennes motorer och övriga installationsanordningar.

37 §.

Brister ersättningsgivaren i fullgörande av honom åliggande kraftöverföring, gottgöre han ersättningstagaren all skada och förlust, som till följd därav nppstår för denne, utan så är att bristen i fullgörandet berott på omständighet, som i 40 eller 41 § sägs.

Ersättning för skada och förlust till följd av avbrott, som ej berott på dylik omständighet, må i samband med beslutet om kraftöverföringen eller ock eljest på talan av ersättningstagaren kunna på förhand uppskattas till visst vite för varje dag eller annan tidsperiod avbrottet varar, ersättningstagaren obetaget, då avbrott sker, att åska högre skadestånd än sålunda bestämts, om han därtill finner fog. Bestämt vite må på särskild talan kunna efter ändrade förhållanden för framtiden höjas eller sänkas; dock må talan därom ej föras, innan fem år förflutit från det vitesbestämmelse meddelats eller ändrats.

38 §.

Har avbrott, som i 37 § sägs, fortgått under fjorton dagar, eller finnes eljest anledning befara, att sådant avbrott ej är av blott tillfällig

natur, äge på ansökan av ersättningstagaren Konungens befallningshavande förordna syssloman att, intill dess betryggande förhållanden inträtt, omhändertaga och driva kraftanläggningen på ägarens bekostnad; dock vare i ty fall sökanden skyldig att förskjuta medel till nödiga kostnader.

39 §.

Visar ersättningsgivaren fortgående försumlighet i fullgörande av kraftöverföringen, vare ersättningstagaren fri från de skyldigheter, som må hava ålagts honom mot ersättningsgivaren, och äge på hans bekostnad åter komma i åtnjutande, såvitt möjligt, av den vattenkraft, som avståtts.

40 §.

Tillfälligt avbrott i kraftöverföringen för reparationer, undersökningar och dylikt medför ej skadeståndsskyldighet, med mindre avbrottet skett i strid mot särskilda rörande kraftöverföringen meddelade föreskrifter.

Det åligger dock ersättningsgivaren att tillse, att avbrottet icke blir av längre varaktighet än behovet oundgängligen kräver; underrätte ock, där det kan på förhand beräknas, i god tid ersättningstagaren.

41 §.

Berer brist i kraftens tillhandahållande av omständighet, som ersättningsgivaren ej kunnat med iakttagande av skälig försiktighet förekomma, såsom hinder för kraftanläggningens drivande till följd av flod, isgång, iskravning (sörpning), åkslag, vådeld, allmän arbetsinställelse, krig eller annan jämförlig händelse, vare ersättningsgivaren fri från skadeståndsskyldighet; och skall, där på grund av sådan omständighet kraftuttagningen vid anläggningen minskas, ersättningstagaren vidkännas en mot minskningen svarande nedsättning i den till honom utgående kraften.

Försummar ersättningsgivaren att inom skälig tid vidtaga erforderliga åtgärder för kraftöverföringens återställande, vare lag som i 37—39 §§ sägs.

Varder kraftöverföringens återställande omöjliggjort, gälle vad i 39 § stadgas.

42 §.

Brister ersättningstagare i betalning av uttagningskostnad, som skall gäldas i penningar, må kraftöverföringen avbrytas, intill dess betalningen fullgjorts; dock vare ny ägare till den fastighet, varmed rätten till kraften är förenad, ej pliktig att i annan mån än nedan sägs svara för kostnad, som förfallit till betalning innan han blev ägare, och må förty avbrott i kraftöverföringen icke ske på grund av föregående ägares betalningsförsummelse.

Dröjer ersättningstagare med erläggande av uttagningskostnad utöver sex månader efter förfallodagen, vare han, där ersättningsgivaren inom ett år efter samma dag hos vattendomstolen väcker talan därom, pliktig att mot befrielse från uttagningskostnadens gäldande i penningar för framtiden vidkännas minskning i det honom tillkommande kraftbeloppet till så stor del, som prövas i värde svara mot uttagningskostnaden efter avdrag av vad av anläggningskostnaden må hava guldits.

43 §.

För tid, varunder avbrott i kraftöverföring äger rum, vare ersättningstagaren ej pliktig att utgiva stadgad avgäld enligt 23 § andra stycket, såframt ej avbrottet är av sådan tillfällig art, som i 40 § sägs, eller ock föranledes av betalningsförsummelse från ersättningstagarens sida efter ty i 42 § första stycket skils.

44 §.

För vite och skadestånd, som i 37 § sägs, njute i den fastighet, å vilken skyldigheten att tillhandahålla kraften vilar, ersättningstagaren förmansrätt, som i 17 kap. 6 § handelsbalken stadgas för avgäld av fast egendom, dock ej till högre belopp än som motsvarar hälften av värdet å det kraftbelopp, som skall tillhandahållas.

Nyssnämnda värde skall av vattendomstolen fastställas i sammanhang med bestämmande av skyldigheten att tillhandahålla kraften. Gives föreläggande enligt 24 §, skall särskilt värde åsättas det mindre kraftbelopp, varmed ersättningstagaren skall åtnöjas, för den händelse förelägget icke fullgöres. Där förändrade föreskrifter meddelas beträffande storleken av den kraft, som skall tillhandahållas, varde i samband därmed det för framtiden utgående kraftbeloppets värde fastställt.

45 §.

Hava parterna träffat överenskommelse i fråga, som avses i 23 § första stycket, 26 § andra stycket eller 28 § första stycket vare sådan överenskommelse gällande, såframt vattendomstolen finner den lämplig och därå grundar sitt beslut.

Om ersättning i penningar.

46 §.

I de fall, där ersättning för förlorad vattenkraft icke skall utgå medelst kraftöverföring, varde den bestämd i penningar. Till grund för ersättningens bestämmande skall läggas värdet å vattenkraften i tillgodogjort skick.

Ersättning för annat än förlorad vattenkraft skall utgå i penningar.

Hava parterna träffat överenskommelse, att ersättning skall utgå i annat än penningar, vare sådan överenskommelse gällande, såframt den av vattendomstolen finnes lämplig och varder genom dess beslut fastställd.

47 §.

Ersättning i penningar varde bestämd att utgå på en gång.

48 §.

Ersättning i penningar skall beräknas till fulla värdet och hälften därutöver, då fråga är om ersättning för:

1. tillgodogjord vattenkraft så ock icke tillgodogjord, som uppenbarligen är avsedd för befintlig eller under byggnad varande anläggning;

2. fiskeverk, bevattningsanstalt samt annan därmed eller med byggnad för uttagande av vattenkraft jämförlig anläggning för vattnets nyttjande så ock skada å sådan anläggning;

3. mark, vartill äganderätt avstås, ävensom skada å mark till följd av vattenuppdämning eller annan ändring i vattenståndsförhållandena, dock med undantag av skada som består däri, att framtida torrläggning av mark genom vattenuppdämning hindras eller försvåras;

4. fiske eller skada därå så ock sådant intrång i rätt till fiske, som föranledes av förbud, varom i 2 kap. 14 § andra stycket förmäles;

5. intrång, som avses i 2 kap. 14 och 16 §§, så ock intrång genom ledning för elektrisk kraftöverföring.

Om undantag för vissa fall från vad sålunda föreskrivits skils i 50 §.

49 §.

Där ej efter ty i 48 § stadgas ersättning skall utgå med förhöjning, varde den bestämd till fulla värdet av den egendom, som avstås, eller, då fråga är om förlust, skada eller intrång till belopp, motsvarande full gottgörelse för förlusten, skadan eller intrånget.

50 §.

I fråga om ersättning till följd av byggande i vatten eller annan åtgärd enligt denna lag för allmänt ändamål skall, där ej tillika åsyftas vattens utnyttjande vid kraftanläggning eller eljest i industriellt eller privatekonomiskt syfte, vad i 48 § stadgas om förhöjning över värdet ej vinna tillämpning. Dylik förhöjning skall ej heller äga rum beträffande ersättning, som utgår enligt 9 §.

51 §.

Vid bestämmande av ersättning för jord enligt den i 48 § stadgade beräkningsgrund varde i jordens värde inräknat värdet av till jorden hörande, för dess brukande erforderliga byggnader.

52 §.

Är fast egendom, som skall lösas med penningar, besvärad av nyttjanderätt eller rätt till servitut eller till avkomst eller annan förmån, skall ersättningen till egendomens ägare och den gottgörelse, som må tillkomma rättighetens innehavare, var för sig bestämmas. Medför rättighet, som nyss nämnts, förminskning av den fasta egendomens värde, skall till grund för den ägaren tillkommande ersättningen läggas det värde egendomen med därå vilande besvär äger; dock att, i den mån jämlikt 48 § förhöjning över värdet ifrågakommer, denna skall bestämmas med hänsyn till det värde egendomen utan

sådant besvär skulle äga. Erfordras för tillämpning av reglerna i 69 § tredje stycket, att utöver vad nu sagts särskild värdering sker av den fasta egendomen med eller utan viss rättighet besvärande densamma, varde sådan i samband med ersättningens fastställande verkställd.

Vad sålunda föreskrivits äge motsvarande tillämpning, där till följd av åtgärd, som medför skada eller intrång å fast egendom, varför ersättning skall gäldas i penningar, sådan särskild rätt till egendomen, som i första stycket sägs, går förlorad eller lider intrång.

53 §.

Där i samband med medgivande till företag eller åtgärd enligt denna lag föreskrivits, att ersättning skall utgå för skada å jordbruksfastighet till följd av vattenuppdämning eller annan ändring i vattenståndsförhållandena eller att del av sådan fastighet skall lösas, skall, såframt den del av ersättningen, som utgör förhöjning över värdet, uppgår till minst tvåhundra kronor, denna del avsättas för fastighetens räkning och genom Konungens befallningshavandes försorg göras räntebärande. Sålunda avsätta medel skola, jämte därå upplupen ränta, efter de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, utbetalas till fastighetens ägare för att användas till jordbrukets höjande å fastigheten.

Äro fastigheter, för vilkas räkning medel enligt denna § avsatts eller skola avsättas, flera än tio, och uppgår det sammanlagda beloppet av sagda medel till minst femtusen kronor, må fastigheternas ägare bilda förening för övertagande av medlens förvaltning. Reglemente för sådan förening skall fastställas av Konungens befallningshavande, som tillika lämnar föreskrift angående nödig kontroll å förvaltningen; och tillkomme därefter föreningens styrelse den befattning beträffande medlen, som ovan tillagts Konungens befallningshavande.

Rätt till medel, som innestå för fastighets räkning, må ej skiljas från fastigheten; och kan sådan rätt förty ej för sig utmätas eller av fastighetens ägare överlåtas.

Om sättet och tiden för erläggande av penningersättning så ock om tiden för tillträde av egendom, som lösas.

54 §.

Ersättning för fast egendom, som skall lösas, samt, om endast en del av en fastighet lösas, ersättning för skada och intrång å den återstående delen så ock ersättning för förlust av eller intrång i sådan sär-

skild rätt till egendomen, varom i 52 § förmäles, gäldas medelst ersättningsbeloppets nedsättande hos Konungens befallningshavande i det län, där egendomen är belägen. I fråga om ersättning, som bestämts jämlikt 9 §, vare lag samma.

Ersättning för vattenkraft samt för skada och intrång å fast egendom i andra fall än i första stycket avses skall ock nedsättas hos Konungens befallningshavande, såframt jämlikt stadgandena i 59 eller 60 § uppsägning skall ske eller den fastighet, till vilken vattenkraften hör eller som skadas, är besvärad av inteckning för fordran eller kan jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för ogulden köpeskillning; och varde i fall, som nu sagts, jämväl ersättning, som må hava bestämts till innehavare av särskild rätt till fastigheten, nedsatt. Skall ej uppsägning ske, och prövas förlusten av vattenkraft eller skadan eller intrånget vara väsentligen utan betydelse för fordringsägarens säkerhet, erfordras dock ej nedsättning.

Där på grund av vad i 53 § finnes föreskrivet den del av ersättningen för skada å jordbruksfastighet, som utgör förhöjning över värdet, skall för fastighetens räkning avsättas, skall, ändå att enligt andra stycket nedsättning icke erfordras, sagda del hos Konungens befallningshavande nedsättas.

I samband därmed att ersättning enligt denna lag bestämmes, skall givas till känna, om och i vilken mån nedsättning efter ty ovan sagts skall ske.

55 §.

Har mellan ägare, innehavare av nyttjanderätt eller andra tvist yppats om bättre rätt till vad såsom ersättning skall utgå, eller skall ersättning gäldas för egendom, som innehaves såsom fideikommiss, varde ersättningen nedsatt hos Konungens befallningshavande, ändå att enligt föreskrifterna i 54 § nedsättning ej erfordras; och stände sedan i avbidan på tvistens slutliga avgörande eller Konungens föreskrift angående fideikommissmedlen ersättningsbeloppet i kvarstad, där ej enligt 69 § utdelning bör äga rum.

56 §.

Ersättning, som ej efter ty i 54 och 55 §§ stadgas skall hos Konungens befallningshavande nedsättas, varde erlagd till den, vilken ersättningen tillerkänts. Avser ersättning arbete till förebyggande av

skada å fast egendom, byggnads ändrande eller flyttande till annan plats eller dylikt, bör dock, om inteckningshavare äskar det eller det eljest anses erforderligt, i sammanhang med ersättnings fastställande bestämmelse meddelas till beredande av säkerhet att medlen varda använda på föreskrivet sätt.

57 §.

Då ersättning hos Konungens befallningshavande nedsättes, skall ersättningsgivaren till nämnda myndighet ingiva gravationsbevis rörande den fasta egendom, varom fråga är, det utslag, varigenom ersättnings-skyldigheten blivit bestämd, samt, där ej förordnande jämlikt 11 kap. 67 § givits, bevis att utslaget vunnit laga kraft.

Varda nämnda handlingar ej ingivna till Konungens befallningshavande vid nedsättning av ersättningen, åligge Konungens befallningshavande att ofördröjligen på ersättningsgivarens bekostnad anskaffa desamma.

58 §.

Fast egendom, som på grund av bestämmelse i denna lag skall lösas, så ock lös egendom, som det må åligga den lösande att därjämte övertaga, skall, om ej annorlunda överenskommes eller jämlikt stadgandet i 61 § annorlunda bestämmas, avträdas å den fardag för avträdande av förhyrd lägenhet eller, där fråga är om jordbruksfastighet, å den arrendefardag, som inträffar näst efter sex månader, sedan ersättnings belopp blivit fastställt genom utslag, som vunnit laga kraft, samt därefter uppsägning skett hos ägaren.

Uppsägning må ej med laga verkan ske, med mindre ersättningen för den fasta egendomen, såvitt den skall utgå i penningar, och, om endast en del av en fastighet skall lösas, ersättning för skada och intrång å den återstående delen så ock ersättning för förlust av eller intrång i särskild rätt till egendomen guldits i den ordning 54 § stadgar samt, där strömfall skall lösas mot ersättning för vattenkraften medelst kraftöverföring, säkerhet, som enligt 34 § föreskrivits, blivit ställd. Sker ej sådan uppsägning inom ett år, sedan ersättningen blivit fastställd genom utslag, som vunnit laga kraft, eller, där ersättningen skall utgå medelst kraftöverföring, inom den längre tid, som av vattendomstolen må hava bestämts, vare den väckta frågan förfallen, såvitt fastighetsägarens rätt är beroende därav.

Har jämlikt 11 kap. 67 § förordnats, att vattendomstols utslag, på grund varav fast egendom skall lösas, må verkställas utan hinder därav, att det icke äger laga kraft, skall egendomen avträdas å fardag, som infaller näst efter sex månader sedan utslaget meddelats och där- efter uppsägning i den ordning ovan sägs ägt rum; dock skall i sådant fall vad i nyssnämnda lagrum stadgas om ställande av pant eller borgen vara fullgjort före uppsägningen.

Ersättning för lös egendom, som skall jämte den fasta egendomen övertagas, så ock annan ersättning, som till följd av den fasta egen- domens avträdande tillkommer ägaren eller annan och som icke efter ty ovan sägs skall före uppsägningen nedsättas, varde före tillträdes- dagen gulden. Ej må före den dag arbete eller annan åtgärd, varigenom den fasta egendomen kan lida men, av tillträdaren verkställas.

59 §.

Har föreskrift meddelats, att boningshus, kvarn, såg eller annan byggnad, som användes till handels-, hantverks- eller fabriksrörelse eller annan yrkesutövning, skall till följd av skada därå genom företag enligt denna lag i dess helhet ersättas eller ock flyttas till annan plats, skall vad i 58 § stadgas för det fall, att fast egendom skall lösas, äga mot- svarande tillämpning. Lag samma vare, där strömfallsägare skall avstå vattenkraft, som är av honom tillgodogjord.

60 §.

Prövas genom företag enligt denna lag sådant men tillskyndas jordbruksfastighet, att jordbruket därå för framtiden icke kan med fördel drivas, skola, ändå att ägaren icke påkallar fastighetens lösande, be- stämmelserna i 58 § om uppsägning och fardag äga motsvarande till- lämpning.

61 §.

Utan hinder av föreskrifterna i 58—60 §§ må kunna bestämmas längre eller kortare uppsägningstid eller annan tillträdesdag än där stad- gas, såframt sådant finnes erforderligt till förebyggande av alltför skilda tillträdestider beträffande olika fastigheter eller lägenheter eller ock gagnet av ändring i tidsbestämmelserna med hänsyn till det ifrågasatta före- tagets snara genomförande eller annan omständighet prövas vara över-

vägende i förhållande till den olägenhet, som därav kan följa för den andra parten; tillskyndas genom dylika bestämmelser särskild olägenhet, skall gottgörelse därför givas.

62 §.

I sammanhang med beslut om ersättning i fall, som avses i 58—60 §§, skall besked meddelas om vad ersättningsgivaren åligger i avseende å uppsägning så ock om tiden för tillträde.

63 §.

Där i fall, som i 58—60 §§ förmälas, finnes i målet uppgiven arrendator eller hyresgäst, vars rätt är av företaget beroende, vare han ej pliktig att avflytta eller avstå från vad han innehar förrän efter åtnjuten uppsägningstid i enlighet med ovan givna föreskrifter; och må dessförinnan arbete, varigenom hans rätt kränkes, ej av tillträdaren vidtagas.

64 §.

Om sättet för verkställande av uppsägning enligt förestående §§ gälle vad om uppsägning av arrende- och hyresavtal finnes särskilt stadgat.

65 §.

Har, sedan värde sattes å egendom, som skall lösas, men innan ersättningsbeloppet guldits, ägaren gjort nödig eller nyttig kostnad därå, vare han berättigad att undfå ersättning härför, därest icke kostnaden blivit gjord i uppenbar avsikt att vinna högre ersättning. Tvist härom varde prövad av allmän domstol, och må emellertid egendomen tillträdas, där den, som skall utgiva ersättningen, hos Konungens befallningshavande ställer pant eller borgen för det, varom tvistas.

66 §.

Skall i andra fall än i 58—60 §§ sägs ersättning gäldas med penningar för skada, förlust eller intrång, som tillskyndas någon genom företag eller åtgärd enligt denna lag; då må ej arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas, innan föreskriven ersättning guldits. Varder ej ersättningen gulden inom tid, som genom avtal eller eljest i laga ordning blivit bestämd eller om sådan bestämmelse saknas, inom fem år efter det ersättningens

belopp blivit fastställt genom utslag, som vunnit laga kraft, vare den då väckta frågan förfallen, i vad sådan ersättningstagares rätt angår.

Vad i 65 § finnes stadgat i fråga om ersättning för nödig eller nyttig kostnad å egendom, som skall lösas, äge motsvarande tillämpning, där dylik kostnad göres å egendom, som skadas eller lider intrång.

67 §.

Har på grund av förordnande jämlikt 11 kap. 67 § vattendomsstols utslag gått i verkställighet, innan det vunnit laga kraft, och varder till följd av klagan över utslaget ersättning, som enligt ovan givna regler skall hos Konungens befallningshavande nedsättas, slutligen bestämd till högre belopp än det redan nedsatta, åligge ersättningsgivaren att inom trettio dagar från det utslag i målet vunnit laga kraft nedsätta det överskjutande beloppet, vid äventyr att detta eljest på ansökan av den till ersättningen berättigade eller, där flera må äga rätt därtill, någon av dem genom Konungens befallningshavandes försorg hos den försumlige uttages. Bestämmes ersättningen ej till högre belopp, göre ersättningsgivaren, sedan utslag i målet vunnit laga kraft, anmälan härom hos Konungens befallningshavande. Ej må, ändå att ersättningen varder till lägre belopp bestämd, vad redan nedsatts återkrävas, och gälle vad nu sagts jämväl, då ersättningen guldits i annan ordning än genom dess nedsättning.

Har eljest ersättning till följd av företag enligt denna lag fastställts först efter det företaget blivit utfört, och skall enligt stadgandena i 54 § ersättningen hos Konungens befallningshavande nedsättas, vare ersättningsgivaren pliktig att inom trettio dagar sedan det utslag, varigenom ersättningsbeloppet blivit bestämt, vunnit laga kraft, nedsätta beloppet vid äventyr, som i första stycket sägs.

Om Konungens befallningshavandes befattning med nedsatta ersättningsmedel.

68 §.

Medel, som jämlikt 54 och 67 §§ blivit hos Konungens befallningshavande nedsatta, skola, i den mån ej utbetalning av dem kan omedelbart försiggå, ofördröjligen insättas i bankinrättning för att där innestå mot ränta. I fall, som avses i 58—60 §§, skall räntan intill tillträdesdagen komma ersättningsgivaren till godo.

69 §.

Nedsatta ersättningsmedel skola jämte därå upplupen ränta av Konungens befallningshavande utbetalas till den, som är till desamma berättigad. I fall, som avses i 58—60 §§, må dock utbetalning ej ske före tillträdesdagen.

Har särskild förening bildats för förvaltning av medel, som avsatts jämlikt 53 §, överlämne Konungens befallningshavande dem till föreningens styrelse.

Besväras fast egendom, som löses, av sökt eller beviljad inteckning för fordran, eller kan egendomen jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för ogulden köpeskillning, varde den för egendomen bestämda ersättningen efter avdrag av medel, som avsatts jämlikt 53 §, så ock, om endast en del av fastighet löses, ersättning till ägaren för skada och intrång å den återstående delen av Konungens befallningshavande fördelad i den ordning, som för fördelning av köpeskillning för utmättningsvis såld fast egendom är stadgad. Är egendomen förutom av fordran besvärad av sådan nyttjanderätt, rätt till servitut eller rätt till avkomst eller annan förmån, varigenom egendomens värde minskas, och åtnjuter rättigheten sämre rätt än fordringen, vare fordringsägaren berättigad att, om och i den mån ersättningen för egendomen understiger det värde denna skulle äga, därest den ej varit av rättigheten besvärad, för den del av fordringen, som må överskjuta ersättningen för egendomen, erhålla betalning ur det till rättighetens innehavare bestämda ersättningsbeloppet, och varde gottgörelsen till denne i motsvarande mån förminskad.

I fråga om ersättning, som bestämts på grund av stadgandena i 9 §, eller som blivit jämlikt 54 § andra stycket nedsatt skall vad nyss sagts om fördelning äga motsvarande tillämpning; dock att utbetalning må ske till vederbörande fastighetsägare eller till den, vilken ersättningen eljest tillerkänts, där det visas, att fordringsägare, som i tredje stycket omförmäles, lämnat medgivande därtill.

70 §.

Sammanträde för fördelning av ersättning efter ty i 69 § sägs varde hållet så snart ske kan, dock i fall, som avses i 58—60 §§, ej före tillträdesdagen. Kallelse till sammanträde skall genom Konungens befallningshavandes försorg med posten sändas till ägaren av den fastighet, varom fråga är, kända innehavare av fordran, som skall utgå ur ersätt-

ningen, samt rättighetshavare, åt vilka särskild ersättning blivit bestämd; är innehavare av fordran okänd, föranstalte ock Konungens befallningshavande, att kungörelse om sammanträdet minst fjorton dagar förut uppläses i kyrkan för den församling, där fastigheten är belägen, samt införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

De med fördelning, som nu nämnts, förenade kostnader skola gäldas av ersättningsgivaren.

Om anmälan i vissa fall till vederbörande domstol.

71 §.

Är fast egendom, som enligt denna lag löses med penningar, in-tecknad, åligge Konungens befallningshavande att, sedan den genom laga-kraftvunnet utslag bestämda ersättningen blivit nedsatt samt egendomen avträdd, därom ofördröjligen göra anmälan å landet hos domaren och i stad hos rätten. Har egendomen avträtts, innan ersättningen blivit slutligt fastställd, och varder ersättningen ej bestämd till högre belopp än det enligt stadgandet i 58 § redan nedsatta, skall anmälan, som nu sagts, göras så snart lagakraftälgande utslag i målet till Konungens befallningshavande ingivits.

Utfaller, då en del av in-tecknad fastighet eller en eller flera av gemensamt in-tecknade fastigheter blivit avträdde, vid fördelning av ersättningen likvid å in-tecknings huvudstol, åligge ock Konungens befallningshavande att därom, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan efter ty nyss sagts och tillika insända fördelningslängden. Lag samma vare, där vid fördelning av ersättning, som bestämts jämlikt 9 § eller som blivit på grund av stadgandet i 54 § andra stycket nedsatt, likvid utfallit å huvudstol av in-tecknad gäld.

Utan hinder därav, att fördelning av ersättning ägt rum och blivit godkänd eller vunnit laga kraft, äge in-teckningshavare, vars fordran icke blivit till fullo betäckt, den rätt, varom i 73 § förmäles.

72 §.

Har för samfällt strömfall, som löses jämlikt 2 kap. 7 §, ersättningen, såvitt angår andel i fallet, tillhörig annan än den lösande, bestämts att utgå medelst kraftöverföring, och är sådan del av strömfallet

med inteckning besvärad, ankomme på den lösande att, sedan han tillträtt fallet och kraftöverföringen i föreskriven ordning påbörjats, därom göra anmälan å landet hos domaren och i stad hos rätten; skolandet till styrkande av det förhållande, varom anmälan göres, företes intyg av vederbörande ersättningstagare eller ock av två stämmingsmän eller andra trovärdiga personer.

Om rätt för fordringsägare att påkalla prövning av ersättnings belopp.

73 §.

Förmenar innehavare av fordran, varför fast egendom på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken häftar, att ersättning för denna eller för därifrån förlorad vattenkraft eller för skada och intrång å egendomen blivit för lågt beräknad, vare han, i den mån domstol till följd av överenskommelse mellan ersättningsgivaren och egendomens ägare rörande ersättningens belopp eller av annan anledning ej ingått i prövning av ersättningsbeloppet, berättigad att, där ej full betalning för hans fordran lämnas honom, äska att ersättningen, såvitt på hans eller annan sådan fordringsägares rätt inverkar, varder av vattendomstolen bestämd. Talan härom skall anhängiggöras sist inom sex månader efter det fördelning av ersättningen vunnit laga kraft eller, där ersättningen bestämts att utgå i kraft, efter den för kraftöverföringens början bestämda tid; försittes tid, som nu sagts, vare rätt till talan förlorad.

Om återlösningsrätt.

74 §.

Har fast egendom blivit på grund av stadgande i denna lag mot ersättning i penningar avträdd, och varder ej inom den bestämda tiden för fullbordandet av det företag, för vars utförande egendomen blivit löst, egendomen för det medgivna ändamålet använd; då äge förre ägaren eller hans rättsinnehavare och, om en del av en fastighet avträts, ägaren av den återstående delen inom två år därefter hos vattendomstolen anhängiggöra talan om rätt att få återlösa egendomen. Prövas sådana omständigheter för handen, att företaget eller den del därav, för

vilken egendomen blivit löst, må anses såsom övergivet, varde talan bifallen; eljest äge domstolen förordna, att med prövningen bör på viss, av domstolen beständ tid anstå.

Godkännes anspråket, och kunna parterna ej sänjas om ersättningens belopp, varde detta av domstolen bestämt till egendomens fulla värde vid den tid återlösen sker; ej må dock värdet sättas högre än det belopp, för vilket egendomen blivit avträdd. Har efter det egendomen blivit avträdd å densamma uppförts byggnad eller eljest nedlagts kostnad, skall med avseende härå vad om lösningsrätt till exproprierad egendom är stadgat äga motsvarande tillämpning.

10 KAP.

Om syneförrättning.

1 §.

Angående syneförrättning, som avser dikning eller annat avledande av vatten för torrläggning av mark, gälle vad därom finnes eller kan vara särskilt stadgat.

11 KAP.

Om domstolar och rättegång i vattenmål.

Om de domstolar, som skola döma i vattenmål.

1 §.

Första domstol i vattenmål benämnes vattendomstol.

Överdomstol i vattenmål (vattenöverdomstol) är Svea hovrätt i den sammansättning nedan sägs.

I de mål, som dragas under Konungens prövning, dömer högsta domstolen.

Om vattendomstol.

2 §.

Vattendomstol består av en vattenrättsdomare såsom ordförande samt såsom övriga ledamöter två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän.

Vattenrättsdomare skall vara lagkunnig, i domarevärv erfaren man.

Vattenrättsingenjörerna skola vara i vattenfrågors tekniska behandling sakkunniga och erfarna män, den ene särskilt beträffande byggande i vatten och den andre särskilt i frågor om torrläggning av mark.

Vattenrättsnämndemännen, som böra vara allmänt betrodda, om sin orts förhållanden kunniga män, skola vara valbara till nämndemansbefattning vid häradsrätt inom orten och må ej hava uppnått sextiofem års ålder.

3 §.

Vattenrättsdomare förordnas av Konungen för viss tid.

Lag samma vare beträffande vattenrättsingenjör; dock att, om lämplig person, villig att åtaga sig förordnandet för viss tid, ej finnes att tillgå, Konungen äger uppdraga åt vattenrättsdomaren att, intill dess annorlunda kan varda bestämt, för varje mål till ledamot inkalla person, som av Konungen förklarats behörig att mottaga sådan kallelse.

4 §.

Vattenrättsnämndemän utses för sex år, i Norrland ävensom Värmlands och Kopparbergs län en för varje tingslag samt i övriga delar av riket en för varje domsaga, på det sätt som om utseende av ledamot i ägodelningsrätt finnes stadgat; dock skall vid val av de sockenfullmäktige, som skola utse vattenrättsnämndeman, en var, som i kommunens allmänna angelägenheter är röstberättigad, äga en röst. Består domsaga, för vilken allenast en vattenrättsnämndeman skall utses, av två eller flera tingslag, förrättas valet av vattenrättsnämndeman inför den av domsagans häradsrätter, som domhavanden bestämmer. Om valets utgång skall domhavanden så snart ske kan meddela vattenrättsdomaren underrättelse.

Finner domhavanden eller vattenrättsdomaren, att vattenrättsnämndeman upphört att vara valbar, eller har vattenrättsnämndeman hos domhavanden eller vattenrättsdomaren lagligen av sagt sig uppdraget, förordne domhavanden om nytt val.

Om skyldighet att åtaga sig uppdrag som vattenrättsnämndeman och att kvarstå i uppdraget så ock att efter avgång fortfarande bestrida befattningen, intill dess besked inkommit till vattenrättsdomaren att annan blivit utsedd, skall vad som finnes stadgat beträffande nämndeman i häradsrätt äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Av de till vattenrättsnämndemän valda skola i vattendomstolen tjänstgöra de två, som av vattenrättsdomaren för varje mål kallas därtill. Till tjänstgöring böra kallas nämndemän från det län, som beröres av det ifrågavarande målet; avser målet företag, som berör mer än ett län, avgöra vattenrättsdomaren, om nämndemännen skola tagas från olika län eller från ett av dem.

Hålles vattendomstolens sammanträde vid syn på stället, böra företrädesvis de närmast boende nämndemännen kallas att tjänstgöra.

6 §.

Vid jäv eller annat förfall för vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjör, som för viss tid förordnats, varde ställföreträdare förordnad av vattenöverdomstolen; och skall vad i 2 § finnes stadgat beträffande vattenrättsdomare och vattenrättsingenjör äga tillämpning jämväl i fråga om ställföreträdare för dem.

Där annan ledamot i vattendomstolen än vattenrättsdomaren eller vattenrättsingenjör, som av Konungen för viss tid förordnats, är av jäv eller annat förfall hindrad att delta i visst måls handläggning eller i visst domstolens sammanträde, kalle vattenrättsdomaren annan behörig person i stället. Vid förfall för nämndeman må vattenrättsdomaren, där annan vald nämndemans tillkallande skulle medföra avsevärd tidsutdräkt, kalla annan ojävig, till befattning som vattenrättsnämndeman valbar man att tjänstgöra i domstolen.

7 §.

Har ledamot i vattendomstol ej förut avlagt domareed, skall han före inträde i tjänstgöring avlägga sådan ed inför vattenrättsdomaren eller ock inför allmän underrätt.

Förutom de i rättegångsbalken stadgade jäv mot domare i allmänhet gälle såsom jäv mot ledamot i vattendomstol: om han såsom sakkunnigt biträde åt vattendomstolen eller eljest tagit befattning med det företag eller den åtgärd, varom i målet är fråga.

8 §.

Hos vattendomstol skall vara anställd en lagkunnig sekreterare, förordnad av Konungen, som ock äger, när sådant finnes lämpligt, återkalla förordnandet.

9 §.

Antalet vattendomstolar i riket bestämmes av Konungen.

Gränserna för de till varje vattendomstol hörande områden skola följa vattendelare mellan olika vattensystem, efter ty Konungen närmare förordnar.

10 §.

Vattenmål prövas av den vattendomstol, inom vars område anläggning, företag eller åtgärd, varom fråga är, verkställts eller skall verkställas. Skulle på grund av vad nu sagts prövningen av visst vattenmål tillkomma mer än en vattendomstol, vare den av domstolarna behörig, inom vars område anläggningen, företaget eller åtgärden huvudsakligen verkställts eller skall verkställas.

Fråga om vattendomstolarnas inbördes behörighet må ej upptagas av högre rätt.

11 §.

För sina sammanträden vare vattendomstol berättigad att disponera över nödiga lokaler i tings- eller rådhus, allmän skola eller annan allmän byggnad, som icke är för tillfället upptagen för sitt huvudsakliga ändamål eller utgöres av gudstjänstlokal.

Vällas särskilda utgifter för uppvärmning, belysning, städning eller dylikt, skola de ersättas.

12 §.

Yppas, då beslut skall av vattendomstol meddelas, skiljaktiga meningar, vare lag som i rättegångsbalken finnes stadgat beträffande andra domstolar än häradsrätt. Vid omröstning säge vattenrättsdomaren sin mening först, därefter vattenrättsingenjörerna och sist nämndemännen.

13 §.

Åtal mot ledamot i vattendomstol för fel eller försummelse i ämbetet skall upptagas av Svea hovrätt.

14 §.

I allt, varom ej i denna lag eller i annan lag eller författning är särskilt stadgat, skall beträffande vattendomstolar och rättegången därstädes lända till efterrättelse vad i fråga om allmän underrätt finnes föreskrivet, där det tillämpligt är.

15 §.

Vattenrättsdomare vare pliktig att för tid, då han till följd av sammanträde med vattendomstolen ej kan träffas å sitt tjänsterum, skriftligen förordna någon att i vattenrättsdomarens ställe mottaga handlingar; och må, i den utsträckning vattenrättsdomaren finner lämpligt, förordnandet innehålla uppdrag för den förordnade att jämväl meddela beslut i frågor, vilka ankomma på vattenrättsdomarens avgörande å tjänsterummet. Ej må dock annan än vattenrättsdomaren pröva, huruvida gjord vadeanmälan rätteligen skett.

Har under vattenrättsdomarens frånvaro inkommit handling, i anledning varav skyndsamt beslut är av nöden, och tillkommer det ej den, som mottagit handlingen, att beslutet meddela, skall, där så lämpligen kan ske, handlingen ofördröjligen tillsändas vattenrättsdomaren.

Om vattenöverdomstol.

16 §.

Vid utövandet av sin verksamhet som vattenöverdomstol skall Svea hovrätt bestå av ordföranden å en av hovrättens divisioner såsom ordförande, tre andra ledamöter i hovrätten samt en ledamot i kammarkollegiet.

Är fråga allenast om förordnande av ställföreträdare för vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjör eller om föreläggande att i vattenmål inkomma med handlingar eller om utsättande av ny tid eller beviljande av anstånd med avseende å ingivande av handling eller vidtagande av annan åtgärd i dylikt mål, må hovrätten vara sammansatt såsom vid handläggning av andra mål än vattenmål.

Har ledamot i vattenöverdomstol ej förut avlagt domareed, skall han före inträde i tjänstgöring avlägga sådan ed inför Svea hovrätt.

Angående jäv mot ledamot i vattenöverdomstol gälle vad i 7 § andra stycket finnes stadgat om jäv mot ledamot i vattendomstol.

Om vad till vattenmål är att hänföra.

17 §.

Till vattenmål hänföras följande mål:

A. ansökningsmål:

1. ansökan om prövning jämlikt 2 kap. 20 §, huruvida och under vilka villkor byggande i vatten må ske;
2. ansökan om godkännande jämlikt tredje stycket i nyssnämnda lagrum av verkställt ändrings- eller reparationsarbete å byggnad i vatten;
3. ansökan om prövning jämlikt 2 kap. 25 § av befintlig vattenbyggnads laglighet;
4. ansökan jämlikt 2 kap. 31 § första stycket om meddelande av bestämmelser rörande hushållning med vatten;
5. ansökan jämlikt 2 kap. 34 § om rätt att utriva byggnad i vatten;
6. ansökan om prövning jämlikt 3 kap. 11 § rörande sättet och villkoren för verkställande av vattenreglering, som avses i 3 kap. 1 §, så ock angående delaktigheten i kostnaden för företaget;
7. ansökan om anstånd med fullbordande av företag, vartill medgivande enligt denna lag lämnats;
8. ansökan om prövning jämlikt 4 kap. 1 §, huruvida och i vilken utsträckning skyldighet må åläggas ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd, så ock ansökan jämlikt 4 kap. 4 § att komma i åtnjutande av kraft, som på grund av dylikt åläggande skall tillhandahållas;
9. ansökan om nyprövning enligt 4 kap. 5 eller 16 §;
10. ansökan om bestämmande av avgift enligt 4 kap. 14 §;
11. ansökan jämlikt 9 kap. 17 § om överflyttning från en fastighet till en annan av rättighet till kraftbelopp, vilket utgår i ersättning för förlorad vattenkraft.

B. stämningsmål:

12. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig byggnad i vatten för uttagande av vattenkraft eller vattnets tillgodogörande annorledes i industriellt syfte, för vattenreglering, för fiske eller fiskens framkomst, för bevattning eller för ändamål, som avses i 2 kap. 40 § andra stycket, eller för järnvägsbro eller allmän vägbro, såframt talan

grundas därå, att byggnaden icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet;

13. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan byggnad i vatten, som under 12 sägs;

14. talan om ansvar för det sådan byggnad utförts eller ändrats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som meddelats i sammanhang med arbetets medgivande, eller för det någon mot stadgandet i 2 kap. 20 § tredje stycket underlåtit att söka vattendomstolens godkännande av verkställd ändring å dylik byggnad;

15. talan jämlikt 2 kap. 24 § om ändrande av byggnad i vatten, vartill vattendomstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vattnet vid sådan byggnad;

16. talan om ansvar eller skadestånd för hushållning med eller framsläppande av vattnet i strid mot lag eller givna föreskrifter så ock talan jämlikt 2 kap. 31 § andra stycket om meddelande av dylika föreskrifter eller ändrande av förut givna sådana i fråga om annan tillhörig byggnad i vatten;

17. talan, som grundas därå, att den, vilken är skyldig att underhålla sådan byggnad i vatten, som under 12 sägs, brister i fullgörande av denna skyldighet, eller därå, att någon utan erhållet medgivande, där sådant erfordras, utriver dylik byggnad;

18. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 10 § om bestämmande av fiskeavgift, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt till utmål å annans fastighet;

19. talan utan samband med ansökningsmål om tillämpning av stadgandena i 1 kap. 6—13 §§;

20. talan jämlikt 3 kap. 6 § om skyldighet för ägare av strömfall att deltaga i kostnad för vattenreglering och om beräkning av den kostnad, vari strömfallsägare har att taga del;

21. talan jämlikt 3 kap. 9 § om skyldighet för den, som av vattenreglering tillskyndats båtnad i annat hänseende än såsom ägare av strömfall, att lämna bidrag till företaget;

22. talan jämlikt 9 kap. 25, 29, 31 eller 42 § om ändrade föreskrifter rörande kraftbelopp, som utgår i ersättning för förlorad vattenkraft, samt om ändring i vad förut bestämts angående uttagningskost-

nadens storlek och dess gäldande, så ock talan om förnyad prövning av sådan ständig avgälds belopp, som omförmäles i 9 kap. 23 §;

23. talan om fördelning av uppburen penningersättning, varom i 9 kap. 31 § förmäles;

24. talan om fastställande av vite, som i 9 kap. 37 § sägs, eller om höjning eller sänkning av redan bestämt sådant vite;

25. talan jämlikt 9 kap. 39 § om rätt att åter komma i åtnjutande av vattenkraft, som strömfallsägare till följd av företag enligt denna lag gått förlustig;

26. talan jämlikt 9 kap. 73 § av innehavare av fordran, varför fast egendom häftar, om högre ersättning för egendomen eller för därifrån förlorad vattenkraft eller för skada eller intrång därå;

27. talan jämlikt 9 kap. 74 § om rätt att få återlösa fast egendom, som på grund av stadgande i denna lag blivit av annan löst.

Där i denna lag finnes föreskrivet, att vad i något av de här ovan åberopade lagrum stadgas skall äga tillämpning å annat fall än som avses i samma lagrum, skall ock talan, som rör sådan tillämpning, hänföras till vattenmål.

18 §.

Där byggnad i vatten verkställes eller skall verkställas, utom för annat ändamål, jämväl för allmän farleds eller allmän flottleds räkning eller för torrläggning av mark, må den omständigheten ej utgöra hinder för tillämpning av bestämmelserna i 17 §, utan så är att byggnaden verkställes eller skall verkställas huvudsakligen för farledens eller flottledens räkning eller för marks torrläggning.

Har vattendomstol till prövning upptagit mål, som rör farled eller flottled eller marks torrläggning, må ej målet upptagas till behandling av annan myndighet, där ej högre rätt, dit frågan om vattendomstolens behörighet i laga ordning dragits, förklarat målet ej vara att hänföra till vattenmål.

19 §.

Om gärning, som är belagd med straff enligt 13 kap. 11, 12 eller 13 §, är straffbar jämväl enligt stadgande i allmänna strafflagen, vilket innehåller strängare straffskala än vattenlagens, varde åtal för sådan gärning jämte vad med den talan hör samman icke räknad till vattenmål.

20 §.

Vid vattendomstol anhängiggjord talan, som ej enligt 17 § är att hänföra till vattenmål, men som rör i denna lag behandlat ämne, må av vattendomstolen upptagas, därest invändning mot domstolens behörighet icke i laga ordning göres eller den väckta frågan finnes hava avsevärd betydelse för vattenförhållandena. Upptages talan, som nu nämnts, varde målet räknat som vattenmål. Ej må dock på grund av vad nu sagts vid vattendomstol upptagas talan om ansvar för gärning, varå de i denna lag givna straffbestämmelser icke äro tillämpliga.

Där i denna lag stadgas särskild ordning för behandling av viss fråga, lände det till efterrättelse.

21 §.

Finnes vid allmän domstol anhängiggjord talan, som ej enligt 17 § är att hänföra till vattenmål, men som rör i denna lag behandlat ämne, angå fråga om avsevärd betydelse för vattenförhållandena, äge, på hemställan av den allmänna domstolen, vederbörande vattendomstol förordna om målets upptagande därstädes. Meddelas sådant förordnande, hänvisa den allmänna domstolen målet till fortsatt handläggning och avdömande vid vattendomstolen, och varde målet räknat som vattenmål. Har vattendomstol meddelat beslut i anledning av hemställan, som nu sagts, skall vid det beslut förbliva.

Där någon, mot vilken vid allmän domstol föres talan om borttagande eller ändrande av annan byggnad i vatten än som avses i 17 § 12, förrän målet blivit vid underrätten avgjort visar, att han hos vederbörande vattendomstol gjort ansökan om sådan prövning beträffande byggnaden, som i 17 § 3 sägs, skall, såframt ej frågan rör tvist om äganderätt till fastighet eller omfattningen av fastighets ägoområde, den allmänna underrätten hänvisa det där anhängiga målet till handläggning och avdömande vid vattendomstolen i sammanhang med ansökningsmålet. Varder den hos vattendomstolen gjorda ansökningen avisad eller återkallas densamma eller förklaras den hava förfallit, skall på anmälan av någondera parten den allmänna underrätten ånyo upptaga det där anhängiggjorda målet och detsamma slutligen avdöma.

22 §

Vattendomstol äge, i den mån det finnes lämpligen kunna ske, pröva invändningar i vattenmål, ändå att de röra rättsförhållanden, som

ej skola bedömas efter denna lag, så ock yrkanden, vilka hava samband med den ansökan eller talan, varom i målet huvudsakligen är fråga; dock må vattendomstolen ej avgöra tvist om äganderätt till fastighet eller omfattning av fastighets ägoområde.

23 §.

Är mål, som rör i denna lag behandlat ämne, prövat av vattendomstol, må fråga, huruvida målet är av beskaffenhet att hava bort upptagas av allmän domstol eller av annan myndighet än domstol, komma under bedömande i högre rätt allenast där frågan av part i laga ordning dragits under den högre rättens prövning eller ock vattendomstolen mot stadgandena i 20 § dömt i ansvarsfråga, som ej bort av vattendomstolen upptagas, eller över invändning, som angår tvist om äganderätt till fastighet eller omfattningen av fastighets ägoområde, eller ock prövat fråga, för vars behandling särskild ordning finnes i denna lag föreskriven.

24 §.

Väcker någon i vattenmål anspråk, av vars bedömande vattenmålets utgång är beroende, men som finnes ej kunna i det mål avgöras, må vattendomstolen, om sådant äskas av part och domstolen prövar det lämpligt, med hänvisning till parterna att i särskild rättegång tvista om det väckta anspråket emellertid fortsätta vattenmålets handläggning och däri meddela beslut med giltighet allenast under förutsättning av viss utgång å den särskilda tvisten.

Brister denna förutsättning, är sådant beslut utan verkan; och skall i ty fall, sedan den särskilda tvisten blivit slutligen avgjord, på anmälan av part vattenmålet upptagas till förnyat bedömande.

25 §.

Har i vattenmål, förrän målet företagits till handläggning vid sammanträde med vattendomstolen, sökande eller käreande återkallat sin talan eller denna förklarats förfallen, och vill svarandepart yrka ersättning för sina kostnader å målet, skall sådant yrkande anhängiggöras vid allmän domstol.

Om förfarandet vid vattendomstol i ansökningsmål.

26 §.

Ansökan, som i 17 § 1—11 sägs, skall göras skriftligen och ingivas till vattenrättsdomaren i det antal exemplar, som finnes nedan för varje fall föreskrivet.

27 §.

1 mom. Ansökan enligt 17 § 1 skall vara åtföljd av de ritningar jämte beskrivning och andra handlingar samt innehålla de upplysningar, vilka erfordras för bedömande av det tillämnade företagets beskaffenhet, omfattning och verkningar. Särskilt skola så fullständigt som möjligt uppgivas den eller de fastigheter, varå byggandet skall ske eller vilka företaget eljest efter ty i 14 kap. 4 § sägs angår, vederbörande ägares och nyttjanderättshavares namn och hemvist samt de ersättningsbelopp sökanden förmenar böra till följd av företaget utgå till dylik fastighetsägare eller andra. Är fråga om utförande av byggnad för vattens tillgodogörande, skall uppgift lämnas å det område, med vilket, enligt sökandens åsikt, rätten till vattnets tillgodogörande lämpligen bör vara för framtiden förenad. Beträffande anläggning för uttagande av vattenkraft varde därjämte storleken av den vattenkraft, som beräknas kunna vid lågvatten uttagas genom anläggningen, uppgiven.

I fråga om ansökan enligt 17 § 2, 3, 4 och 6 skall vad i första stycket stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 mom. Ansökan, som i 17 § 5 sägs skall vara åtföljd av den beskrivning å byggnadens läge och beskaffenhet samt innehålla de upplysningar i övrigt, som erfordras för bedömande av verkningarna utav byggnadens utrivande.

3 mom. Då ansökan göres enligt 17 § 11, skall sökanden förete bevis därom, huruvida den fastighet, varifrån rättigheten till överförd kraft skall överflyttas, är besvärad med inteckning, ävensom de överenskommelser, som i ärendet må hava träffats med inteckningshavare. Ansökningen skall därjämte innehålla uppgift å den plats, dit kraften önskas för framtiden överförd, samt vara åtföljd av plan för den erforderliga ledningens sträckning.

28 §.

Avser ansökan, som ovan sägs, alternativa förslag, varde sådant särskilt utmärkt och de åtföljande handlingarna därefter lämpade.

Är sökanden oviss om något förhållande, varom i ansökningen eller bilagorna därtill bör lämnas besked, bör sådant ock angivas.

29 §.

I mål, som i 27 § 1 och 2 mom. avses, skola samtliga ansökningshandlingar ingivas i fem samt, där fråga är om företag, som berör två eller flera län eller eljest ett vidsträckt område, ytterligare ett eller flera exemplar efter vattenrättsdomarens beprövande. I övriga ansökningsmål skola ansökningshandlingarna ingivas i tre exemplar.

Hava ansökningshandlingar ej ingivits i nödigt antal exemplar, eller finner vattenrättsdomaren handlingarna eljest i något avseende ofullständiga, förelägge han sökanden viss tid att ingiva vad ytterligare erfordras, vid äventyr, om det försummas, att ansökningen anses förfallen.

30 §.

Avses med ansökan enligt 17 § 1 eller 2 ändring av befintlig byggnad i vatten, må, där ej enligt denna eller äldre lag medgivande erhållits till byggnaden i dess skick före vidtagande av den ändring, varom fråga är, eller jämlikt 12 kap. 11 § första stycket ägarens rätt att bibehålla byggnaden är fri från klander, ansökningen icke upptagas, med mindre jämväl prövning av byggnadens laglighet påkallas.

31 §.

Finner vattenrättsdomaren, innan kungörelse utfärdas, som i 32 § sägs, ingiven ansökan vara av beskaffenhet, att det uppenbarligen icke tillkommer vattendomstolen att upptaga densamma, eller möter mot dess upptagande hinder, varom i 30 § förmäles, varde ansökningen av vattenrättsdomaren avvisad.

Där ansökningen, efter ty i 29 § eller i förevarande § sägs, av vattenrättsdomaren förklaras förfallen eller avvisas, skall bevis därom med de skäl, varå beslutet grundas, tecknas å ett exemplar av ansökningen.

32 §.

Äro ansökningshandlingarna fullständiga, eller varder vad därtinnan brister inom förelagd tid fullgjort, skall vattenrättsdomaren skyndsamt inhämta nödiga upplysningar för bestämmande av det eller de ställen, där handlingarna efter ty nedan sägs skola hållas för parterna tillgängliga, samt därefter om ansökningen utfärda kungörelse.

I kungörelsen skola de fastigheter, som saken förmenas angå, namngivas eller, i den mån det kan ske på oförtydligt sätt, utmärkas medelst gemensam geografisk eller annan beteckning, varjämte, där sökanden vill med tillärd byggnad tillgodogöra sig annan tillhörig vattenkraft, särskild uppgift därom skall lämnas.

Kungörelsen skall tillika innehålla dels tillkännagivande:

att, intill dess frågan blivit slutligen prövad, ett exemplar av ansökningshandlingarna skall för dem, som önska taga del därav, finnas tillgängligt å viss för parterna välbelägen plats hos tjänsteman, kommunal befattningshavare eller pålitlig enskild person eller, där ansökningen angår företag, som berör två eller flera län eller eljest ett vidsträckt område, å flera dylika ställen;

att, därest i målet avgivas erinringar eller påminnelser, varom i 39 § förmäles, eller sådant utlåtande, som i 45 § sägs, jämväl dessa handlingar skola hållas tillgängliga på förut angivna ställe eller ställen;

att även vattendomstolens utslag i målet skall därstädes i avskrift vara för parterna att tillgå; samt

att kallelser och andra meddelanden till parterna, under det målet är anhängigt vid vattendomstolen, skola, där de icke röra allenast sökanden eller ock särskilt tillställas den eller dem, till vilka de äro riktade, ske på det sätt, att de genom vattenrättsdomarens försorg införas i viss eller vissa tidningar inom orten och hållas tillgängliga så som nyss är sagt;

dels ock erinran om innehållet i 38 och 53 §§ jämte besked om den tid, inom vilken erinringar enligt 38 § skola ingivas.

Innefattar ansökan om tillstånd till utnyttjande av samfällt strömfall så, som i 2 kap. 7 § sägs, tillika inbjudan till övriga delägare att deltaga i företaget, skall i kungörelsen, med omförmälan av sistnämnda förhållande, jämväl intagas föreläggande för delägare, som vill begagna sig av inbjudningen, att tillkännagiva detta i den ordning och inom den tid, som är förelagd för bestridande av ansökningen eller framställande av invändningar i fråga om företaget, vid äventyr att den,

som underlåter detta, skall hava försuttit sin rätt att bliva delaktig i företaget.

Är fråga om ansökan, varom i 17 § 7 förmäles, skall kungörelse enligt denna § utfärdas allenast, då vattenrättsdomaren prövar det nödigt. Utfärdas ej sådan kungörelse, skall dock tiden och stället för vattendomstolens sammanträde sist å tjuguförsta dagen förut kungöras på sätt i 33 § första stycket sägs.

Om kungörelsens innehåll i fall, som avses i 61 §, gälle vad där finnes stadgat.

33 §.

Kungörelse, som i 32 § sägs, skall genom vattenrättsdomarens försorg dels för uppläsande så snart ske kan i kyrkan genast avsändas till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där fastigheter, som saken förmenas angå, äro belägna, dels ock inom tio dagar införas i en eller flera av ortens tidningar så ock i allmänna tidningarna. Ett exemplar av kungörelsen skall tillika med ett exemplar av ansökningshandlingarna ofördröjligen sändas till det eller de ställen, som i kungörelsen angivits.

Vattenrättsdomaren skall därjämte, såframt i målet är fråga om ansökan enligt 17 § 1, 2, 3, 4 eller 6, utan dröjsmål i betalt öppet brev eller brevkort å posten avlämna underrättelse om kungörelsens utfärdande, om det eller de ställen, varest handlingarna i målet hållas för parterna tillgängliga, samt om den för erinringars avgivande bestämda tiden till envar i ansökningen uppgiven eller eljest för honom känd ägare av fastighet, som i kungörelsen omförmäles, så ock till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres i saken. Underrättelsen skall adresseras till den fastighet, varom fråga är, såvitt ej säker kunskap vinnes om annan adress inom landet för mottagaren. Varder efter ty i 37 § sägs sökanden ålagt att delgiva viss sakägare kungörelsen, erfordras ej underrättelse, som nu sagts, till sådan sakägare.

Där sakägare, som i andra stycket sägs, varder för vattenrättsdomaren känd först efter underrättelsernas utsändande, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen på ovannämnda sätt meddela sådan sakägare underrättelse om målet så ock om vad han för sin rätts bevakande må hava att iakttaga. Befinnes underrättelse, som blivit å posten avlämnad, hava försetts med oriktig adress, och vinnes upplysning om mottagarens rätta adress, eller finnes sakägare, till vilken underrättelse efter ty ovan sägs bort sändas, hava förbigåtts, vare lag samma. Ej må dock målets handläggning och avgörande uppehållas av anledning, som nu sagts.

Är jord eller annan fast egendom, som saken angår, samfälld för helt skifteslag eller eljest för flera fastigheter, erfordras ej underrättelse, varom ovan förinäles, till de särskilda delägarna i den samfällda egendomen. Finnes för denna känd styrelse, varde styrelsen på nämnda sätt underrättad.

Ägare av fastighet, som saken angår, vare pliktig att till vattenrättsdomaren eller vattendomstolen uppgiva innehavare av nyttjanderätt till fastigheten, där donnes rätt beröres av saken. Underlåter han det, och uppstår skada för nyttjanderättshavare, som saknat kännedom där-om, att företaget eller åtgärden angår fastigheten, skall ägaren, där han visas hava ägt dylik kännedom, hålla nyttjanderättshavaren skadeslös. Erinran härom varde införd i den kallelse, som enligt denna § tillsändes fastighetens ägare.

34 §.

Finnes fastighet, till vars ägare enligt 33 § underrättelse skall utsändas, tillhöra kronan eller allmän anstalt, eller av kronan eller dylik anstalt innehavas under nyttjanderätt, insände vattenrättsdomaren utan dröjsmål underrättelse om kungörelsens innehåll till Konungens befallningshavande i det län, där fastigheten är belägen; och åligge Konungens befallningshavande att ofördröjligen förordna ombud till bevakande av kronans eller anstaltens rätt eller, där sådant bevakande tillkommer annan myndighet, överlämna underrättelsen till den myndighet.

35 §.

Där fråga är om ansökan, varom i 27 § 1 och 2 mom. förinäles, skall vattenrättsdomaren utan dröjsmål insända ett exemplar av ansökning-handlingarna jämte kungörelsen till kammarkollegiet, som har att, där det prövas nödigt, föra talan för tillgodoseende av de allmänna intressen, som kunna vara i fråga.

Föres efter ty nu sagts talan i målet av allmänt ombud, åligge ombudet att på begäran tillhandagå dem, vilkas rätt beröres i saken, med kostnadsfria råd angående bevakandet av deras rätt. Menar part, att på grund av företagets omfattning eller eljest åliggande av nu nämnd art bör uppdragas åt annau än allmänt ombud, göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket det företag eller den åtgärd, ansökningen avser, huvudsakligen skall verkställas; och må Konungens befallningshavande, där så prövas erorderligt

för tillvaratagande av sakägarnas rätt, förordna särskild person att, på sätt nyss nämnts, biträda dem.

Om allmänt ombuds eller sålunda förordnat biträdes namn och hemvist skall så snart ske kan underrättelse meddelas vattenrättsdomaren, som har att i den för kallelser till parterna stadgade ordning bringa underrättelsen till parternas kännedom.

36 §.

I mål, som avses i 27 § 1 och 2 mom., skall ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål av vattenrättsdomaren överändas till lantbruksstyrelsen. Finner denna uppenbart, att fiskens upp- och nedgång eller eljest fiskeriintresse icke kan röna inverkan av det företag, varom fråga är, skall meddelande härom skyndsamt lämnas vattenrättsdomaren; i annat fall förordne styrelsen fiskeritjänsteman att inom den för erinringars framställande bestämda tid till vattenrättsdomaren avgiva yttrande, huruvida fiskerinäring av betydighet kan genom företaget lida väsentligt förfång, så ock vilka särskilda åtgärder utöver vad sökanden må hava föreslagit kunna erfordras till skydd för fisket. Då meddelande av lantbruksstyrelsen, som nyss nämnts, eller yttrande av fiskeritjänstemannen avgives, skola ansökningshandlingarna återställas till vattenrättsdomaren.

Kan yttrande, som ovan nämnts, icke avgivas utan att undersökning å platsen äger rum, ankomme på vattenrättsdomaren att efter inkommen anmälan därom uppdraga åt den av lantbruksstyrelsen förordnade eller ock annan av styrelsen föreslagen fiskeritjänsteman att åt vattendomstolen verkställa undersökning och avgiva utlåtande, som i 45 § sägs.

37 §.

Kan inverkan ske på kanal- eller slussanläggning, förelägge vattenrättsdomaren sökanden att inom tid, som i varje fall föreskrives, och vid äventyr, som nedan sägs, till vattenrättsdomaren ingiva bevis, att kungörelsen delgivits anläggningens ägare eller styrelsen för densamma på sätt, som för delgivande av stämning är stadgat. Lag samma vare beträffande känd förvaltning för annan allmän farled så ock syssloman för allmän flottled, där led, som nu nämnts, beröres av företaget.

Är fråga att genom tillärnad byggnad taga i anspråk av annan tillgodogjord vattenkraft, förelägges sökanden enahanda delgivnings-

skyldighet med ägaren av den anläggning, där kraften tillgodogöres. Varder denne vid delgivningsförsök å särskilda dagar ej anträffad i sitt hemvist, må kungörelsen med samma verkan delgivas föreståndaren för kraftanläggningen eller, där föreståndare ej finnes eller ej vid särskilda delgivningsförsök anträffas, fästas å lämplig plats vid anläggningen.

Där fråga är om ansökan, som i 17 § 11 avses, förelägge vattenrättsdomaren sökanden att inom tid, som vattenrättsdomaren bestämmer, och vid nedan stadgat äventyr ingiva bevis om kungörelsens delgivning med ägaren av det strömfall, från vilket kraftbelopp, varom fråga är, tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 8, 9 eller 10.

Försummar sökanden vad enligt denna § förelägges honom, skall ansökningen av vattenrättsdomaren förklaras förfallen; och varde bevis därom med de skäl, varå beslutet grundas, tecknat å ett exemplar av ansökningen. Tillkännagivande om beslutet skall lämnas parterna i den för kallelser till dem stadgade ordning.

38 §.

Om någon, vars rätt kan vara beroende av ansökningen eller därmed avsett företag, vill bestrida ansökningen eller göra invändning mot ifrågasatt företags omfattning eller mot tillärnad vattenbyggnads konstruktion eller mot eljest förelagen anordning, skola hans erinringar i berörda hänseenden, vid äventyr att vattendomstolen eljest icke är pliktig att fästa avseende vid deras innehåll, i två exemplar ingivas till vattenrättsdomaren inom viss av vattenrättsdomaren bestämd tid, minst trettio dagar, efter kungörelsens dag.

39 §.

Sedan den för avgivande av erinringar bestämda tiden tilländagått, låte vattenrättsdomaren, om erinringar inkommit, på sökandens bekostnad verkställa avskrift av desamma i det antal exemplar, som erfordras för erinringarnas tillhandahållande å det eller de i kungörelse enligt 32 § angivna ställe eller ställen, dit avskrifterna så fort ske kan översändas.

Av inkomna erinringsskrifter äge sökanden utbekomma ena exemplaret; och åligge honom, där han vill bemöta vad i dem anförts, att inom viss av vattenrättsdomaren förelagd tid, minst fjorton dagar, efter utgången av den tid, som bestämts för erinringars avgivande, ingiva påminnelser i det antal exemplar, som av vattenrättsdomaren bestämmes.

Vid påminnelser, som ingivas senare än nu nämnts, vare vattendomstolen ej pliktig att fästa avseende; och varde tillkännagivande härom lämnat i föreläggandet.

Inkomma påminnelser, skola de exemplar därav, som äro avsedda för det eller de i kungörelse enligt 32 § angivna ställen, ofördröjligen av vattenrättsdomaren dit översändas.

40 §.

Prövar vattenrättsdomaren tillfälle böra lämnas parterna att växla flera skrifter än ovan sagts, äge han förordna därom och i den förkallelser till parterna stadgade ordning meddela dem de för ändamålet nödiga föreskrifter.

41 §.

Innehåller ansökan i vattenmål tillika plan till elektrisk ledning för överföring av kraft såsom gottgörelse för förlorad vattenkraft, äge till befrämjande av ärendets fortgång vattenrättsdomaren i sammanhang med utredningen i vattenmålet eller ock i annan ordning införskaffa den utredning inom orten, som må erfordras för bedömande av ärendet rörande den elektriska anläggningen.

Vid avgörande vare sig av sistberörda ärende eller av vattenmålet gälle den i 24 § stadgade regel.

42 §.

Vittnesstämning till vattendomstolens sammanträden utfärdas av vattenrättsdomaren eller vattenrättssekreteraren eller ock av häradshövdingen i orten, där vittnet bor eller vistas, eller beträffande person, som bor eller vistas i stad, av den, som är satt till stämningars utfärdande i den stad, eller, där sådan ej finnes, av rådstuvurättens ordförande. Rörande stämning, som utfärdats av annan än vattenrättsdomaren eller vattenrättssekreteraren, skall den, som utfärdat stämningen, genast avsända underrättelse till vattenrättsdomaren.

43 §.

Vattenrättsdomaren eller vattendomstolen äge, där sådant finnes lämpligt, förordna, att till vinnande av upplysning, som i målet finnes

erforderlig, förhör med vittnen eller parter skall äga rum vid allmän underrätt. Sker det, översände vattenrättsdomaren till den underrätts ordförande uppgift å de omständigheter, varom förhöret skall äga rum, jämte de för förhörets ledande nödiga upplysningar angående målet eller ock i fall av behov de i detta ingivna handlingar. Om tiden och stället för förhörets hållande meddele allmänna underrättens ordförande i god tid besked till vattenrättsdomaren, som därom sist å åttonde dagen före förhöret underrättar parterna i den för kallelser till dem bestämda ordning.

I samband med förordnande om förhör med part äge vattendomstolen förelägga parten vite eller annat äventyr; dock skall, där sådant föreläggande i partens frånvaro gives, detta sist å åttonde dagen före förhöret delgivas parten på sätt om stämning är stadgat.

44 §.

Angår målet fråga, för vars bedömande tarvas särskilda fackkunskaper, som icke annorledes äro för vattendomstolen tillgängliga, må vattenrättsdomaren eller vattendomstolen till biträde åt domstolen tillkalla i sådant ämne sakkunnig person.

45 §.

1 mom. Erfordras för bedömande av målet särskild teknisk utredning eller vidlyftigare värdering, uppdrage vattenrättsdomaren, där sådant finnes lämpligt, åt biträde, som i 44 § sägs, eller ock åt annan sakkunnig person att efter förberedande undersökning avgiva utlåtande i målet. Tarvas utredning av mer än en person, vade uppdraget lämpat därefter.

Undersökning, som nu nämnts, skall hållas så snart ske kan. Om tiden för dess företagande skall meddelande lämnas vattenrättsdomaren, som i den för kallelser till parterna bestämda ordning underrättar dem därom. Sedan undersökningen bragts till slut, skall utlåtandet utan dröjsmål översändas till vattenrättsdomaren och av honom hållas för parterna tillgängligt å förut kungjorda ställe eller ställen. Förordas i något hänseende andra tekniska anordningar eller andra regler för hushålningen med vattnet än sökanden må hava föreslagit, skall utlåtandet hållas tillgängligt under minst fjorton dagar före vattendomstolens sammanträde.

2 mom. Vattenrättsdomaren må ock, där så finnes lämpligt, uppdraga åt vattenrättsingenjörerna eller en av dem att, med eller utan biträde av vattenrättsnämndemännen eller en av dem, verkställa undersökning å stället.

Om tiden för sådan undersökning skall vattenrättsdomaren meddela parterna underrättelse i den för kallelser till dem bestämda ordning. Protokoll över undersökningen skall föras av den vattenrättsdomaren därtill förordnat och sedermera tillställas vattenrättsdomaren. Där undersökning sker allenast såsom förberedelse för domstolens sammanträde till syn på stället, vare dock underrättelse och protokoll, som nu nämnts, ej av nöden.

3 mom. Där vid undersökning enligt denna § i mål rörande vattenreglering, som avses i 3 kap. 1 §, en eller flera strömfallsägare vilja förena sig med sökanden om företaget eller yrka, att till vinnande av ökad båtnad däråt gives större omfattning än sökanden äskat, göre det skriftligen; och varde handlingen vitsordad medelst undersökningsförrättarens påskrift samt översänd till vattenrättsdomaren.

46 §.

Mot sakkunnigt biträde, som i 44 § sägs, gälle de jäv, som efter ty förut stadgats gälla mot ledamot i vattendomstolen; dock må den omständigheten, att fiskeritjänstman i målet avgivit yttrande enligt 36 §, icke utgöra hinder för honom att vara sakkunnigt biträde i samma mål.

I fråga om tiden för framställande av jäv mot sakkunnigt biträde skall vad i 52 § finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

47 §.

Framgår av utlåtande, som i 45 § sägs, eller eljest, att företag eller åtgärd, varom i målet är fråga, angår fastighet, som icke blivit i kungörelse enligt 32 § på där omförmält sätt angiven, åligge vattenrättsdomaren att därom utfärda kungörelse med tillkännagivande vad ägare till sådan fastighet så ock nyttjanderätt-havare, där dennes rätt är i fråga, har att iakttaga för bevakande av sin rätt i målet ävensom att i fall, som i 33 § sägs, och på sätt, där finnes stadgat, meddela sakägare, som nu nämnts, underrättelse om kungörelsens utfärdande. Kungörelsen skall genom vattenrättsdomarens försorg sist å fjortonde dagen före vattendomstolens sammanträde införas i en eller flera av ortens tidningar så ock i allmänna tidningarna samt för uppläsande i

kyrkan avsändas till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där de i kungörelsen angivna fastigheter äro belägna. Ett exemplar av kungörelsen skall ofördröjligen sändas till det eller de i kungörelse enligt 32 § angivna ställe eller ställen.

Där så finnes lämpligare och hänsyn till okända rättsägares rätt ej utgör hinder däremot, förelägge vattenrättsdomaren sökanden ej mindre att i den för delgivande av stämning stadgade ordning sist å åttonde dagen före vattendomstolens sammanträde låta kalla saksägare, som ovan sägs, att inställa sig vid sammanträdet för sin rätts bevakande än även att sist vid nämnda sammanträde inkomma med bevis att delgivning skett inom föreskriven tid. I fråga om föreläggande, som nu sagts, skall i tillämpliga delar gälla vad i 37 § finnes stadgat.

48 §.

För att lämna vederbörande kommuner, trafikanter och andra tillfälle att yttra sig angående den inverkan företag eller åtgärd, varom i målet är fråga, kan medföra å allmän samfärdsel eller flottning eller eljest å allmänna intressen samt om vidtagande av åtgärder för tillgodo-seende av dylika intressen eller angående ärende, som i 41 § sägs, förordne vattenrättsdomaren, där sådant prövas lämpligt, att särskilda sammanträden skola hållas i sammanhang med undersökning, som i 45 § sägs, eller ock i annan ordning.

För anordnandet av sådana sammanträden äge vattenrättsdomaren, där det finnes lämpligt, påkalla Konungens befallningshavandes biträde.

49 §.

Vattendomstolen äge, där så finnes nödigt för målets avgörande, från förvaltande myndighet begära utlåtande i fråga, som faller inom myndighetens verksamhetsområde.

Är fråga om byggnad i eller vid allmän farled, skall vattendomstolen eller vattenrättsdomaren, förrän målet avgöres, från lotsstyrelsen inhämta yttrande, huruvida från dess sida något finnes att erinra i avseende å företaget.

50 §.

För målets prövning sammanträder vattendomstolen till syn på stället eller, där målet kan prövas utan syn, å annan plats, som är för parterna välbelägen.

Tiden och stället för vattendomstolens sammanträde bestämmes av vattenrättsdomaren och skall sist å fjortonde dagen före sammanträdet tillkännagivas parterna i den för kallelser till dem bestämda ordning.

Har sökanden begärt syn på stället, må målets avdömande ej ske utan syn. Åskas i mål om byggnad för vattnets tillgodogörande syn av någon, som förmenar sig lida skada av sådan byggnad, vare lag samma, såframt ej syn finnes uppenbarligen icke vara erforderlig för tillgodoseende av parternas rätt.

51 §.

Vattenrättsingenjörerna och de vattenrättsnämndemän, vilka böra tjänstgöra vid domstolens sammanträde, skola av vattenrättsdomaren särskilt kallas.

52 §.

Menar part, att ledamot i vattendomstolen är jävig, framställe invändningen vid första domstolssammanträde, då den, som jävet angår, har säte i domstolen, eller, där parten då var av laga förfall hindrad att inställa sig eller den omständighet, varå jävet grundas, då ej var för handen eller parten kunnig, vid nästa sammanträde efter det förfallet upphörde eller han om jävet erhöll kännedom. Hålles vattendomstolens sammanträde, som nu nämnts, vid syn på stället, skall jävet framställas före synegångens början. Försummas vad sålunda stadgats, vare partis rätt att framställa invändningen försutten.

Jäv mot ledamot i vattendomstol må ock i högre rätt göras, där den part, som vill frågan väcka, av annan orsak än förfallolös utevaro ej förrän i den högre rätten haft tillfälle att framställa jävet. Beträffande rätt till talan mot vattendomstols beslut rörande jäv mot ledamot i domstolen gälle vad i rättegångsbalken finnes stadgat angående beslut om jäv mot häradshövding.

Beslut, varigenom jäv sinvändning mot vattenrättsnämndeman varder gillad, skall ej medföra någon verkan till rubbning eller upphävande av åtgärd eller beslut, som tillkommit innan invändningen gjordes, där övriga ledamöter varit om åtgärden eller beslutet ense.

53 §.

Yrkanden beträffande ersättning till följd av det företag eller den åtgärd, varom fråga är, så ock påståenden i anledning av utlåtande,

som i 45 § sägs, skola göras medelst skriftlig inlaga i två exemplar före vattendomstolens första sammanträde i målet eller ock framställas å nämnda sammanträde och, där syn hålles, före synegångens början eller i den ordning, som domstolen bestämmer. Vid yrkanden och påståenden, som framställas senare än nu nämnts, vare vattendomstolen icke pliktig att fästa avseende, utan så är att de föranledas av iakttagelser under synegången eller av eljest under domstolens sammanträden förekomna omständigheter.

Av inlaga, som nu nämnts, äge sökanden utbekomma ena exemplaret.

54 §.

Twistas om fastighet, som i målet avsett företag eller åtgärd angår, vare den av de tvistande, som med äganderättsanspråk innehar fastigheten, berättigad att med laga verkan tala och svara för densamma, till dess den lagligen vinnes från honom.

Ny ägare må ej rubba överenskommelse, som förre ägaren i målet ingått, eller annan i målet vidtagen, för denne bindande åtgärd. Har i förut angiven ordning underrättelse om målet blivit förre ägaren tillsänd eller denne kallats till inställelse eller eljest kommit tillstådes i målet, vare underrättelse till nye ägaren eller kallelse å honom ej erforderlig.

55 §.

Parts utevaro från vattendomstolens sammanträde utgöre ej hinder för målets handläggning och avdömande.

56 §.

Vill sökanden före vattendomstolens sammanträde återkalla ansökningsen, göre det skriftligen hos vattenrättsdomaren, och avskrive denne målet från vidare behandling. Efter det målet företagits till handläggning vid sammanträde med vattendomstolen, må återkallelse av sökandens talan ske allenast hos domstolen.

Är fråga om utförande av vattenreglering, som avses i 3 kap. 1 §, må, där sökandena äro två eller flera, en av dem ej utan de andras medgivande återkalla sin talan.

Har återkallelse av talan skett, skall genom vattenrättsdomarens försorg meddelande därom lämnas parterna i den för kallelser till dem bestämda ordning.

57 §.

Där ej särskilda omständigheter nödvändig göra uppskov med förhandlingarna, skall, innan vattendomstolen efter syn eller annan förhandling åtskiljes, utslag i målet avkunnas eller ock besked lämnas om tid och plats för dess meddelande. Ej må utan synnerliga skäl, som i protokollet angivas, tiden sättas senare än två månader efter det beskedet lämnas.

Finnes uppskov med förhandlingarna av nöden, skall besked om tiden och stället för nytt sammanträde meddelas, innan domstolen åtskiljes, eller ock sedermera tillkännagivas i den ordning, som för kallelser till parterna blivit bestämd.

I sammanhang med beslut om uppskov äge vattendomstolen, där det för målets behöriga utredning prövas erforderligt, förordna om ny skriftväxling mellan parterna och meddela de därför nödiga föreskrifter så ock giva föreläggande angående viss parts hörande.

58 §.

Å tid och plats, som för utslaget meddelande enligt 58 § blivit särskilt bestämd, skall utslaget vara för parterna tillgängligt.

Då utslag sålunda gives, erfordras ej att vattendomstolen är samlad.

59 §.

Av vattendomstolens utslag skall avskrift ofördröjligen och sist å åttonde dagen, sedan det avkunnats eller eljest meddelats, av vattensrättsdomaren sändas till det eller de i kungörelse enligt 32 § angivna ställen.

60 §.

Finner vattendomstolen anledning antaga, att företag eller åtgärd, som i målet avses, har vidsträcktare verkningar än i ansökningsen uppgivits, skall tillfälle lämnas tillstådesvarande parter att yttra sig däröver. Finnes antagandet grundat, ålägga domstolen, ändå att särskilt yrkande ej framställles, sökanden att gälda den ökade ersättning, som därav må föranledas.

Där på yrkande av någon part uppskattningen av honom tillkommande ersättning finnes böra sättas högre än sökanden föreslagit, må domstolen jämväl beträffande andra parter vidtaga sådan jämkning i

ersättningsbelopp, som må erfordras för vinnande av likformighet i uppskattningen.

Ej må i något fall ersättning sättas lägre än sökanden i ansökningsföreslaget.

Har särskild uppgörelse träffats, må ersättning ej på grund av föreskrifterna i denna § bestämmas annorlunda än sålunda blivit avtalat.

61 §.

Där mål finnes behörigen kunna utredas utan skriftväxling mellan parterna, äge vattenrättsdomaren i kungörelse genast utsätta viss tid, minst tre veckor efter kungörelsens utfärdande, och viss ort för målets handläggning inför vattendomstolen; och skall beträffande sådant mål i tillämpliga delar gälla vad i 32 § andra stycket, 33—37 och 41—58 §§ samt 60 § föreskrivits.

62 §.

1 mom. Där genom vattendomstols utslag lämnas medgivande att bygga i vatten, skall utslaget innehålla noggranna bestämmelser om byggnadens läge och konstruktion, om den ersättning, som skall till följd av företaget utgå, i den mån ej bestämmelser därom skola träffas i den för expropriation stadgade ordning, samt om de villkor i övrigt, som må vara behövlige för tillgodoseende av allmän och enskild rätt, så ock, i den mån det provas erforderligt, innefatta bestämmelse om vattenmärke eller andra föreskrifter om hushållningen med och framläppandet av vattnet såväl efter byggnadens fullbordan som under byggnadstiden.

2 mom. Är fråga om byggnad för vattnets tillgodogörande, skall utslaget angiva, med vilken fastighet rätten till tillgodogörandet skall för framtiden vara förenad. Denna fastighet (*strömfallsfastigheten*) bör, där så lämpligen kan ske, omfatta allenast den sökanden tillhöriga mark, som upptages av byggnaden och därmed förenade anläggningar, jämte den del av vattenområdet, som sökanden äger. Vattenrättsdomaren bör förty, när omständigheterna därtill föranleda, tillse att, såvitt möjligt, en till strömfallsfastighet lämpad fastighet varder under målets handläggning bildad.

Utslaget skall jämväl angiva, i vad mån tillgodogörandet medgivits på grund av äganderätt eller av annan grund, samt, där med byggnaden avses tillgodogörande allenast av en del av det framrinnande vattnet,

huruvida utslaget vilar på antagande att jämväl vattnet i övrigt i strömfallet eller den del därav, vars fallhöjd tages i anspråk, tillhör fastighet, för vilken sökanden såsom ägare fört talan i målet.

I utslag, varigenom medgivande lämnas till byggnad för utnyttjande av vattenkraft, varde vidare angivet, huruvida byggnaden är av beskaffenhet, att de i 4 kap. meddelade bestämmelserna om skyldighet för byggnadens ägare att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd ävensom angående nyprövning och lösningsrätt för kronan därå äga tillämpning.

3 mom. Vad i 1 mom. stadgats skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande vattendomstols utslag i andra ansökningsmål. Utslag, varigenom lämnas medgivande till utförande av vattenreglering, som avses i 3 kap. 1 §, skall innehålla uppgift å det belopp, vartill kostnaden för regleringens utförande blivit av vattendomstolen beräknad, samt föreskrift om den anpart i kostnaden för företaget, som belöper å varje till regleringssamfälligheten hörande strömfall; och varde i utslaget jämväl angivet, om regleringsföretaget är av beskaffenhet, att stadgandena i 4 kap. om nyprövning och om avgifter därå äga tillämpning.

63 §.

I sammanhang med beslut, varigenom ifrågasatt byggande i vatten eller utförande av vattenreglering medgives, bestämme vattendomstolen viss tid, i regel ej överstigande tio år, inom vilken företaget skall vara fullbordat.

64 §.

Meddelas av vattendomstolen bestämmelse om vattenmärke, som ej finnes utsatt, föreskrive ock domstolen, när och av vem vattenmärket skall på sökandens bekostnad utsättas. Vattenmärke skall på ett för dess orubbade bestånd betryggande sätt anbringas å ett för envar lätt skönjbart ställe invid det vatten, varom fråga är, samt i noggrant bestämt höjdförhållande till en eller flera i berg, jordfast sten eller annat fast föremål inhuggna fixpunkter.

65 §.

Ändå att sökandens talan bifalles, varde honom ålagt att gottgöra motpart sådana kostnader å målet, som provas hava varit nödiga för tillvaratagande av hans rätt.

Har svarandepart framställt invändning eller påstående i målet, ändå att han insett eller skäligen bort inse, att fog därför saknas, och vållas därav uppskov i målet eller eljest ökade kostnader, gottgöre han sökanden de utgifter, som därigenom åsamkats denne.

66 §.

I mål rörande byggande i vatten eller utförande av vattenreglering må vattendomstolen, när synnerliga skäl därtill provas föreligga, meddela slutligt utslag rörande viss del av företaget, innan målet i övrigt avgöres.

67 §.

Vattendomstolen äge, när skäl därtill äro, förordna, att dess beslut må verkställas utan hinder därav, att det icke äger laga kraft; dock allenast såframt sökanden, innan medgivet arbete påbörjas eller, där fråga är om ändrade hushållsbestämmelser, dessa tillämpas, hos Konungens befallningshavande ställer pant eller borgen för den ersättning i penningar, som högre rätt kan ålägga honom att utgiva utöver vad vattendomstolen i sådant avseende bestämt, så ock för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om vattendomstolens beslut eljest ändras.

Är sådant förordnande meddelat, och fullföljes mot beslutet talan i högre rätt, äge denna, när skäl därtill förekomma, att, innan ändrings sökandet slutligen provas, förordna, att verkställighet icke må äga rum.

68 §.

Anmälan om ersättningsanspråk, varom i 2 kap. 24 § förmäles, skall göras skriftligen och i två exemplar ingivas till vattenrättsdomaren. Ena exemplaret varde genom vattenrättsdomarens försorg i rekommenderat brev tillsänt ägaren av den vattenbyggnad, varom fråga är.

Efter utgången av den tid, inom vilken ersättningsanspråk, som nu sagts, må anmälas, skall vattendomstolen för prövning av anspråk, som inom behörig tid anmälts, sammanträda till syn på stallet. Äro flera anspråk anmällda, varde de såvitt möjligt prövade i ett sammanhang. Om tiden och stället för vattendomstolens sammanträde skall sist å fjortonde dagen förut till parterna avsändas underrättelse i rekommenderat brev så ock kungörelse införas i en eller flera av ortens tidningar.

Angående skyldighet för byggnadens ägare att ersätta motpart kostnad, som föranledes av prövning enligt denna §, gälle vad i 65 §

är om sökande stadgat. Finnes den, som anmält ersättningsanspråk, hava saknat skälig anledning därtill, varde honom ålagt att gottgöra byggnadens ägare de utgifter, som denne till följd därav fått vidkännas.

69 §.

För ingivande av erinringar eller påminnelser eller skrifter i anledning av förordnande om ytterligare eller ny skriftväxling eller ock bevis om delgivning äge vattenrättsdomaren bevilja anstånd på viss tid, när skäl därtill äro.

Varder före utgången av tid, inom vilken det åligger part att något fullgöra, laga förfall visat, utsätte vattenrättsdomaren ny tid.

70 §.

Beträffande fråga, vari det enligt förestående stadganden tillkommer vattenrättsdomaren att besluta, bör han, där frågans beskaffenhet det påkallar, rådgöra med vattenrättsingenjörerna.

Av vattenrättsdomarens beslut är vattendomstolen ej förhindrad att annorlunda förordna.

71 §.

Där enligt stadgande i denna lag handling skall ingivas till vattendomstol eller vattenrättsdomaren, må den i stället på vederbörande parts eget ansvar i betalt brev insändas med posten.

72 §.

Vattenrättssekreteraren åligger att över alla vid vattendomstolen anhängiggjorda ansökningsmål föra förteckning, utvisande tiden, då varje mål inkommit, därmed vidtaga åtgärder samt tiden för målets avgörande.

73 §.

Vattenrättsdomaren före med biträde av vattenrättssekreteraren protokoll vid vattendomstolens sammanträden och underskrive detsamma å domstolens vägnar. I målet ingiven handling må ej i protokollet intagas, utan där allenast anmärkas.

För varje ansökningsmål skall av vattenrättssekreteraren upprättas en akt, omfattande ett exemplar av samtliga de handlingar, som i målet

ingivits, så ock avskrift av de utav vattenrättsdomaren i målet utfärdade kungörelser och meddelade beslut ävensom av vattendomstolens protokoll och utslag i målet jämte förteckning å de kartor, ritningar och andra handlingar, som akten omfattar.

Vid akten skall jämväl fogas en av vattenrättsdomaren underskriven förteckning över de underrättelser, vilka på grund av bestämmelserna i 33 och 47 §§ blivit av honom å posten avlämnade; och skall förteckningen angiva den dag, då avlämnandet skett. Där ej av eljest föreliggande omständigheter annat förhållande framgår, utgöre förteckning, som nu nämnts, bevis att den uppgivna dagen underrättelser avsänts under de i förteckningen upptagna adresser.

Beträffande skyldighet att till Svea hovrätt insända ett exemplar av akten i målet skall vad rörande insändande till hovrätt av underrättsdombok är stadgat äga motsvarande tillämpning.

74 §.

Expedition i ansökningsmål skall mot postförskott sändas till part, som är skyldig att lösa densamma, eller, om flera parter äro gemensamt lösenskyldiga, till den av dem, som de i sådant avseende må hava uppgivit. Varder postförskott ej utlöst, må postavgiften uttagas i den för expeditionslösen stadgade ordning.

Vad sålunda stadgats om expedition gälle ock om andra handlingar, vilka part är berättigad att utfå från vattendomstol.

Har part av sagt sig rätten att på sådant sätt få handling sig tillsänd eller begärt, att handling skall på sätt nu är nämnt tillställas i stället för honom själv hans rättegångsombud eller annan, vare det gällande.

Om förfarandet vid vattendomstol i stämningsmål.

75 §.

Vill någon mot annan föra talan, som i 17 § 12—27 avses, ingive till vattenrättsdomaren skriftlig inlaga, innehållande uppgift å svarandens namn och hemvist så ock å kärandens påståenden jämte skälen därtill; bifoge ock de handlingar käranden vill åberopa till stöd för sin talan.

Inlaga, som nu sagts, skall jämte därtill hörande handlingar ingivas i två exemplar; dock äge i fråga om kartor och ritningar samt handlingar av vidlyftigare beskaffenhet vattenrättsdomaren medgiva befrielse från denna skyldighet.

Beträffande mål rörande häktad gälle vad i 84 § finnes stadgat.

76 §.

Har inlaga, som i 75 § sägs, med tillhörande handlingar ej ingivits i nödigt antal exemplar, eller finner vattenrättsdomaren den i inlagan väckta talan vara av beskaffenhet, att den uppenbarligen icke kan av vattendomstolen upptagas, skall vad i 29 och 31 §§ stadgats beträffande ansökningsmål äga motsvarande tillämpning.

77 §.

Möter ej mot talans upptagande hinder, som i 76 § avses, teckne vattenrättsdomaren å stämningssinlagan föreläggande för svaranden vid äventyr, som i 82 § förmäles, att inom viss tid efter det stämningsshandlingarna delgivits honom, till vattenrättsdomaren ingiva skriftligt svaromål å stämningsspåståendena med bifogande av de handlingar han vill åberopa till stöd för svaromålet så ock att inställa sig inför vattendomstolen å tid och ort, som sedermera varder bestämd och i den ordning 80 § föreskriver offentliggjord. Har käranden erhållit befrielse från ingivandet av vissa handlingar i två exemplar, skall i föreläggandet tillkännagivas, att dessa handlingar hållas tillgängliga å vattenrättsdomarens tjänsterum.

Vad i 75 § andra stycket stadgas gälle ock med avseende å svaromål med tillhörande handlingar.

78 §.

Sedan resolution åtecknats stämningssinlagan, skall ena exemplaret därav ävensom av övriga i två exemplar ingivna handlingar utlämnas till käranden. Vattenrättsdomaren förelägge därvid käranden att inom tid, som av vattenrättsdomaren bestämmes, och vid äventyr, som nedan sägs, delgiva svaranden de sålunda bekomna handlingarna på sätt, som för delgivande av stämning är stadgat. Har den för svaromåls avgivande bestämda tiden, räknat från utgången av tiden för delgivningens verkställande, gått till ända och har icke till vattenrättsdomaren inkommit bevis, att delgivning skett inom föreskriven tid, ej heller svaromål avgivits, varde kärandens i målet väckta talan av vattenrättsdomaren förklarad förfallen.

Där ansökuingen efter ty nu sagts av vattenrättsdomaren förklaras förfallen, skall bevis därom med de skäl, varå beslutet grundas, tecknas å ett exemplar av stämningssinlagan.

79 §.

Av svaromål med tillhörande handlingar äge käranden utbekomma ena exemplaret. Till bemötande av svaromålet må käranden inom tid, som av vattenrättsdomaren förelägges, ingiva påminnelser i två exemplar; och äge vattenrättsdomaren, där så finnes nödigt, föreskriva, i vilket avseende käranden därvid skall yttra sig eller förebringa utredning vid äventyr, som i 82 § förmäles.

Finner vattenrättsdomaren tillfälle böra lämnas svaranden att före målets behandling vid vattendomstolen yttra sig över avgivna påminnelser, förelägge vattenrättsdomaren käranden vid äventyr, som nyss sagts, att inom viss tid inkomma med bevis, att han delgivit svaranden ena exemplaret av påminnelserna.

Prövas ytterligare skriftväxling mellan parterna nödig, äge vattenrättsdomaren förordna därom och meddela de för ändamålet erforderliga föreskrifter.

80 §.

Efter skriftväxlingstidens utgång bestämme vattenrättsdomaren, när och var vattendomstolen skall sammanträda för målets handläggning; och skall tillkännagivande om tiden och stället för sammanträdet sist å fjortonde dagen förut ej mindre anslås i vattenrättsdomarens tjänsterum än även tillsändas parterna i rekommenderat brev.

81 §.

Vad i 42—46 §§, 49 § första stycket, 50 § första stycket, 51, 52, 55 §§, 56 § första stycket, 57, 58, 64, 67, 69—72 §§, 73 § första, andra och fjärde styckena samt 74 § stadgas beträffande ansökningsmål skall, där annat ej framgår av vad nedan i denna § sägs, äga motsvarande tillämpning i fråga om stämningsmål.

Utlåtande, som i 45 § sägs, skall hållas för parterna tillgängligt å vattenrättsdomarens tjänsterum.

I de fall, då, enligt vad för ansökningsmål finnes föreskrivet, parterna skola erhålla besked i den för kallelser till dem i 32 § bestämda ordning, skall i stämningsmål med avseende å sättet för meddelande av sådant besked i stället lända till efterrättelse föreskriften i 80 §.

I avseende å stämningsmål, däri talan om ansvar föres, skall vad i 55 § finnes stadgat beträffande ansökningsmål icke äga tillämpning,

så vitt angår svarande, vilken ej under skriftväxlingen erkänt den förseelse, som lägges honom till last. Förordnande, som i 67 § sägs, må ej meddelas angående verkställighet av straff eller annan påföljd av brottslig gärning.

82 §.

Underlåter svaranden att inom förelagd tid avgiva svaromål, eller brister eljest part i fullgörande av honom meddelat föreläggande, och vållas därigenom uppskov i målet, vare den försumlige, ändå att hans talan bifalles, pliktig att gottgöra motparten de utgifter, som därigenom åsänkats denne.

83 §.

Där någon, mot vilken talan föres i stämningsmål, till bemötande därav hos vattenrättsdomaren gör ansökan, som i 17 § 2, 3 eller 4 avses, varde målet i dess helhet handlagt i den för ansökningsmål stadgade ordning.

Har i stämningsmål vattendomstolen eller har allmän domstol eller överexekutor förordnat om borttagande eller ändrande av byggnad eller annan anläggning i vatten, och göres därefter ansökan, som nyss nämnts, äge vattenrättsdomaren, om skäl därtill äro och sökanden ställer pant eller borgen för kostnad och skada, förordna, att utslagt ej må verkställas, innan ansökningsmålet blivit slutligen avgjort eller ock vattendomstolen annorlunda förordnar.

84 §.

Vad i 75—83 §§ föreskrives om förfarandet i stämningsmål skall ej äga tillämpning å brottmål rörande häktad, utan skall i fråga om sådant mål lända till efterrättelse vad härom finnes stadgat för häradsrätt.

**Om bidrag till kostnaden för vattendomstolarnas organisation
och verksamhet.**

85 §.

Lämnas jämlikt denna lag medgivande till byggande i vatten för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft eller till vattenreglering, eller

meddelas i syfte att vinna ökad möjlighet att utnyttja vattenkraft ändrade bestämmelser rörande hushållningen med vattnet, åligge sökanden att, innan medgivet arbete må påbörjas, eller, där fråga är om ändrade hushållningsbestämmelser, dessa må tillämpas, erlagga viss avgift såsom bidrag till kostnaden för vattendomstolarnas organisation och verksamhet.

Avgift, som nu nämnts, skall beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft bestämmas i förhållande till den förut icke tillgodogjorda vattenkraft, som beräknas kunna vid lågvatten uttagas vid byggnaden, dock med avdrag för den vattenkraft, för vilken i samband med regleringsföretag avgift förut erlagts. Där med vattenreglering eller med ändrade hushållningsbestämmelser åsyftas ökning i uttagbar vattenkraft, skall avgiften bestämmas i förhållande till ökningen i den vattenkraft, som vid lågvatten kan uttagas i sökandens eller, då fråga är om vattenreglering enligt 3 kap. 1 §, samtliga till regleringssamfälligheten hörande strömfall. Avses att möjliggöra utnyttjande av förut uttagbar vattenkraft på fördelaktigare sätt, varde avgiften bestämd i förhållande till den ökning i vattenkraftens värde, som genom företaget eller genom de ändrade hushållningsbestämmelserna beredes. Där till grund för avgiften skall läggas storleken av viss vattenkraft, skall den utgå med en krona för varje hästkraft till och med 5,000, femtio öre för varje hästkraft över 5,000 till och med 10,000 samt tjugufem öre för varje hästkraft utöver 10,000, men må ej, utom då fråga är om vattenreglering, överstiga tjugutusen kronor. Skall avgiften beräknas efter ökningen i värde å vattenkraft, varde den erlagd med en för tusen av värdeökningen.

Avgift, som efter ovan nämnd beräkning skulle uppgå till mindre belopp än tio kronor, skall icke erläggas.

86 §.

Storleken av avgift, varom i 85 § förmäles, skall enligt där meddelade grunder bestämmas av vattendomstolen.

Huru avgifter, som nu nämnts, skola indrivas och för det därmed avsedda ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

87 §.

Sökande i ansökningsmål vare pliktig att förskjuta:

kostnaden för sådana kungörelser och underrättelser i målet, vilka det åligger vattenrättsdomaren att offentliggöra eller avsända, så ock för

handlingarnas tillhandahållande, såsom i 32 § sägs, där särskild utgift härför ifrågakommer;

ersättning för sådana utgifter för vattendomstolens sammanträde, varom i 11 § andra stycket förmäles;

gottgörelse åt sakkunnig person, som jämlikt 44 § tillkallas i målet såsom sakkunnigt biträde åt domstolen;

ersättning för undersökning enligt 45 §;

gottgörelse åt person, som jämlikt 35 § särskilt förordnats att biträda sakägarna i målet; samt

gottgörelse åt vattendomstolens ledamöter och sekreterare för inställelse vid domstolens sammanträde, där detta hålles vid syn å stället, dock ej ersättning för längre resa än från järnvägs- eller ångbåtsstation, som ligger närmast sammanträdesplatsen.

Huruvida kostnad, som sökanden sålunda förpliktas att gälda, skall helt eller delvis gottgöras honom av annan part, varde avgjort enligt de rörande rättegångskostnader i vattenmål gällande regler.

Vad nu sagts beträffande sökande i ansökningsmål äge motsvarande tillämpning i avseende å kärke i stämningssmål.

Om fullföljd av talan mot vattendomstols och vattenrättsdomares beslut.

88 §.

I fråga om fullföljd av talan mot vattendomstols beslut skola, såvitt ej här nedan eller eljest i lag eller författning särskilda stadganden därom meddelas, i tillämpliga delar lända till efterrättelse rättegångsbalkens föreskrifter beträffande fullföljd av talan mot allmän underrätts beslut, med iakttagande därav att talan mot vattendomstols beslut skall fullföljas hos vattenöverdomstolen och att vad i 25 kap. 8 § och 26 kap. 1 § rättegångsbalken sägs om häradsbövding skall i vattenmål gälla om vattenrättsdomaren.

89 §.

Talan mot vattendomstols slutliga utslag i mål, som ej är av brottmåls natur, skall fullföljas efter vad.

Har vattendomstol förklarar sig obehörig eller i stämningssmål förklarar stämningen ogill, skall över det utslag klagan föras genom

besvär, ändå att målet är sådant, att talan mot slutligt utslag däri eljest skolat efter vad fullföljas.

90 §.

Vad mot vattendomstols utslag skall anmälas sist å fjortonde dagen eller, där anläggning, företag eller åtgärd, varom fråga är, berör fastighet inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmark, sist å tjuguförsta dagen från den dag, då utslaget gavs. Hos vattenrättssekreteraren må ock vädjas; pröve dock vattenrättsdomaren, huruvida sålunda gjord vadeanmälan rätteligen skett. Vadepenning tillfaller vattenrättsdomaren.

Meddelar jämlikt 66 § vattendomstol skilda utslag rörande olika delar av det företag, varom fråga är, och har part erlagt vadepenning rörande ett utslag, tarvas ej ny vadepenning, där han vill fullfölja talan jämväl mot beslut, som senare meddelas.

91 §.

Part, som vädjat mot vattendomstols utslag, skall i vattenöverdomstolen sig inställa före klockan tolv å trettionde dagen eller, där anläggning, företag eller åtgärd, varom fråga är, berör fastighet inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmark, före klockan tolv å fyrtiofemte dagen från den dag, då utslaget gavs.

92 §.

Där i ansökningsmål, vari kungörelse enligt 32 § utfärdats, talan mot vattendomstols utslag efter vad fullföljes av sökanden, skola de av honom vid vattenöverdomstolen föredragna inlagor och andra handlingar, därav enligt 26 kap. 13 § rättegångsbalken avskrifter skola bifogas, hållas parterna tillhanda å det eller de i kungörelsen angivna ställe eller ställen. För sådant ändamål skall avskrift av handlingarna så fort ske kan dit översändas, och varde på sökandens bekostnad tillkännagivande därom, att sådan avskrift finnes att tillgå därstädes, införd i den eller de i samma kungörelse angivna ortstidningar. Har sökanden ej ingivit avskrifter till det antal, som erfordras för handlingarnas tillhandahållande på sätt nu nämnts, skall på sökandens bekostnad verkställas utskrift av handlingarna i det ytterligare antal exemplar, som för ändamålet är behöfligt.

93 §.

Besvär över vattendomstols utslag eller beslut skola till vattenöverdomstolen ingivas före klockan tolv å trettionde dagen eller, där

anläggning, företag eller åtgärd, varom fråga är, berör fastighet inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmark, före klockan tolv å fyrtiofemte dagen från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades.

Avse besvär beslut, som, där det meddelats av allmän domstol, må utan inskränkning till viss tid överklagas, vare då ej heller klagan över vattendomstolens beslut till viss tid begränsad.

Vad i 27 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken finnes stadgat skall äga tillämpning jämväl å part, som hålles häktad i vattenmål.

94 §.

Skall över besvär vederpart höras, skola i de fall, som avses i 27 kap. 6, 10 och 17 §§ rättegångsbalken, i stället för de i 1 § i samma kap. stadgade tider komma till tillämpning de tider, som finnas angivna i 93 §.

95 §.

Skola, där mot beslut i ansökningsmål, vari kungörelse enligt 32 § utfärdats, besvär anförts av sökanden, motparterna höras däröver, varde genom klagandens försorg besvärshandlingarna delgivna i stället för motparterna den eller de personer, hos vilka enligt nämnda kungörelse de till vattenrättsdomaren i målet ingivna handlingarna hållas tillgängliga, samt tillkännagivande därom, att besvärshandlingarna finnas att tillgå därstädes, före utgången av den för ingivande av delgivningsbevis bestämda tid infört i den eller de uti samma kungörelse angivna ortstidningar; och åligge det klaganden, vid den för underlåtenhet att inkomma med delgivningsbevis stadgade påföljd, att inom nämnda tid jämväl styrka, att sådant tillkännagivande ägt rum.

I fall, som i denna § avses, varde den tid, inom vilken förklaring skall avgivas, räknad från den sista dag, då handlingarna delgivits någon av nyssnämnda personer eller tillkännagivande, som nyss sagts, blivit i tidning infört.

96 §.

Har part rätteligen vädjat mot vattendomstols utslag, åligge vattenrättsdomaren att före utgången av den tid, inom vilken talan skall fullföljas, till vattenöverdomstolen insända akten i målet. Har i vattendomstols slutliga utslag eller beslut ändring sökts genom besvär, skall akten i målet införas från vattenrättsdomaren. Lag samma vare, där besvären avse ett av vattendomstolen under rättegången meddelat beslut samt

besvärerna prövas vara av beskaffenhet att icke kunna avgöras utan att andra till akten i målet hörande handlingar än vattendomstolens protokoll äro för vattenöverdomstolen tillgängliga.

Vad i rättegångsbalken stadgas om skyldighet för part att vid fullföljd av talan mot underrätts utslag eller beslut ingiva underrättens protokoll i målet, skall, utom såvitt angår överklagade utslaget eller beslutet, icke äga tillämpning, då talan fullföljes mot vattendomstols utslag eller beslut, utan så är att talan genom besvär fullföljes mot ett av vattendomstolen under rättegången meddelat beslut.

97 §.

Angår målet fråga, för vars bedömande fordras särskilda sakkunskaper, må vattenöverdomstolen till biträde åt sig tillkalla i sådant ämne sakkunnig person.

Tillkallad sakkunnig bör, sedan tillfälle lämnats honom att taga del av handlingarna i målet, öfvervara målets föredragning i vattenöverdomstolen och där deltaga i överläggning rörande detsamma. Han skall, efter det målet föredragits, men innan detsamma företages till avgörande, till vattenöverdomstolen avgiva skriftligt yttrande rörande de delar av målet, i vilka hans sakkunskap av vattenöverdomstolen tagits i anspråk.

Kan yttrande, som nyss nämnts, icke avgivas utan att undersökning å platsen äger rum, aukomme på vattenöverdomstolen att uppdraga åt det sakkunniga biträdet eller ock annan i ämnet sakkunnig person att företaga dylik undersökning och däröver avgiva utlåtande.

Huru ersättning åt sakkunnig, varom i denna § förmäles, må bestämmas, därom förordnar Konungen.

98 §.

Har talan i vattenmål av vattenrättsdomaren avvisats eller förklarats hava förfallit eller har vattenrättsdomaren förklarat vadeanmälan ej kunna upptagas, må klagan däröver föras hos vattenöverdomstolen i enahanda ordning, som ovan finnes stadgad med avseende å besvär mot vattendomstolens utslag eller beslut. Lag samma vare beträffande vattenrättsdomares beslut om inskrivning i vattenbok, som i 12 kap. sägs, angående besiktning, varom i 13 kap. förmäles, samt i fråga, som i 14 kap. 7 § avses.

Öfver annat av vattenrättsdomare meddelat beslut än nu nämnts må klagan ej föras annorlunda än i sammanhang med klagan öfver slutligt besked.

Om fullföljd av talan mot vattenöverdomstolens beslut.**99 §.**

I fråga om fullföljd av talan mot vattenöverdomstolens beslut skall i allt, varom ej nedan i 100—102 §§ eller eljest i lag eller författning är särskilt stadgat, lända till efier rättelse vad rörande fullföljd av talan mot hovrätts beslut finnes föreskrivet, där det tillämpligt är.

100 §.

Har i mål rörande byggnad i vatten eller utförande av vattenreglering vattenöverdomstolen meddelat skilda utslag rörande olika delar av företaget, och har part erlagt fullföljdsavgift rörande ett utslag, då må sådan nedsättning av parten åberopas jämväl för fullföljd av talan mot senare utslag i målet; dock åligger parten att härom göra anmälan hos Konungens befallningshavande ävensom att, då han hos vattenöverdomstolen anmäler missnöje mot dess utslag, därvid tillika ingiva Konungens befallningshavandes bevis såväl angående nämnda anmälan som ock därom att den nedsatta fullföljdsavgiften icke återbekommits.

101 §.

Föreskriften i rättegångsbalken om skyldighet för part att vid fullföljd av talan mot hovrätts utslag eller beslut ingiva underrättens protokoll i målet skall icke äga tillämpning, då talan fullföljes mot vattenöverdomstols utslag eller beslut, utan så är att talan fullföljes mot vattenöverdomstolens beslut i fråga, som genom besvär över ett av vattenöverdomstolen under rättegången meddelat beslut dragits under vattenöverdomstolens prövning.

102 §.

Vad i 92 och 95 §§ är stadgat angående mål, som vid vattenöverdomstol anhängiggjorts medelst ansökning och däri talan till vattenöverdomstolen fullföljts av sökanden, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om mål, som sökanden dragit under Konungens prövning.

12 KAP.

Om vattenbok och inskrivning däri.

1 §.

För varje vattendomstols område skall föras bok för inskrivning av faktiska och rättsliga förhållanden rörande anläggningar för tillgodogörande av rinnande vatten såsom drivkraft eller annorledes så ock rörande dammblyggnader, ändå att de ej avse vattnets tillgodogörande; dock att vad nu stadgats ej äger tillämpning å anläggningar för allmän farled eller allmän flottled. Denna bok kallas vattenbok.

I vattenboken böra ock anmärkas hydrografiska och topografiska beskrivningar över de inom vattendomstolens område belägna vattendrag med tillhörande vattensamlingsområden, i den mån sådana beskrivningar äro eller varda av vederbörande myndighet utarbetade.

2 §.

Vattenboken föres av vattenrättsdomaren.

Beträffande anteckningar i vattenboken av tekniskt innehåll äge vattenrättsdomaren påkalla förslag till anteckningarnas lydelse av vederbörande vattenrättsingenjör, som, där anteckningarna göras i enlighet med hans förslag, är ensam ansvarig för deras tillförlitlighet och fullständighet.

3 §.

När, efter det denna lag trätt i kraft, beslut av domstol eller annan myndighet meddelats och vunnit laga kraft rörande verkställande, ändrande eller borttagande av anläggning, som i 1 § första stycket avses, eller beträffande hushållningen med vattnet vid sådan anläggning eller ock jämlikt 2 kap. 34 § angående skyldighet för annan än anläggningens ägare att underhålla densamma, åligge det vattenrättsdomaren utan särskild ansökan att med ledning av beslutet i vattenboken verkställa inskrivning av de huvudsakliga förhållanden, som äro av vikt för kännedom om anläggningens beskaffenhet samt om de rättigheter och skyldigheter för framtiden, vilka äro förenade med densamma. Vad nu sagts gälle ock i fråga om beslut, som innefattar prövning jämlikt 2

kap. 25 § av redan verkställd anläggnings laglighet, så ock beträffande beslut, varigenom ändring göres i förhållande, som förut inskrivits. Meddelas jämligt 4 kap. 1 § föreskrift om skyldighet för ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd, skall beträffande sagda skyldighet inskrivning göras i vattenboken.

Har beslut, varom inskrivning bör ske i vattenboken, blivit av annan domstol eller myndighet än vattendomstolen meddelat, skall under rättelse om beslutet jämte erforderliga handlingar och upplysningar genom den beslutande myndighetens försorg så snart sig göra låter tillsändas vattenrättsdomaren.

4 §.

Där anläggning, som i 1 § första stycket avses, tillkommit innan deuna lag trätt i kraft eller ock därefter i enlighet med domstols eller annan myndighets beslut, vilket dessförinnan meddelats, vare ägaren berättigad att rörande anläggningen söka inskrivning i vattenboken.

5 §.

Ansökan om inskrivning i vattenboken skall ingivas till vattenrättsdomaren samt vara åtföljd av ritningar över anläggningen, sådan denna finnes, jämte erforderlig beskrivning därå så ock av tillgängliga domar och andra handlingar, som må angå anläggningens rättsliga förhållanden.

Ansökningen skall innehålla uppgift, med angivande av socken, härad och län, å den eller de fastigheter, varå anläggningen är belägen, samt å det vattendrag, som därav beröres, så ock å de regler för hushållningen med vattnet, vilka tillämpas vid anläggningen, varjämte böra meddelas de andra upplysningar, vilka kunna vara av vikt för kännedom om de med anläggningen förenade rättigheter och skyldigheter.

Avser ansökningen inskrivning rörande byggnad för tillgodogörande av strömfall, skall särskilt uppgivas, huruvida strömfallet eller den del därav, som genom byggnaden tillgodogöres, helt eller delvis tillhör annan fastighet än byggnaden samt, om så är förhållandet, vilken rätt byggnadens ägare har att tillgodogöra sig vattnet.

Uppgift, som nu nämnts, må lämnas medelst hänvisning till förededd dom eller annan handling, där densamma innehåller tillfyllestgörande besked i ämnet. Är sökanden oviss om något förhållande, varom ansökning bör innehålla uppgift, varde sådant i ansökningen angivet.

6 §.

Då ansökan om inskrivning inkommit, låte vattenrättsdomaren, där han ej finner sådant fall vara för handen, att ansökningen bör genast avslås, utfärda kungörelse om ansökningen med föreläggande för dem, som kunna hava något att erinra mot inskrivningen, att till vattenrättsdomaren ingiva skriftliga erinringar inom viss tid, minst sextio och högst etthundratjugu dagar, från den dag kungörelsen är dagtecknad. Kungörelsen skall innehålla uppgift om tiden för hållande av undersökning, varom i 7 § förmäles.

Sådan kungörelse skall genom vattenrättsdomarens försorg inom tio dagar från nämnda dag införas såväl i allmänna tidningarna som ock i en eller, om förhållandena påkalla det, flera tidningar inom orten. Om kungörelsens innehåll varde särskild underrättelse meddelad kammarkollegiet och lantbruksstyrelsen.

7 §.

Rörande tillförlitligheten av de ingivna ritningarna och beskrivningen skall i god tid före utgången av den för erinringars avgivande bestämda tid efter vattenrättsdomarens förordnande på sökandens bekostnad hållas undersökning av sakkunnig person. Över vad vid undersökning förekommer skall föras protokoll, som insändes till vattenrättsdomaren.

8 §.

Finnas de företedda ritningarna och beskrivningen eller ock ansökningshandlingen vara så oriktiga eller ofullständiga, att de ej kunna, med mindre de fullständigt omarbetas, läggas till grund för inskrivningen, varde ansökningen avslagen.

9 §.

Är sökandens rätt med avseende å anläggningen beroende av tvist, förklare vattenrättsdomaren, där ej ansökningen är av beskaffenhet att bära genast avslås, densamma vilande i avbidan på tvistens utgång.

Möter eljest hinder mot inskrivningen, förelägge vattenrättsdomaren sökanden viss tid, inom vilken han har att fullfölja ansökningen

och visa, att hindret blivit undanröjt. Fullgör sökanden ej inom utsatt tid vad honom ålagts, varde ansökningen avslagen, där han ej visar, att han ej kunnat fullgöra det inom samma tid; visas det, må ny tid utsättas.

10 §.

Varder i ärendet utrett, att med ansökningen avsedd anläggning tillkommit eller väsentligt ändrats efter den 30 april 1881, och visas ej domstols eller annan behörig myndighets beslut till stöd för vad sålunda åtgjorts, må ansökningen ej beviljas.

11 §.

Har på grund av ansökan, som ovan sägs, skett inskrivning i vattenboken, och hava därefter fem år förflutit utan att talan väckts mot lagligheten av de med inskrivningen avsedda förhållanden, vare, ändå att till stöd för desamma ej kunnat påvisas domstols eller annan myndighets beslut, sökandens rätt att bibehålla anläggningen och, där fråga är om anläggning för vattnets tillgodogörande, att i den omfattning inskrivningen angiver tillgodogöra vattnet, fri från klander; dock gälle vad nu sagts rörande rätten att tillgodogöra vattnet allenast, såframt den, som uppfört anläggningen, varit i god tro rörande rätten till vattnet vid tiden för uppförandet eller vid erhållandet av domstols eller annan myndighets medgivande därtill eller ock någon, till vilken anläggningen sedermera övergått, i god tro rörande sagda rätt förvärvat densamma. Tillgodogöres genom anläggning, rörande vilken skett inskrivning i vattenboken, allenast en del av det framrinnande vattnet, och innehåller inskrivningen, att strömfallet eller den del därav, yars fallhöjd utnyttjas vid anläggningen, tillhör sökanden, gälle vad ovan sagts jämväl i fråga om sökandens rätt att tillgodogöra vattnet i övrigt i strömfallet eller falldelen, motliggande fastighets rätt dock oförkränt.

Vad i första stycket stadgats gälle dock ej med avseende å förhållande, som står i strid mot domstols efter den 30 april 1881 meddelade beslut, ej heller beträffande reglerna för hushållning med vattnet.

Där jämlikt 3 § på grund av beslut i ett vid den tid, då denna lag träder i kraft, redan anhängigt mål inskrivning skett i vattenboken rörande en genom beslutet medgiven anläggning, skall vad i första stycket finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att där omförmälda tid av fem år skall räknas från det anläggningen fullbordades.

12 §.

Om inskrivning i vattenboken enligt 3 § eller på grund av ansökan, som ovan sägs, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen utfärda kungörelse; och varde den offentliggjord på sätt i 6 § andra stycket finnes stadgat.

13 §.

Har enligt förordnande efter ty i 13 kap. 1 § sägs besiktning hållits å anläggning, som i 1 § första stycket avses, eller av vattenmärke, om vars utsättande vattendomstolen meddelat föreskrift enligt 11 kap. 64 §, skall besiktningsprotokollet ingivas till vattenrättsdomaren och anteckning om dess huvudsakliga innehåll göras i vattenboken.

14 §.

Närmare föreskrifter om vattenbokens inrättande och förande meddelas av Konungen.

13 KAP.

Om besiktning och handräckning så ock om ansvar för överträdelse av denna lag.

1 §.

I sammanhang med beslut, varigenom byggande i vatten eller utförande av vattenreglering medgives, äge vattendomstolen, när skäl därtill äro, föreskriva att, sedan arbetet fullbordats eller den för fullbordandet bestämda tid gått till ända, besiktning å arbetet skall verkställas av sakkunnig person. Innehåller vattendomstolens beslut, att vattenmärke jämlikt 11 kap. 64 § skall utsättas, skall samtidigt meddelas föreskrift om besiktning av märket.

Har föreskrift om besiktning, som nu sagts, av vattendomstolen lämnats, men viss besiktningsman icke samtidigt förordnats, tillkomme vattenrättsdomaren att förordna sådan vid tiden, då besiktningen skall ske.

Kostnad för besiktning enligt denna § skall gäldas av byggnadens ägare.

2 §.

Finnas vid besiktning, som i 1 § sägs, sådana avvikelser från vattendomstolens beslut vara gjorda, att allmän eller enskild rätt däri-genom kränkes, meddele besiktningsmannen, att rättelse bör ske inom viss tid vid äventyr att förhållandet eljest anmäles för allmänne åkla-garen i orten.

3 §.

Menar någon, vars rätt är beroende av annan tillhörig, helt eller delvis uppförd byggnad i vatten, att denna icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet, äge på ansökan av honom vatten-rättsdomaren förordna sakkunnig person att hålla besiktning å byggnaden.

Kostnad för besiktning, som i denna § sägs, skall gäldas av sökanden; och vare han, där besiktningsmannen påfordrar det, pliktig att för-skjuta kostnaden eller ställa borgen eller annan säkerhet därför, innan besiktningen verkställes.

Där sökanden sedermera för talan om byggnadens borttagande eller ändrande eller om ersättning för skada genom byggnaden, varde i det mål på sökandens begäran prövat, huruvida den förskjutna besiktnings-kostnaden skall av ägaren gottgöras sökanden.

Vad i denna § sagts om besiktning å byggnad i vatten äge mot-svarande tillämpning beträffande vattenmärke eller särskilt anbragt fix-punkt, vartill domstols eller annan myndighets beslut om byggande i vatten eller rörande hushållning med vatten hänför sig.

4 §.

Har byggnad i vatten tillkommit efter prövning i laga ordning, stånde ägaren fritt att hos vattenrättsdomaren påkalla besiktning genom sakkunnig person till bevisning därom, att byggnaden utförts i överens-stämmelse med de därför givna föreskrifter eller att de avvikelser däri-från, som må hava skett, icke äro av beskaffenhet att kränka allmän eller enskild rätt. Ägare av byggnad i vatten må ock eljest på sätt nu nämnts begära besiktning för erhållande av intyg angående byggnadens beskaffenhet eller om lagligheten av vattenmärke eller särskild anbragt fixpunkt, som avses i 3 § sista stycket.

Om kostnad för besiktning, som i denna § sägs, gälle vad i 3 § andra stycket finnes stadgat.

5 §.

Över vad vid besiktning förekommer och utrönes skall föras protokoll; och värde, där besiktningen hålles på grund av ansökan, som i 3 eller 4 § sägs, avskrift av protokollet så snart ske kan sökanden tillhandahållen.

Om besiktningsmans skyldighet att i vissa fall ingiva protokollet till vatteurättsdomaren finnes i 12 kap. 13 § stadgat.

6 §.

Av vattendomstol eller vattenrättsdomare förordnad besiktningsman åtnjute det skydd och vare underkastad det ansvar, som i lag stadgas beträffande tjänsteman.

7 §.

Ej vare någon förmenat att mot riktigheten av besiktning, varom ovan skils, åberopa den bevisning, vartill han kan äga tillgång.

8 §.

Bygger någon i vatten utan föregången prövning i laga ordning, varigenom medgivande till arbetet erhållits, och finnas förhållandena uppenbarligen vara sådana, att dylik prövning skolat enligt stadgande i denna lag föregå, äge överexekutor förbjuda arbetets fortsättande, intill dess sådan prövning ägt rum, så ock, när skäl därtill äro, förordna om handräckning till rättelse i vad olagligen skett.

Där byggande i vatten eller annat i denna lag avsett arbete, vartill i laga ordning medgivande erhållits, verkställs i strid mot de beträffande arbetets utförande givna föreskrifter, må ock förbud och förordnande, varom nu är sagt, meddelas, såframt det ej är uppenbart, att genom de avvikelser, som skett, varken allmän eller enskild rätt kränkes.

I fråga om handräckning enligt denna § gälle enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall.

9 §.

Varda de rörande hushållning med och framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet

i laga ordning meddelade bestämmelser ej iaktagna, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då äge på ansökan av den, som av försummelsen kan lida men, utmätningssmannen i orden att, sedan han med ojävigt vittne hållit besiktning å stället, meddela nödig handräckning och uttaga kostnaden därför av den försumlige.

Tillstänger någon allmän farled eller allmän flottled eller fiskväg, må ock till borttagande av stängsel, som uppenbarligen finnes stridande mot lag, handräckning givas såsom nyss är sagt.

10 §.

Ansökan om besiktning och handräckning, varom ovan finnes stadgat, må, där allmänna intressen äro i fråga, göras av allmän åklagare eller annan myndighet, som av Konungen bestämts; och skall kostnaden i ty fall förskjutas av allmänna medel.

11 §.

Den, som mot bestämmelserna i 2 kap. 20 § första eller andra stycket bygger i vatten utan därtill av vattendomstolen lämnat medgivande eller mot nämnda bestämmelser eller stadgandet i 3 kap. 11 § verkställer vattenreglering utan vattendomstolens medgivande eller mot föreskriften i 2 kap. 20 § tredje stycket underlåter att söka vattendomstolens godkännande av verkställd ändring å byggnad i vatten

eller mot stadgandet i 2 kap. 34 § första stycket utan vattendomstolens medgivande utriver byggnad i vatten

eller mot vad i 2 kap. 37 § finnes stadgat, jämfört med bestämmelserna i 2 kap. 20 § första och andra styckena vidtager åtgärd för vattendrags återställande utan medgivande av vattendomstolen,

skall, där han insett eller skäligen bort inse att jämlikt åberopade lagrum medgivande eller godkännande, som nu nämnts, varit erforderligt, straffas med böter från och med fem till och med fem tusen kronor eller med fängelse från och med en till och med sex månader.

12 §.

Den, som efter erhållet medgivande till byggande i vatten eller till verkställande av vattenreglering från vattendomstolens beslut gör avvikelse av beskaffenhet att kränka allmän eller enskild rätt, straffes

med böter från och med fem till och med fem tusen kronor eller med fängelse från och med en till och med sex månader.

13 §.

Bryter någon mot de rörande hushållning med eller framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet i laga ordning meddelade bestämmelser, straffes med böter från och med fem till och med fem tusen kronor eller med fängelse från och med en till och med sex månader.

14 §.

Borttager eller fördärvar någon uppsåtligen vattenmärke eller särskilt anbragt fixpunkt, vartill domstols eller annan myndighets beslut om byggande i vatten eller vattenreglering eller rörande hushållning med vatten hänför sig, straffes med böter från och med fem till och med fem tusen kronor eller med fängelse från och med en till och med sex månader.

15 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

14 KAP.

Slutbestämmelser.

1 §.

Med lågvatten (lågvattenmängd) i ett vattendrag avses i denna lag medeltalet för ett så stort antal år som möjligt av de vattenmängder, vilka var för sig utgöra den minsta vattenmängden under året.

2 §.

I avseende å rättigheter och skyldigheter, som enligt denna lag äro förenade med äganderätt till fast egendom, vare med ägare likställd

den, som med stadgad åborätt besitter hemman eller lägenhet, tillhörande kronan eller allmän inrättning, så ock den, som under fideikommissrätt innehar fast egendom.

3 §.

I allt, varom denna lag innehåller bestämmelse, vare kronan likställd med enskild person, där ej för särskilt fall finnes annorlunda stadgat.

Kronan vare fri från skyldighet att ställa säkerhet, där sådan eljest är föreskriven.

4 §.

Företag eller åtgärd enligt denna lag anses angå viss fastighet: när påstående göres om förpliktande för fastighetens ägare att deltaga i företaget;

när fastigheten eller dess vatten tages i anspråk för företaget eller för anläggning i samband med detta;

när företaget kan menligt inverka på mark eller vattenområde, som tillhör fastigheten, eller någon å fastigheten belägen byggnad eller annan fast anläggning eller på fastighetens användningssätt.

5 §.

Vill någon för uppgörande av plan eller eljest såsom förberedelse till företag enligt denna lag verkställa mätningar, avvägningar eller andra undersökningsarbeten å fastighet, som äges eller innehaves av annan, äge Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, föreskriva, att erforderligt tillträde till fastigheten under viss tid skall lämnas.

Vid undersökningsarbetets utförande skall så förfaras, att skada därav ej eller allenast såvitt den är oundviklig orsakas annan; växande träd må ej fällas utan särskilt medgivande av Konungens befallningshavande. För skada och intrång, som vållas av arbetet, skall ersättning gäldas med fulla värdet; och vare den, som verkställer eller låter verkställa arbetet, pliktig att, om Konungens befallningshavande prövar det nödigt, före arbetets påbörjande ställa säkerhet för ersättningens gäldande.

6 §.

Ej må den, vars rätt är beroende av hushållning med vattnet vid annan tillhörig byggnad, förvägras tillträde till ställe, där vattenmärke

(vattenståndsmätare, pegel) är utsatt, eller att taga del av anteckningar, som det ålagts byggnadens ägare att hålla över gjorda iakttagelser rörande vattenstånd eller vattnets avrinning.

Vad nu sagts om den, vars rätt är beroende av vattenhushållningen, gälle ock beträffande allmän åklagare samt tjänsteman i hydrografiska byrån.

7 §.

Har enligt stadgandet i 11 kap. 32 § vattenrättsdomare förordnat, att handlingar i vattenmål skola hållas för granskning tillgängliga hos ordförande i kommunalnämnd eller kommunalstämma, municipalnämnd eller municipalstämma eller hos domhavande, landsfiskal eller ordförande i magistrat, må sådan befattningshavare icke utan giltigt skäl undandraga sig uppdraget, såframt företaget i fråga berör den kommun eller det municipalsamhälle, han tillhör, eller den domsaga, det distrikt eller eljest det område, som av hans tjänst omfattas. Ej heller må annan person, sedan han efter eget åtagande mottagit uppdrag, som nu nämnts, utan giltigt skäl avsäga sig detsamma. Prövar vattenrättsdomaren det anförda skälet giltigt, förordne han annan person att omhändertaga handlingarna; och skall kungörelse härom utfärdas i den för meddelanden till parterna bestämda ordning. Sedan målet slutligen avgjorts, äge sökanden utbekomma handlingarna.

I sammanhang med förordnande, som i denna § avses, må av vattenrättsdomaren bestämmas viss ersättning till den, hos vilken handlingarna skola hållas tillgängliga, att gäldas av sökanden i vattenmålet. Utgift, som nu nämnts, räknas till kostnad i målet.

8 §.

Skall någon enligt denna lag ställa pant eller borgen, och är ej sådan säkerhet godkänd av den, till vars förmån den ställes, varde säkerheten prövad av Konungens befallningshavande; dock gälle vad nu sagts ej i fråga om säkerhet, som avses i 13 kap. 3 §.

Borgen må ej godkännas av Konungens befallningshavande, utan ätt löftesmännen förbundit sig en för alla och alla för en såsom för egen skuld.

Förslag
till
Lag
om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen.

Härigenom förordnas, som följer:

1 §.

Den nu antagna vattenlagen skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1919.

2 §.

De vid vattenlagens ikraftträdande anhängiga mål, vilka röra ämne, varom i vattenlagen bestämmelse givits, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag; dock att, där mål, som avses i 10 och 17 §§ samt 24 § andra stycket i förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund, blivit anhängiggjort efter den 15 mars 1918 och sådant mål, då vattenlagen träder i kraft, ännu icke är av underrätten avdömt, den nya lagen skall tillämpas.

3 §.

Sökande i mål, som enligt vad i 2 § sägs skall handläggas och bedömas enligt vattenlagen, skall, där han vill fullfölja ansökningsen, inom nittio dagar efter det vattenlagen trätt i kraft därom hos vattenrättsdomaren göra skriftlig anmälan.

Har inom föreskriven tid anmälan skett, åligge vattenrättsdomaren att från den allmänna underrättens ordförande infordra de hos rätten förvarade ritningar och andra handlingar, som angå målet, ävensom

avskrift av rättens däri förda protokoll. I den mån sökandens anmälan eller de till vattenrättsdomaren översända handlingar och protokoll icke i de hänseenden, som omförmålas i 11 kap. 27 § 1 mom. vattenlagen, innehålla erforderliga upplysningar, förelägge vattenrättsdomaren sökanden viss tid att fullständiga vad sålunda brister, vid äventyr om det försummas, att anmälan anses förfallen.

Möter ej hinder, som nu sagts, skall vattenrättsdomaren, så snart ske kan, utfärda kungörelse om målet med angivande på sätt i 32 § av nyssnämnda kap. sägs av de fastigheter, som företaget förmenas angå. samt. av tid och ställe för vattendomstolens handläggning av målet. Kungörelsen skall offentliggöras i den uti 11 kap. 33 § föreskrivna ordning; och varde på sätt i andra stycket av sistnämnda § stadgas underrättelse om kungörelsens utfärdande lämnad envar sakägare, som förut tillstädeskommit i målet, samt eljest för vattenrättsdomaren känd ägare av fastighet, som i kungörelsen omförmåles, ävensom nyttjanderättshavare, vars rätt beröres i saken.

I den mån ej vattenrättsdomaren med hänsyn till förebragt utredning eller andra omständigheter finner skäl annorledes bestämma skall jämväl vad i övrigt finnes i 11 kap. 27—40 §§ föreskrivet om ansökningsmåls anhängiggörande samt förberedande åtgärder i dylikt mål äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Då kungörelse enligt vad i 3 § sägs blivit av vattenrättsdomaren utfärdad, skall han därom ofördröjligen underrätta den allmänna underrättens ordförande; och varde därefter målet ur dess dombok avskrivet.

Har sökanden underlåtit att i föreskriven ordning göra anmälan om målets fullföljd, skall den allmänna underrätten däri meddela utslag samt därvid förklara sökandens talan i målet hava förfallit.

5 §.

Har anläggning eller företag, som i vattenlagen avses, tillkommit innan lagen trätt i kraft eller ock därefter i enlighet med domstols eller annan myndighets på grund av äldre lag meddelade beslut, skola vid bedömande av sådan anläggnings eller sådant företags laglighet samt av därmed förenade rättigheter och skyldigheter äldre lags bestämmelser lända till efterrättelse. Beträffande hushållning med och framsläppande av vatten vid byggnad, som tillkommit enligt äldre lag, skola de där-

utinnan i vattenlagen givna stadganden tillämpas, med iakttagande att till skada, som av hushållningen eller vattnets framsläppande förorsakas, ej hänföres hinder eller försvårande, varom i 2 kap. 4 § sägs.

Där för särskilda fall i vattenlagen meddelas stadganden, som oförtydligt angå äldre anläggningar eller företag, lände de till efterrättelse.

6 §.

Har vid tillstånd till byggande i kungsådra, som av Konungen jämlikt äldre lag meddelats, gjorts sådant förbehåll, som omförmåles i 1 kap. 8 § vattenlagen, skall, för utrönande huruvida bestämmelserna i 4 kap. 3 § och 8 § andra stycket skola äga tillämpning i avseende å anläggningen, senast under femte året efter det vattenlagen trätt i kraft av myndighet, vilken Konungen bestämmer, i den ordning, som är i 11 kap. vattenlagen om stämningssmål stadgad, påkallas prövning, huruvida vattenkraften i kungsådran uppgår till den i 4 kap. 3 § stadgade myckenhet. Varder icke inom nu föreskriven tid dylik prövning påkallad, skall frågan om tillämpning beträffande anläggningen av bestämmelserna i sistnämnda lagrum samt i 4 kap. 8 § andra stycket anses förfallen.

7 §.

Har domstol eller annan myndighet, förrän vattenlagen trätt i kraft, eller ock därefter med tillämpning av äldre lag lämnat tillstånd till byggande i vatten, och har ej arbetet blivit fullbordat inom tio år från det lagen trätt i tillämpning eller från det därefter meddelat beslut vunnit laga kraft eller ock inom den senare tid, högst tio år därefter, som i anledning av ansökan om anstånd med arbetets fullbordande må hava av vattendomstolen bestämts, skall vad i 2 kap. 22 § tredje stycket samt 11 kap. 17 § 7 av nämnda lag finnes stadgat äga motsvarande tillämpning beträffande tillstånd, som nu nämnts.

8 §.

Genom vattenlagen upphävas:

förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund; dock med undantag av stadgandet i 12 §, i vad detta innefattar bestämmelse, som ej upptagits i 2 kap. 35 § i nya lagen;

förordningen den 30 december 1880 om ansvar för underlåtenhet att öppna dammlucka;

kungörelsen den 20 oktober 1899 angående vad iakttagas skall, då någon vill förvärva tillstånd av Konungen till byggande i kungsådra; samt

lagen den 29 juni 1900 om rätt domstol i vissa mål angående jordägares rätt över vattnet å hans grund;

tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot bestämmelserna i vattenlagen.

9 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i vattenlagen, skall denna i stället tillämpas.

10 §.

Vad i konvention med utländsk makt är överenskommet vare gällande.

Förslag

till

Lag

om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes.

Häriigenom förordnas, som följer:

1 §.

Innan vattenlagen träder i kraft eller så snart sig göra låter där-
efter utfärdar Konungen provisorisk förteckning, däri jämlikt 1 kap. 5 §
andra stycket nämnda lag upptagas de vattendrag, i vilka kungsådra
skall anses finnas.

Förteckning, som nu nämnts, skall införas i svensk författnings-
samling samt i länskungörelserna för rikets län så ock tre gånger med
fyra veckors mellantid i allmänna tidningarna.

2 §.

Förmenar någon, att visst vattenområde med orätt vare sig upp-
tagits å den provisoriska förteckningen eller uteslutits därifrån, äge han,
vid förlust av vidare talan, inom två år efter den dag, då förteckningen,
enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i svensk författ-
ningssamling, hos vattendomstolen i den ort, där vattenområdet är be-
läget, anhängiggöra klander mot förteckningen medelst ansökan, som i
två exemplar skall ingivas till vattenrättsdomaren och i lika antal
exemplar åtföljas av de handlingar, vilka till stöd för klandret åberopas.

I fråga om behandlingen av sådan talan skall vad i 11 kap.
vattenlagen finnes stadgat beträffande ansökningsmål i tillämpliga delar
lända till efterrättelse. I sammanhang med utfärdande av sådan kun-
görelse angående klandret, som i 11 kap. 32 § vattenlagen omförmäles,

äligge vattenrättsdomaren att till justitiekanslern insända underrättelse om kungörelsens innehåll.

3 §.

Sedan den i 2 § stadgade tid för anhängiggörande av klander-talan mot den provisoriska förteckningen gått till ända, skola vatten-domstolarna, var för sitt område, ofördröjligen till Konungen insända uppgift, i vilka delar förteckningen såsom oklandrad vunnit laga kraft och i vilka delar klander väckts. Efter det anhängiggjord klander-talan blivit genom lagakraftätagande beslut avgjord, skall uppgift jämväl därom insändas, och skall, om beslutet innefattar tillägg till eller annan rättelse i den provisoriska förteckningen, sådan rättelse omedelbart anses införd i densamma. Uppgifter, som nu nämnts, skola offentliggöras i enahanda ordning, som i 1 § stadgas med avseende å den provisoriska förteckningen.

Sedan samtliga påståenden om klander mot den provisoriska förteckningen slutligen avgjorts och fullständig lagakraftätagande förteckning sålunda föreligger, låter Konungen införa densamma i svensk författningssamling.

Förändringar i vattenmängd, som inträffa efter det frågan om visst vattenområdes upptagande å förteckningen blivit slutligen avgjord, föranleda ej ändring i förteckningens innehåll.

4 §.

Uppstår i vattenmål tvist om rättsförhållande, som är beroende därav, huruvida i visst vattenområde finnes kungsådra eller ej, och är ej frågan om vattenområdets upptagande å förteckningen slutligen avgjord, skall med tvistens prövning anstå, till dess sådant avgörande skett. Dylikt anstånd vare ej hinder mot prövningen av vattenmålet i övrigt, där sådan prövning ändock kan äga rum.

Förslag

till

Lag

om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning.

Häri genom förordnas, som följer:

1 §.

Tarvas för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning, att ledning för vattnet framdrages över annan fastighets område, vare ägaren till den fastighet pliktig att mot ersättning tåla intrånget därav.

Ledning, som nu nämnts, skall läggas så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för markens ägare.

2 §.

Ersättning för intrång genom ledning, som i 1 § sägs, skall, där ej annorledes överenskommes, bestämmas i penningar att utgå på en gång.

3 §.

Kan ej överenskommelse träffas om rätt att framdraga ledning, varom ovan förmäles, varde frågan instämd till allmän underrätt i orten.

4 §.

Finnes syn å stället nödig, äge rätten uppdraga åt två ojäviga för uppdraget lämpliga män att förrätta sådan syn å tid, som av rätten bestämmes, och att på grund av vad vid synen iakttagits avgiva utlåtande, huruvida ledningens framdragande över svarandens mark må anses behöfligt samt i sådant fall varest och huru ledningen bör göras så ock med

vilket belopp ersättning för intrång genom ledningen bör utgå; och varde emellertid målet hos rätten vilande. Är fråga om fastighet på landet, varde uppdrag, som nu nämnts, företrädesvis lämnat åt dem, som äro ledamöter i nämnden.

Synemännens utlåtande skall skriftligen avfattas och före synens avslutande för närvarande parter uppläsas; och varde därvid tillkännagivet vad den med utlåtandet missnöjde enligt 5 § har att iakttaga. Utlåtandet skall av synemännen ofördröjligen insändas till rättens ordförande.

För syneförrättning njute synemännen ersättning i likhet med vad för ledamot i ägodelningsrätt är stadgat, där ej syneman på grund av tjänstebefattning äger rätt till högre ersättning. Sagda ersättning skall gäldas av käranden.

5 §.

Är part missnöjd med synemännens utlåtande, äge han på landet sist å det lagtima ting, som infaller näst efter trettio dagar, och i stad inom trettio dagar, sedan utlåtandet meddelades, till rätten ingiva påminnelser. Varda ej inom nämnda tid påminnelser ingivna, skall utlåtandet genom rättens dom fastställas.

6 §.

I mål, som anhängiggöres jämlikt 3 §, skall käranden ersätta sin motpart dennes nödiga kostnader å målet vid första domstolen.

7 §.

Där genom arbete för vidmakthållande av ledning, som i denna lag avses, skada tillskyndas markens ägare eller annan, vare denne berättigad till särskild ersättning därför.

8 §.

Vad i 5 och 7 §§ i lagen den 14 juni 1907 om servitut finnes för där avsedda fall stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande ledning, som tillkommit enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 25 kap. 1 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Talan mot underrätts slutliga utslag i tvistemål av beskaffenhet att böra genom stämning anhängiggöras skall, där ej här nedan i 3 eller 5 § annorlunda stadgas, fullföljas efter vad.

Lag samma vare, där någon vill föra talan mot underrätts slutliga utslag: i konkursmål, rörande betalnings- eller förmånsrätt eller undanskiftande av egendom eller ackord eller klander av utdelningsförslag; så ock i boskillnadsmål, över ansökningen om boskillnad.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919; dock att beträffande mål, som anhängiggjorts vid domstol före nämnda dag och icke på grund av stadgande i 2 § i lagen om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen skall bedömas enligt sistnämnda lag, äldre lag skall tillämpas.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 37 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 37 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Utmätningssmannen äge, utan särskilt bemyndigande, verkställa domstols laga kraft ägande dom i tvistemål:

1) då skyldighet att gälda penningar eller varor blivit den tappande ålagd;

2) då någon blivit förpliktad att viss lös egendom till annan utgiva;

3) då domstolen förordnat angående kvarstad eller skingringsförbud;

4) då dömt är i fråga om tjänstehjones flyttning i eller ur tjänst;

5) då någon blivit förpliktad att avträda fast egendom eller dömt är om flyttning i eller ur hus; och

6) då domen eljest innehåller förpliktande för den tappande att något fullgöra, vid äventyr att det, om han tredskas, må genom vederpartens föranstaltande utföras.

Om vattenrättsdomares behörighet att i vissa fall förordna, att dom icke må verkställas, skils i vattenlagen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Härigenom förordnas, att 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske skall erhålla följande ändrade lydelse:

I älv, ström, å eller sund, där fisken har sitt drev, skall en sjättedel av bredden vid vanligast förekommande lågt vattenstånd i djupaste vattnet lämnas fri från fast eller rörlig fiskredskap, som kan hindra fisken att framgå, där ej Konungens befallningshavande efter rättägendes och sakkunnigs hörande giver lov till redskapens användande.

Sund, tillflöde eller avlopp, varigenom vatten, däri fisket är gemensamhetsfiske, har gemenskap med annat vatten, må Konungens befallningshavande, på ansökan av delägarna i gemensamhetsfisket, efter rättägendes och sakkunnigs hörande giva delägarna lov att avstänga medelst anordning, som hindrar fisken att framgå.

Där fråga är om fiskebyggnad eller anordning, vars tillåtlighet enligt vattenlagen skall prövas av vattendomstol, skall vad därom är stadgat jämväl lända till efterrättelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 16 juni 1875
angående lagfart å fång till fast egendom.**

Härigenom förordnas, att 8 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sökes lagfart å egendom, som till ny ägare övergått innan föregående ägare, vilken varit skyldig att med sitt fång lagfara, sådant fullgjort, må lagfart å sista fångtet ej beviljas, förrän med förre ägarens fång blivit lagfaret.

Har det fång, varmed lagfaras skall, skett i enlighet med gällande författningar om jords eller lägenhets avstående för allmänt behov eller om ändring eller utrivning av vattenverk eller enligt vattenlagen, vare för lagfarts beviljande ej av nöden att med föregående fång lagfares, eller att åtkomst styrkes, på sätt i 7 § är föreskrivet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom skola erhålla följande ändrade lydelse:

24 §.

1 mom. Har i enlighet med gällande bestämmelser om expropriation eller om ändring eller utrivning av vattenverk eller enligt vattenlagen fast egendom blivit avträdd samt ersättningen å behörig ort nedsatts eller, där fråga är om strömfall, för vilket enligt sistnämnda lag ersättningen bestämts att utgå medelst kraftöverföring, denna i föreskriven ordning påbörjats, skall vad sålunda avträtts ej vidare häfta för inteckning, som meddelats i egendomen; skolande därom, sedan till rätten eller domaren inkommit anmälan om förhållandet, göras anteckning i inteckningsprotokollet så som i 23 § sägs.

2 mom. Kommer vid fördelning av ersättning enligt vattenlagen för förlorad vattenkraft eller av ersättning, som enligt nämnda lag eller lagen om dikning och annan avledning av vatten tillkommer jord- eller vattenverksägare för skada eller intrång, eller av lösen för mark, som jämlikt bestämmelserna i gruvestadgan avträtts till gruvägare, betalning att utfalla å huvudstolen av inteckning i egendomen, eller utfaller vid fördelning av medel, som jämlikt föreskrifterna i utsökningslagen skola fördelas mellan rättsägare i fast egendom ändå att försäljning av egendomen ej skett, betalning å huvudstolen av intecknad fordran, för vars gäldande försäljningen skolat ske, vare inteckningen till mot-

svarande belopp utan verkan; och varde därom, sedan fördelningen visats vara godkänd eller hava vunnit laga kraft, anteckning gjord i inteckningsprotokollet som nyss sagts.

Vad sålunda stadgats skall jämväl tillämpas, där enligt gällande bestämmelser om expropriation intecknad egendom tages i besittning av den exproprierande före expropriationens fullbordande eller allenast till en del varder till honom avträdd eller ock nyttjanderätt eller servitutsrätt till intecknad egendom upplåtes, samt i något av de fall nu sagda äro vid ersättnings fördelning betalning utfaller å huvudstol av inteckning, så ock där enligt vattenlagen intecknad egendom varder avträdd, innan ersättningen blivit slutligen bestämd, eller enligt sagda lag eller gällande bestämmelser om ändring eller utrivning av vattenverk allenast en del av intecknad egendom avträdes och vid fördelning av ersättningen betalning utfaller å intecknings huvudstol.

36 §.

1 mom. Har egendom, som gemensamt med annan häftar för inteckning, blivit såld i den ordning utsökningslagen bestämmer, skall egendomen, sedan auktionen vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, icke vidare häfta för större del av intecknade beloppet än köparen enligt 131 § utsökningslagen kan hava fått avräkna å köpeskillingen eller som enligt 117 § 1 mom. samma lag skall innestå i egendomen; och varde därom, efter ty i 23 § sägs, anteckning gjord i inteckningsprotokollet.

Varda av gemensamt intecknade egendomar en eller flera utmättningsvis sålda, skola de övriga ej vidare häfta för vad av inteckningen kunnat utgå ur köpeskillingen för de egendomar, som sålts; skolande därom, när det visas, huru köpeskillingen fördelats och att fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, göras anteckning i inteckningsprotokollet.

2 mom. Ej heller skola i det fall, att enligt gällande bestämmelser om expropriation en eller flera av gemensamt intecknade egendomar helt eller delvis avträdas till den exproprierande eller av honom före expropriationens fullbordande tagas i besittning eller ock nyttjanderätt eller servitutsrätt till en eller flera av gemensamt intecknade egendomar upplåtes, eller att enligt vattenlagen eller gällande bestämmelser om ändring eller utrivning av vattenverk en eller flera av gemensamt intecknade egendomar varda avträdde eller åtgärd vidtages, som medför skada eller intrång å en eller flera av gemensamt intecknade egen-

domar, eller att frälseränta, som gemensamt med annan fast egendom häftar för inteckning, varder inlöst för statsverkets räkning eller avlöst, de övriga egendomarna häfta för intecknat belopp, varför betalning utfallit vid ersättnings fördelning; skolande jämväl därom göras anteckning i inteckningsprotokollet enligt vad i 1 mom. andra stycket sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd tisdagen den
12 mars 1918.*

Närvarande:

Justitieråden	GULLSTRAND, VON SETH, WEDBERG,
Regeringsrådet	PLANTING-GYLLENBÅGA,
Överstelöjtnanten	EKDAHL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 februari 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över särskilda, i bilagor till protokollet intagna förslag till

- 1) vattenlag,
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen,
- 3) lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes,
- 4) lag om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning,
- 5) lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken,
- 6) lag om ändrad lydelse av 37 § utsökningslagen,
- 7) lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske,
- 8) lag om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, samt
- 9) lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Enligt beslut samma den 15 februari hade Kungl. Maj:t förordnat överstelöjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren Ossian Zacharias Ekdahl att vara ledamot av lagrådet under dess behandling av ovanberörda lagförslag.

Sedermera hade till lagrådet, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 mars 1918, överlämnats infordrade utlåtanden från Svea hovrätt och kammarkollegium över förslaget till vattenlag, såvitt det avsåge en vattenöverdomstols förläggande till hovrätten och därmed sammanhängande frågor.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Natanael Gärde.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter:

Förslag till vattenlag.

Justitierådet *von Seth*, med vilken regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* i huvudsak instämde:

I den mån det nu remitterade förslaget mera väsentligt skiljer sig från det förut av lagrådet granskade sakkunnigförslaget i andra avseenden än sådana, i vilka avvikelserna föranletts av anmärkningar mot sistnämnda förslag vid dess granskning i lagrådet, innebär det nu remitterade förslaget en del icke oväsentliga försämringar av vattenkraftsindustriens ställning.

De huvudsakliga bestämmelserna av denna innebörd förekomma i 1 kap. 7 § samt i 4 kap. Mot dessa bestämmelser var för sig är med vissa undantag, till vilka jag strax skall återkomma, från principiell synpunkt kanske icke så mycket att anmärka. Särskilt gäller detta stadgandet i 1 kap. 7 §, för vilket goda skäl synas mig vara anförda. Däremot kan jag, oaktat svårigheten att på förhand fullt bedöma verkningarna på de praktiska förhållandena av ifrågavarande bestämmelser, icke underlåta att uttala en farhåga för att de tillsammans skola komma att verka nedtryckande på företagargandan och sålunda motverka i stället för påskynda tillgodogörandet av vattenkrafttillgångarna i landet. Såvitt jag kunnat vinna upplysning, är det icke uteslutet, att i Norge den senare tidens lagstiftning i ämnet, med vilken det remitterade förslaget företer en viss frändskap, haft en sådan verkan, och dock äro naturförhållandena där i allmänhet mycket gynnsammare för den, som vill bygga i vatten, än hos oss.

I varje fall torde vissa jämkningar i förslaget i nu ifrågavarande delar vara att förorda.

Vad sålunda först angår den i det nu remitterade förslagets 4 kap. första avdelningen omförmälda skyldigheten för ägare av vissa vattenverksbyggnader att tillhandahålla s. k. bygdekraft, har den kvotdel av kraftmängden, som i sådant hänseende byggnadens ägare kan förpliktas tillsläppa, nu bestämts till en tiondel i stället för som enligt sakkunnigförslaget en tjugondel. Anledningen härtill lärer förnämligast vara att söka i det i 4 kap. 1 § andra stycket antydda förhållandet, att genom den nya lagen en strömfallsägare skulle kunna komma i åtnjutande av rätt att på bekostnad av andras enskilda och även allmänna intressen förändra förut rådande vattenstånds- och avrinningsförhållanden i en utsträckning, som vida överträffar vad nu gällande lag i detta hänseende medgiver.

Det kan icke förnekas, att denna omständighet bör vara av synnerlig vikt vid bestämmandet av den kvotdel, som i det särskilda fallet skall tillsläppas, och att de förmåner, som sålunda skulle kunna vinnas, ibland kunna bliva så stora, att strömfallsägaren bör kunna åläggas även längre gående skyldigheter uti ifrågavarande hänseende än de, vartill han enligt sakkunnigförslaget skulle kunna förpliktas. Emellertid kan det ifrågasättas, om häri ligger tillräckligt skäl för den generella höjning av maximum det nu remitterade förslaget innebär, och om ej försiktigheten kräver, att höjningen inskränkes till sådana fall, då förmånerna för strömfallsägaren i angivna hänseenden äro särskilt framträdande. Att man härigenom skulle komma att få röra sig med två maxima synes så mycket mindre böra möta betänkligheter, som till följd av den ledning för sitt omdöme, vattendomstolarna genom ett dylikt ordnande av saken skulle erhålla, utsikt skulle vinnas för en jämnare tillämpning å de särskilda fallen av bestämmelserna uti ifrågavarande hänseende.

Redan enligt sakkunnigförslaget fordrades för sådant byggande i vatten som det, varom nu är fråga, att vattendomstol meddelat besked, huru och under vilka villkor arbetet finge göras. Det lärer icke i och för sig möta några större principiella betänkligheter att, såsom det nu remitterade förslaget innebär, denna prövnings giltighet, såvitt angår det allmännas intressen, under givna förhållanden begränsas till viss tid. I de flesta fall torde ej heller den risk, skyldigheten att vara underkastad nyprövning medför för de av densamma berörda vattenverksägarna, vara allt för stor. Utvecklingen lärer snarast komma att medföra, att det allmännas intresse av vattenkraftens tillgodogörande kommer att stegas, och att därför en del andra intressen, åt vilka för

närvarande tillmätas stor betydelse, i framtiden komma att få träda tillbaka för det förra.

Fråga är emellertid, huruvida det sätt, varpå förslaget ordnar strömfallsägarens skyldighet att till följd av nyprövningen i viss mån utan ersättning vidkännas försämring i värdet av sin anläggning, kan anses i alla hänseenden lyckligt. Särskilt är härvid att märka att, då det i 4 kap. 6 § bestämmes, att ägaren skall vara pliktig utan gottgörelse underkasta sig en värdeminskning av sin egendom motsvarande intill en tredjedel av värdet å den vattenkraft, som kan uttagas vid byggnaden, nämnda bestämmelse kan lämna rum för en rättstillämpning, som kan bli oförmånlig för ägaren.

Beräknas vattenkraftens sammanlagda värde efter det pris, till vilket den kan avsättas, kan det nämligen vid höga driftkostnader och andra ogynnsamma förhållanden lätt inträffa, att detta värde kommer att vida överstiga värdet av hela kraftanläggningen med de tillbehör, som enligt 9 kap. 11 § skola räknas tillhöra densamma.

Det är säkerligen ej heller förslagets mening, att beräkningen skall verkställas efter nämnda grund, utan har man nog tänkt sig, att kraftens sammanlagda värde i tillgodogjort skick skulle komma att i det närmaste sammanfalla med kraftanläggningens saluvärde.

Då emellertid paragrafens avfattning icke utesluter förstnämnda beräkningssätt, torde någon jämkning i densamma böra vidtagas, och enär man med hänsyn till den reglering, som måste göras även av deras ställning, vilka äro berättigade till s. k. ersättningskraft, icke lär kunna undgå att röra sig med vattenkraftens värde som utgångspunkt, synes denna jämkning böra bestå i en föreskrift, som medför, att i intet fall vattenkraftens sammanlagda värde får beräknas högre än anläggningens saluvärde.

Vad slutligen angår den lösningsrätt till vissa anläggningar, som enligt det nu remitterade förslaget tillerkännes kronan efter viss tid, har jag redan i yttrande över det förut granskade förslaget i anledning av en vid detsamma fogad reservation haft tillfälle att uttala betänkligheter mot införande av en dylik nyhet i vattenlagstiftningen. Även om det måste medgivas, att det nu remitterade förslaget i jämförelse med nämnda reservation innebär åtskilliga givna förbättringar, och att därigenom en del av de betänkligheter jag anförde mot reservanternas förslag förlorat sin giltighet, kan jag fortfarande icke undgå att känna mig tveksam inför det brytande med vad hittills gällt, som det remitterade förslaget i denna del innebär.

I varje fall lär mot förslagets bestämmelser härutinnan kunna

anmärkas, att desamma i visst avseende icke lämna tillfälle att taga önskvärd hänsyn till de växlande förhållanden, som kunna möta i det praktiska livet.

Såsom jag framhöll i berörda yttrande, är det ingalunda givet, att den, som företager en vattenverksanläggning, genast kan vinna inkomstbringande användning för hela den kraftmängd, för vilken han verkställer utbyggnaden. Han riskerar till följd därav att under viss tid göra en ränteförlust, som han sedan måste intjäna, för att icke företaget skall bli förlustbringande för honom; och nämnda tid ställer sig givetvis olika i olika fall. I en tätt bebyggd ort med redan i gång varande industriella anläggningar kanske den ej blir av nämnvärd betydelse, medan den i sådana fall, där det gäller att söka genom anläggningen väcka till liv behov efter kraft, vilka vid dess tillkomst ännu äro latent, kan bli ganska avsevärd. Icke desto mindre fixeras i förslaget tidpunkten för lösningsrättens första inträde för alla till samma tid efter den, då byggnaden skall vara färdig; och bestämmelserna om de grunder, efter vilka lösesumman skall beräknas, lämna icke någon garanti för att eventuellt uppkommen ränteförlust blir gottgjord.

Det vore önskligt, om en ändring kunde vidtagas härutinnan sålunda, att det lämnades vattendomstolen tillfälle att vid meddelande av tillstånd till byggnad, beträffande vilken bestämmelserna om kronans lösningsrätt skola vinna tillämpning, i den mån utsikterna till snar användning för den kraft, som kan uttagas genom anläggningen, äro mindre goda, inom vissa gränser framflytta den tidpunkt, då den första fyrtyoårsperioden skall börja löpa.

Vissa detaljanmärkningar av mera formell natur, till vilka förslaget i nu berörda delar giver anledning, torde lämpligen framföras vid granskningen av de särskilda paragraferna var för sig.

Justitierådet *Wedberg*, med vilken överstelöjtnanten *Ekdahl* instämde:

De bestämmelser om bygdekraft, vilka innefattas i förslaget avvika från de sakkunnigas förslag i väsentligen tre hänseenden: bygdekraften kan bestämmas till högst en tiondel, ej blott en tjugondel av den kraftmängd, som beräknas bli uttagen med det installerade maskineriet; den periodiska regleringen av skyldigheten att utgöra bygdekraft återkommer redan vart tjugonde, ej först vart trettionde år; och även ägare av anläggning, som tillkommit enligt Konungens jämlikt äldre lag meddelade tillstånd att bygga i kungsådra, kan under vissa förutsättningar bli pliktig att tillhandahålla bygdekraft. Mot sist angivna nyhet har jag ingen anmärkning att framställa. De förändringar

i de sakkunnigas förslag, som i förstnämnda två hänseenden föreslås, finner jag mig åter ej kunna tillstyrka, då varje utredning saknas, om och i vad mån sådana mera skärpta villkor för vattenkraftsanläggningar må vara ur det allmännas synpunkt behöfliga och för industrien drägliga.

Bestämmelserna om nyprövning och om lösningsrätt för kronan gälla ämnen, vilka varit föremål för ingående behandling av vattenrätts- och dikningslagskommittéerna, av den s. k. distributionskommittén och av de sakkunniga. På skäl, vilka här ej skola upprepas, hava de sålunda gjorda utredningarna stannat därvid, att dylika bestämmelser ej kunde anses erforderliga eller gagnande. Jag kan ej finna, att detta resultat vederlagts vare sig av de uttalanden, som härröra från vissa reservanter, eller av departementschefens yttrande vid remitteringen av det nu föreliggande förslaget, och jag hemställer alltså, att ifrågavarande bestämmelser måtte utgå. Härmed skall ej förnekas, att desamma synas i flera avseenden fördelaktigt skilja sig från andra förslag med liknande syfte, vilka framkommit under den offentliga diskussionen. Att de genom varjehanda jämkningar — utsträckning av tidsperioderna, rikligare ersättning o. s. v. — kunna göras än mindre motbjudande, är tydligt; men på anvisningar härom anser jag mig ej hava skäl att ingå.

Frågan om påläggande av sådana avgifter, varom stadgas i 14 och 15 §§ i 4 kap., har upptagits till undersökning i de sakkunnigas motivering (ss. 138—139). De skäl, vilka varit bestämmande för de sakkunniga, då de icke förordat dylika stadganden, synas mig äga sin giltighet även med avseende å de nu framlagda bestämmelserna. Ehuru ifrågavarande nyhet i det remitterade förslaget lär vara mindre ägnad att väcka betänklighet än nyprövningen och lösningsrätten för kronan, kan jag fördenskull ej heller härutinnan giva förslaget mitt tillstyrkande.

Justitierådet *Gullstrand*:

Vid granskningen av det den 20 mars 1917 till lagrådet remitterade, av särskilda sakkunniga avgivna förslag till vattenlag hava lagrådets flesta ledamöter yttrat, att samma förslag utan att bryta med de grunder, på vilka den svenska vattenrätten av gammalt vilade, vore avpassat efter de krav, som den nutida vattenkraftsindustrien måste ställa å lagstiftningen, samt att förslaget på samma gång torde skänka de samhälleliga intressena allt det beaktande, som dem med rätta tillkomme.

I det nu föreliggande förslaget har en avsevärd förskjutning ägt rum, så att de allmänna intressena i högre grad tillgodosetts på det

enskilda vattenkraftsintressets bekostnad. Den rubbning av relationen mellan de särskilda intressena, som sålunda ägt rum, verkar till motarbetande av ett av den föreslagna lagstiftningens huvudsyften. Det, som särskilt gjort behovet av ny lagstiftning å den lukrativa vattenrättens område trängande, är angelägenheten, att den obegagnade kraft, som finnes i landets vattendrag, blir i möjligaste mån utnyttjad. För detta utnyttjande förutsättes den enskildes initiativ och beredvillighet hos kapitalets målsmän, men i samma mån man låter de direkta samhälleliga intressena göra sig mera gällande, i samma mån lägger man ock hämsko på det enskilda initiativet och avskräcker kapitalet. Då en avsevärd del av de svenska vattenfallen äro av den beskaffenhet, att frågan om deras byggvärdighet i allt fall är tvivelaktig, synes den största försiktighet vara av nöden med avseende å genomförande av en lagstiftning, som kan verka hämmande i berörda avseende.

4 KAP.

1 §.

Lagrådet:

Det synes lämpligt och är måhända även åsyftat att, i överensstämmelse med vad som finnes stadgat i 3 §, sådan ny prövning, varom förmäles i sista stycket av förevarande paragraf, bör påkallas under näst sista året av tjuguårsperioden eller med andra ord, såsom det även heter i förstnämnda lagrum, under nittonde året. Någon jämkning av ordalagen uti nu ifrågavarande paragraf lärer alltså böra äga rum.

Motsvarande erinran gäller näst sista stycket av 14 §.

3 §.

Lagrådet:

Det torde vara åsyftat, att förevarande paragraf skall tillämpas allenast under den förutsättning, att i strömfallet finnes kungsådra även jämlikt vattenlagen, således icke för den händelse, som avses i sista stycket av 1 kap. 8 §. En något jämkad redaktion, som låter denna mening klarare framstå, synes önskelig.

5 §.

Lagrådet:

Vad första stycket innehåller därom, att annan tid än vart sextonde år kan hava blivit bestämd för nyprövnings återföretagande,

torde böra utgå. Detta stadgande lär nämligen åsyfta allenast det fall, att genom ändrad lagstiftning sextioårsperioden utbytt mot annan, men skulle kunna tolkas så, att vattendomstolen redan enligt den nu föreslagna lagen ägde vid den första nyprövningen godtyckligt utsätta tiderna för de efterföljande.

9 §.

Lagrådet:

Det torde böra utsägas i lagtexten, huruvida den fördubbling av vattenkraften, varom talas i paragrafens andra stycke, skall föreligga i medeltal eller vid lågvatten eller om tilläventyrs här, liksom enligt sista stycket i 2 §, vartdera alternativet är tillfyllest.

15 §.

Lagrådet:

Det lär vara avsett, att även skada eller intrång, därför ersättning bestämts jämlikt 2 kap. 24 §, skall träffas av den i förevarande paragraf givna undantagsbestämmelsen. Då emellertid ersättning enligt sagda lagrum i 2 kap. icke gärna kan sägas vara bestämd »i samband med vattendomstolens medgivande till företaget», torde någon jämkning av detta uttryck böra vidtagas.

9 KAP.

53 §.

Lagrådet:

Det gemensamma intresse, som skulle föranleda till bildandet av och utgöra det sammanhållande momentet i de föreningar, som avses i andra stycket, kommer med den avfattning första stycket erhållit i det nu remitterade förslaget att successivt upphöra, allt efter som fastighetsägarna få uppbära sina tillgodohavanden. Vid sådant förhållande synes möjligheten att bilda dylika föreningar sakna praktisk betydelse.

Uteslutes förty bestämmelsen i andra stycket, föranleder detta även en ändring i 69 §.

11 KAP.

1 §.

Lagrådet:

Det synes knappast antagligt, att insättandet i vattenöverdomstolen av en ledamot från kammarkollegiet skall medföra nämnvärt gagn. I

varje fall torde olägenheterna av denna för både hovrätt och kollegium tyngande organisation komma att vida överväga den möjliga vinsten därav.

Justitierådet *Wedberg* tillade:

Jag är fortfarande av den åsikt, att målens fullföljd från vattendomstolarna bör ske i huvudsaklig överensstämmelse med reglerna om talan mot allmän underrätts beslut, och vill mot förläggande av målen till enbart Svea hovrätt nu även åberopa vad i dess över förslaget avgivna utlåtande anföres därom, att hovrätten icke torde kunna utan ökning i ledamöternas antal fullgöra den ifrågasatta nya uppgiften såsom enda vattenöverdomstol för hela riket.

Vidare tillade överstelöjtnanten *Ekdahl*:

I fråga om domstolsorganisation och antal instanser för vattenmål är jag fortfarande av den åsikt, som jag angivit i lagrådets protokoll den 21 januari detta år.

22 §.

Lagrådet:

Förbudet i slutet av paragrafen för vattendomstol att avgöra tvist om äganderätt till fastighet eller omfattning av fastighets ägoområde träffar icke allt vad man avser att träffa med detsamma. Stadgandet bör innehålla, att vattendomstolen ej må i något fall inlåta sig på fråga, som rör äganderätt till fastighet eller omfattningen av fastighets ägovälde.

62 §.

Lagrådet:

Huruvida regleringsföretag är av beskaffenhet, att stadgandena i 4 kap. äga tillämpning därå, bör angivas i utslaget även när fråga är om vattenreglering utan tvångsdelaktighet, icke blott, såsom i 3 mom. av förevarande paragraf stadgas, beträffande vattenreglering, som avses i 3 kap. 1 §.

89 §.

Lagrådet:

Från regeln i första stycket torde undantag böra göras ej blott, såsom genom andra stycket skett, för sådant fall, som avses i 25 kap. 3 § rättegångsbalken, utan ock med hänsyn till de i 5 § av sagda kap. åsyftade händelser.

12 KAP.

3 §.

Lagrådet:

Inskrivning i vattenboken läres böra ske i varje fall, då föreskrift meddelats om skyldighet för ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd. Detta framgår emellertid ej av paragrafens avfattning.

Förslag till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen.

Lagrådet:

Om utgången av den prövning, som avses i 6 §, bör anteckning göras i vattenboken. Uttrycklig bestämmelse häröfver erfordras.

Förslag till lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes.

Lagrådet:

Den underrättelse om kungörelses innehåll, som omförmäles i andra stycket av 2 §, bör med hänsyn till den nuvarande lydelsen av stadgandet i 11 kap. 35 § av förslaget till vattenlag insändas till kammarkollegium i stället för till justitiekanslern.

Förslag till lag om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning,

Förslag till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken,

Förslag till lag om ändrad lydelse av 37 § utsökningslagen,

Förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske, och

Förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom.

Lagrådet lämnade förslagen utan anmärkning.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Lagrådet:

I nuvarande lydelsen av 36 § 2 mom. angives uttryckligen, beträffande lagrummets giltighet då egendom avträdes enligt bestämmelserna om ändring eller utrivning av vattenverk, att lagrummet är tillämpligt evad avträdan det sker helt eller delvis. Det synes önskligt, att detta fullständigare angivande av förutsättningen för lagrummets tillämplighet bibehålles och blir hänförligt även till egendoms avträdan de jämlikt vattenlagen.

Ur protokollet.

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 15 mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagrådets utlåtande över de den 15 februari 1918 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) vattenlag,
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen,
- 3) lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes,
- 4) lag om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning,
- 5) lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken,
- 6) lag om ändrad lydelse av 37 § utsökningslagen,
- 7) lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske,

8) lag om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, samt

9) lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Härvid anförde departementschefen följande.

»Såsom jag nyligen varit i tillfälle att inför Eders Kungl. Maj:t utveckla i samband med remitterandet till lagrådet av ifrågavarande lagförslag, avviker det förslag till vattenlag, som nu senast varit föremål för lagrådets granskning, i vissa delar från de tidigare utarbetade förslagen i samma ämne. I fråga om beskaffenheten av nämnda avvikelser, som huvudsakligen åsyfta att på ett mera verksamt sätt tillgodose de allmänna intressena vid byggande i vatten, hänvisar jag till mitt förra yttrande i denna fråga.

Den granskning, som lagrådet låtit det av mig framlagda förslaget undergå, har givit anledning till olika uttalanden av lagrådets särskilda ledamöter.

*Lagrådets
uttalande.*

Två ledamöter anse de i förslaget upptagna nya bestämmelserna om de allmänna intressenas tillgodoseende, vilka bestämmelser återfinnas huvudsakligen i 1 och 4 kap. av förslaget, icke var för sig från principiell synpunkt lämna rum för någon mera vägande anmärkning. Där- emot uttala dessa ledamöter sin farhåga, att desamma tillsammans skola komma att verka nedtryckande på företagargandan och sålunda motverka i stället för att påskynda tillgodogörandet av vattenkrafttillgångarna i landet. Till stöd härför framhålles, att det, såvitt upplysning kunnat vinnas, icke vore uteslutet, att i Norge den senare tidens lagstiftning i ämnet, med vilken det remitterade förslaget företedde en viss frändskap, haft en sådan verkan och detta oaktat naturförhållandena i fråga om byggande i vatten där i allmänhet vore mycket gynnsammare än hos oss.

Två andra av lagrådets ledamöter hava icke ansett sig kunna tillstyrka den i det remitterade förslaget vidtagna utsträckningen av skyldigheten för ägare av vattenkraftanläggning, som tillkommit enligt vattenlagen, att tillhandahålla bygdekraft, varjämte dessa ledamöter hemställt, att de i samma förslag upptagna bestämmelserna om nyprövning, om kronans lösningsrätt och om avgifter måtte alldeles utgå. Såsom skäl härför åberopas huvudsakligen, att — även om det icke kunde förnekas, att förslaget syntes i flera avseenden fördelaktigt skilja sig från andra förslag med liknande syfte, vilka framkommit under den offentliga diskussionen — det dock icke emot det resultat, vartill såväl

vattenrätts- och dikningslagskommittéerna som majoriteten inom den s. k. distributionskommittén samt av de för vattenlagsförslagets överarbetande tillkallade sakkunniga kommit, vore ådagalagt, att dylika bestämmelser erfordrades eller skulle bli till gagn.

En av lagrådets ledamöter slutligen har åberopat ett vid granskningen av det tidigare till lagrådet remitterade förslaget av lagrådets flesta ledamöter gjort principuttalande, vari framhållits, att nämnda förslag utan att bryta med de grunder, på vilka den svenska vattenrätten av gammalt vilade, vore avpassat efter de krav, som den nutida vattenkraftindustrin måste ställa å lagstiftningen, samt att förslaget på samma gång torde skänka de samhälleliga intressena allt det beaktande, som dem med rätta tillkomme.

Denne ledamot fortsätter härefter:

»I det nu föreliggande förslaget har en avsevärd förskjutning ägt rum, så att de allmänna intressena i högre grad tillgodosetts på det enskilda vattenkraftsintressets bekostnad. Den rubbning av relationen mellan de särskilda intressena, som sålunda ägt rum, verkar till motarbetande av ett av den föreslagna lagstiftningens huvudsyften. Det, som särskilt gjort behovet av ny lagstiftning å den lukrativa vattenrättens område trängande, är angelägenheten, att den obegagnade kraft, som finnes i landets vattendrag, blir i möjligaste mån utnyttjad. För detta utnyttjande förutsättes den enskildes initiativ och beredvillighet hos kapitalets målsmän, men i samma mån man låter de direkta samhälleliga intressena göra sig mera gällande, i samma mån lägger man ock hämsko på det enskilda initiativet och avskräcker kapitalet. Då en avsevärd del av de svenska vattenfallen äro av den beskaffenhet, att frågan om deras byggvärdighet i allt fall är tvivelaktig, synes den största försiktighet vara av nöden med avseende å genomförande av en lagstiftning, som kan verka hämmande i berörda avseende.»

Departementsschefen.

Såsom framgår av den nu lämnade redogörelsen hava från lagrådets sida några anmärkningar av principiellt rättslig innebörd icke framställts mot de stadganden, som tillkommit i det sist remitterade förslaget. Det ofta återkommande spörsmålet, huruvida en koncessionslagstiftning å vattenrättens område låte förlika sig med den i vår rätt av ålder erkända grundsatsen om jordägarens rätt till vattnet å grunden, synes, vad det föreliggande förslaget angår, härmed hava förlorat sin aktualitet.

I överensstämmelse med vad nu yttrats blir, såsom saken ock uppfattats av lagrådets ledamöter, frågan angående det innehåll, som bör givas åt den nya lagstiftningen i berörda avseende, helt och hållet

en lämplighetsfråga. Vid lagförslagets bedömande ur denna synpunkt hava emellertid lagrådets ledamöter uttalat sina mer eller mindre utpräglade farhågor, att bestämmelserna i denna del komme att verka hämmande å den enskilda företagsamheten.

För min del kan jag icke finna, att de sålunda framförda betänkligheterna äro av beskaffenhet, att avgörande betydelse bör tillerkännas dem framför angelägenheten att på ett jämväl för framtiden betryggande sätt tillgodose det allmänna intresset i våra vattendrag.

Vad först angår hänvisningen från vissa av lagrådets ledamöter till det resultat, vartill vattenrätts- och dikningslagskommittéerna ävensom majoriteten inom den s. k. distributionskommittén kommit vid sin behandling av dessa spörsmål, synes det mig vara värt det största beaktande, hurusom, sedan dessa kommittéers förslag avgivits, åtskilligt inträffat, som är ägnat att ytterligare inskräpa betydelsen av de samhälleliga intressenas tillvaratagande vid utnyttjandet av vårt lands naturtillgångar och särskilt dess vattenkraft.

Det försvårande eller avstängande av den tidigare tillförseln av kol och brännolja världskriget medfört har på ett sätt, som icke lämnar rum för någon invändning, ådagalagt den stora betydelse, som måste tillmätas landets egna hjälpkällor i avseende å tillgodoseende av vårt kraft- och bränslebehov. Även om med världskrigets upphörande någon förbättring av det nuvarande läget må vara att motse, torde det dock knappast kunna förväntas, att en återgång till tidigare förhållanden kommer att inträda inom en avsevärd tid framåt. I varje fall synes mig lagstiftaren icke vara berättigad att utgå från annat antagande än att vi för lång tid framåt väsentligen böra lita till landets egna tillgångar. Vid sådant förhållande torde man vid bedömande av verkningarna av den nya vattenlagstiftningen kunna räkna med, att vår vattenkraft skall visa sig så pass begärlig för tillgodoseende av de behov, som göra sig gällande, att det allmännas intresse jämväl med hänsyn till den framtida utvecklingen skall kunna fullt ut tillvaratagas vid sidan därav, att den enskildes initiativ till utbyggande av våra vattenfall underlättas och uppmuntras. De invändningar mot införande av en koncessionslagstiftning, som framförts särskilt av distributionskommitténs majoritet och vilka grundats å de utsikter, som erbjöde sig till import av billigare bränsle från utlandet, hava sålunda enligt min mening icke längre giltighet.

Den betydelse vattenkraften inom landet visat sig äga för tillgodoseende av dess kraftbehov torde också numera allmänt erkännas. Frågan

om vattenkraftens tillgodogörande och tillhandahållande är av genomgripande betydelse för samhällslivets alla områden. Utvecklingen av våra samfärdselmedel, av industri och jordbruk och därmed av befolkningens allmänna välstånd sammanhänger i hög grad därmed. Att statsmakterna vid antagande av en ny vattenlagstiftning skulle lämna ur sina händer de möjligheter, som erbjuda sig att utan kränkande av någons berättigade intressen reglerande ingripa å detta område, anser jag därför icke böra ifrågasättas. En sådan efterlåtenhet skulle enligt min mening icke tillföra vare sig den enskilda produktionen eller det allmänna några bestående fördelar.

Vid granskningen av det till lagrådet tidigare remitterade förslaget har ock en av lagrådets ledamöter uttalat, att det skulle vara oförsvarligt, om det allmänna alldeles släppte kontrollen över de enskilda vattenkraftanläggningarna ur sina händer.

Nu påstås emellertid, att den föreslagna nya lagstiftningen i sin begränsning av den enskildes handlingsfrihet ginge onödigt långt och därmed kunde komma att medföra skada även för det allmänna. Några som helst skäl för riktigheten av detta påstående hava dock icke framförts. Antaganden av denna innebörd hava så gott som undantagslöst återkommit, då fråga varit att till förmån för de samhälleliga intressena begränsa den enskildes rådighet. Det torde i detta sammanhang böra erinras, hurusom i diskussionen angående den s. k. norrlandslagstiftningen det utgjorde ett ofta återupprepat argument, att den ifrågasatta lagstiftningen skulle på ett samhällsskadligt sätt hämma utvecklingen av vår sågverksindustri. Skäl av enahanda natur framkommo också på sin tid mot det stadgande i 1902 års lag om elektriska starkströmsledningar, som begränsar koncessionstiden för dylik ledning till fyrtio år. Erfarenheten torde dock näppeligen hava bekräftat dessa farhågor, och enligt min övertygelse är icke heller den föreslagna lagstiftningen på nu ifrågavarande område av den beskaffenhet, att den bör verka hämmande på den enskilda företagsamheten vare sig den avser att utnyttja tillgänglig vattenkraft för egen industri eller för distribution av kraft till andra.

Som stöd för detta omdöme tillåter jag mig göra en sammanfattning av de i 4 kap. upptagna bestämmelsernas innebörd med hänsyn till de ur det allmännas synpunkt påkallade inskränkningarna och där emot svarande garantier för den enskilde.

För den kraft, som ägaren av en större kraftanläggning har att tillhandahålla åt den omgivande bygden, är ägaren berättigad till er-

sättning, motsvarande produktionskostnaden jämte skälig affärsvinst. Bygdekraftens storlek kan i intet fall överstiga en tiondel av den kraft, som med det installerade maskineriet kan uttagas vid anläggningen. Beträffande nyprövningen är den marginal, inom vilken ägaren är pliktig att vidkännas av nyprövningen föranledd värdeminskning, fastställd i lagen. Han kan sålunda på förhand taga hänsyn till densamma och därefter inställa sina beräkningar. Det torde för övrigt vara tydligt, att en eventuell värdeminskning, som är begränsad till en tredjedel av anläggningens värde och fördelas på en tidrymd av sextio år, icke kan nämnvärt betunga företaget. Vad angår regleringsföretag äro visserligen förpliktelserna av mera vittgående natur, men, såsom jag utvecklat i mitt yttrande vid förslaget remitterande till lagrådet, måste företag av sistnämnda slag anses intaga en särställning. Vidare må i fråga om nyprövningen uttryckligen betonas, att varje begränsning av ägarens rådighet, som härvid kan ifrågakomma, är betingad därav, att densamma påkallas av allmänna intressen. Prövningen skall ske enligt grunder, som äro fastställda i lagstiftningsväg. Härigenom torde all möjlig garanti vara given, att de skyldigheter, varom här är fråga, komma att utkrävas allenast om och i den mån det visar sig nödigt för tillgodoseende av det allmännas rätt och bästa. Såsom en av lagrådets ledamöter antytt synes det ej heller böra anses uteslutet, att nyprövningen understundom kan leda till en utvidgning i stället för en begränsning av ägarens rätt. I samma mån som våra vattenkrafttillgångar komma att bli tillgodosjorda i allt större omfattning, torde åtminstone i vissa hänseenden de förpliktelser, som åvila varje särskild anläggning, kunna göras mindre tyngande. Vad slutligen angår lösningsrätten ingår det bland förutsättningarna för densamma, att full ersättning tillerkännes ägaren. Bestämmelserna härom äro i visst avseende till och med gynnsammare för ägaren än motsvarande stadganden i expropriationslagen.

Med avseende å den vid åtskilliga tillfällen på tal bragta frågan om den nya vattenlagens förhållande till den lagstiftning, som reglerar rätten att framdraga elektrisk starkströmsledning, anser jag mig böra framhålla, att sistnämnda lagstiftning givetvis bör avpassas efter det slutliga ordnandet av vattenlagstiftningen. Härvid bör uppenbarligen tillses, att rätten till dylik ledning icke göres beroende av villkor, som genom motsvarande bestämmelser i vattenlagen blivit överflödiga och således endast skulle komma att verka tyngande samt onödigt inveckla förhållandena.

Ett stöd för min mening, att de föreslagna bestämmelserna icke

skulle komma att hämma vattenkraftindustriens sunda utveckling, anser jag mig vidare kunna hämta ur det sätt, varpå motsvarande frågor i åtskilliga främmande länders vattenlagstiftning erhållit sin lösning. Alldeles oavsett den rättsgrund, varå dessa länders vattenlagstiftning är byggd, kan denna lagstiftning uppenbarligen icke fränkännas bevisvärde, då det gäller att bedöma de praktiska verkningarna av en koncessionslagstiftning å förevarande område.

Utländsk lagstiftning.

Såsom framgår av den redogörelse för utländsk lagstiftning, som återfinnes i kommittéernas under år 1910 avgivna betänkande s. 557—676, har vattenkraftens tillgodogörande i flertalet av Europas stater underkastats koncessionslagstiftning i en eller annan form.

Tillstånd till anläggande av vattenverk meddelas sålunda i regel allenast på viss tid. Enligt den schweiziska förbundslagen angående tillgodogörande av vattenkraft, som antagits i december 1916, må koncessionstiden icke överstiga åttio år. De norska koncessionslagarna å förevarande område, vilka genom beslut av förra årets storting undergått en väsentlig skärpning, begränsa koncessionstiden i allmänhet till femtio år. Enligt ett österrikiskt förslag till vattenlag, som framlagts under år 1914, skall, då fråga är om vattenkraftanläggningar, koncession i allmänhet icke meddelas på längre tid än sextio år.

Med koncessionens upphörande inträder i allmänhet skyldighet för anläggningens ägare att, om det från administrationens sida påyrkas, återställa förhållandena i vattendraget i deras skick före koncessionens meddelande. I åtskilliga vattenlagar stadgas uttryckligen skyldighet för ägaren att utan ersättning till staten avstå de utförda anläggningarna. En dylik s. k. hemfallsrätt till staten föreskrives bl. a. i den badensiska vattenlagen samt i åtskilliga av de schweiziska vattenlagarna. Genom en under år 1913 företagen revision av den badensiska vattenlagen har det statliga inflytandet i fråga om vattenkraftens tillgodogörande utsträckts jämväl till sådana vattendrag, som icke ansetts som offentliga. Jämväl den preussiska vattenlagen av sistnämnda år inför enahanda koncessionsförfarande beträffande såväl offentliga som enskilda vattendrag. I åtskilliga vattenlagar upptagas dessutom skyldighet för anläggningens ägare att erlagga vissa avgifter samt föreskrifter angående prisreglering ävensom åtskilliga bestämmelser till skydd för allmänna intressen i andra hänseenden.

Som bekant hava inom vårt norska grannland förvärv och utbyggnad av strömfall liksom verkställande av vattenreglering sedan ganska lång tid tillbaka varit underkastade koncession. En redogörelse för den norska koncessionslagstiftningen, sådan densamma utvecklats

till 1915 års utgång, föreligger i de sakkunnigas betänkande å s. 459—478.

Under nästlidet år hava de norska koncessionslagarna, såsom redan förut anmärkts, underkastats en genomgripande revision i syfte att ytterligare befästa och utvidga det statliga inflytandet å vattenkraftens tillgodogörande. Den enskilde må enligt dessa lagar icke med rättslig verkan förvärva vattenfall av viss storlek utan Konungens tillstånd. Bland de villkor och förbehåll, som uppställas för dylik koncession, må här allenast omnämnas följande. Vattenfallets utbyggnad skall vara fullbordad inom en viss tidsfrist. Av anläggningens kraftproduktion kan ägaren förpliktas att avstå intill tio procent till den kommun, där anläggningen är belägen, eller till andra kommuner. Staten kan förbehålla sig rätt till ytterligare fem procent. I undantagsfall kan skyldigheten att tillhandahålla kraft utsträckas till en ännu större del av anläggningens kraftproduktion. För den tillhandahållna kraften skall erläggas betalning enligt samma grunder, som gälla i fråga om den i det svenska förslaget upptagna skyldigheten att tillhandahålla bygdekraft. Anläggningens ägare har att till staten erlægga en årlig avgift av lägst tio öre och i allmänhet högst tre kronor för varje naturhästkraft, som beräknas kunna i genomsnitt uttagas vid anläggningen. Dessutom skall till den eller de kommuner, som Konungen i varje särskilt fall bestämmer, erläggas en motsvarande avgift av lägst tio öre och i allmänhet högst fyra kronor. I undantagsfall kunna avgifterna fastställas till ännu högre belopp, liksom desamma kunna helt eller delvis för viss tid eftergivas. Koncessionen skall meddelas för viss tid, högst femtio år eller, med stortingets samtycke, sextio år, räknat från koncessionens meddelande. Vid koncessionstidens utgång tillfaller vattenfallet med tillhörande anläggningar och jordområden ävensom kraftstationen med maskineri och annat tillbehör, arbetarebostäder och andra byggnader, som höra samman med kraftanläggningen, staten med full äganderätt och utan vederlag.

Jämväl till utförande av vattenreglering kräves enligt de norska koncessionslagarna i allmänhet tillstånd av Konungen. De villkor, som uppställas för dylikt tillstånd, äro väsentligen av enahanda innebörd, som de, vilka gälla beträffande förvärv av vattenfall. Koncessionen skall sålunda meddelas för viss tid, högst femtio år eller, med stortingets samtycke, sextio år. Vid koncessionstidens utgång är staten berättigad att utan ersättning övertaga regleringsanläggningen med vad därtill hör såsom markområden och byggnader. Anläggningens ägare har vidare att under koncessionstiden erlægga avgifter till stat och kommun i överensstämmelse med de förut omnämnda föreskrifterna vid koncession å

förvärv av vattenfall. Avgifternas belopp bestämmes med hänsyn till den ökning i uttagbar vattenkraft, som vinnes genom regleringen. Ägare av strömfall, som tillföres båtnad genom regleringen, kan i viss utsträckning förpliktas att tillhandahålla kraft åt stat och kommun.

Såsom framgår av denna överblick äro de förpliktelser, som enligt det svenska förslaget skulle komma att åläggas vattenkraftföretagen, icke ens tillnärmelsevis av samma omfattning som motsvarande skyldigheter i utländsk lagstiftning. Därest det påståendet vore riktigt, att redan det svenska förslaget skulle i en för samhället skadlig riktning hämma det enskilda initiativet, måste detta omdöme givetvis i än högre grad träffa den utländska lagstiftningen. Det återstår då endast att förklara, huru det varit möjligt, att den utländska lagstiftningen kommit att slå in på en dylik väg samt än mer, att densamma alltså fortsätter å denna väg. Förklaringsgrunden ligger helt visst däri, att man — samtidigt som de ifrågavarande begränsningarna funnits lämpliga för tillgodoseende av de allmänna intressena — icke härigenom ansett sig på ett för samhället menligt sätt hava inkräktat på den enskildes verksamhet.

Av en av lagrådets ledamöter har, såsom förut omnämnts, emellertid framhållits, hurusom oaktat de naturliga förutsättningarna för vattenkraftens tillgodogörande i allmänhet vore vida förmånligare i Norge än i vårt land, det ändock torde hava visat sig, att de norska koncessionslagarna verkat hämmande å vattenkraftens tillgodogörande. Vad sålunda anförts om de gynnsammare naturliga betingelserna för de norska strömfallens utbyggnad må i stort sett äga sin riktighet. Härtill må dock erinras, att de svenska vattenfallens mindre byggvärdighet ej sällan torde uppvägas av de möjligheter till en gynnsam reglering av vattenföringen, som vårt land med dess rikedom på naturliga samlingsbassänger erbjuder i väl så stor utsträckning som vårt norska grannland och i vida högre grad än flertalet andra länder. Vad bemälda lagrådsledamot anfört torde sålunda icke äga giltighet beträffande regleringsföretagen. Den i Norge sedan ett tiotal år tillbaka gällande koncessionslagstiftningen synes ej heller nämnvärt hava hämmat intresset för vattenkraftens tillgodogörande. Den norska vattenkraftindustrien befinner sig tvärtom enligt tillgängliga uppgifter för närvarande i en synnerlig kraftig utveckling. I varje fall synes mig med hänsyn till den väsentligen olika innebörd, som är kännetecknande för de norska koncessionslagarna i förhållande till det svenska förslaget, de förras påstådda inverkan å företagsamheten icke berättiga till någon slutsats i angiven riktning beträffande det svenska förslaget.

På de grunder jag nu anfört har jag icke ansett mig böra, i anledning av vad från lagrådets sida i denna fråga yttrats, frångå den ståndpunkt, som jag tidigare intagit till densamma. Däremot hava, huvudsakligen i anledning av anmärkningar av lagrådet eller någon av dess ledamöter, vissa jämkningar vidtagits såväl i förslaget till vattenlag som ock i några av de övriga till lagrådet remitterade lagförslagen.

Förslag till vattenlag.

4 KAP.

En av lagrådets ledamöter har hemställt, att den i 1 § föreslagna utsträckningen av skyldigheten att tillhandahålla bygdekraft från en tjugondel till en tiondel av den vid anläggningen uttagna kraften borde begränsas till sådana fall, då anläggningens ägare erhållit mera framträdande förmåner genom honom lämnat medgivande att förändra förut rådande vattenstånds- och avrinningsförhållanden. Såsom framgår av den förändrade avfattning, som i det remitterade förslaget givits åt andra stycket i 1 §, har det varit min avsikt, att vid bestämmande av andelens storlek hänsyn skall tagas till berörda förhållande. Något förtydligande av stadgandet i angiven riktning synes mig emellertid näppeligen vara erforderligt.

I anledning av en av bemälde lagrådsledamot gjord hemställan har stadgandet i 6 § andra stycket förtydligats.

Vad angår övriga i 4 kap. verkställda ändringar hava dessa för-
anletts av hemställan från lagrådet eller ock utgöra de, i den mån en
dylik hemställan icke ligger till grund, allenast redaktionella jämkningar.

*Övriga änd-
ringar.*

I samband härmed må erinras, att avfattningen av sista stycket i 11 § är beroende av antagandet av det förslag till ändring i strafflagens bestämmelser rörande förlust av medborgerligt förtroende, vilket för närvarande är föremål för riksdagens prövning.

9 KAP.

Den anmärkning, som av lagrådet framställts i fråga om andra stycket av 53 § i det remitterade förslaget, har ansetts böra efterkom-

mas. Nämnda stycke har till följd härav fått utgå ur förslaget, varav mindre jämkningar påkallats i 52 och 69 §§.

En mindre redaktionell jämkning har dessutom vidtagits i fråga om avfattningen av 58 § andra stycket.

11 KAP.

*Vattenöver-
domstolens
sammans-
sättning.*

Enligt det till lagrådet senast remitterade förslaget till vattenlag skulle mellaninstansen i vattenmål, vattenöverdomstolen, utgöras av Svea hovrätt, sammansatt på visst sätt, nämligen av ordföranden å en av hovrättens divisioner såsom ordförande, tre andra ledamöter i hovrätten samt en ledamot i kammarkollegiet.

I sitt över förslaget avgivna betänkande har Svea hovrätt förklarat sig icke hava något att erinra mot vad sålunda föreslagits.

Jämväl kammarkollegiet förklarar i avgivet underdånigt yttrande sig finna det synnerligen välbetänt, att i den föreslagna vattenöverdomstolen beredes plats för den juridiskt-administrativa sakkunskapen. Kollegiet ifrågasätter emellertid, huruvida denna sakkunskap kan anses hava blivit på ett tillfredsställande sätt tillgodosedd därigenom, att allenast en representant för denna sakkunskap insättes i vattenöverdomstolen, samt framhåller såsom önskvärt, att i förslaget vidtages en jämkning i den riktningen, att en ytterligare representant för den administrativa förfarenheten får säte i domstolen.

Lagrådet, som vid avgivande av sitt senaste utlåtande haft tillfälle taga del av hovrättens och kammarkollegiets nyssnämnda yttranden, intager åter i denna fråga en helt motsatt ståndpunkt. Det synes lagrådet knappast antagligt, att insättandet i vattenöverdomstolen av en ledamot från kammarkollegiet skall medföra nämnvärt gagn. I varje fall torde enligt lagrådet olägenheterna av denna för både hovrätt och kollegiet tyngande organisation komma att vida överväga den möjliga vinsten därav.

Vad sålunda anförts mot förslagets bestämmelser rörande vattenöverdomstolens sammansättning har ej övertygat mig om lämpligheten av att vidtaga någon ändring av förslaget i denna del. Även om, på sätt jag redan förut haft tillfälle framhålla, de frågor, som komma att tillhöra vattendomsstols bedömande, till icke oväsentlig del torde bli av mera administrativ natur, lär man dock kunna utgå ifrån, att det alldeles övervägande flertalet av de spörsmål, som komma att dragas under vattenöverdomstolens prövning, bli vanliga domstols-

frågor av, enligt sakens natur, ofta synnerligen svårlösli art. Betänker man därjämte, att enligt rättegångsbalkens bestämmelser domfört antal ledamöter i hovrätt utgöres av minst fyra, i vissa fall fem ledamöter, samt vidare, att vattenöverdomstolen kommer att, i likhet med på vanligt sätt sammansatt hovrätt, i en stor del mål döma i sista instans, förefaller det mig, som om det icke vore tillrådligt att genom utbytande av en av hovrättsledamöterna mot ännu en ledamot i kammarkollegiet minska det rent juridiska elementet i vattenöverdomstolen från det föreslagna antalet fyra till tre. Att låta vattenöverdomstolen bestå av tillhopa sex ledamöter — fyra hovrättsledamöter och två ledamöter i kammarkollegiet — torde åter på grund av den tyngande organisation realiserandet av ett sådant förslag skulle innebära icke kunna komma i fråga.

Om jag sålunda ej kan dela kammarkollegiets åsikt om önskvärdheten av att i vattenöverdomstolen insättas tvänne ledamöter från kammarkollegiet, kan jag å andra sidan ej tillerkänna någon avgörande betydelse åt de betänkligheter lagrådet framställt mot förslaget att överhuvud taget i vattenöverdomstolen beredes plats för någon ledamot i kammarkollegiet. Det synes mig nämligen svårligen kunna bestridas, att genom insättandet i vattenöverdomstolen av en representant för ett närbesläktat administrativt område större garanti vinnes för att de mål, som dragas under vattenöverdomstolens prövning, skola erhålla den allsidiga prövning, som i varje fall kan vara erforderlig. Någon större svårighet i organisatoriskt hänseende torde ej heller möta vid genomförandet av en dylik anordning. Tvärtom torde denna, på sätt jag redan förut framhållit, väl låta anpassa sig till den i hovrätten nu gällande arbetsfördelningen.

I 97 § av 11 kap. i förslaget till vattenlag meddelas föreskrift därom, att ifall ett mål, som fullföljts till vattenöverdomstolen, angår fråga, för vars bedömande fordras särskilda fackkunskaper, vattenöverdomstolen må till biträde åt sig tillkalla i sådant ämne sakkunnig person. Beträffande det närmare sättet för vattenöverdomstolens tillgodogörande av bitrådets sakkunskap heter det vidare i samma §, att tillkallad sakkunnig bör, sedan tillfälle lämnats honom att taga del av handlingarna i målet, öfvervara målets föredragning i vattenöverdomstolen och att han må där deltaga i överläggning rörande detsamma, samt vidare, att han skall, efter det målet föredragits, men innan detsamma företages till avgörande, till vattenöverdomstolen avgiva skrift-

Vattenöverdomstolens sakkunniga biträde.

ligt yttrande rörande de delar av målet, i vilka hans sakkunskap av vattenöverdomstolen tagits i anspråk.

I sitt utlåtande över förslaget har Svea hovrätt gjort gällande, att dessa bestämmelser böra i vissa avseenden modifieras. Hovrätten håller före, att i de fall, att vattenöverdomstolen, sedan målet blivit i erforderliga delar föredraget, finner, att tillkallande av sakkunnig person är av nöden, dennes sakkunskap bör tillföras vattenöverdomstolen på det sätt, att hans skriftliga yttrande i vissa av vattenöverdomstolen angivna frågor infordras före målets fullständiga föredragning. Hovrätten menar, att, då den sakkunnige icke har samma ansvar för målets avgörande som domstolens ledamöter, det icke är lämpligt, att han äger deltaga i överläggning rörande vattenmåls avgörande i andra fall än då domstolen finner sådant av särskild anledning önskvärt.

Lagrådet har icke anslutit sig till hovrättens sålunda uttalade åsikt, utan lämnat förslaget i denna del utan anmärkning. Mig förefaller det också, som om en ändring av nu ifrågavarande bestämmelser i den av hovrätten föreslagna riktningen icke är att förorda. Med förslagets bestämmelser, enligt vilka det sakkunniga biträdet bör i regel hava redan före målets huvudsakliga föredragning satt sig in i det samma samt därefter själv övervara föredragningen, blir vattenöverdomstolen satt i tillfälle att tillgodogöra sig biträdets sakkunskap på ett betydligt ändamålsenligare sätt, än om, såsom enligt hovrättens förslag, den erforderliga sakkunskapen i regel tillfördes vattenöverdomstolen allenast genom ett av vattenöverdomstolen före målets huvudsakliga föredragning från den sakkunnige inhämtat skriftligt yttrande över vissa av vattenöverdomstolen angivna frågor. De betänkligheter hovrätten hyser mot att den sakkunnige, ehuru oansvarig, skulle få deltaga i överläggningen rörande målet, kan jag ej tillerkänna någon avgörande betydelse. Genom föreskriften, att den sakkunnige skall, efter det målet föredragits, men innan detsamma företages till avgörande, till vattenöverdomstolen avgiva skriftligt yttrande rörande de delar av målet, i vilka hans sakkunskap av vattenöverdomstolen tagits i anspråk, vinnes, synes det mig, all den kontroll över den sakkunniges verksamhet, som kan anses erforderlig. I detta sammanhang må tillika framhållas, att stadgandet i 97 § naturligtvis icke får tolkas såsom innebärande en föreskrift därom, att den sakkunnige skall vara närvarande jämväl, då vattenöverdomstolen företager målet till slutligt avgörande.

11 kapitlet
i övrigt.

Vad i övrigt angår 11 kap., skiljer det sig från motsvarande kapitel i det till lagrådet senast remitterade förslaget allenast såtillvida,

att dels på grund av erinringar, framställda av lagrådet, 22 och 62 §§ undergått vissa jämkningar ävensom tredje stycket i 89 § tillagts, dels ock en del formella ändringar vidtagits i kapitlets första under-rubrik samt i vissa av bestämmelserna i nämnda kapitel.

12 och 13 KAP.

Den av lagrådet beträffande 3 § i 12 kap. framställda anmärkningen har efterkommits. Dessutom har en mindre, av bestämmelserna i 2 och 3 §§ promulgationslagen föranledd jämkning skett i sista stycket av 11 § av nämnda kapitel.

I 13 kap. har 11 § undergått en mindre jämkning.

Förslag till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen.

Såsom lagrådet erinrat bör anteckning om utgången av den prövning, som avses i 6 §, göras i vattenboken. En uttrycklig bestämmelse härom har upptagits i §ens andra stycke. Bestämmelserna i 6 § hava jämväl i övrigt undergått någon jämkning. Sådan har också ägt rum i fråga om lydelsen av 3 § andra stycket.

Förslag till lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

I anledning av de anmärkningar, som beträffande dessa båda förslag framstälts av lagrådet, hava vissa ändringar ägt rum i förslagens avfattning.

Slutligen får jag erinra, att med Kungl. Maj:ts den 5 innevarande mars beslutade proposition till riksdagen med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område tillika framlagts förslag till ändring beträffande 8 § i lagfartsförordningen samt 24 och 36 §§ i inteckningsförordningen i annat hänseende än nu ifrågavarande.»

Departements-
chefens
hemställan.

Departementschefen uppläste härefter i erforderliga delar förslagen till vattenlag, lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen, lag om förteckning å vattendrag, där kungsådra finnes, samt lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom; och hemställde departementschefen, att nämnda förslag ävensom de av lagrådet utan anmärkning lämnade förslagen till lag om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning, lag om ändrad lydelse av 25 kap. 1 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse av 37 § utsökningslagen, lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske samt lag om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Henry Lindberg.